

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ KENTSEL SİTLERİNDE
KORUMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

DOKTORA TEZİ

Yüksek Mimar Nimet CANDAS KAHYA

KASIM 2007

TRABZON

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ KENTSEL SİTLERİNDE
KORUMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Mimar Nimet CANDAŞ KAHYA

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“Doktor (Mimarlık)”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 30.10.2007

Tezin Savunma Tarihi : 19.11.2007

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ömer İskender TULUK

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Aykut KARAMAN

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Nilgün KULOĞLU

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Emin Zeki BAŞKENT

Trabzon 2007

ÖNSÖZ

Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitlerinde koruma sürecini değerlendirmek üzere, bölgedeki kentsel sitlerin 2002 ve 2007 yılları arasındaki korunma süreçlerini ele alan bu çalışma, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Programı'nda hazırlanmıştır.

Tez danışmanlığımı üstlenen ve tüm akademik çalışmalarında her türlü desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ'e şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Katkılarından dolayı Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN, Yrd. Doç. Dr. Ömer İskender TULUK, Prof. Dr. Aykut KARAMAN ve Yrd. Doç. Dr. Nilgün KULOĞLU'na teşekkür ederim.

Oldukça geniş kapsamlı kütüphanesinden yararlanma fırsatını bulduğum Yrd. Doç. Dr. Hamiyet ÖZEN'e teşekkür ederim.

Yetişmemde emeği geçen tüm hocalarıma teşekkür ederim.

TÜBİTAK ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Araştırma Fonu'na, çalışmaya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Çalışmalarımız süresince iletişim içinde bulunduğumuz Giresun, Trabzon, Akçaabat, Sürmene, Araklı Belediyesi İmar Müdürlükleri ile Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü personeline yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Sevgili aileme ve eşim Yrd. Doç. Dr. Volkan KAHYA'ya her zaman yanımda oldukları, sevgi ve destekleri için sonsuz teşekkür eder, bu çalışmanın ülkeme ve milletime yararlı olmasını dilerim.

Yüksek Mimar Nimet CANDAŞ KAHYA
Trabzon 2007

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
TABLolar (ÇİZELGELER) DİZİNİ.....	XII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	6
1.3. Tarihi Çevre Koruma Düşüncesinin/Koruma Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	8
1.3.1. Korumada Uluslararası Örgütlerin Oluşumu.....	10
1.3.2. İtalya’da Korumanın Tarihsel Gelişimi.....	14
1.3.2.1. Çevresel Koruma Ölçeğinde İtalya’dan Örnek Uygulamalar	22
1.3.2.1.1. Bologna’da Çevresel Ölçekte Koruma	22
1.3.2.1.2. Venedik’de Çevresel Ölçekte Koruma.....	25
1.3.2.1.3. Verano’da Çevresel Ölçekte Koruma.....	27
1.3.3. Fransa’da Korumanın Tarihsel Gelişimi	30
1.3.3.1. Çevresel Koruma Ölçeğinde Fransa’dan Örnek Uygulamalar	34
1.3.3.1.1. Nimes’de Çevresel Ölçekte Koruma	34
1.3.3.1.2. Bordeaux’da Çevresel Ölçekte Koruma.....	37
1.3.3.1.3. Avignon’da Çevresel Ölçekte Koruma	38
1.3.4. İngiltere’de Korumanın Tarihsel Gelişimi	40
1.3.4.1. Çevresel Koruma Ölçeğinde İngiltere’den Örnek Uygulamalar	44
1.3.4.1.1. Newcastle Upon Tyne (Grainger Town)’da Çevresel Ölçekte Koruma	44
1.3.4.1.2. York’da Çevresel Ölçekte Koruma	46
1.3.4.1.3. Oxford’da Çevresel Ölçekte Koruma.....	48
1.3.5. Türkiye’de Korumanın Tarihsel Gelişimi	49

1.3.5.1.	Çevresel Koruma Ölçeğinde Türkiye’den Örnek Uygulamalar	56
1.3.5.1.1.	Safranbolu’da Çevresel Ölçekte Koruma	57
1.3.5.1.2.	Cumalıkızık’da Çevresel Ölçekte Koruma.....	59
1.3.5.1.3.	Beypazarı’nda Çevresel Ölçekte Koruma	60
1.3.6.	İtalya, Fransa ve İngiltere ile Türkiye’deki Koruma Süreçlerinin Özetlenmesi	63
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	67
2.1.	Çalışma Alanının Tanıtılması.....	67
2.2.	Yöntemin Belirlenmesi.....	83
2.2.1.	Alan Çalışması.....	84
2.2.1.1.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının Uygulanması.....	90
2.2.1.2.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının Uygulanması	91
2.2.1.3.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının Uygulanması	92
2.2.1.4.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının Uygulanması	93
2.2.1.5.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun’da Alan Çalışmasının Uygulanması	93
2.2.1.6.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Araklı, Trabzon’da Alan Çalışmasının Uygulanması.....	94
2.2.1.7.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon’da Alan Çalışmasının Uygulanması.....	95
2.2.1.8.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon’da Alan Çalışmasının Uygulanması.....	96
2.2.2.	Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi.....	116
2.2.2.1.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	119
2.2.2.2.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	119
2.2.2.3.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	120
2.2.2.4.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	120
2.2.2.5.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	120
2.2.2.6.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Araklı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	121
2.2.2.7.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	121

2.2.2.8.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon'da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi	121
2.2.2.9.	Kentsel Sitlerin Korunma Durumları ile İlişkili Verilerin Değerlendirilmesi...	139
3.	BULGULAR VE İRDELEME.....	141
3.1.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular	141
3.2.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular	142
3.3.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular	143
3.4.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular	145
3.5.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular	146
3.6.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Araklı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular.....	147
3.7.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular.....	148
3.8.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular.....	150
4.	SONUÇLAR.....	186
5.	ÖNERİLER	198
6.	KAYNAKLAR.....	201
7.	EKLER	209
7.1.	Kentsel Sitlerin Koruma Amaçlı İmar Planları	209
7.2.	Kentsel Sit Alanlarındaki Tescilli Yapıların 2007 Yılı Alan Çalışması ile Edinilen Görüntüleri.....	209
	ÖZGEÇMİŞ.....	247

ÖZET

Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitlerinde koruma sürecini değerlendirmek üzere, bölgedeki kentsel sitlerin 2002 ve 2007 yılları arasındaki korunma süreçlerini ele alan bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, araştırmanın amacı ve yöntemi belirtilmiş, konunun kuramsal temeli hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanında, 2002 ve 2007 yıllarında gerçekleştirilen alan çalışması ile kentsel sitlerin korunma durumları tespit edilmiştir. Alan çalışması ile elde edilen tespitler istatistik program (SPSS 12.0) yardımı ile değerlendirilmiş ve daha anlaşılır özet bilgilere ulaşılmıştır.

Üçüncü bölümde ise, istatistik değerlendirmeler ile ulaşılan bulgular sonuç tablosuna aktarılmış ve 2002 ile 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede kentse sitlerin korunma durumlarına ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışma bağlamında, sonraki aşamalarda gerçekleştirilebilecek diğer çalışmalar öneriler bölümünde ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Sitler, Koruma, Doğu Karadeniz Bölgesi

SUMMARY

EVALUATION OF PRESERVATION PROCESS OF THE URBAN DISTRICTS IN THE EASTERN BLACK SEA REGION

This study investigates the preservation process of the Eastern Black Sea Region Urban Districts in the period from 2002 to 2007. The study consists of three main parts.

In the first part, the aim of this study and the method to be used is explained. Previous studies on the preservation are given.

In the second part, preservation status of the eight urban districts in the Eastern Black Sea Region is determined by making a comparison between two case studies carried out in 2002 and 2007. An evaluation is made by making use of SPSS 12.0 statistical software.

In the last part, results obtained by the case study and the statistical evaluation are given and preservation status of the urban districts in the region is determined in the period of five years from 2002 to 2007. Some recommendations are given.

Key Words: Urban Districts, Preservation, Eastern Black Sea Region

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Beşinci Sixtus zamanında, Fontana'nın Colosseum'u yün fabrikasına dönüştüren projesi ve Colosseum'un bugünkü görünümü	17
Şekil 2. Asinelli Kulesi ve çevresinden görünüm, Bologna	23
Şekil 3. Bologna restorasyon projesinde Solferino Blokları Bölgesi tipoloji ve cephe çalışması, 1977	24
Şekil 4. Neptune Meydanı ve St. Petronius Bazilikası	24
Şekil 5. Venedik'i oluşturan altı ana bölge	25
Şekil 6. Kentin genel görünümü, San Giorgio Maggiore	26
Şekil 7. Rialto Köprüsü ve kanallar	27
Şekil 8. Verona'dan genel görünüm	28
Şekil 9. Verona kent haritası	29
Şekil 10. Duomu Katedrali ve Verona-Arena	29
Şekil 11. Tarihi Nimes kentinden görünüm	35
Şekil 12. Tarihi Nimes kenti XVIII yüzyıl ve 1930 tarihli kent planı	35
Şekil 13. Masion Carre ve Arena-Nimes	36
Şekil 14. St. Michel Kilisesi'ni merkez alan Bordeaux'dan görünüm	37
Şekil 15. St. Andre, St. Seurin ve St. Michel Bazilikaları	38
Şekil 16. Avignon'dan görünüm	38
Şekil 17. Pont Benezet, Palais des Papes ve Palais du Roure, Avignon	39
Şekil 18. Grey caddesi ve Grainger caddesi üzerindeki mağazalar	44
Şekil 19. Grainger Town projesi	45
Şekil 20. Kraliyet Tiyatrosu, Grainger Caddesi, Anglican Katedrali	45
Şekil 21. York kenti ulaşım ağı ve York Minster Katedrali (12.yy-15.yy)	46
Şekil 22. Guildhall (1256), Whibty ve Ouse Nehri	47
Şekil 23. Oxford şehir merkezi ulaşım ağı	48
Şekil 24. Oxford kent merkezi, Oxford Üniversitesi ve çevresi	49
Şekil 25. Safranbolu Bağlar Bölgesi	57
Şekil 26. Safranbolu Geleneksel Konutları	58
Şekil 27. Cumalıkızık kent dokusu	60

Şekil 28.	Beypazarı eski kent dokusundan genel görünüm	61
Şekil 29.	Beypazarı'nda restorasyonu yapılmış bölgelerden görüntüler	62
Şekil 30.	Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kapsamındaki kentsel sitleri gösteren harita.....	67
Şekil 31.	Trabzon I Nolu Kentsel Sit Alanı'nda bir konut (No:6) ve Aşağı Hisar Surları Kuzey Kapısı	69
Şekil 32.	Ortahisar doğu surları üzerindeki tescilli yapılar, II Nolu Kentsel Sit Alanı	70
Şekil 33.	I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar.....	71
Şekil 34.	II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar	72
Şekil 35.	III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar	73
Şekil 36.	Kemeraltı ve Çarşı Cami, III Nolu Kentsel Sit Alanı.....	74
Şekil 37.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar	75
Şekil 38.	Akçaabat Ortamahalle'den görünüm ve aynı mahalleden bir sokak.....	76
Şekil 39.	Giresun Kentsel Sit Alanı'nda Yer Alan Tescilli Yapılar	77
Şekil 40.	19. yüzyılın sonunda Giresun Kenti'nin görünümü	78
Şekil 41.	I ve II Nolu Kentsel Sit Alanları-Sürmene'de Yer Alan Tescilli Yapılar	79
Şekil 42.	Sürmene II Nolu Kentsel Sit Alanından görünüm.....	80
Şekil 43.	Sürmene I Nolu Kentsel Sit Alanından görünüm.....	80
Şekil 44.	Konkönü Kentsel Sit Alanından görünüm.....	81
Şekil 45.	Konakönü Kentsel Sit Alanı'nda Yer Alan Tescilli Yapılar	82
Şekil 46.	Kentsel sit alanlarındaki koruma faaliyetlerini tespit etmek üzere hazırlanan "Alan Çalışması Bilgi Formu".....	86
Şekil 47.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları.....	151
Şekil 48.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri.....	152
Şekil 49.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri ..	153
Şekil 50.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlamlık durumları..	154
Şekil 51.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları...	155
Şekil 52.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları.....	156
Şekil 53.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri	157
Şekil 54.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri	158
Şekil 55.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlamlık durumları	159

Şekil 56.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların korunma durumları	160
Şekil 57.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları.....	161
Şekil 58.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların yapım teknikleri.....	162
Şekil 59.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri	163
Şekil 60.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların sağlamlık durumları	164
Şekil 61.	III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların korunma durumları	165
Şekil 62.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları.....	166
Şekil 63.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların yapım teknikleri... ..	167
Şekil 64.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri	168
Şekil 65.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların sağlamlık durumları	169
Şekil 66.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların korunma durumları	170
Şekil 67.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları.....	171
Şekil 68.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların yapım teknikleri	172
Şekil 69.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri	173
Şekil 70.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların sağlamlık durumları	174
Şekil 71.	Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların korunma durumları	175
Şekil 72.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları.....	176
Şekil 73.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların yapım teknikleri.....	177
Şekil 74.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri	178
Şekil 75.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların sağlamlık durumları	179
Şekil 76.	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da tescilli yapıların korunma durumları	180

Şekil 77. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon’da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları	181
Şekil 78. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon’da tescilli yapıların yapım teknikleri	182
Şekil 79. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon’da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri	183
Şekil 80. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon’da tescilli yapıların sağlamlık durumları	184
Şekil 81. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon’da tescilli yapıların korunma durumları	185
Ek Şekil 1. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon koruma imar planı	210
Ek Şekil 2. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon koruma imar planı	211
Ek Şekil 3. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon koruma imar planı	212
Ek Şekil 4. Akçaabat Kentsel Sit Alanı koruma imar planı	213
Ek Şekil 5. Giresun Kentsel Sit Alanı koruma imar planı	214
Ek Şekil 6. Konakönü Doğal ve Kentsel Sit Alanı sınırları	215
Ek Şekil 7. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene koruma imar planı	216
Ek Şekil 8. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene koruma imar planı	217

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. İtalya'nın 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma süreci.....	20
Tablo 2. Fransa'nın 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma süreci	32
Tablo 3. İngiltere'nin 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma süreci.....	42
Tablo 4. Türkiye'nin 19. ve 20. Yüzyıllardaki koruma süreci.....	54
Tablo 5. Koruma sürecinde Avrupa'da yaşanan kırılma noktaları.....	64
Tablo 6. Kentsel koruma alanının planlanmasında yetki/sorumluluk dağılımı: İtalya, Fransa, İngiltere ve Türkiye	65
Tablo 7. Trabzon Koruma Kurulu kapsamındaki kentsel sitlerin korunma süreci	68
Tablo 8. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	97
Tablo 9. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	99
Tablo 10. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	104
Tablo 11. Akçaabat Kentsel Sit Alanı Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	107
Tablo 12. Giresun Kentsel Sit Alanı Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	109
Tablo 13. Konakönü Kentsel Sit Alanı Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	112
Tablo 14. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	114
Tablo 15. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: "X" 2002 yılı, "O" 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir	115
Tablo 16. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin frekans dağılımları.....	123
Tablo 17. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin "Tescilli Yapılar"a göre çapraz dağılımları.....	124
Tablo 18. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin frekans dağılımları.....	125
Tablo 19. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin "Tescilli Yapılar"a göre çapraz dağılımları.....	126

Tablo 20.	III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin frekans dağılımları	127
Tablo 21.	III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları	128
Tablo 22.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin frekans dağılımları.....	129
Tablo 23.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları	130
Tablo 24.	Giresun Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin frekans dağılımları	131
Tablo 25.	Giresun Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları	132
Tablo 26.	Konakönü Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin frekans dağılımları.....	133
Tablo 27.	Konakönü Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları.....	134
Tablo 28.	I Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene’de elde edilen verilerin frekans dağılımları.....	135
Tablo 29.	I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene -Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli yapılar”a göre çapraz dağılımları.....	136
Tablo 30.	II Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene’de elde edilen verilerin frekans dağılımları.....	137
Tablo 31.	II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene -Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları	138
Tablo 32.	Kentsel sitelerin korunma durumları ile ilişkili veriler	139
Tablo 33.	2007 yılı tespitleri ile Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitlerinde korunma oranları.....	196
Ek Tablo 1.	I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’daki tescilli yapılar	218
Ek Tablo 2.	I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’daki yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar	221
Ek Tablo 3.	II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’daki tescilli yapılar.....	222
Ek Tablo 4.	II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’daki yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar	228
Ek Tablo 5.	III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’daki tescilli yapılar	230
Ek Tablo 6.	III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’daki yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar	234
Ek Tablo 7.	Akçaabat Kentsel Sit Alanı’ndaki tescilli yapılar.....	235
Ek Tablo 8.	Giresun Kentsel Sit Alanı’ndaki tescilli yapılar	238

Ek Tablo 9. Konakönü Kentsel Sit Alanı'ndaki tescilli yapılar	242
Ek Tablo 10. Konakönü Sit Alanı-Trabzon'daki yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar	244
Ek Tablo 11. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene'deki tescilli yapılar	245
Ek Tablo 12. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene'deki tescilli yapılar.....	246

1. GENEL BİLGİLER

Giriş

Günümüzde uygarlık denilince akla teknoloji ve gelişmişlikten önce, yerleşmiş bir kültürün geçmişinden kopmadan varlığını sürdürmesi ve ürünler vermesi gelmektedir. Burada geçmişin önemine ısrarla işaret edilmektedir. Çünkü geçmişin kanıtlarını ihmal eden toplumların gelecekte kendilerini kanıtlamaları zor olacaktır. Bu denli tarih ve kültüre sahip çıkma bilinci ciddi olarak 19. yüzyılla ortaya çıkmış ve gelişmiştir, (Sezgin, 2005). Bu süreçte tüm dünyada, kurumsallaşma, yasal düzenlemeler ve eğitime hız verilerek tarihi ve mimari mirasın korunması yolunda ciddi adımlar atılmıştır. Uluslararası toplantılar yapılmış (1931 Atina toplantısı, 1964 Venedik Toplantısı, 1975 Avrupa Mimari Mirası Sözleşmesi Toplantısı gibi) ve uluslararası örgütler (UNESCO, ICOMOS gibi) oluşturulmuştur.

Tüm dünya ile eş zamanlı olarak Türkiye’de koruma olgusu 19.yüzyılın ortalarında gelişmeye başlamış, doğal ve kültürel mirasın korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmaya ve kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır, (Avcı, 2001). Türkiye’de koruma ile ilgili yasal düzenlemeler kapsamında; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Ülke ve Bölge Planlama İle İlgili Kalkınma Planları, Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşmeler yer almaktadır. Bu anlamda Kültür ve Tabiat Bakanlığı’na bağlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, Koruma Bölge Kurulları, valilikler ve yerel yönetimler korumada aktif rol oynamaktadır, (Akıncı, 2001).

Koruma alanındaki uluslararası gelişmeler Türkiye tarafından da takip edilmekte, uluslararası örgütlere üye olunmakta ve buralarda alınan kararlar uygulanmaktadır. 1964 Venedik Tüzüğü koruma alanında tüm dünya da önemli gelişmelere yol açmıştır. İlk defa bu toplantıda çevresel ölçekte korumadan bahsedilmiş, “sit” kavramının tanımı yapılmıştır. 1964 Venedik Tüzüğü, Türkiye’de ilk defa, 6 Mayıs 1973 Tarihli 1710 Sayılı Eski Eserler Yasası’nda çevresel ölçekte korumanın yer almasına öncülük etmiştir. 1965 yılında Varşova’da kurulan ICOMOS’a (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) üye olunmuştur, (Ahunbay, 2005).

Koruma alanında faaliyet gösterecek uzman kadronun oluşturulması için eğitim faaliyetlerine de hız verilmiştir. İlki ODTÜ bünyesinde kurulan yüksek lisans programları, evrensel ilkeleri, koruma kurallarını öğrencilere öğretmek, onları koruma alanında başarılı uygulamalar yapacak biçimde donatmaktadır. Tüm bu gelişmelere rağmen uygulama ortamı, uluslararası beklentilerin çok altında seyretmektedir, (Ahunbay, 2005).

Türkiye’de yüzyılı aşkın deneyime ve birikime dayanan tarihsel ve kentsel koruma anlayışına bağlı olarak, kentsel alanların korunması konusunda belli bir sistem oluşturulmuş, fakat bu alanların planlanmasında ve korunmasında karşılaşılan sorunlar henüz tümüyle çözülememiştir, (Yücel, 2006).

Binlerce yıllık geçmişe sahip olan, tarihi, arkeolojik ve kültürel değerleri barındıran ülkemizde planlı ve programlı bir çalışma ile bu değerlerin korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Geçmişin kültür değerlerinden, kent dokusundan, mimarlık ürünlerinden, arkeolojik değerlerden, sanat eserlerinden yararlanarak, onları koruyup geliştirerek daha ileri, daha çağdaş ve daha yaşanılabilir bir çevre, bir kent ve bir kültür oluşturulmalıdır, (Tunçer, 2000).

Korumada amaçlanan; sahip olunan kültürel mirasın zaman içinde değişen değerler ile birlikte ele alınarak sürdürülebilir bir çevre yaratılmasıdır. Sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir gelişme kavramları, kültürel ve doğal çevreyle birlikte gelişme ve kalkınmayı amaçlamakta (Kocabaş, 2006) ve bunu insanlığın ve uygarlığın gelişimi için önkoşul saymaktadır, (Binan, 1995). Küreselleşen dünyada varlığımızı korumak ve gelecek nesillere bu mirası aktarabilmek, kültürel sürekliliğin sağlanabilmesi ile mümkün olacaktır, (Genim, 2001).

Türkiye’de korumanın temel sorunu neyin korunacağıdır, (Ahunbay, 1996). “Neyin korunacağına” karar verme sürecinde pek çok mimari miras zarar görmüş, pek çoğu da yok olmuştur. Bu nedenle “koruma” yasalarla tanımlanmış, korunacak eserler taşınır ve taşınmaz olarak iki ana grupta sınıflandırılmıştır. Ülkemizde koruma ile ilgili ilk yasal düzenlemeler olan Birinci, İkinci ve Üçüncü Asar-ı Atika Nizamnameleri, arkeolojik kazılar ve elde edilen taşınır eserlerin korunması ile ilgilidir. Daha sonra oluşturulan Dördüncü Asar-ı Atika Nizamnamesiyle anıtsal yapılar ve sivil yapılardan yalılar ve köşkler de koruma kapsamına alınmıştır, (Madran, 2002). Çevresel ölçekte koruma kavramının yasada yer alması 1973 yılında gerçekleşmiştir. Böylece mimari miras tek tek değil, oluşturduğu doku ile birlikte korunmaya başlanmıştır. Koruma amaçlı imar planları ile diğer planların oluşturduğu çelişkiyi ortadan kaldırmak üzere üretilen “bütünleşik

koruma kavramının” söyleminin oluşması 2000’li yılları bulmuştur. Bütünleşik koruma kavramı, Türkiye’nin üye olduğu ICOMOS’un çeşitli tüzüklerinde yer almasına rağmen, henüz ülkemizde herhangi bir yasada tanımlanmamıştır, (Ahunbay, 2005).

Neyin korunacağını belirlenmesi sürecinde yaşanan bir başka çelişki de tescilli yapıların korunmasıyla ilgilidir. Tescilli yapıların iki grupta tanımlanarak korunmaları, 1980’lerden 1995’e kadar devam etmiştir. Birinci grup yapılar anıtsal yapıları, ikinci grup yapılar ise sivil mimarlık örneklerini tanımlamaktadır. Birinci grup yapılar plan ve cephelerine kesinlikle dokunulmadan korunması gereken yapılar iken, ikinci grup yapılar cephelerine kesinlikle müdahale edilmeksizin planlarda istenilen değişikliğin yapılabileceği yapılardır. Bu tanımlama zaman içinde çokça sivil mimarlık örneğinin plan şemasının değişmesine, içi ve dışı birbirinden farklı yeni bir tanımlamaya ihtiyacı olan sivil mimarlık örneklerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Zamanla tescilli yapıların iki grupta tanımlanarak korunmasında karşılaşılan bu olumsuz durum fark edilmiş ve 28 Şubat 1995 tarihli ve 378 sayılı ilke kararı ile tescilli yapılar dört grupta tanımlanarak korunmaları gerekliliği karara bağlanmıştır. Böylece plan şemaları ortadan kalkan sivil mimarlık örneklerinin oluşması engellenecektir. Fakat 19 Nisan 1996’daki yeni bir ilke kararı ile tescilli yapıların dört grupta tanımlanmaları kararı değiştirilip, tekrar 1995 öncesi karara dönülerek iki grupta tanımlama uygulamasına geçilmiştir, (Ekinci, 2005).

Kültürel varlıkların yeterince değerlendirilmesi, birikimlerimizden gelecek kuşakların esinlenebileceği bir sürecin yaşatılması zorunludur. Bu nedenle yapıtlara toplumu etkileyici ve sonunda onları eğitici, onları yüceltici birer anlam kazandırmanın en etkin yolu onları: ‘yaşayan birer varlık’ konumuna getirebilmektir. Bunun için de söz konusu yapıya/yapılara işlevsel bir içerik kazandırmak, onu topluma yararlı kılmak, çevrenin ondan yaralanmasını sağlamak gerekmektedir, (Altınoluk, 1998).

Kültürel varlıkların yaşamımıza dahil edilmesi gerekliliğini ifade eden Genim’in bu konudaki düşünceleri, korumada yaşanan çelişkiyi özetlemektedir. Genim, düşüncelerini “Koruma yalnızca bir sözcük müdür? Yoksa geçmişten bize miras kalan bir koleksiyon, bir müzelik objeler birikiminden mi söz ediyoruz? Korumak dondurmak, insan yaşantısını sadece seyirlik hale getirmekten mi ibarettir? Neden yaşatarak ve kullanarak korumaktan korkuyoruz, bilgi birikimimiz mi yetersiz? Koruyalım ve geleceğe aktaralım derken, tahrip olmasından, yok edilmesinden mi korkuyoruz? ... insan yaşantısına katkısı olmayan, onun gündelik hayatını şekillendirmeyen, kullanılıp hayatına renk katmayan bu kadar objeyi nasıl korumayı düşünüyoruz? Hayatımızı zenginleştirmeyen, zenginleştirmemize hiçbir

yardımı olmayan, yalnızca seyirlik olan ve de bizim büyük oranda ekonomik katkımızı bekleyen mirası nasıl geleceğe aktaracağız? Niçin benim hayatıma katkısı olmayan veya katkısı olmadığını düşündüğüm bir birikim için fedakârlıkta bulunayım? Görüldüğü gibi sorular büyümektedir. O halde, kültürel mirası aktif bir şekilde günlük yaşantımıza kazandırmak zorundayız. Onların bizim zenginliğimiz olduğu bilincini arttırmalıyız, (Genim, 2005; Kuloğlu, 1994)” şeklinde ifade etmektedir. Tarihi çevreler dikkatle ele alınarak kentlerin planlanması sürecinde gerekli yerlerini almalıdırlar.

Tarihi çevrenin planlanmasındaki temel amaç, kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilerek gelecek kuşaklara iletilmesidir. Koruma planlamasındaki ilke, tarihi yapılar ile yol, kavşak, meydan, park ve benzeri kamusal alanların oluşturduğu kent dokusunun kente kazandırdığı kimliğin korunmasıdır. Yeni tasarımların, tarihi çevreye katkıları olabileceği gibi, olumsuz etkileri de söz konusudur. Tarihi çevre ile yarışmadan ona çağımızın değerlerini katabilmek, başarılı bir kentsel tasarımın gerçekleşmesine bağlıdır, (Eruzun, 1992).

Kentlerin oluşumu sürecinde, bazı kentler insan eliyle bilinçli olarak biçimlendirilerek (planlanarak, tasarlanarak) şekillendirilmişlerdir, birçoğunda da deneyim ve sezgilere dayanarak, doğal çevrenin koşulları gözlemlenerek ihtiyaçlar doğrultusunda meydana getirilmişlerdir, (Bakır ve Kalfaoğlu, 2005).

Bu kentlerin tümü, özellikle de en yaşlılarında günümüze gelene kadar sürekli yenilenecek biçimlene gelmişlerdir. Ülkemizde Cumhuriyet döneminden başlayarak 1950’li yıllardan sonra giderek artan ve kanunlarla da zorunlu kılınan planlama sürecine girilmiştir. Böylece yüzyıllarca kendi dinamiği içinde gelişen kentler planlar aracılığıyla yönlendirilmeye şekillendirilmeye başlanmışlardır. Tarihin hangi döneminde doğarsa doğsun, üzerindeki değerler hangi düzeyde bulunursa bulunsun belirtilen tüm kentler, benzer yöntemlerle, taşıt ulaşımı esasına dayanan, gridal ada düzenli (minimum parseller bölünebilecek), yol genişliğine bağlı yapı yüksekliği belirlenmiş, yol ve komşulardan çekmeleri aynı olarak ve benzeri şekilde tiplleşmiş kurallara dayanan planlarla biçimlenmeleri öngörülmüştür. Bir kısmı ‘jenosit planlar’ olarak da adlandırılan, (İdil, 2005) imar planları aracılığıyla şekillendirilerek geleneksel kentler yok edilmektedir. Hızlı kentleşme ve turizm olgusu ile ortaya çıkan hızlı yenilenme sürecine karşı, bu yenilenmeyi korumacılık açısından düzenleyen yasal çerçeveler daha geç gelmiş, tarihsel dokulara sahip çıkacak örgütsel ve yasal düzenlemeler, hızlı gelişmeye göre gecikmeleri olarak devreye girmiştir, (Arkon, 1992). Dolayısıyla imarla ilgili yönetmeliklerde yer alan, çıkmaz sokak

ve 10m'den daha dar en kesitli yol yapılamayacağı gibi hükümlerle üretilmiş imar planları çevreyi yok etmiştir, (Bakır ve Kalfaoğlu, 2005).

Sonuç olarak, modern kentleşme(!) adına ve günümüze kadar süren bu yaklaşımın, kent dokularına etkileri çoğu zaman olumsuz olarak gelişmiştir, (Bakır ve Kalfaoğlu 2003). Bu gelişim sonuçları aşağıdaki dönemler olarak da irdelenebilmektedir, (Akçura ve Çapar, 1973).

1.Mevcut şehri tamamen ihmal eden plan tipi: Yalnızca tarihi kent dokusu değil mevcut kentin bütününe dikkate almadan, boş bir arazi üzerine yeni bir şehir kuruyormuş gibi davranılan kent planları üretilmiştir (1948 Kütahya, 1946 Bodrum İmar Planları örnek olabilir), (Bakır ve Kalfaoğlu, 2005).

2. Tarihe saygılı fakat tarihi dokuyu koruma kararı getirmeyen planlar: Tarihi yapıya, geleneksel kent dokusuna karşı bir duyarlılık olduğu görülmektedir ancak imar planları ile getirilen kararlar çok defa dokuyu koruyucu değil, bozucu niteliktedir. Koruma ile ilgili getirilen kararlar da eski eserlerle ilgili mevzuatın plana yansımaları niteliğindedir. Tarihi eser çevresindeki genel tutum ise, yeşil alanla çevrelenmesi ya da çevresindeki binaların az katlı yapılmasıdır. Özellikle önerilen yollar dokuyu büyük ölçüde zedelemektedir (Nevşehir, Göynük planları), (Bakır ve Kalfaoğlu, 2005).

3. Son planlama dönemi: Sit kavramının benimsenmesi, tarihi değerlerin çevreleri ile birlikte değerlendirilmesi imar planlarında belli bir seviyeye ulaşıldığını göstermekte ve bu hususların göz önünde bulundurulması sonucu bazı planlama kararları getirilmeye çalışıldığı görülmektedir (Kastamonu, Urfa, Bodrum 1982, Ürgüp planları), (Bakır ve Kalfaoğlu, 2005).

Koruma alanı her ülkede zorlukların yaşandığı bir alandır. Yalnızca Türkiye'nin zorluklar yaşadığı bir alan değildir. Bu alanda başarılı olan ülkeler, en genelden en özele kadar oldukça sistematik ve planlı olarak koruma alanında faaliyet göstermektedirler. Pek çok disiplinin bir arada ve uyumla çalışması gereken koruma faaliyetlerinde, kararlı olmak, yapılan planları eksiksiz uygulamak başarı için şarttır. Pek çok disiplinin birlikte faaliyet gösterdiği koruma alanında başarılı olan pek çok ülke, çok sayıda kurumun birlikte ve uyumla çalışmasını sağlamak için etik kurallar oluşturmuştur. Kanunlar kadar önem verilen bu kurallar, bu alanda faaliyet gösteren her ülke ve tüm disiplinler tarafından titizlikle uygulanmaktadır. İtalya'nın bu alandaki titiz çalışmaları ile oluşturulan etik kurallara "Code of Ethich Standarts of Practise, 1989" tüm ülkede koruma alanında faaliyet gösteren tüm disiplinler uymaktadır. Bu kurallar öncelikle koruma alanında

faaliyet gösteren uzmanlara ağır sorumluluklarını hatırlatmakta sonra da faaliyet alanlarında uyması gereken genel kuralları belirlemektedir. Örneğin, bir yapının restorasyonu ile o yapıya kesinlikle hiçbir zarar verilmemeli, yeni düzenlemede eklenen bölücü duvar vs. elemanlar yapıya hiçbir zarar verilmeden gerektiğinde kaldırılabilir, (Weaver, 1997; Shopsis, 1989).

Bu bağlamda, tarihi çevre koruma faaliyetlerinde, hazırlanan tüm planlar birbiri ile uyum içinde, birbirini tamamlar nitelikte düzenlenmelidirler. Var olan çevre değerleri dikkatlice irdelenmelidir. İmar planı ve koruma planı çelişkileri ortadan kaldırılmalıdır. Planlama sürecindeki bu uyum, uygulama ve denetleme sürecinde de devam etmelidir. Tarihi çevreler için hazırlanan planlar ve yasal düzenlemeler birbiri ile uyum içinde çalışan kurumlar tarafından uygulanmalı ve denetlenmelidirler. Böyle olmayan durumlarda, başarı ile yürütülmesi oldukça zor olan çok disiplinli koruma faaliyetlerinde başarısız sonuçlarla karşılaşmak olasıdır.

1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Türkiye’de koruma faaliyetlerinin her aşaması, tek yapı ölçeğinden çevre ölçeğine kadar, tespit, tescil, projelendirme, uygulama ve denetleme olmak üzere, eksiklikleri ve olumlu sonuçları ile hep tartışılmış, çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Bu süreç son 50 yıldır daha bilimsel temeller üzerinde devam etmektedir. Özellikle kentsel koruma alanında yürütülen uygulamalarda çoğunlukla istenilen başarı sağlanamamaktadır.

Bir çevrenin herhangi bir değerinden dolayı korunma kararı alındığında, bu bölge için kısa ve uzun dönem hedeflerinin belirlenmesi, bu hedeflere ulaşabilmek için hazırlanan projelerin titizlikle uygulanması ve uygulamanın denetlenmesi gerekmektedir. Bölge için hazırlanan projenin uygulama süreci ve sonrasında ortaya çıkabilecek tüm durumlar hesaplanmalı ve ihtimal dışı bile olsa herhangi bir yeni durum ortaya çıktığında projeyi ve hedeflerini etkilememesi için gereken önlemler en başta, projenin hazırlanması aşamasında düşünülmelidir. Ancak böyle bir koruma faaliyeti ile istenilen başarı sağlanabilir. Ülkemizde yürütülen koruma faaliyetlerinde bu derece ayrıntılı olan uygulamalara çoğunlukla rastlanamamaktadır. Dolayısıyla, tarihi çevre koruma sürecinde, kurumlar ve yasal düzenlemelerin titizlikle oluşturulması çok önemlidir ama yeterli değildir, ulaşılmak istenen hedefin belirlenmesi, hedefe göre hazırlanan projelerin titizlikle uygulanması ve

uygulama aşaması ve sonrasının denetlenmesi de bir o kadar önemlidir. Koruma bir bütündür, ancak tüm aşamaları ile sürdürülürse sonuç alınabilir. Türkiye’de sürdürülen koruma faaliyetlerinde, uygulama sürecinde ortaya çıkan soruna göre çözüm üretilmeye çalışılmakta, sorun önceden düşünülmediği için çözümü de çoğunlukla mümkün olamamakta ya da üretilen çözümle var olan sorun giderilmekte fakat bu defa da yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Koruma faaliyetlerinde, tek yapı ölçeğinden çevre ölçeğine kadar, ‘yaşatarak korumak’ görüşü egemen olan görüştür. Günün gereksinimlerine uyum sağlayarak yaşatılmayan mimari mirasın, herkese yük olmaktan ve sonuçta yok olmaya yüz tutmaktan başka geleceği yoktur. Dolayısıyla, korunmak istenen yapıya/çevreye en uygun işlevin verilmesi korunması için temel şarttır. Yapının işlevi, özgün işlevi olabileceği gibi yeni bir işlev de olabilir. Tüm bunlar, koruma kararı alınan yapı/çevre için en başta belirlenmeli, projelendirme sürecindeki hedeflerin kaynağı bu düşünme biçimi olmalıdır.

Türkiye’de bu zamana kadar yürütülen koruma faaliyetlerinde böyle bir düşünme sistemine rastlamak da pek mümkün değildir. Başarılı koruma uygulamalarına ulaşabilmek için uygulanması gereken yöntemler, düşünme biçimleri bir tavsiye olmaktan ileri gidememektedir.

Peki, günümüzde yürütülen koruma faaliyetleri ne durumdadır, koruma alanında başarı elde etmek için yukarıda özetlenen uyulması gereken kurallar bütünü ne kadar dikkate alınmaktadır, eğer önerilen koruma yöntemi hiç dikkate alınmamışsa devam eden koruma uygulamaları için bundan sonra ne yapılmalıdır... gibi sorular, Türkiye’de yürütülen koruma faaliyetleri için cevap bekleyen sorulardan bazılarıdır.

Bu bağlamda, Türkiye’de yürütülen koruma faaliyetlerinde, tarihi çevrelerin ne kadar yaşatılabildiğini belirlemek, bu çalışma kapsamında ulaşılması hedeflenen sonuçtur. Çalışmada bir bölge belirlenerek, bu bölgedeki tescilli kentsel sitlerde yürütülen koruma faaliyetleri değerlendirilmiş, kentsel sitlerin ne kadar korunabildiği araştırılmıştır. Çalışma alanı olarak “Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu” kapsamındaki “Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri” ele alınmıştır.

Bu amaçla çalışmada öncelikle, koruma kavramının tarihsel gelişimi araştırılmış, koruma alanında öncü ülkelerdeki gelişim süreci irdelenerek, ülkelerinde gerçekleştirdikleri başarılı koruma uygulamaları örneklenmiştir. Aynı çalışma Türkiye için de yapıldıktan sonra, koruma alanındaki başarılı uygulamalarıyla bilinen ülkeler ile

Türkiye arasındaki farklar ortaya konmuştur. Buradan, Türkiye’de gerçekleştirilen koruma uygulamalarında istenilen başarıya ulaşılamamada ne gibi eksikler olduğu saptanmıştır.

Çalışmanın devamında, tüm dünyada koruma alanındaki başarılı uygulamalar için dikkate alınan ‘yaşatarak korumak’ ilkesinin Türkiye’de ne kadar geçerli olduğu, çalışma alanı olarak belirlenen “Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu” kapsamındaki “Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri” özelinde saptanmaya çalışılmıştır. Tarihi bir yapı ya da çevrenin ancak bir işlevle kullanılarak yaşatılabileceği ve de korunabileceği ilkesinden hareketle, 2002–2007 aralığındaki beş yıllık süreçte, Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri’nde gerçekleştirilen koruma faaliyetleri değerlendirilmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesindeki Kentsel Sitler için, 2002 ve 2007 yıllarında ayrı ayrı iki alan çalışması yapılmıştır. Yapılan iki çalışma ile bölgedeki her bir sit alanındaki yapıların mevcut işlevleri, bu işlevlerin yapının özgün ya da yeni işlevi oluşuna bağlı olarak değişimleri, yapının diğer karakteristik özellikleri ve korunma durumları ile birlikte tespit edilmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, kentsel sitlerdeki tescilli yapıların geçirdikleri tüm değişimler, belirlenen çalışma kapsamında tespit edilmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanının korunma durumlarına yönelik elde edilen tüm tespitler 2002 ve 2007 yıllarında yapılan alan çalışmaları ile belirlenmiştir.

1.3. Tarihi Çevre Koruma Düşüncesinin/Koruma Kavramının Tarihsel Gelişimi

Eldeki belgeler, insanların yerleşik hayata geçtikleri, yerleşme düzeninde yaşadıkları devirlerden bu yana koruma kaygısının varlığını ortaya çıkarmaktadır, (Erder, 1971). Koruma düşüncesi, başlangıçta sahip olunanın ömrünü uzatmak, ondan daha çok yararlanmak anlamlarında ekonomik bir davranışken, daha sonraları dini ve politik düşüncelerin yönlendirdiği simgesel bir tavıra dönüşmüştür, (Erder, 1975; Çeçener, 1982). Bugün anladığımız kapsamda, akademik/bilimsel koruma anlayışı çok eskilere uzanmamaktadır. Bununla birlikte, ilk yapım tarihleri çok eskilere dayanan ve günümüze kadar ulaşan Ayasofya (532-537), Panteon (M.Ö.27), İse Tapınağı (M.S. 7) gibi pek çok anıtsal yapı, bu dönemlerde de insanların koruma çabalarının varlığını göstermektedir. Ama bu çabalar bahsedildiği üzere simgesel ve dini davranışların yönlendirdiği bu günkü koruma çabalarından çok uzak uygulamalardır. Giderek artan bir değişim ve insanların

tarihini, evreni anlama çabalarıyla evrensel boyut kazanan bu günkü koruma kavramının örneklerinin, her ülkede bu işle ilgilenen, topluma oranla sayıları oldukça az aydın bir kesimin çabalarıyla oluşmuş olduğu görülmektedir. Bilinçli koruma uygulamalarını gerçekleştiren bu aydın kesim, her ülkedeki kültür ortamının yoğunluğuna bağlı bir parametreyle azalıp çoğalmaktadır, (Kuban, 2000).

Koruma kavramının ya da tarihi çevre koruma düşüncesinin tarihsel gelişimi incelenirken, İtalya, Fransa, İngiltere, Almanya, İspanya, Finlandiya, Polonya, İsveç, Hollanda gibi pek çok Avrupa ülkesinin varlığı belirlenmiştir. Ancak, ülkelerinde yürüttükleri koruma faaliyetlerindeki yapılanmaları dikkate alındığında, İtalya, Fransa, İngiltere'deki koruma faaliyetlerinin Türkiye'deki koruma faaliyetlerini yönlendirebileceği düşünülmektedir. Türkiye'deki eski eserlerin yoğunluğu ve bu eserlerin yarattığı ortamla ilişkili olarak, aynı derecede yoğun tarihi çevreleri barındıran İtalya ve özellikle Roma; koruma faaliyetlerinde yürüttüğü merkezî sistemi ile Fransa; korumada etkin özel kuruluş ve derneklerin yapılanmaları ile ilgili olarak da İngiltere karşılaştırma bakımında önemli görülmüştür, (Erder, 1975, Zeren, 1981).

Çalışmada, Batı kökenli koruma kavramının Batı'daki gelişimi, Ortaçağ'a giriş başlangıç tarihi alınarak ve günümüze kadar her yüzyıldaki gelişmeler; kurumlar, yasal düzenlemeler, öncü kişiler ve nitelikli uygulamalar olmak üzere belirlenerek, İtalya'nın koruma süreci kronolojik olarak çıkarılmaya çalışılmıştır. Başlangıç tarihinin Ortaçağ'a giriş olarak belirlenmesindeki amaç ise; her ne kadar Batı'nın sanayi devri kentlerini korumaya çalışıyor olduğu bilinse de özellikle Roma'da bulunan antik dönem yapılarının sayı ve nitelikçe önemleri kabul edilir derecede yoğunlukla yer almalarıdır. Dolayısıyla Ortaçağın getirdiği yeni yönetim biçimi ve yeni dinin toplum yaşamındaki etkisiyle kentlerdeki değişim koruma kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır, (Erder 1974; Kuban, 2000). Aynı araştırma Türkiye için de yapıлып, Türkiye'deki koruma süreci de kronolojik olarak çıkarıldıktan sonra, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur. Böylece, koruma faaliyetlerinin oldukça iyi yürütüldüğü İtalya, Fransa ve İngiltere ile yeterince başarı sağlanamayan Türkiye arasında, gelişim sürecinde ve uygulamalarda ne gibi farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Bu noktada, koruma kavramının Batı kökenli bir kavram olduğunun hatırlanması ve uyguladıkları politikaların diğer ülkelere farklılıklarının belirtilmesi gerekmektedir. Her ne kadar koruma yöntemi evrensel kabul edilse de, koruma politikasının her ülkenin, her kentin kendi gereksinim, kaynak ve olanaklarının farklı olması nedeniyle evrensel olması

mümkün değildir, (Aksoylu, 2000). Bu açıdan, tarihi çevre koruma uygulamalarındaki başarı ya da başarısızlıklarda “koşula uygun yöntem” üretmedeki başarı ya da başarısızlıklar dikkate alınmalıdır

1.3.1. Korumada Uluslar Arası Örgütlerin Oluşumu

Yirminci yüzyıla birlikte, koruma alanı uluslararası ölçekte tartışılan bir olgu haline almıştır. Her ülke koruma alanında yaşadığı tecrübelerini, bilgi ve birikimlerini uluslararası platformlarda dile getirmekte, yaşadığı sorunlara çözüm aramakta ya da bu alanda uyguladığı teknikleri diğer ülkelerle paylaşmaktadır. Bu anlamda birçok toplantı düzenlenmekte ve bu toplantılara katılımın uluslararası ölçekteki boyutu görülerek, uluslararası örgütlenmeye gidilmektedir.

Günümüze gelinceye kadar, tarihi anıtların retorasyonunda uygulanan çeşitli anlayışlar o dönemlerin koruma anlayışları olarak tartışılmıştır. Viollet le Duc (1814-1879) ve Sir Gilbert Scott'un (1811-1877) öncülük ettiği “üslup birliği ya da stil birliğine ulaşma” anlayışı ile o dönemlerdeki tüm yapıların restorasyonlarında gotik tarzın yeniden canlandırılması çabaları görülmekte, tüm restorasyonlarda yapılar gotikle bütünleştirilmektedir. Stil birliği anlayışına tamamen karşı oluşan yeni görüş John Ruskin (1819-1900) ve William Morris'in (1834-1896) öncülük ettiği “romantik görüş”tür. Romantik görüş, yapıların restorasyonunda uygulanan gotiğe tamamlama anlayışını yanlış bularak, yapıya hiç müdahale etmemeyi, sürekli bakımın yapının sağlam kalmasına yeteceğini savunmaktadır. Bu iki görüşü de ret ederek, yapıların restorasyonunda ayrıntılı bir tarihi araştırma ile yapının eksik bölümlerine müdahale etmeyi öneren “tarihi restorasyon” anlayışı Luca Beltrami (1854-1933) öncülüğünde geliştirilmiştir. Bu tarihi süreçte en son olarak Camilo Boito'nun (1839-1914) öncülük ettiği “çağdaş restorasyon anlayışı/bilimsel restorasyon kuramı” oluşturulmuştur. Bilimsel restorasyon kuramına göre, tüm restorasyonlardan önce ayrıntılı bir tarihi araştırma ve belgeleme yapılmalı, bu bilgiler ışığında restorasyonlar gerçekleştirilmeli ve yapıların eksik bölümlerinin tarihi bilgilere dayanarak yapılan yenilemelerinde, kullanılan malzemelerle bu bölümlerin sonradan yapıldığı açıkça gösterilmelidir, (Ahunbay, 1996; Larkham, 1996; Jokilehto, 1999).

Çağdaş restorasyon kuramının bir başka destekleyicisi Gustava Giovannoni 'dir (1873-1947). Giovannoni, restorasyonların daha bilimsel yapılması ve anıtların çevreleri ile birlikte korunması görüşünü savunmaktaydı; Giovannoni bu görüşlerini, oluşumuna çok katkı sağladığı “Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenlerin I. Uluslararası Konferansı” nda dile getirmiştir (1931). Atina Bildirgesi olarak da adlandırılan bu toplantıda, belgeleme ve uluslararası iş birliğinin önemi üzerinde durularak, her ülkenin anıt belgeliğini oluşturması ve koruma konusunda uluslararası bilgi ve deneyim alışverişi, işbirliği yapılması önerilmiştir. Bu toplantının ardında İtalya’da Giovannoni’nin görüşleri daha ayrıntılı olarak bir araya getirilmiş ve 1932’de Carta del Restauro (Restorasyon Tüzüğü) olarak yasal bir kimlik kazanmıştır, (Ahunbay, 1996; Tung, 2001; Jokilehto, 1999). Atina Bildirgesi ve Carta del Restauro’nun Türkiye’deki koruma faaliyetlerine yansımaları olduğuna dair bir bilgiye rastlanamamıştır.

Zamanla, koruma alanında oluşan yeni sorunlara çözüm olamayan Atina Bildirgesi’nin ardından, 25-31 Mayıs 1964 tarihlerinde “İkinci Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenler Kongresi” Venedik’te düzenlenmiştir. Bu toplantıda alınan kararlar “Venedik Tüzüğü” olarak adlandırılmıştır. Venedik Tüzüğü’nün ilk maddesinde “tarihi anıt” kavramı yeniden tanımlanmıştır. Tek yapıdan “belli bir uygarlığın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal yerleşme” boyutuna ulaştırılan “anıt” kavramı, ayrıca “yalnız büyük sanat eserlerini değil, zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri” de içine alacak biçimde genişletilmiştir. Tüzüğün ilk maddesinden anlaşıldığı gibi, yalnızca anıtsal yapıların korunmaya değer eser oluşu anlayışı değiştirilmiş, sivil mimarlık eserlerinin de tek tek ya da bir doku oluşturacak şekilde çevresel ölçekte yer aldığı yeni koruma alanlarının ilk defa tanımı yapılmıştır, (Ahunbay, 1996; Jokilehto, 1999, Ashworth, G.J., Tunbridge, J.E., 2000). Venedik Tüzüğü’nün, Türkiye’deki yasal sürecin oluşumuna etkisi 6 Mayıs 1973 Tarihli 1710 Sayılı Eski Eserler Yasası’nda görülmektedir. Türkiye’de ilk defa bu yasa ile, arkeolojik buluntu ya da anıtsal yapı anlamına gelen “eski eser” tanımı, çevresel boyuta taşınmış, “sit” kavramının tanımı yapılmıştır, (Ahunbay, 1996; Madran, 2002).

1975 yılının Avrupa Mimari Miras yılı ilan edilmesiyle başlayan kampanya sonunda yayınlanan “Amsterdam Bildirgesi”nde mimari mirasın korunması kentsel ve bölgesel planlamanın hedeflerinden biri olarak belirlenmiştir. Bu bildirgeyle de, hedefin “bütünleşik koruma” olduğu belirtilmiş ve ekonomik, sosyal, yönetsel ve yasal yönleri gözetilen bir

koruma modeli olarak tanımlanan bu yaklaşımın gerçekleştirilmesi için gerek duyulan araçlar tanımlanmaya başlanmıştır, (Ahunbay, 1996; Jokilehto, 1999; Jokilehto, 1998).

İlerleyen yıllarda, Venedik Tüzüğü'nün çerçevesini aşan yeni durumların var olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Avustralya ICOMOS Ulusal Komitesi, kendi ülkesinde geçerli olmak ve gerektiğinde yenilenmek, uyarlanmak koşuluyla 1981'de Bura Charter'ı geliştirmiştir. İslam Ülkelerindeki mimari mirasın korunması ile ilgili olarak 1982 yılında Pakistan'da yapılan "Geleneksel Mimarinin Belgelenmesi ve Korunması" konulu seminer sonunda, Müslüman ülkelerdeki onarım etkinliklerini yönlendirecek bir İslam Kartası denemesine girişilmiştir, (Ahunbay, 1996).

1970'lere geldiğinde koruma alanında tüm dünyada oldukça fazla yol kat edilmiştir. Yalnızca anıtsal yapıların korunmaya değer görüldüğü bir anlayıştan, tüm tarihi ve kültürel değerleri dünyanın ortak mirası olarak korumaya çalışılan bir anlayışa ulaşılmıştır. Bu aşmada, koruma alanında çok daha titiz ve ayrıntılı çalışmalar yürütülmektedir. Tüm bu çalışmaları yürüten, organize eden uluslararası örgütler oluşturulmuştur. UNESCO (The United Nations Organization for Education, Science and Culture), ICOMOS (International Council on Monuments and Sites, 1965), ICRROM (International Centre for the Study of the Preservation and The Restoration of Cultural Property, Rome, 1959) ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar, tüm dünyadaki koruma alanındaki faaliyetlerin organizasyonu görevlerini yürütmektedirler, (Ahunbay, 1996; Ahunbay, 2005, Jokilehto, 1998; Madran, E., Özgönül, N., 2005; Anonim, 1998).

UNESCO'nun 1972'de Paris'te düzenlenen onyedinci genel toplantısında Dünyanın Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi hazırlanmış ve üye 131 ülke tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme sonrasında, tarih öncesinden 20. yüzyıl mimarlığına kadar geniş bir yelpazede yer alan, evrensel değer taşıyan anıt ve sitleri kapsayan Dünya Mimari Listesi (World Heritage List) oluşturulmaya başlanmıştır. Bu toplantı dışında, yasal sürecin belirlenmesinde UNESCO'dan çok, oluşumuna katkı sağladığı ICOMOS, ICRROM ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan ilke kararları ve tüzükler ile koruma alanında çalışanların meslek etiğini, uygulama yöntemlerini, tekniklerini yönlendiren kuralların çerçevesi çizilmektedir, (Ahunbay, 1996; Ahunbay, 2005; ICOMOS, 2005, Jokilehto, 1998; Madran, E., Özgönül, N., 2005).

Avrupa Konseyi, 19 Aralık 1954'de kabul ettiği "Avrupa Kültürel Sözleşmesi"nin birinci maddesi ile Avrupa'nın ortak kültürel mirasını koruyucu önlemleri almak ve üye

ülkelerin ulusal katılımlarını geliştirmek kararını almıştır. Avrupa'nın eşsiz mimari mirasının koruması amacı ile 1975 yılına" geçmişimiz için bir gelecek" sloganı ile sempozyum, sergi, yayın, fil ve seminerden oluşan bir dizi etkinlik düzenlemiştir. Bu kampanya ile, kamuoyunun, hükümetlerin ve yerel yönetimlerin dikkatleri çekilmiş ve koruma ile ilgili sorumluluklar tanımlanmaya çalışılmıştır. Kampanyanın sonunda açıklanan Amsterdam Bildirgesi ile koruma ilkelerinin bölgesel planlama politikalarına katılması, bu ilkelerin sosyal ve ekonomik yaşamla bütünleştirilerek uygulanmaya konması konusunda çabalar yoğunlaşmıştır, (Ahunbay, 1996; Jokilehto, 1998).

ICOMOS koruma alanında tüm dünyada bilimsel danışmanlık görevini sürdürmektedir. Bu amaçla ICOMOS'un şu ana geliştirdiği dokuz belge bulunmaktadır. Bunlar: (Ahunbay, 2005).

1. Floransa Tüzüğü-Tarihi Bahçeler (1981)
2. Washington Tüzüğü- tarihi Kentler ve Kentsel Alanlar (1987)
3. Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü (1990)
4. Sualtı Kültür Mirasının Korunması ve Yönetimi Tüzüğü (1996)
5. Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü (1999)
6. Ahşap Yapıların Korunması ile İlgili İlkeler (1999)
7. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (1999)
8. Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Taşıyıcı Sisteminin Onarımı için İlkeler (2003)
9. Duvar Resimlerinin Korunması/Onarımı için İlkeler (2003)

ICOMOS koruma alanında sürdürdüğü eğitim faaliyetleri kapsamında düzenlediği sempozyumlar sonucunda alınan tavsiye ve ilke kararları ve bildirgeler de koruma kuramı ve uygulanması açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bunlar:, (Ahunbay, 2005).

1. "Çağdaş mimarinin tarihi yapı grupları arasına girmesi" konulu sempozyum (1972)
2. "Küçük tarihi kentlerin korunması" ile ilgili kararlar (1975)
3. "Küçük yerleşmelerin yeniden canlandırılması" ile ilgili Tlaxcala Bildirgesi (1982)
4. Dresden Bildirgesi (1983)
5. Roma Bildirgesi (1983)
6. Anıt, Külliye ve Sitlerin Korunması Konusunda Eğitim ve Yetiştirme için Rehber (1993)
7. Özgünlük konusunda Nara Bildirgesi (1994)

8. Kültür Mirasının Korunmasında Yönetim ve özgünlük konulu Amerikalılar arası sempozyum sonunda açıklanan San Antonio Bildirgesi
9. Anıtların, Bina Gruplarının ve Sitlerin Belgelenmesi için İlkeler, (1996)
10. İnsan hakları Bildirgesinin 50. yıldönümü dolayısıyla alınan Stockholm Bildirgesi (1998)

Uluslararası örgütlerin oluşumu ve koruma alanındaki yoğun faaliyetlerinden anlaşılacağı gibi, artık koruma alanında çok daha detaylı araştırma-inceleme ve uygulamalar yürütülmektedir. Tüm dünyanın malı olarak kabul edilen kültürel ve mimari miras ayrıntılı olarak sınıflandırılmakta, tanımlanmakta ve her biri için ayrı bilimsel çalışmalara gidilmektedir. Günümüze gelindiğinde artık korumanın kuramsal ve yasal altyapısı tamamlanmıştır. Koruma alanındaki bundan sonraki çalışmalar, teknolojinin de yardımı ile daha bilimsel uygulamaların sürdürülmesi ve bu uygulamalarda katılımın artırılabilmesi için sürekli eğitim faaliyetlerini düzenlenmesidir.

1.3.2. İtalya’da Korumanın Tarihsel Gelişimi

Beşinci Yüzyıl, Roma İmparatorluğunun okş ile Ortaçağ’a girildiği, yıkım ve karmaşanın hakim olduğu, bu yıkımlarla tahrip olan roma anıtlarında henüz bir onarımın yapılmadığı devirdir, (Tung, 2001). Altıncı Yüzyılda, koruma sayabileceğimiz küçük onarımlar görülmekte, dinin ve din adamlarının artan etkisiyle eski tapınaklar kiliseye çevrilmeye başlanmaktadır. Yedinci Yüzyıl, Papaların etkinliği artarak devam etmektedir. Eski tapınakların kiliseye çevrilmesini cesaretlendiren önemli bir örnek bu yüzyılda gerçekleştirilmiştir. M.. 27 yılında Augustus’un arkadaşı Agrippa tarafından Julian ailesinin koruyucu tanrılarına ithaf edilmiş olduğu anlaşılan Pantheon’un kiliseye çevrilmesi dönemin önemli bir olayıdır, (Tung, 2001). Sekizinci Yüzyıl, Hıristiyanlığın gelişimi ile yeni anlayışa göre işlevlendirilen eski tapınakların bu değişim sresinde bazen bilinçli tahrip edilişi gözlemlenmektedir. Dokuzuncu Yüzyıl, karışıklığın dindiği ve Roma İmparatorluğunun (Batı Roma) Hıristiyanlık dini esaslarına uygun olarak Batıda gelişen politik hükümranlığını yeniden kazandığı dönemdir. 800 yılında imparator ilan edilen Charlemange’nin tarihi Einhard’ı anıtların bakımıyla sorumlu tutması bu devrin anlayışını özetlemektedir. Güvenliğin n planda olduğu bu yıllarda, onarımı yapılan anıtlar surlarla sınırlı kalmakta, bu onarımlar sırasında ise Roma anıtlarının taşları sklerek surların eksik

kısımlarında kullanılmaktadır, (Erder, 1975; Levi, 2001). Onuncu Yüzyılda, pratik nedenlerle devam eden koruma çabaları surların onarımı ve yeniden yapımı ile sürmektedir. Onbirinci Yüzyıl, belgelenmiş bir uygulama ya da belirgin bir kişiliğe rastlanmamaktadır.

Onikinci Yüzyıl, 1084'de Normanlar'ın Romayı alarak büyük tahribat vermelerine rağmen, 1107'de Roma'ya gelen turist ve hacıların Roma'nın ihtişamına hayran kaldıklarından bahsedilmektedir. Bu hayranlığı gören bazı Romalılar, Romanın merkezi ve yüksekçe bir yerini kiralayarak, gelen turist ve hacıların buradan Romayı iyi seyretme olanağını oluşturarak, turizm amaçlı korumanın beklide ilk adımlarını atmışlardır. Bu ziyaretlerde Trajan ve Marcus Aurelius sütunları büyük gelir getirmiştir. "Mirabilia Urbis Romae" (The Marvels of Roma-Roma Şehri Harikaları) adlı turistik rehber diyebileceğimiz bir eser yayımlanmıştır. 1143'de Roma'nın işgalden kurtulup senatosunu kurmasıyla koruma çalışmaları hızlanmış, halk, papalar, senato, dönem anlayışı içinde Roma'yı canlandırma çalışmalarına girişmiştir. Bu çalışmalar esnasında, Roma bir mermer ocağı gibi görülüp, yeni onarımlar için antik dönem yapılarının taşları kullanılmış olsa da, malzeme sıkıntısı çekilen Roma'da bu davranışın zamanın şartlarında değerlendirilmesinin daha az rahatsız edici olacağı düşünülmektedir, (Levi, 2001). Onüçüncü Yüzyıl, Roma bilinçli korumaya doğru ilerlerken, 1298 de Papa Boniface'nin Roma yakınlarındaki, yerleşme şekliyle, sarayları, tapınakları ve diğer yapıları ile Roma karakterini o zamana kadar korumuş olan Palestrina şehrini kasıtlı olarak yok edişi, barbarları ile dahi karşılaştırılmayacak kadar yıkıcı bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır, (Erder, 1975).

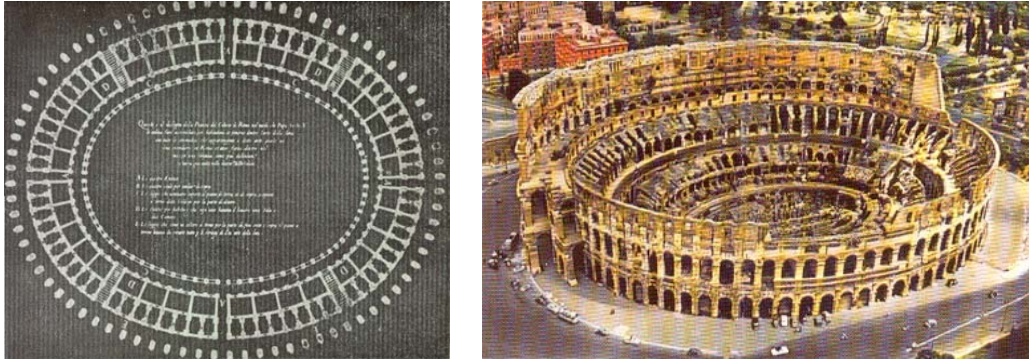
Ondördüncü Yüzyıl, bilinçli korumanın başlangıcı sayılabilir. Devrin ozanı Petrark Cola di Rienzo'nun yönetimin de dikkatini çekerek Romanın kendi tarihine karşı saygısızca davranışına bilinçli bir tepki ile çalışmalara başlamış, birçok anıtı saptayıp, çizimleri ile belgelemiştir. S. Peter ve S. Paul Kiliseleri belgelenen anıtlar arsında yer almaktadırlar. 1363 yılında Eski Roma kalıntılarını tahrip edenlerin para cezasına çarptırılacaklarını belirten karar, bu dönemdeki bilinçli davranışların bir diğeridir.

Onbeşinci Yüzyıl, Filippo Brunelleschi, (Tung, 2001) ve Leon Battista Alberti bu yüzyılın önde gelen teorisyenlerindedir. Bu dönem Roma'nın canlandığı, eski ihtişamlı görüntüsüne kavuştuğu dönemdir. Leon Battista Alberti ideal şehri tanımlarken, "Eğer bir yerleşmede Roma yıkıntısı varsa korunmalıdır" şeklindeki deyişi sadece "kültürel" amaçla korumayı öngörerek daha önceki devirlerde çok kere nüfuz ve ün sağlamak amacıyla yapılmış olduğuna dikkati çekmektedir. Düşüncelerini topladığı "Mimarlık Hakkında On

Kitap, 1485” adlı eserinde Alberti, amaca uygun faydacı (commudites) ve göze güzel görünme (voluptas) anlayışını, devrimci olarak değil yenileyici ve bağdaştırıcı bir tutumla yerine getirmek istediğini belirtmektedir. Floransa ve Rimini’deki koruma uygulamalarında bu tutumu gözlenebilmektedir. Bu yüzyılda, Papa Dördüncü Martinus (1417-1431)’un 30 Mart 1425’te çıkardığı buyrukla Magisti Viarum örgütünü kurmuş; Papa Dördüncü Eugenius (1431-1447) koruma ile ilgili önlemler almış; Papa Beşinci Nicolaus (1447-1455) diğer papalardan çok daha yoğun çaba harcayarak, Roma’ yeniden inşaya çalışmış ve büyük ölçüde başarmış; Papa İkinci Pius’un 28 Nisan 1462’de korumayla ilgili bir buyruk yayınlamış, (Tung, 2001); Papa İkinci Paulus (1464-1471) zengin bir eski eser koleksiyona sahiptir ve her fırsatta taşınır eserleri toplatarak bu koleksiyonunu geliştirme çabasındadır; Papa Dördüncü Sixtus (1471-1484) Capitol Müzesini kurmuş ve örgütlü çalışmalara başlamıştır, (Erder, 1975; Jokilehto, 1999).

Onaltıncı Yüzyılda, Brunelleschi, Alberti, Bramante, Raphael, etkin koruma çalışmalarıyla dikkati çekmektedir. Papa İkinci Julius (1503-1513) eski eser merakı ile 20 Mayıs 1500’de kendi konutunda bir açık hava müzesi açarak herkesin bu müzeyi seyredebilmesini sağlamıştır. Dönemin aydını Francesco Albertini şehir içindeki antik yapıları tanıtıcı bir rehber hazırlamıştır. Ressam Sanzio Raphael, şehrin bütün eserlerini en küçük ayrıntısına kadar gösteren bir plan ile bu çalışmalar esnasında birçok kazı yapmıştır. Michelangelo (1475-1564) üzerinde yaptığı çalışma ve çizimlerle devrin en güzel eserlerini vermiştir. Michelangelo’nun ressamlığı ile görüntünün etkisini üçüncü boyutta bağdaştırmasını iyi bilen ve mevcut yapı gruplarını yeniden ele alarak geliştirmede, dış mekan düzeninde çok başarılıdır. Capitoline Tepesindeki yapı gruplarını bir araya getirmek suretiyle düzenlediği “Pizza del Campidaglio” alan olarak dengeli ve ilginç bir örnektir. Papa Üçüncü Paulus (1534-1540) devrin ileri gelenlerinden ve bilim adamlarından Giovenae Mannetti’nin yönettiği, eski eserlerin korunması ile görevlendirdiği bir ekip kurmuştur. Papa, 349 yılında İmparator Consatants’tan sonra en şiddetli tedbirlere başvurarak eski eserleri tahrip edenleri idam cezasına çarptıracağını bildirmiştir. Papa Üçüncü Paulus zamanında kurulan “Vitruvius Akademisi” ile geçmişle mimari bağıntıyı geliştirme gayesi güdülmüştür. Papa Beşinci Sixtus (1585-1590)’un görevlendirdiği Domenico Fontano (1543-1607) ile Roma’daki koruma ve yapılanma çalışmaları yürütülmüştür. Bu dönemde Fontano Collesseum’un yeni işlevle hayata geçirilmesi çalışmalarını yapmış, hazırladığı planla Collesseum’u yün ipliği fabrikası olarak yeniden elden geçirmiştir, (Şekil 1), (Erder, 1975; Tung, 2001; Jokilehto, 1999).

Onbeşinci ve onaltıncı yüzyılların İtalya için yeniden yapılanma, korumada bilinçli uygulamaların gerçekleştiği diriliş dönemidir. Ama buna rağmen, malzemenin kıtlığı sebebiyle eski anıtların kalıntılarının taşlarının, yenilerinin yapımında kullanılması, mermerlerinin kireç atölyelerinde hammadde olması ve papaların Hıristiyanlığın doruğa ulaştığı Roma özlemleri ile bazen bilinçli olarak Antik dönem yapılarını tahrip etmeleri yine bu dönemde devam etmiştir. Bu yüzyıllar, yeni yapıları, onarımları, obeliskler, sütunlar ve heykellerdeki yer değişiklikleri, yeni meydan düzenlemeleri, eski kent oluşumlarını yeniden hayata geçirmeleri ile oldukça yoğun yaşanan yüzyılları oluşturmaktadır. Halk ne kadar bilinçli olursa olsun, bu çalışmaların, adı geçen aydın kesimin gayreti ile gerçekleştiği görülmektedir. Sonuç olarak, tüm olumsuzluklara rağmen (dönemin fikir yaşantısında haklılıkları olabilen) bilinçli bir koruma anlayışının somut göstergeleri ifade edilmeye çalışılan 15. ve 16. y.y. gelişmelerinden anlaşılabilir, (Tung, 2001).

Şekil 1. Beşinci Sixtus zamanında, Fontana'nın Colosseum'u yün fabrikasına dönüştüren projesi ve Colosseum'un bugünkü görünümü, (Erder, 1975; Choen 1999).

Onyedinci yüzyıl belgelerin toplandığı ve sistemli bir biçimde değerlendirilmeye çalışıldığı devirdir. Takip eden onsekizinci yüzyıl ise bu bilgilerden faydalanarak eleştirmeye geçmiştir.

Onyedinci Yüzyılda, Rubiens, Adam Elsheimer, Nicolas Poussin, Claude Lorrain ilk akla gelen ünlülerdendir. Bu yüzyılda, Papa Dördüncü Louis tarafından Roma'da 1666'da Fransız Akademisi kurulmuş; Papa Sekizinci Urbanus 1624'de eserlerin dışarı çıkarılmasını yasaklayan bir buyruk yayınlamış ve 1646'da eski eserler listesini kitabeler vs. ile genişletmiş, 1655 ve 1657 yıllarında ise kazıların papalık tarafından denetleneceğine dair bir karar yayınlamıştır. Mimar Fancesco Borramini (1599-1667), Rainaldi ve S.

Giovanni dönemin onarımlarında önde gelen isimlerdendir, (Erder, 1975). 1645’de dünyanın ilk müzelerinden biri olan Capitoline Müzesi açılmıştır, (Tung, 2001).

Onsekizinci Yüzyılda, Papa Onbirinci Innocentius (1676-1699) ‘un eserlerin dışarıya çıkarılmasını yasaklayan kararını Papa Onbirinci Clement (1700-1721), 1701, 1704 yıllarında yenilemiştir. Clement müzecilik yolunda girişimlerde bulunmuş, Galeria Lapidaria ve Vatikan’daki Erken Hıristiyan Devri Eserleri Müzesi için gereken çalışmaları başlatmıştır. Bunu Onikinci Clement (1730-1740) ve Ondördüncü Benedictus (1740-1758) takip etmektedirler. Böylece Muse Capitalina ile geniş ölçekte ilk kamuya açık eski eserler müzesi kurulmuş olur. Ondördüncü Benedictus Roma’da dört tane akademi açmış ve bunlardan birini yalnızca Roma’daki eski eserler için çalışmasını sağlamıştır. 1733’de eski eser korumayla ilgili bir karar daha çıkmış ve bu devirde 1738’de Herculaneum ve 1748’de Pompei kazılarının başlaması için gerekli izin resmen verilmiştir. Arkeolojinin bilimsel boyutunun başlangıcı olarak bilinen bu yasa ile Anton Raphael Mengs (1728-1779) etkin çalışmalarıyla önem kazanmaktadır. Papa Ondördüncü Benedictus, o zamana kadar birçok onarım geçiren Collesseum’u 1749’da onararak törenler için hazırlamıştır, (Larkham, 1996). Onarımından sonra Colesseum zaman zaman kilise olarak da kullanılmıştır. Ayrıca bu papa zamanında Capitoline Müzesinin kataloğunun ilk cildi çıkarılmış ve eski eserlerin yurt dışına çıkarılması yasağını sertleştiren bir buyruk yayınlanmıştır. Papa Onüçüncü Clemens, ünlü Johann Joachim Winckelman’ı (1717-1768) Roma Eski Eserler Genel Müdürü yaparak konunun bilimsel yönde gelişmesine katkı sağlamıştır. Papa Ondördüncü Clemens (1769-1772) geliştirdiği dünyanın en zengin koleksiyonuna sahip Vatikan Müzesini gerçekleştirmiştir. Altıncı Pius zamanında Vatikan Müzesindeki eser sayısı iki katına çıkmıştır. Avrupa’nın Roma’ya olan ilgisi ile gelen turistlerin her yıl artması, rehberlerin sayısını artırmış, iyi eğitilmiş birçok rehberle, rehberlik iyi para getirir bir meslek haline gelmiştir. 1798 yılının Mart-Haziran aylarındaki Fransız yağması ihtilalden çok daha fazla Roma’yı zedelemiştir, (Erder, 1975; Tung, 2001; Jokilehto, 1999).

Ondokuzuncu Yüzyıl, anıtlara etkin saygı çağının gösterildiği devirdir. Yüzyıllarca süregelen bilinçlenme ile artık daha bilimsel uygulamalar ile kuramsal yaklaşımlar gelişmeye başlamıştır. Bu yüzyılda tüm sanat dallarıyla birlikte korumada da yansısını gördüğümüz iki yaklaşım vardır. Bunlar “Romanticism ve Historicism”dir, , (Erder, 1975, Ahunbay, 1996; Kuban, 2000; Alsaç, 1992; Tiesdell, 1996). Bu yüzyılda, Papa Onuncu Leo, Antonio Canova (1757–1822) ve Raphael’le birlikte çalışarak Raphael’e eski eserleri araştırma ve koruma ile ilgili örgütün başına getirir. Aynı Papa Vatikan Müzesini

geliştirerek, yurtdışına kaçırılan eski eserlerin tekrar Vatikan'daki yerlerini almalarını sağlamıştır, (Larkham, 1996). Bu dönemde Kardinal Doria Pamphili “Editto Doria Pamphili” (1802) adındaki kararnamesi ile eski eserlerin korunması konusundaki düşüncelerini yayınlamıştır. Bu kararname dönemin en önemli hukuki belgelerinden biridir. Yine Kardinal Pacca'nın 1820'de hazırlamış olduğu kararnamenin zamanın en iyi hukuki belgesi olduğu bilinmektedir. Bu zamana kadar pek çok onarım geçirmekle birlikte Trajan Forumu ve Roma Forumu kazılarıyla ilgili olarak Giuseppe Camporese (1763-1822) 'un, Coliseum'da Ratfaelle Stern (1771-1810)'in, Titus Zafer Anıtında Giuseppe Valadier (1762-1839)'in yaptığı çalışmalarla çağımız anlayışı için en uygun görülen inceleme ve onarım örneklerini vermektedirler Roma'nın en heybetli anıtlarında Colesseum (M.S. 80) yılında İmparator Titus tarafından gladyatör oyunları için açılışından bu güne kadar geçen ondokuz yüzyıllık tarihi süresince şehre her gelenin en fazla dikkatini çeken yapı olmuştur. Çeşitli devirlerde onarım görmüş olan, ancak çok uzun bir süre için şehrin pek çok yapısı için taş ocağı olarak kullanılmış olan ve 50000 seyirci alabilen Coliseum, 1744 yılında Papa Ondördüncü Benedictu'un ciddi çalışmalarıyla dini gayeler için kullanılmak üzere onarılmıştır. 1805-1807 yılında Yedinci Pius zamanında da onarımlar yapılmıştır. Ama en iyi onarım “örnek onarım” olarak adlandırılan, binanın genel görüntüsünü bozmadan, ekler ayırt edilecek biçimde Papa Onikinci Leo tarafından (1825–1826) yıllarında yapılmıştır, (Şekil 1). 1803'de Constaninus zafer anıtı itinayla temizlenip eski kimliği ile ortaya çıkarılmıştır. Papa Onaltıncı Guegorovius (1831-1846), Vatikan' Etrüsk Eserleri Müzesini eklemiş ve Lateran Müzesi'ni kurmuştur, (Erder, 1975; Tung, 2001; Jokilehto, 1999).

Bir yandan yıkılıp bir yandan yapılan Roma, 18.yy. sonlarındaki Fransız yağması ile tekrar zarar görmüştür. Ayrıca, 19.yy.'da yeni kent planının uygulanması ve demiryolu ulaşımının döşenmesi sırasında da pek çok önemli anıt yok edilmiştir. Her zaman her şeyin çok güzel olmadığı görülen Roma'da, gelişim adına yıkımlar da gerçekleşmekte ama sonuç olarak korumanın iyi uygulamaları yok olanın acısını çok hissettirmemektedir, (Erder, 1975).

1870 yönetim değişikliğinin olduğu, papalığa son verilerek İkinci Victor Emanuel'in kral olduğu önemli bir dönüm noktasıdır. İtalya birliği kurulur ve Roma başkent olmuştur. Nazım imar planı çalışmaları başlamış ve 1873'de plan uygulanmaya hazır hale getirilmiştir. 1906 yılında 1873 planı tarihi eserler baz alınarak yeniden gözden geçirilir. Yine bu dönemde, eski eserlerin hükümet himayesinde kullanılarak korunması birçok anıt

için iyi bir koruma yöntemi olmuştur. İtalya birliğinin temini ile 1863’de kurulan Sanat Eserleri İle Tarihi Anıt ve Eski Eserleri Koruma Komisyonu önemli görevler üstlenmiştir.

Tablo 1. İtalya’nın 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma süreci

19. yüzyıl		
Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
1802, Editto Doria Pamphili kararnameşi	1863, Sanat Eserleri İle Tarihi Anıt ve Eski Eserleri Koruma Komisyonu	Antonio Canova (1757–1822) Raphael
1820, Kardinal Pacca kararnameşi	Vatikan Etrüsk Eserleri Müzesi ve Lateran Müzesi, (Papa Onaltıncı Guegorovius(1831–1846) kurumuştur.)	Kardinal Doria Pamphili Giuseppe Camporese (1736–1822) Giuseppe Valadier (1762–1839)
1883, Roma’da toplanan Üçüncü Mimarlar ve Mühendisler Kongresi tüzüğü		Raffaele Stern (1774–1820) Papalar: Papa Ondördüncü Benedict, Papa Yedinci Pius, Papa Onikinci Leo, Papa Onaltıncı Guegorovius
1887, İmar Tüzüğü		Luca Beltrami Camillo Baito (1836–1914)
20.yüzyıl		
Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
1906 Roma Nazım Planı: 1873 planına, tarihi anıtların korunmasına yönelik etkili düzenlemeler eklenmiştir.	İtalya Belediye Meclis İmar Heyeti 1959, ICRROM(Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property)	Gustava Giovanoni (1873–1947)
1922, Tarihi eser ve çevrelerinin korunması ile ilgili kanuna panorama ve doğal güzelliklerinde dikkate alınması gerekliliği eklenmiştir	Natural Conservation Service (SCN) Central Office of Architectural, Archaeological, Artistic and Historic Properties (UCBAAAS)	
1931, Carta del Restaura Italiana		
1938 yılı tüzüğü	Central Office of Environmental and Landscape Properties (UCBAP)	
1939, Whole of the acts are revised by Italian Council		
1967, Kentsel Planlama Yasası (The Urban Planning Act)	1987, Fonda Edifici di Culto (FEC, Religious Properties Fund)	

1865 yılında çıkarılan bir kanunla özel kişi ve örgütlerin elindeki milli eser sayılan tarihi anıtlara devlet adına el koyulmasında bahsedilmektedir. 1887’de İmar Tüzüğü kabul edilmiştir. Eski eserleri içeren her türlü imar hareketinde Roma Meclis Üyelerinin birinin başkanlık ettiği İmar Heyeti (Commisisona Edilizia) ve Eğitim Bakanlığının rızası gerekmektedir. Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında Luca Beltrami ve Camillo Baito (1836-1914) önemli isimlerdir. 1883’de Roma’da toplanan Üçüncü Mimarlar ve Mühendisler Kongresinde, bugün de takdir edilen Boito’nun ileri sürdüğü esaslar 1902’de kanunlaşacak metne yardımcı olmuştur, (Erder, 1975).

Yirminci Yüzyılda, hızla devam eden bilinçli araştırmalar ve uygulamalar daha çok kuramsal boyutuyla sürdürülmektedir. 1931’de Uluslararası Müzeler Örgütü tarafından Atina’da düzenlenen ve tarihi anıtların korunması, onarımı sorunlarını ele alan uluslararası uzmanlar toplantısında alınan kararlarda; ve İtalya’da Tarihi Eser ve Güzel Sanatlar Yüksek Konseyi tarafından kabul edilen “Carta del Restaura İtailana, 1932” diye bilinen kuralların tespitinde bu dönemin öncü ismi Gustava Giovanoni (1873-1947) ‘nin düşünceleri çok etkili olmuştur. Tarihi eser ve çevrelerinin korunması ile ilgili kanuna 1922’de panorama ve doğal güzelliklerinde dikkate alınması gerekliliği eklenmiştir, (Erder, 1975; Kuban, 2000; Ahunbay, 1996; Alsaç, 1992). 1967’de çıkarılan kentsel planlama yasası (The Urban Planning Act) ile, ilk kez (alan tabanlı koruma) tek yapı ölçeğinin dışına çıkılan çevreyi de içine alan koruma anlayışı yasalaştırılmıştır, (Tiesdell S., Oc, T., Heath T., 1996, Ashworth, G.J., Tunbridge, J.E., 2000).

İtalya’da kültürel miras yüzyıllar boyunca Roman Katolik Kilisesi tarafından korunmuştur. 1974 de oluşturulan Kültür ve Çevre Bakanlığı ile bakanlık bünyesindeki iki kurum, koruma alanında devletin faaliyetlerini sürdürüldüğü kurumlar olmuşlardır. Bu kurumlar Mimarlık, Arkeolojik, Sanatsal ve Tarihi Değerler Merkez ofisi ile Çevresel Değerler Merkez Ofisidir. (Central Office of Architectural, Archaeological, Artistic and Historic Properties, UCBAAS ile Central Office of Environmental and Landscape Properties, UCBAP). Bu iki kurum daha çok dokümantasyon ve belgeleme işlerini yürütmektedir. Doğayı Koruma Servisi (Natural Conservation Service, SCN) ise aynı bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren ve doğal varlığı korumak üzere oluşturulan kurumdur. 1987, yılında oluşturulan “Fonda Edifici di Culto” ise (FEC, Religious Properties Fund) Kiliseler ve oluşturdukları çevrelerin korunmasına maddi destek sağlayan bir devlet kurumudur, (Aplin, 2002). Bilimsel koruma anlayışının koruma alanındaki

uygulamalara yansması ile oluşan 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma faaliyetleri, yasalar, kurumlar ve öncü kişiler olmak üzere Tablo 1’de özetlenmektedir.

1.3.2.1. Çevresel Koruma Ölçeğinde İtalya’dan Örnek Uygulamalar

Koruma alanındaki tarihsel geçmişi 6.yy.’a dayanan İtalya, (Erder, 1975), günümüze kadar devam eden koruma alanındaki faaliyetlerde hep öncü konumda yer almıştır. Avrupa’daki pek çok ülkenin etkileşim içinde olduğu İtalya’daki koruma alanının gelişimde, merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil örgütler ve halk katılımı ile yürütülen koruma faaliyetleri ile İtalya tüm dünyaya örnek oluşturmaktadır. İtalya, Froransa, Venedik (Venice), Siena, Pisa, Milano, Roma, Carcassone, Bologna, Verona... gibi pek çok iyi korunan tarihi şehre sahiptir.

Korunan çok sayıda tarihi kenti olan İtalya’da; yerli halkın evlerini terk etmeden, hiçbir soylulaştırma hareketi denenmeden ve halka koruma anlatılarak halkın koruma faaliyetleri içinde yer almasına ikna edilen Bologna örneği, başarılı koruma örnekleri arasında çalışmada ele alınacaktır. Topografik yapısının getirdiği zorluklarla, yüzü aşkın adadan oluşan Venedik, koruma faaliyetlerinde karşılaşılan sorunlar başarı ile çözüm bulmaktadır. Venedik’te içme suyu kaynaklarının çok sınırlı oluşu, tuzlu suyun tarihi yapılarda yol açtığı hasarlar, kentin taşıma kapasitesi üzerindeki turist yoğunluğu ile sürekli temizlenmek zorunda kalınan kanallar ve yoğunluğun yol açtığı hava kirliliğinin yapılar üzerindeki tahrip edici etkileri gibi pek çok mücadele edilmesi gereken sorunla nasıl başa çıkıldığı özetlenmeye çalışılmıştır. Ortaçağ’dan bu yana pek çok imgenin hiç bozulmadan korunması başarılı diğer örnek kent Verona’dır ve konu kapsamında Verona’daki koruma faaliyetleri değerlendirilmiştir.

1.3.2.1.1. Bologna’da Çevresel Ölçekte Koruma

Tarihi boyunca önemli bir ticaret merkezi olan Bologna Kuzey İtalya’da yer alan Emilia-Romagna Bölgesi’nde verimli Po Vadisi’nde konumlanmıştır. Bologna Tarihi Kent Merkezi Ortaçağ ve Rönesans yapılarının en zengin örneklerini barındırmaktadır, (Şekil 2) (İncedayı, 2007: Fitch, 1982).

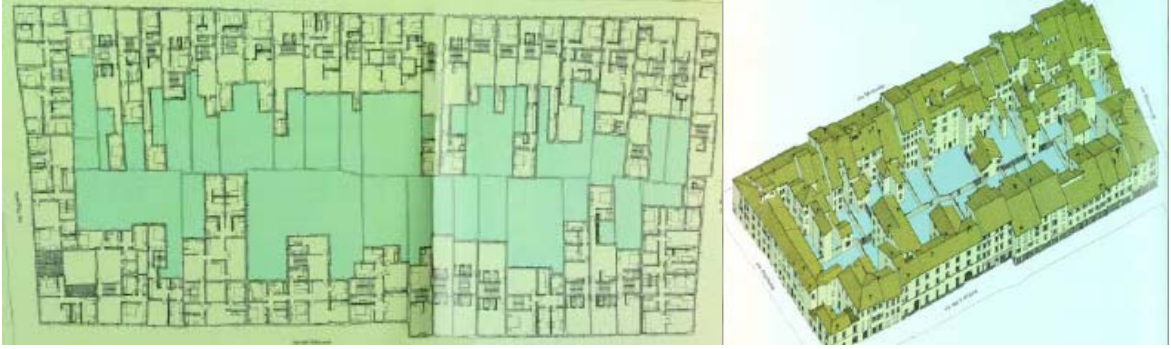
Bologna’da korumayı dikkate alan ilk imar hareketi 1889 yılına dayanmaktadır. Bu dönemdeki imar hareketleri, burjuva mantığı ile gelişmeye öncelik veren, yeni yollar ve daha iyi fiziksel koşulların sağlanması için tarihi kent merkezini ve de özellikle kent duvarlarını engel gören bir yaklaşımı içermektedir. Fakat 1955 planı ile Bologna, Tarihi Kent Merkezi’nin korunması bilincini öngören yeni bir yaklaşımla tanışmıştır, (Cervellati, 1969). İlerleyen yıllarda, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere tüm dünya da kentlerin planlanmasında ‘katılma/participation’ kavramı ortaya çıkmıştır. Her ülke kendi koşullarını dikkate alarak planlama kararlarında katılıma önem vermektedir. Sosyal gerçekler dikkate alınmadan uygulanmaya çalışılan herhangi bir planlama/mimarlık faaliyetinin asla sonuçlanamayacak bir mesleki tecrübenin önüne geçemeyeceği görüşü hakimdir, (İncedayı, 2007).

Şekil 2. Asinelli Kulesi ve çevresinden görünüm, Bologna

Pierluigi Cervellati 1962’de başlattığı programını ‘integral Restorasyon (restorasyonun faaliyetlerinin bir bütün içinde değerlendirilmesi anlamında)’ diye tanımlamaktadır, (Şekil 3), (Cervellati, 1969). Bologna koruma planı hem tarihi yerleşmeyi hem de burada yaşayan yerli halkı korumayı amaçlamaktadır. Koruma faaliyetleri sürecinde, Bologna halkının göçünü engellemek ve halkı burada tutmak için halka ekonomik destek sağlanır ve artan

ranta karşı kiralar kontrol altına alınmıştır. Tüm bu önlemlerle Bologna'da 'gentrification-soylulaştırma' engellenmiştir. Angotti ve Dale'e göre tüm bu özellikleri ile Bologna Planı Batı Avrupa'da tektir, (Fitch, 1982).

Şekil 3. Bologna restorasyon projesinde Solferino Blokları Bölgesi tipoloji ve cephe çalışması, 1977

Bir sonraki aşama bu düşüncenin halka anlatılması ve halkın katılıma ikna edilmesi sürecidir. Koruma alanındaki bilinç düzeyini artırmak için düzenlenen halka açık toplantıların ilki 1966'da gerçekleştirilmiştir.

Cervellati tarafından hazırlanan Master Plan (Plan for Historic Centre-General Regulatory, 1969), (Cervellati, 1969), halka anlatılmaya başlanır. Mevcut sosyo-kültürel ve ekonomik durumu dikkate alarak hazırlanan planda, Bologna Tarihi Kent Merkezinde yaşayan insanların geleneksel yaşam biçimleri dikkate alınarak, tüm planlama sürecine yansıtılmıştır. Bu süreç hiç de kısa bir zaman dilimi değildir. Halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimi çalışmaları onlarca yıl alır, (İncedayı, 2007; Fitch, 1982).

Şekil 4. Neptune Meydanı ve St. Petronius Bazilikası

Tarihi kent merkezi (Şekil 4), pasif duruma gelen alanların yeniden canlandırılması için, on dört alt bölgeye ayrılmış, her bölge için bir çalışma ekibi belirlenmiş, her ekip

birbiri ile ve yerel yönetimle işbirliği içinde organize edilmiştir. Halkın bilinçlendirilmesi çalışmaları içinde sürekli halka, yaşanılabilir, sürdürülebilir ve yeni yaşam koşullarına ayak uydurabilir bir çevrenin, mevcut çevrelerine nasıl adapte edileceği anlatılmış ve bu süreçte devamlı olarak halkın yanında yer alınmıştır. Halkın da yönetimin yanında olması sağlanmıştır. Katılımcı ve bütünleşmiş bir planlama süreci devam etmektedir. Bu süreçte, Bologna ve yaşayanları var olan değerlerini yeniden gün ışığına çıkararak tüm dünyanın gözünde değer kazanmışlardır. Bu değer maddi ve manevi olarak kenti prestij bölgesi haline getirmiştir. 1974 yılında, Bologna Master Planı kapsamında devam eden çalışmalar Avrupa Konseyi'nin dikkatini çekmiş ve buradaki çalışmalar 'approach of holistic preservation' olarak kabul edilmiştir. Günümüzde de, Bologna örneği tartışılmakta, buradaki gelişme birçok çalışmaya konu olmaktadır, (İncedayı, 2007).

1.3.2.1.2. Venedik'de Çevresel Ölçekte Koruma

Sanatın ve mimarinin şehri Venedik dünyanın en büyüğü kentleri arasında yer almaktadır. Günümüze kadar pek çok sitilin örneklerin üst üste yer aldığı kentte, Rönesans ve Gotik yapıların birbiri ile çelişen birlikteliğiyle oluşan büyüleyici panorama dikkat çekmektedir. Çok sayıda adadan oluşan kent 12.yy.'dan itibaren altı ana bölgeye ayrılmıştır. Venedik'i ikiye ayıran ana kanalın(Grand Canal) sağ tarafında San Marco, Castello and Cannaregio yer alırken kanalın sol tarafında Dorsoduro, Santa Croce and San Polo bölgeleri yer almaktadır, (Şekil 5).

Şekil 5. Venedik'i oluşturan altı ana bölge, (URL 1)

Anıtsal yapılarının şehrin simgesi olarak koruna geldiği kentte, çevresel ölçekteki koruma faaliyetleri 1931 “Carta Italiana del Restauro”nın (İtalya Restorasyon Haritası) hazırlanması ile başlamıştır. Milli mirası korumak üzere 1939 çıkarılan iki yasa hem mimari mirası hem de peyzajı korumayı kapsamaktadır. 1962’de hazırlanan kentin master planı (Piano Regolatore Generale, PRG), ikinci dünya savaşı sonrası yıkılan ya da zarar gören yapıların onarılması ve yeniden yapılmasında kullanılan yanlış uygulamaları düzeltmek için oluşturulan önemli bir yasal düzenlemedir. 1975’de oluşturulan “Bölgesel Gelişme Planı” (Piani Particolareggiati, PP) ve 1992 yılında 1962 tarihli yasanın yeniden düzenlenmesi ile sürdürülen koruma faaliyetleri kentin korumadaki yasal gelişiminde önemli aşamalardır, (Gianighian, 2001 edit. By Robert Pickart).

Şekil 6. Kentin genel görünümü, San Giorgio Migiore, (URL 2)

Venedik’te gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, merkezi yönetimin gerçekleştirdiği yasal düzenlemelerin yanı sıra sivil oluşumların çalışmaları da önemli yer tutmaktadır. 1960 yılında ANCSA (National Association for Historical and Artistic Centre) tarafından düzenlenen Gubbio Kongresinde, koruma faaliyetlerinde kullanılan yanlış yöntemler eleştirilmiş ve yeni yöntemler önerilmiştir. Leonardo Bonevolo’nun öncülüğündeki sivil oluşum, tarihi yapıların sadece dış cephelerini koruyup içlerini tamimiyle yeniden inşa eden anlayışa (cephecilik) karşı, Bologna Koruma Planı ilkelerini Venedik kentine uyarlayarak; tarihi yapıların modern gereksinimlere uyum sağlayacak düzenlemeler ile tamamıyla korunmasını öngören “tipolojik koruma” anlayışını ortaya koymuştur, (Gianighian, 2001 edit. By Robert Pickart).

Venedik’in turizm kenti olması, dünyaca tanınması (Şekil 6, Şekil 7), önemli bir prestij merkezi olmasının yanı sıra kente büyük bir yük yüklemekte, koruma faaliyetlerini

zorlaştırmaktadır. Venedik günde 25.000 kişi tarafından ziyaret edilmektedir ve bunların yaklaşık 14.000'i kenti gününbirlik ziyaret etmektedir.

Şekil 7. Rialto Köprüsü ve kanallar, (Zorlu, 2006; URL 2)

Yılın 216 günü kentin turist taşıma kapasitesi aşılmaktadır. Bu derece büyük bir hareket kentte ulaşımdan barınmaya kadar büyük bir yük oluşturmakta, aşırı kalabalığın neden olduğu kirlilik kentin tarihi dokusuna zarar vermektedir. Kentin ulaşım ve taşıma ağını oluşturan kanallar, artan talebi karşılamak üzere aşırı sayıda gondol ve tekne ile dolmaktadır. Çok kısa surede çamurla dolan kanalların temizliği kentin en büyük sorunlarından. Ayrıca, artan talep üzerine motorla çalışan teknelerin kullanılmasının neden olduğu dar kanallardaki su sıçramasıyla oluşan bina cephelerindeki suyun yıkama zararları, tarihi yapılar için tahrip edici büyük bir etkidir, (Gianighian, 2001 edit. By Robert Pickart).

1.3.1.1.3. Verano'da Çevresel Ölçekte Koruma

Adige Nehri boyunca konumlanan kent, tarihin pek çok dönemine ait kültürleri ve onların yapılı çevrelerini barındıran, ağırlıklı olarak Ortaçağ ve Rönesans yapılarının yer aldığı ve eski dokunun hiç bozulmadan günümüze ulaştığı ender kentlerden biridir, (Şekil 8, Şekil 9, Şekil 10). Dünya Mimari Mirası Listesinde de yer alan Verona, önde gelen kültür, sanat ve turizm kentleri arasında yer almaktadır, (URL 3).

Kentte yer alan Duomo Katedrali (12.yy.) ve Arena-Verona (M.Ö. 1.yy.) gibi pek çok anıtsal yapının yanı sıra kentin sivil mimarisi de oldukça korunmuştur. Ünlü Romeo ve Juliet hikayesindeki Juliet'in yaşadığı ev Verona'da yer almaktadır ve her gün binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir, (Fracos, D., Paulus, M., Guides, C., 2000).

Venedik'e benzer bir koruma süreci geçiren kentte sivil oluşumların çokluğu dikkat çekmektedir. Verona Landmarks Preservation Commission gibi sivil örgütler kentin korunma sürecinde yasaların uygulanmasından sorumlu olan Belediye kurumlarına destek vermektedir. Kentte yer alan tescilli sivil yapılar ve anıtlar 'Law for Protection of Artistic and Historic Properties, 1089/1939' yasası ile, çevre ise 'Law for Protection of Natural Beauty, 1497/1939' yasası ile koruma altına alınmıştır. Şehrin genel planlaması 1975 ve 1984 tarihli 'Urban Master Plan' planlarla oluşturulmuştur, (ICOMOS 2000).

Şekil 8. Verona'dan genel görünüm, (URL 3).

Kentte yaşanan yoğun turistik hareket, tarihi yapıların yıpranmalarını artırmakta, korunma süreçlerini zorlaştırmaktadır. Yoğun insan sirkülasyonu sonucu artan kirlilik, tarihi anıtların fiziksel yapısına zarar vermektedir. Kentte bu olumsuzlukları gidermek üzerine yapılan araştırmalar dikkate değerdir. Bu araştırmaların birinde, kentteki kirlilik risk sınırına yaklaştığında ilgili mekanizmayı harekete geçiren sensörler vasıtası ile tarihi

anıtların daha az zarar görmesini sağlayan sistem oldukça etkileyicidir, (Curto, Raimondi, 2007).

Şekil 9. Verona kent haritası

Şekil 10. Duomu Katedrali ve Verona-Arena, (URL 3).

Tarihi çevrelerin korunmasında yaşanan tüm sorunlara rağmen Verona iyi bir koruma örneği sergilemektedir.

1.3.3. Fransa'da Korumanın Tarihsel Gelişimi

Her ne kadar anıtlar ve çevre korunması konusundaki uygulamaları ile Roma dolayısı ile İtalya öncü olsa da, Fransızların bu konudaki hukuki düzenlemeleri ile katkıları göz ardı edilemez. 1887 kanunu uzun sürede gelişmiş olan kaygının sonucudur. Bu bilince erişmede, toplumun tutumunu dile getiren Fransa'nın ünlü yazarlarının katkısı çok olmuştur, (Erder, 1975).

Fransa'da özellikle sanatçılar, edebiyatçılar, ressamlar ve heykeltıraşlar olmak üzere pek çok meslek grubunun korumada bilince ulaşmada katkıları görülmektedir. Piere de Ronsard, Michel de Montaigne, Philibert de l'Orme (1512-1570), Sebastiano Serlio, Cloude Perrault, Goethe, Walter Scott, Chateaubriand de Victor, Victor Hugo, Rubelais, Montaigne, Moliere, Jean Jacques Rousseau, Aubin-Louis Millin (1759-1818), Henri Georgia (170-1831), Quatremere de Quincy, Alexander Lenoir, Alexander Labored, François Guizot, Ludovic Vitet, Prosper Merimee, Montalembert, François Debret, Eugene Emmanuel Viollet-le Duc (1814-1879), Georges Eugene Haussmann (1809-1891), Camillo Citte (1843-1903), Anatole de Baudot önde olmak üzere daha nicelerini sayabileceğimiz mimar, arkeolog, yazar, ressam, heykeltıraş, bilim adamı, felsefeci gibi farklı meslek gruplarının Fransa'da korumanın bu güne ulaşmasında katkıları azımsanamayacak derecededir, (Erder, 1975; Kuban, 2000; Ahunbay, 1996, Alsaç, 1993; Jokilehto, 1999; Binan, 2001). Bahsedilen önde gelen isimlerin kişisel çabalarının yanı sıra birçok kral, savaşlarla sürekli yıkılıp tekrar yapılan Fransa'da anıtların ve tarihi çevrenin korunması için çabalamıştır. Yüzyıllara göre incelenen bu katkılar aşağıdaki gibidir;

Onaltıncı Yüzyılda, Birinci François (1515) zamanında, kralın isteği ile Jean Martin ve Jean Bullant tarafından hazırlanan Vitruvius'un kitabı, 1514 ve 1547 yıllarında basılmıştır. Kral Birinci François 1533 yılında Nimes kentini ziyaretinde, kentin güzelliğinden etkilenerek bazı anıtsal yapıların korunması emrini vermiş ve onarım işleri ile bizzat ilgilenmiştir, (Okyay, 2001). Kral Dördüncü Henri, 1598 tarihli Nantes Fermanında (Edicts of Nantes) harap olan Paris'in ıslahı ile ilgili uğraşları görülmektedir, (Erder, 1975).

Onyedinci Yüzyıl, Ondördüncü Louis zamanında, konunun teorik yönden incelenmesi için görevlendirilen Jean-Baptiste Colbert 1635’de Paris’te Fransız Akademisi’ni kurmuştur. Bu akademi 1663’de yeniden örgütlenerek devlet-sanat mekanizmasının esasını oluşturmuştur, (Erder, 1975; Okyay, 2001).

Onsekizinci Yüzyıl, anıtların korunmasını merkezi hükümetin sorumluluğu olarak tanımlanması ve halen geçerli olan ve uygulanan bazı teknikler ve yaklaşımların ortaya konmasına önderlik etmiştir. Örneğin özel koleksiyoncu Roger de Gaigniere, 1703’te, Ponchartrain devlet sekreterliğine yazdığı bir mektupta; “anıtların izin alınmaksızın yıktırıldığını, oysa yıkımdan önce bir izin alınması ve bir sanatçıya deseninin çizilerek belge olarak saklanması gerektiğini” belirtir, (Okyay, 2001). Fransız Devrimi (1789) başlangıçta, dinsel fanatizmi ve monarşiyi temsil eden yapıların ortadan kaldırılması eğilimindedir. Eski arşivler, saray ve malikanelerdeki sanat eserleri yağmalanır, yakılır. Fakat devrimin karışıklıkları içinde, Papaz Gregorie gibi aydın bazı devrimciler sanat eserlerinin yağmalanmasına karşı çıkmış, vandalizmi engellemeye çalışmışlardır, (Okyay, 2001). Fakat devrimin doğasında olan tüm karmaşıklığa rağmen, devrimin ikinci yılında tüm Cumhuriyet idarecilerine gönderilen kararnamede, “...Cumhuriyetin malı olmuş tüm yapıların ve sanat eserlerinin koruma altına alınarak envanterlerinin çıkarılması...” genelgesi kültür varlıklarının korunması konusunda atılmış en önemli adımdır, (Okyay, 2001). Bu genelgeden birkaç yıl sonra, en önemli sanat eserleri Alexandre Lenoir yönetiminde bir araya getirilerek Fransız Anıtlar Müzesi (Le Musee des Monuments François) kurulmuştur (1884), (Okyay, 2001).

1792’de cumhuriyetle milli sanatlar duygusunun gelişmesi sonucunda Louvre Müzesi (Le Museum National de Louvre) kurulmuştur. 1791’de Paris’te toplanan eserler için dokuz büyük depo yapılmış ve bunların idaresi Alexander Lenoir’e (1762-1839) verilmiştir. Lenoir’in eserleri kurtarmak için yaptığı çalışmalarla birlikte eserler için hazırlamış olduğu düzenli kataloglar mevcuttur, (Erder, 1975; Jokilehto, 1999)

Ondokuzuncu Yüzyıl, tarihi anıtsal yapıların korunması için ülke bütününde ilk yasanın oluşturulması bakımından umut vericidir, (Okyay, 2001). 1810 yılında kabul edilen yeni belgeleme çalışmasıyla şatolar ve kiliseler belgelenmeye başlanmıştır. Sanat tarihçisi Alexander de Labard bu çalışmaları üzerine alarak yürütmüştür. Fransa’da ilk defa Ortaçağ Sanatı metotlu bir şekilde incelenmekte ve tarihteki yerini almaktadır, (Erder, 1975; Jokilehto, 1999).

Tablo 2. Fransa'nın 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma süreci

19. yüzyıl		
Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
1810 yılında kabul edilen yeni belgeleme çalışmasıyla Ortaçağ şatoları ve kiliseleri belgelenmeye başlanmıştır.	1834'de tarihi anıtların korunması ve belgelenmesinde önemli yeri olan "Fransız Arkeoloji Derneği" kuruldu.	Sanat tarihçisi Alexander de Labard, (1810 yılındaki belgeleme çalışmaları yürütmüştür.)
1830, Fransa'da, tarih ve kültür varlıklarının korunmasına ilişkin Malraux Yasası öncesinde, geniş kapsamlı ilk yasal önlem	1830, Tarihi Anıtlar Genel Müfettişliği kuruldu.	1832'de yazar Victor Hugo'nun "Yıkıcı Savaş" adlı eseri ile tarihi anıtların korunması çabasının ifadesi ile halktan yoğun ilgi görmüştür.
1841'de kamulaştırma için kanun çıkarıldı.	1837'de, Tarihi Anıtlar Genel Müfettişliği, Tarihi Anıtlar Komisyonuna (La Commission des Monuments Historiques) dönüştürüldü.	Ludovic Vites'in(1802–1873), Tarihi Anıtlar Genel Müfettişliğinin ilk yöneticisi, 1830
30 Mart 1887'de Jules Grevy'nin hazırladığı önlemler yasalaşarak tarihi anıtsal yapıların korunması görevi, Tarihi Anıtların Korunması, Güzel Sanatlar ve Halkın Bilgilendirilmesi Bakanlığına (le Ministère de l'Instruction publique et Beaux-Arts de la Protection des Monuments historique) devredilir. Bu yasa daha sonra 7 Ocak 1889 da birkaç kararname ile güçlendirilir.	"Tarihi Anıtların Tanımlanması ve Korunması İçin Fransız Arkeoloji Derneği"nin kurulması, 1834 ve bu derneğin yayımladığı "Bulletin Monumental" bülteni.	Prosper Merime(1803–1870), Tarihi Anıtlar Komisyonunun yöneticisi.
	1839'da "Bölgeler Enstitüsü" (Institut de Provinces) kuruldu: Sürekli yıkımların ancak birlik olunarak önlenebileceği düşüncesi ile	Arcisse de Caumont, "Tarihi Anıtların Tanımlanması ve Korunması İçin Fransız Arkeoloji Derneği" nin kurucusu (1834), başka birçok derneklerin yanısıra
	Paris Anıtları Sevenler Derneği (Societe des Anus des Monuments Parisiens, 1884	Eugene Emmanuel Viollet-le Duc(1814-1879), mimar, mühendis, sanat tarihçisi, eğitimci, jeolog, etnograf, dekoratör ve eleştirmen olmak üzere birçok mesleği başarıyla bir arada yürüten; 1840–1870 yılları arasındaki teorik ve uygulama çalışmaları ile korumada Fransa'nın en önde gelen ismidir.
	Eski Paris Komisyonu (Commission de Vieux Paris, 1887	
	Fransız Turing Klübü (Touring Clab de France), 1890	
	1887'de Ecole de Beaux-Arts Şehir Planlama Enstitüsünün yardımıyla tam bir okul bünyesine kavuşmuştur	Baron Georges Eugene Haussmann (1809–1891), 1853–1870 yılları arasındaki çalışmalarıyla neredeyse Paris'i yeniden inşa etmiştir.
		Camillo Sitte (1843–1903) İnsan ölçeğine aykırı çalışmalarıyla Haussmann'ı eleştirmekteydi. Sitte'nin sanata dönük ve insancıl tutumu Haussmann'ın yerleşme düzenindeki gerçekçi fakat kuru tavrıyla çelişmekteydi.

Tablo 2'nin Devamı

Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
21 Nisan 1906 tarihli anıtsal yapıların korunmasına ilişkin yasa	ABF, Fransa Bina Mimarları Kurumu, (Architectes des Batiments de France), 1946:	Corbusier,1924'de "Urbanisme" adlı eseri ile çevreye dönük eğilimlerini değerlendirmektedir.
31 Aralık 1913 tarihli yasa: 1906 yasasının 'sitlerin korunması' anlayışı ile daha geniş kapsamda düzenlenmesi, bu yasaya ek olarak 1943 yılında anıtları merkez kabul eden 500m yarıçaplı koruma alanı ihdası kuralı getirir.	kentsel ve kültürel mirasın korunması konusunda uzmanlaşmış teknik ve idari bir kurumdur.	Andre MALRAUX (1901-1976), 1962' Malraux Yasasını oluşturdu, dönemin kültür bakanı
2 Mayıs 1930 tarihli yasa	L'ANAH(I'Angece nationale de I'Amelioration de I'Habitat), 1972: geleneksel konutların sıhhileştirilerek günümüz koşullarına uyarlanması amaçlı kurulan bir kamu kurumu.	Simon NORA ve Bernard EVANO: NORA-EVANO raporunu oluşturdu, 1975
2 Ağustos 1962 tarihli yasa: Malraux Yasası ve ek olarak çıkarılan 2 Temmuz 1966 tarihli kararname	1948'de kurulan le Fonds national d'Amelioration de I'Habitat'ın devamı bir kurumdur.	Raymond BARRE: Barre Raporunu oluşturdu, 1975
31 Mart 1970 tarihli yasa: 2 Mayıs 1930 tarihli yasanın yeniden düzenlenmiş hali	L'OPAH (I'Operation programme d'Amelioration de I'Habitat), 1977: konut iyileştirmelerinin programlı uygulanması	
29 Aralık 1976 tarihli yasa, vergi yasasında yapılan değişiklik: bu yasa ile restorasyon masraflarının gelir vergisinden düşülmesi	PACT-ARİM (Protection Amelioration Conservation et Transformation de I'Habitat) koruma, iyileştirme, muhafaza etme ve konutu dönüştürme, 1951:	
7 Ocak 1983 tarihli yasa: küçük yerleşmelerin ve doğal güzelliklerin korunmasına ilişkin ZPPAUP yasası	Fransa'da tarihi kent dokusu iyileştirmelerinde en etkin sivil kuruluşur.	

Yirminci Yüzyıl, 1904'de Madrid'te gerçekleştirilen Uluslararası Mimarlar Kongresi ile başlar. Bu kongrede anıtların bakım ve onarımına sadece devlet tarafından onay verilmesi veya devletin teknik denetimi altında bulunan yetkili mimarların yapması kararlaştırılmıştır. Kongreyi bir dizi yasa takip eder; 21 Nisan 1906 Sitlerin korunmasına ilişkin yasa ve kararnameler, (Okyay, 2001); 31 Aralık 1913 tarihli yasa ve kararnameler ve bu yasaya ek olarak düzenlenen 1943 tarihli anıtları merkez kabul eden ve 500m yarıçaplı koruma alanı ihdası kuralı, (Okyay, 2001); 2 Mayıs 1930 tarihli yasa ile, sahibi kim olursa olsun, stili ya da devri ne olursa olsun listeye alınmış bütün yapıların

korunmaları için devletin üstlendiği yardım görevi gibi. Yasal düzenlemeler, bir önceki yasanın eksiklerini gidermek üzere devam etmektedir.

2 Ağustos 1962 tarihli Malraux Yasası Fransa'da koruma alanında yapılan en geniş kapsamlı yasadır. Malraux Yasası günümüze kadar değişmeden, fakat birçok kararname ve yönetmelikle geliştirilerek uygulanmaya devam bir yasadır. 29 Aralık 1976 tarihli yasa ile vergi yasasında yapılan değişiklik koruma alanında önemli bir gelişmedir. Bu yasa ile restorasyon masraflarının gelir vergisinden düşülmesi sağlanmıştır. 7 Ocak 1983 tarihli ZPPAUP yasası ile de küçük yerleşmelerin ve doğal güzelliklerin korunmasına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır, (Okyay, 2001; Larkman, 1996; Ashworth, G.J., Tunbridge, J.E., 2000).

Fransa'da koruma alanında yapılan son yasal düzenlemelerde, planlama sürecindeki temel ilke, "halka rağmen halk için değil, halkla birlikte halk için" ilkesi olarak benimsenmiştir, (Okyay, 2001). Bilimsel koruma anlayışının koruma alanındaki uygulamalara yansması ile oluşan 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma faaliyetleri, yasalar, kurumlar ve öncü kişiler olmak üzere Tablo 2'de özetlenmektedir.

1.3.3.1. Çevresel Koruma Ölçeğinde Fransa'dan Örnek Uygulamalar

Fransa'da Arles, Orange, Sarlat, Laon, Saint-Emillion, Nantes, Rennes, Marais (Paris), Nimes, Bordeaux ve Avignon gibi pek çok korunan tarihi kent yer almaktadır.

Koruma faaliyetlerinde merkezi yönetimin egemen olduğu fakat yerel yönetim, sivil oluşumlar ve halkın da koruma faaliyetlerinde yer aldığı uygulamaları ile Fransa'dan Nimes, Bordeaux ve Avignon tarihi kent merkezleri, örnek koruma çalışmaları ile konu kapsamında irdelenmişlerdir.

1.3.3.1.1. Nimes'de Çevresel Ölçekte Koruma

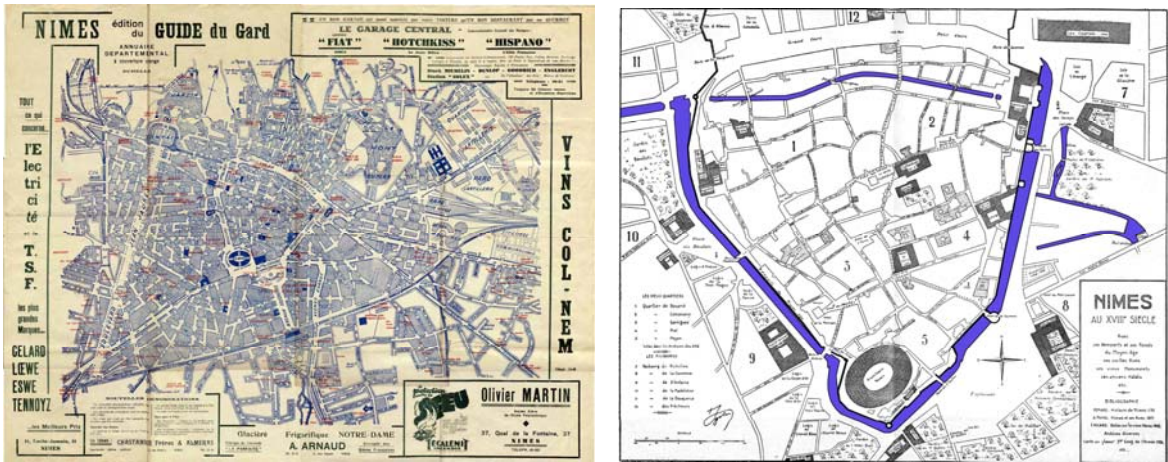
2000 yıllık bir tarihe sahip olan Tarihi Nimes Kenti, imparator Caesar Augustus'un hükümlerliği (27 B.C.-14 A.D.) zamanında belirgin bir gelişme gösterdi. Ortaçağ yapılarının en görkemlilerinin yer aldığı Nimes'de, günümüze sayılı örneklerinin ulaştığı birkaç ortaçağ anfitiyatırından biri olan Arena-Nimes yer almaktadır, (URL 1). Ortaçağ

Kenti planlama yaklaşımlarının en önemli örneklerinden birini yansıtan Tarihi Nimes Kenti, Avrupa Kentleri planlama geleneğinin ne kadar köklü olduğunun, (Kuban, 2000) en iyi göstergelerinden biridir, (Şekil 11, Şekil 13).

Şekil 11. Tarihi Nimes kentinden görünüm, (URL 4)

Kent planlama geleneğinin 2000 yıl önceye dayandığı kentte, koruma alanındaki yasal düzenlemelerin ilki 1887 yılında gerçekleşir. 1913 tarihli yasa ile koruma alanındaki eksiklikler giderilir ve son olarak 1962 yasası ile Tarihi Nimes Kenti koruma ve planlama bütünü yasal düzenleme ile sağlanır, (Okyay, 2001). Kuruluşundan bu tarihe kadar birçok doğal afet ve savaş geçiren kentte, yüzyıllar önceki planlama modeli ile günümüzdeki arasında çok belirgin bir fark görülmemektedir, (Şekil 12.).

Şekil 12. Tarihi Nimes kenti VXIII yüzyıl ve 1930 tarihli kent planı, (URL 4)

Tüm Fransa’da, planlama sürecinde “halka rağmen, halk için değil, halkla birlikte, halk için” temel ilkesi benimsenmiştir. Planlama ve koruma sürecinde, halkın katılımı ve denetiminin yer aldığı koruma alanında, yasal düzenleme ve kurumların örgütlenme biçimi; halkın oluşturduğu, devletin denetlediği, özerk bir yapıya sahip olan sivil toplum örgütlerinin oluşturulması şeklinde düzenlenmiştir, (Okyay, 2001; Grey, 1998).

Şekil 13. Masion Carre ve Arena-Nimes, (URL 4)

1948’de kurulan le Fonds national d’Amelioration de l’Habitat’ın devamı bir kurum olan L’ANAH (l’Angece nationale de l’Amelioration de l’Habitat), 1972’de tekrar yapılanan, geleneksel konutların sıhhileştirilerek günümüz koşullarına uyarlanmasını amaçlayan bir kamu kurumudur. Bir kamu kurumu olmasına rağmen, idari yapısında, devlet temsilcilerinin yanı sıra, kiraya veren mülk sahipleri derneği temsilcileri, kiracı dernekleri temsilcileri ve sıhhileştirme konusunda uzman dernek temsilcileri yer almaktadır, (Okyay, 2001).

Dilimize “konut iyileştirmelerinin programlı uygulanması” olarak çevrilebilecek ve 1977 yapılanan L’OPAH (l’Operation programme d’Amelioration de l’Habitat), tarihi sivil mimari mirasın tek tek sıhhileştirilerek ve restore edilerek hayata katılmasında etkili diğer bir kamu kurumudur, (Okyay, 2001).

PACT-ARİM (Protection Amelioration Conservation et Transformation de l’Habitat) koruma, iyileştirme, muhafaza etme ve konutu dönüştürme amacı ile 1951’de kurulan, Fransa’da tarihi kent dokusu iyileştirmelerinde en etkin sivil kuruluştur.

1.3.3.1.2. Bordeaux'da Çevresel Ölçekte Koruma

Nantes, Rennes ve Marais (Paris) gibi Bordeaux da Fransa'nın 18 ve 19. yy. kentleri arasında yer almaktadır, (Okyay, 2001). Kentin ilk oluşumu M.Ö. 3.yy.'la dayanmaktadır Bu tarihten itibaren kent birçok dönem ve getirdiği akımların etkisi ile şekillenmiştir, (Şekil 14, Şekil 15). Fakat 18. yy. ile başlayan yapılaşma yoğunluğu şehrin bugünkü görünümünü almasında etkili olmuştur, (Laborie, 2007).

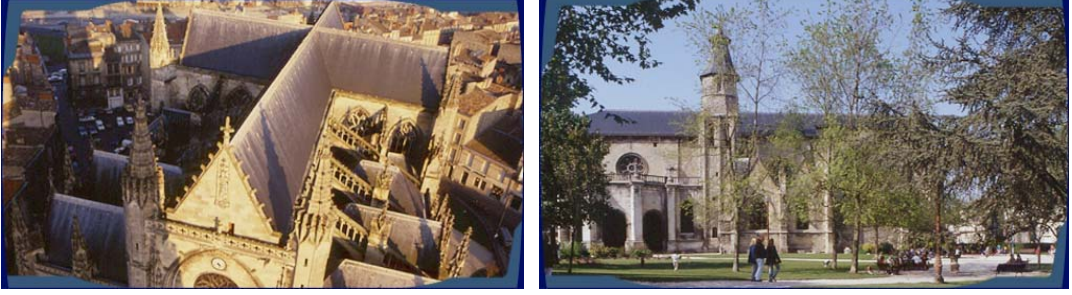

Şekil 14. St Michel Kilisesi'ni merkez alan Bordeaux'dan görünüm, (URL 5)

İkinci dünya savaşı sonrası ortaya çıkan konut sıkıntısı, tüm Avrupa kentlerinde olduğu gibi Bordeaux'da da, Rönesans ve Ortaçağ kentlerinin konut ihtiyacının giderilmesi yönünde kullanılmasını çözümünü ortaya çıkarmıştır. L'ANAH, L'OPAH ev PACT-ARİM örgütlerinin yerel kurumlarının öncülüğünde özellikle sivil mimarlık yapılarından oluşan tarihi çevre, günün koşullarına adapte edilerek yeniden kullanılabilir hale getirilmiştir, (Okyay, 2001). 1962 Malraux Yasası ile, 1971 yılına gelindiğinde 150 hektar yapılı alandaki 5000 yapı korunmaya alınmış ve tek tek restore edilerek yeniden kullanılabilir hale getirilmiştir, (URL 5.).

Bordeaux'daki St.Michel, St. Andre ve St. Seurin Bazilikaları, UNESCO Dünya Mimari Listesinde yer almaktadırlar. Kentte 1950 li yıllarda başlayan koruma faaliyetleri oldukça sistemli bir biçimde günümüze kadar gelmiştir.

Büyük aksaklıklar yaşanmadan bu derece geniş bir alanın korunmasında, Malraux Yasası sonrasında, 1964’de yürürlüğe konan vergi yasası etkili olmuştur. Korumada, mal sahibi, kiracı ve müteahhit olarak yer alan aktörlerin, her aşamada belirlenen yüzdelerde vergi indirimi ve vergi aktarımı ile sağlanan kaynak, bu derece geniş bir alandaki koruma faaliyetlerinin finansında önemli katkı sağlamıştır, (Okyay, 2001). Bordeaux’un çok bilinen şarabı, kentin zenginliğinin kaynağıdır ve düzenlenen festivallerle kentin tanıtımında etkili olmuştur.

Şekil 15. St Andre, St Seurin ve St Michel Bazilikaları, (URL 5)

1.3.3.1.3. Avignon’da Çevresel Ölçekte Koruma

Avignon Kentinin ilk oluşumu tarih öncesi devirlere (MÖ. 3000) dayanmaktadır. Günümüze kadar birçok dönemi ve bu dönemlere ait yapıları bünyesinde barındıran kentin 16. ve 18. yy. aralığında büyük bir değişim geçirdiği ve yeniden yapılandığı bilinmektedir.

Şekil 16. Avignon’dan görünüm, (URL 6)

20. yüzyıla gelindiğinde, kent modern hayatın koşullarına uyum sağlamak için öncelikle altyapı faaliyetlerini içeren yeni bir planlama sürecine girmiştir. Bu süreçte, yerel ve sivil kurumların katkılarının yanı sıra kentin en önemli eğitim ve kültür kurumu olan The Echole d'Avignon'un (1983) etkisi bilinmektedir, (URL 6; URL 7). Echole d'Avignon, kentin korunması ve tanıtılması faaliyetlerinde yerel ve evrensel ölçekte eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermektedir. Kurumun çıkardığı süreli yayınlar ve kitaplar yoluyla, kentte yürütülen koruma faaliyetleri hakkında detaylı teknik bilgiler verilmekte, kentin sahip olduğu mimari miras tüm dünyaya tanıtılmaktadır, (URL 7).

Şekil 17. Pont Benezet, Palais des Papes ve Palais du Roure, Avignon, (URL 6)

Arles, Nimes ve Orange gibi Avignona da Antik Roma Uygarlığı'nın fiziki doku ve yapı karakterinin izlerini günümüzde de göstermektedir, (Okyay, 2001). Tümüyle korunan Avignon Tarihi Kent Merkezi Dünya Mimari Mirası Listesinde yer almaktadır, 8ŞeKil 16, Şekil 17). İlk kuruluşundan bu yana önemli bir ticaret ve kültür merkez olan kent, 1947

yılından itibaren her yıl düzenlenen kültür ve sanat festivali ile bu özelliğini günümüzde de sürdürmektedir. Her yıl 15 Temmuz–5 Ağustos tarihleri arasında düzenlenen festivale dünyanın çeşitli yerlerinden 120.000 seyirci katılmaktadır. Uluslararası ölçekteki Bu festival kent için önemli bir tanıtım aracıdır, (URL 6).

1.3.4. İngiltere’de Korumanın Tarihsel Gelişimi

İngiltere’de tarihi anıt ve yerleşmelerin korunmasında yasal düzenlemelerin yapılması konusunda İtalya ve Fransa’ya göre oldukça geç kalınmıştır. Buna karşılık, özel teşebbüslerin oluşumu ve sayılarındaki çokluk, koruma işini devlete bırakmadan oldukça iyi üstlenen derneklerin varlığı, Avrupa’da İngiltere’ye özgü bir gelişimdir, (Tablo 4). İngiltere bu konuda en güçlü özel teşebbüs ve kamu bilinci örneğini vermiştir, (Erder, 1975; Okyay, 2001; Larkman, 1996; Kocabaş, 2006).

İngiltere diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yağmalarla, barbarlık hareketleriyle sürekli yıkılıp yeniden yapılan bir ülkedir. Korumanın somut göstergeleri ancak 16.y.y.’la hissedilmeye başlanmıştır, (Erder, 1975, Levi, 2001).

Onaltıncı yüzyılla başlayan koruma faaliyetlerinde, genel olarak iki yaklaşım gözlenmekte ve bu temel yaklaşımların öncülerini takip eden diğer isimlerle İngiltere’deki bilinçli korumanın gelişimi devam etmektedir. Bu süreçte; İngio Jones (1573-1652), Christopher Wren (1632-1723), Nicholos Honokins, James Gibbs, James Essex (1722-1784), James Wyatt (1746-1813), Sir Gilbert Scott (1811-1878), A.W.N. Pugin, (1812-1852) gibi isimler, onarımlarda belli bir dönemin izlerinin taşınması kaygısıyla tahriplere yol açmışlardır. Yapılar onarılrken eklemelerle ya da orijinal eklerin ortadan kaldırılmasıyla, eski biçimlerinden oldukça farklı yeni biçimleriyle yaşatılmaya çalışılmışlardır. Bu anlayış “stil birliği” olarak adlandırılmıştır, (Erder, 1975; Kuban, 2000 Ahunbay, 1996; Alsaç, 1992; Jokilehto, 1999).

Onarımlara karşı gelişen diğer bir yaklaşım, olduğu gibi, mümkün olduğunca az müdahale ile koruma “preservation” anlayışıdır. Bu anlayış “Romantik Akım” diye tanımlanır ve öncüleri John Ruskin (1819-1900), William Morris (1834-1896) ve Philip Webb’dir. Bu “üç as” diye adlandırılan isimlerin ardından W.R. Lethaby, Bertram Clough, William Ellis, William Harvey, Albert R. Powys, Sir Lohn Summerson, Lancaster, John Betjeman, Sir Patric Abevcrombie, Thomas Sharp Fames Essex(1722-1784) gibi isimler,

korumada bu güne gelince, hem İngilizler hem de tüm dünya için oldukça önemli isimlerdir, (Erder, 1975; Kuban, 2000; Ahunbay, 1996; Jokilehto, 1999).

Görüldüğü üzere, resmi örgütleri kuruluncaya kadar, bu işi üstlenen kişi ve özel kurumları ile örnek bir koruma izlenmektedir. Tüm tarihi mirasını belgeleyen ve düzenli bakımını yapan, bu konuda halkın bağışlarıyla yoğun desteğini bulan özel kurumlar, bu önemli görevlerini itina ile başarılı biçimde gerçekleştirmişlerdir. Bu itina, ikinci dünya savaşı öncesi, savaşın çıkacağı tahmin edilip zarar görebilecek tüm anıtların savaş sonrası onarımlarını kolaylaştırmak için yapılan ayrıntılı tespitlerinden anlaşılmaktadır, (Erder, 1975; Larkham, 1996).

İngiltere’de, tarihi anıt ya da çevre koruma ile ilgili 1970’lere kadar hiçbir hukuki düzenleme yoktur, (Larkham, 1996). Geciken hukuki düzenlemeler 20.y.y.’ın başlarıyla oluşmaya başlamıştır. G.B. Brown’nun 1905’te yayımladığı “Care of Ancient Monuments” adlı eser resmi katkıların canlanmasında etken olmuştur. İngiltere’de Tarihi Anıtların Korunmasına ilişkin ilk kanun teklifi, Sir John Lubbock tarafından 1873’de parlamentoya sunulmuştur, ancak teklifin kanun şeklini alması ve kabulü 1882’de gerçekleşmiştir. Bu kanun ilk kabul edilmekle birlikte, ayrıntılı bir yasal düzenlemeyi içermez, Larkham’nın ifadesi ile “güçsüz bir kanundur”, (Erder, 1975; Larkham,1996 Jokilehto, 1999). 1900, 1910, 1913 yıllarında bu kanuna birtakım ekler yapılarak geliştirilir. 1931 yılında 1913 kanunu yeni bir ekle düzenlenerek eksiklikleri giderilmiştir. 1967 yasası (Civil Amenities Act) ile, kanun, tekil tarihi yapıların korunmasından daha geniş alanların korunmasına genişletilmiştir, (Larkham,1996 Jokilehto, 1999; Ashworth, G.J., Tunbridge, J.E., 2000). Takip eden yasal düzenlemeler, öncü kişiler ve kurumlar Tablo 3 ile özetlenmektedir

İngiltere’de koruma alanında devletin oluşturduğu kurumlar “Milli Anıtlar Arşivi” (National Monuments Record), “Antik ve Tarihi Anıtlar Kraliyet Komisyonu” (Royal Commission on Ancient and Historical Monuments, 1908), “İngiltere Mirası” (English Heritage, 1984) gibi üst kurumlardır. Diğer yerel kurumlar bu üç kurumun bünyesinde faaliyetlerini sürdüren ant kurumlardır. Bu kurumlar, koruma alanındaki dokümantasyon ve belgeleme işlerini sürdürmekte, danışmalık ve parasal destek hizmetleri sunmaktadır, (Aplin, 2002). İngiltere’de koruma alanında faaliyet gösteren sayısız sivil oluşun ve enstitü bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Civic Trust1(1957), Oxford Preservation Trust, Oxfordshire County Council, Oxford City Council, York Conservation Trust, Oxford University, Bologna Conservation Institute gibi kurumlardır, (Aplin, 2002 Larkham, 1996; Jokilehto, 1999). Bilimsel koruma anlayışının koruma alanındaki uygulamalara yansması

ile oluşan 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma faaliyetleri, yasalar, kurumlar ve öncü kişiler olmak üzere Tablo 3’de özetlenmektedir.

Tablo 3. İngiltere’nin 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma süreci

19. yüzyıl		
Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
İngiltere’de Tarihi Anıtların Korunmasına ilişkin ilk kanun teklifi, Sir John Lubbock tarafından 1873’de parlamentoya sunulmuştur, ancak teklifin kanun şeklini alması ve kabulü 18 Ağustos 1882’de (Antic Monument Act) gerçekleşmiştir.	Eski Eserler Derneği (Society Of Antiquaries) özellikle 1770 yılında çıkardığı <i>Archaeologia</i> adlı dergisiyle	James Wyatt (1746–1813) Sir Gilbert Scott (1811–1878)
	Londra Eski Eserler Derneği (The Society Of Antiquaries Of London, 1751)	A.W.N. Pugin, (1812–1852) John Ruskin (1819–1900)
	Warwickshire Arkeoloji ve Tabii Bilimler Derneği, 1836	William Morris (1834–1896) Philip Webb
	İngiliz Mimarlar Kraliyet Enstitüsü (Royal Institute Of British Architects), 1936	James Essex (1722–1784)
	Oxford Mimarlık Derneği, 1839	
	Kilise Yapma Derneği (Church Building Society, 1818)	
	Cambridge Camden Derneği, 1839	
	Tarihi Yapıları Koruma Derneği (Society For The Protection Of Ancient Buildings, S.P.A.B., 1877)	
	İngiliz Arkeoloji Birliği (British Archaeological Association, 1843)	
	Kırsal İngiltere’yi Koruma Konseyi	
	Sanat Derneği	
	Eski Eserler Derneği, 1851, (Society of Antiquaries)	
	Protection on Ancient Buildings, 1877	
	National Trust, 1895	

Tablo 3'ün Devamı

20. yüzyıl		
Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
1900, 1910, 1913 yıllarında 1882 kanununa birtakım ekler yapılarak geliştirilir.	“Milli Yapılar Arşivi” (National Buildings Record)	W.R. Lethaby Bertram Clough
1931 yılında 1913 kanunu yeni bir ekle düzenlenerek eksiklikleri giderilmiştir.	Royal Commission on Ancient and Historical Monuments 1984, English Heritage	William Ellis William Harvey
1944 yılında yapıların çevreleri ile birlikte saptanmasına yönelik bir kararname çıkarılmıştır.	1957, Civic Trust Bölgesel oluşumlar: Her tarihi kentse çok sayıda var olan yerel sivil koruma örgütleri	Albert R. Powys Sir Lohn Summerson Osbert Lancaster
1947 yılında kırsal ve kentsel planlama kanunu ile 1944 yılındaki kararname genişletilerek kanunlaştırılmıştır.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oxford Preservation Trust, 	John Betjeman Sir Patric Abevcrombie
1967 yasası (Civil Amenities Act) ile, kanun, tekil tarihi yapıların korunmasından daha geniş alanların korunmasına genişletilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oxfordshire County Council ▪ Oxford City Council 	Thomas Sharp Christopher Wren
1968 yılındaki yasa ile (Town and Country Planning Act) tarihi çevrelerin korunmasına ilişkin planlama ve planın uygulanması aşamaları ile finansal destek sağlanmasına ilişkin yasal düzenlemeler yapıldı.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ York Conservation Trust... gibi 	
1968 yasaının uygulama sürecinde karşılaşılan eksiklikleri gidermek üzere, 1971, 1972, 1974, 1975, 1977, 1987, 1990 yıllarında yeniden düzenlenmiştir.		
1980, National Heritage Act		
1984 yılında yeni bir finans yasası (Finance Act) yapılmıştır.		
Temelleri 1969 yıllarına dayanan “İskan ve Planlama Yasası” (Housing and Planning Act) 1986 yılında yapılmıştır.		
Planlama politikalarını içeren raporlar niteliğindeki rehber çalışmalar (Planning Policy Guidance Note) 1992, 1993, 1994 yıllarında yapılmıştır.		

1.3.4.1. Çevresel Koruma Ölçeğinde İngiltere'den Örnek Uygulamalar

İngiltere'de Cantenbury, Devon, Nottingham, Edinburg, Birmingham, Newcastle upon Tyne, Londra, York ve Oxford ...gibi pek çok korunan şehir yer almaktadır, (Bosselman vd., 1999;).

Tarihi çevre koruma faaliyetlerindeki yasal düzenlemelerin gecikmesine rağmen, var olan pek çok sivil oluşum sayesinde koruma alanındaki çalışmaların oldukça başarılı yürütülmesi İngiltere'ye özgüdür. Newcastle upon Tyne kentindeki Grainger Town bölgesi, York ve Oxford tarihi kent merkezleri, İngiltere'deki başarılı koruma faaliyetlerini örneklendirmek üzere konu kapsamında irdelenmiştir.

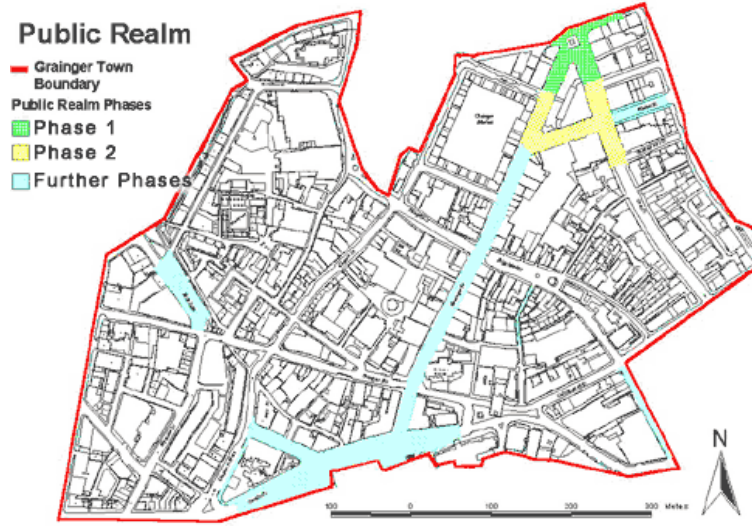
1.3.4.1.1. Newcastle upon Tyne(Grainger Town)'da Çevresel Ölçekte Koruma

Newcastle upon Tyne ilk olarak 1961 yılında koruma politikaları ile tanıştı. Kent 1963 yılında 'koruma alanı' olarak tanımlandı. 1975 'European Architectural Heritage Year'. Avrupa Mimari Mirası Yılı faaliyetlerine kadar kentte koruma adına kayda değer bir uygulama gerçekleşmedi. 1975 yılında, kentin önemli anıtsal yapılarının korunmasına yönelik rehber niteliğinde bir yayın hazırlandı.1980, 1987 ve 1992 yıllarında daha ayrıntılı raporlar hazırlanarak kentin koruma faaliyetlerinde daha ciddi aşamalar kaydedildi. Fakat 1997 yılında uygulanmaya başlanan 'Grainger Town Projesi' kentin tarihi merkezi olan Grainger bölgesini kapsayan oldukça detaylı hazırlanan ve başarı sağlanan en önemli koruma faaliyetidir. Proje 2003 yılında tamamlandığında tüm hedeflerine ulaşmış hatta hedeflerini aşmıştır, (Şekil 18, Şekil 19), (Lovie, 2001; Oldershaw, 2007).

Şekil 18. Grey caddesi ve Grainger caddesi üzerindeki mağazalar, (Oldershaw, 2007)

Çok ortaklı projede katılımcılar arasında devlet, yerel yönetim ve özel kuruluşlar yer almaktadır. Ayrıca, projenin halka tanıtılması ve katılımlarının sağlanması için proje sürecinde sürekli toplantılar düzenlenmiştir. Kentte yer alan yaya ve taşıt ağı çok geniş olmasına rağmen, yaşamı daha kolaylaştırmak ve geleceğe yatırım yapmak için metro sistemi gerçekleştirilmiştir, (Lovie, 2001).

Şekil 19. Grainger Town projesi, (Oldershaw, 2007)

Aşamalı uygulanan projede, %40'ı tescilli olan kentin yapı stoku tespit edilmiş, yapıların 'kurtarılması ve kullanılması' ilkeleri ile çalışmalar sürdürülmüştür. Kurtarılan yapıların yeniden kullanılarak hayata katılması sürecinde, yapılara yüklenecek en uygun yeni işlevin tespit edilmesi çalışmalarında oldukça titiz davranılmıştır.

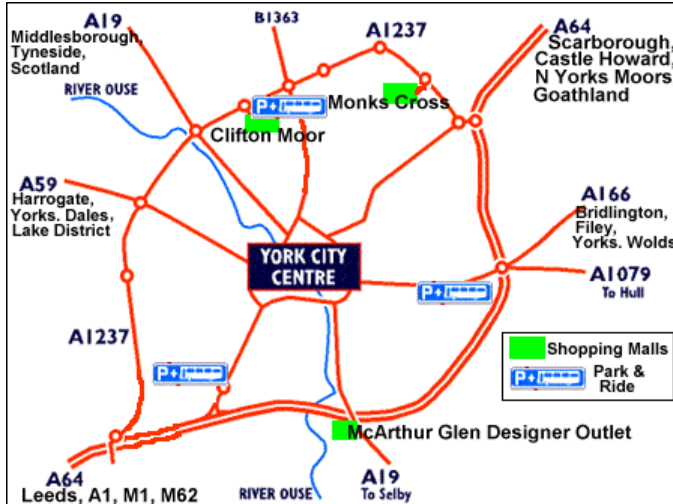
Şekil 20. Kraliyet Tiyatrosu, Grainger Caddesi, Anglican Katedrali, (Oldershaw, 2007)

Yapıların yeniden işlevlendirilmesinde kentin ihtiyaçları ve yapının uygunluğu uzun süreli bir planlamayla belirlenerek, kentin değişen gereksinimleri ile yapılara yüklenen işlevin değiştirilebileceği bir yapım teknolojisi ile yapılar yıpranmadan yeni işlevleri ile donatılmıştır, (Lovie, 2001).

Newcastle upon Tyne kentinde koruma alanındaki yasal düzenlemelerin yapıp uygulama projelerinin hayata geçirilmesi gecikmiş olmasına rağmen, sonuçta ortaya çıkan tarihi çevre koruma örneği oldukça başarılı bir örnektir, (Şekil 20).

1.3.4.1.2. York'da Çevresel Ölçekte Koruma

İngiltere'nin kuzeyinde yer alan ve bugün Ortaçağ kent merkezi imgesinin önemli bir örneği olarak kabul edilen kentte, koruma faaliyetleri 1960'larda başlamıştır. Halk desteği ve bağışlarla kentin kendi kendini koruduğu ifade edilen süreçte, koruma konusunda bilinçli olan halkın daha da bilinçlendirilmesi için sürekli medya faaliyetlerinden yararlanılmış ve halk toplantıları düzenlenmiştir. Kentin halkı koruma konusunda o kadar bilinçlidir ki, 1967 yılında kentin tarihi merkezi olan kent duvarları içinde yapılması planlanan çevre yolu projesini uygulamamış, projenin kentin tarihi dokusuna vereceği zararı engellemiştir, (Orbaşlı, 2000).

Şekil 21. York kenti ulaşım ağı ve York Minster Katedrali (12.yy-15.yy.), (URL 8)

‘The Town Scheme’ olarak adlandırılan, kenti yenileme ve canlandırma projesi 1966 yılında uygulanmaya başlamıştır. Projenin yürütülmesinde halk bağışları ve özel sektör desteği oldukça fazladır. İngiltere’nin kentsel koruma yasası olan ‘Civic Amenities Act, 1967’ tarihi kentlerin korunmasında yetkiyi yerel yönetime vermektedir. Fakat ‘York Conservation Trust’ gibi çok sayıda sivil örgüt, korumada yerel yönetimin yanında yer almış, merkezi yönetim ise yalnızca uygulamaları denetlemiştir. 2084 tescilli binanın bulunduğu kentte, 1970 yılından bu yana 1500’ün üzerinde bina restore edilmiş, özellikle kent duvarları içi oldukça iyi korunan bir bölge olmuştur, (Şekil 21), (Orbaşlı, 2000) .

Kenttin iş kaynakları arasında önemli yeri olan kömür, tekstil ve demiryolu endüstrilerinin çökmesi ile hizmet alanları ve turizm yeni iş alanlarını olmuştur. 1984 yılı tespitlerine göre kentin %85’i turizm alanında faaliyet göstermektedir, (Orbaşlı, 2000).

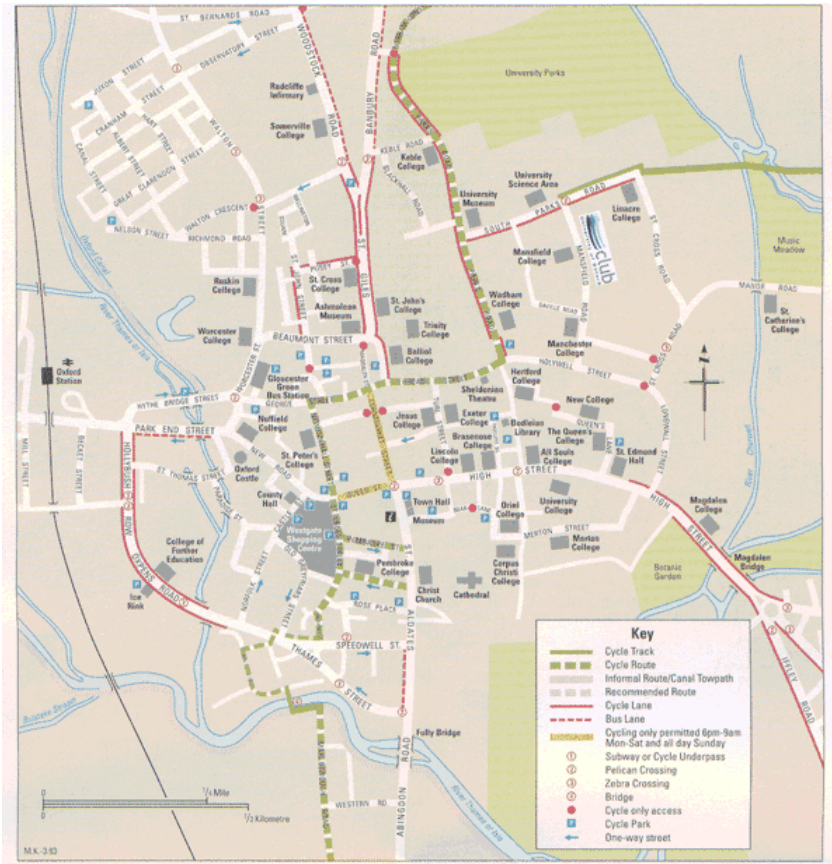
Şekil 22. Guildhall(1256), Whibty ve Ouse Nehri, (URL 8)

Kentin en önemli anıtsal yapıları arasında yer alan York Minster Avrupa’nın en büyük Gotik Katedralidir. Yapı her gün binlerce insan tarafından ziyaret edilmektedir. Kentte, turizmi artırmak üzere Londra ve Edinburg ile hızlı tren hatlarının sağlanmasının yanı sıra, turist yoğunluğunun kente vereceği zararı engellemek için de taşıtların kent merkezinde bulunmaları en aza indirilmiştir. Park alanları kent çevresinde düzenlenmiş, kent içinde araçla iki saatten fazla kalmak yasaklamıştır. Bu kadar canlı bir kentte, kent merkezinde çok az sayıda yerleşim bulunması ve merkezde yer alan dükkanların akşam saat altıda kapanması, bu saatten sonra kente uzun bir sessizlik getirmektedir. Sosyal yaşamı yavaşlatan bu uygulama hala devam etmektedir, (Orbaşlı, 2000).

1.3.4.1.3. Oxford'da Çevresel Ölçekte Koruma

Oxford kenti, İngiltere için bir Londra kadar önemli olan, eğitim ve kültür kenti olma özelliklerinin yanı sıra 12.yy. ve 15.yy.'lar arasında bu günkü yapıları çevresinin oluştuğu bir müze kent görünümündedir, (Şekil 24). Kentin tarihi gelişimde yaşanan birçok yıkıcı olaya rağmen(savaş, yağma, deprem vs), sürekli bakım ve onarım sayesinde kentin fiziksel yapısının günümüze kadar korunduğu kent, İngiltere'nin koruma alanında gerçekleştirdiği yasal düzenlemelerin (1913, 1947 ve 1967 yasaları özellikle) uygulama alanı olmuştur. İngiltere'nin tüm tarihi kentlerinde olduğu gibi Oxford'da da çok sayıda yerel sivil örgüt koruma alanında faaliyetlerini sürdürmektedir, (URL 9.).

Oxford Preservation Trust, University of Oxford, Oxfordshire County Council ve Oxford City Council ketteki yerel sivil oluşumların bazılarıdır. Ayrıca 'English Heritage' gibi ulusal sivil oluşumlar da tüm İngiltere'de olduğu gibi Oxford'da da koruma alanındaki faaliyetlerini sürdürmektedir.

Şekil 23. Oxford şehir merkezi ulaşım ağı, (URL 10)

Kentteki koruma faaliyetleri, ihtiyaca göre yürütülmektedir. Eskimenin olduğu yapı, cadde ya da bölgedeki koruma faaliyetleri, sözü edilen sivil oluşumlar tarafında projelendirilmekte ve projeler uygulanmaktadır. Bu süreçte, yerel yönetim maddi destek sağlamakta ve uygulamayı denetlemektedir. Merkezi yönetim ise tüm bu faaliyetleri en üst kurum olarak denetlemektedir.

Şekil 24. Oxford kent merkezi, Oxford Üniversitesi ve çevresi, (URL 10)

Oxford kent merkezinde yayalaştırmaya gidilmiştir, taşıtlar her noktaya kadar girmemektedirler, (Şekil 23). Toplu taşıma şehri çevreleyen hat üzerinde gerçekleştirilmekte, kentler arası ulaşım ise kent çevresinde varış noktalarının yer aldığı hızlı tren ağı ile sağlanmaktadır. Kent içinde yaya ve bisiklet yolları önemlidir.

1.3.5. Türkiye’de Korumanın Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de koruma kavramının gelişimi incelenirken süreç, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere iki zaman diliminde ele alınmıştır, (Zeren, 1981). İki zaman diliminde incelenen Türkiye’deki koruma süreci, her dönemdeki yasal düzenlemeler, uygulamalar, özel ve tüzel kurumlar ve tüm bu çalışmalarda öne çıkan

isimlerle özet olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Kronolojik sıraya göre anlatılan bu süreç aşağıdaki gibidir.

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi:

Koruma faaliyetlerinin gelişimi açısından Osmanlı İmparatorluğu dönemi değerlendirildiğinde; süreç, Osmanlı Klasik Dönemi ve Tanzimat'la başlayan batılılaşma hareketlerinin izlendiği Osmanlı son dönemi olarak iki bölümde irdelenebilir.

İmparatorluğun klasik çağlarındaki koruma anlayışı “sürekli bakım” anlayışı ile özdeşleştirilmiştir. Yapıların bakımı için sürekli çalışan ekipler bulunmakta, yapılarda oluşacak bozulmalar ve yıpranmalar esaslı onarıma gerek kalmadan ivedilikle onarılmaktadır. Dolayısıyla yapının yaşam süreci uzatılmakta ve büyük sorunların ortaya çıkması önlenmektedir. Aynı zamanda, sürekli bakımla yapılar oldukça iyi korunduğu için, uzun süre bakımsızlıktan kaynaklanan büyük onarım maliyetlerinden kar edilmektedir. Böylesine mantıklı ve ekonomik bir koruma anlayışı, bilimsel bir alt yapıya dayanmamasına karşın günümüz çağdaş koruma anlayışını özetlemektedir, (Madran, 2002).

Anadolu Selçuklu Devleti ve çok daha öncesinde de var olan “vakıflar düzeni”, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de devam etmiştir. Devletin yapısında çok önemli bir yeri olan vakıflar, koruma faaliyetlerinde etkin kurumlardır. Kaleler ve saraylar dışındaki Osmanlı illerindeki tüm yapılar, vakıf yapılarıdır. Dolayısı ile bünyesindeki yapıların bakım ve onarım işlerinden vakfi sorumludur, (Öztürk, 1995; Madran, 2002). Ayrıca, Osmanlı Devletinde saray ve imparatorluk teşkilatının tamamlandığı dönemde, yani Fatih Sultan Mehmet döneminde kurulduğu tahmin edilen Hassa Mimarlar Ocağının, onarım ve tamir işlerinde başarılı çalışmaları bilinmektedir ve bu önemli kurum faaliyetlerini 19.yy'a kadar sürdürmüştür, (Afyoncu, 2001; Madran, 2002).

18.yy.'ın ortası ile başlayıp 19.yy. boyunca devam eden süreç, Osmanlı İmparatorluğunun klasik çağının bitip, batılılaşma hareketleri ile tüm imparatorluk bünyesinde yeniden yapılanmaya başlanılan süreçtir. Bu dönemde yeni kurumlar/kurallar düzeni getirilmiştir. Batı etkisinde oluşturulan yeni kurumlar ve kurallar koruma anlayışına da yansımıştır. Tanzimat fermanı (3 Kasım 1839) ile birlikte kurumsallaşma ve kural oluşturma/kanunlaştırma hareketleri hızla başlar, (Mardan, 2002; Ortaylı, 1985). 28 Şubat 1856 Islahat Fermanı hukuki açıdan Tanzimat Fermanının tamamlayıcısıdır, (Tahiroğlu, 1985).

Çok düzenli işleyen vakıf sistemi 1700'lü yıllardan itibaren bozulmaya başlamıştır, (Madran, 2002). Öncesinde, devletin denetlediği ama tek başına özel bir kurum olan vakıflar merkezi bir yönetim altında toplanmıştır. Evkaf-ı Hümayun Nezareti (15 Ekim 1826) kurularak vakıfların hepsi bu kuruma bağlanmıştır, (Öztürk, 1995; Madran, 2002). Eski eserlerin korunmasına yönelik ilk bilinçli çalışmalar 19. yy.'ın ikinci yarısından sonra başlar. Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşanın eline geçen eski eserleri, o güne kadar silah deposu olarak kullanılan St. İrene Kilisesinde toplamasıyla gerçekleşen ilk müzecilik (1846) örneği, daha sonraki bilinçli gelişmelere öncülük etmiştir. 20 Aralık 1873'te, St. İrene'de toplanan eserlerin artık bu alana sığmayışıyla bir müze daha açılarak eserler Çinili Köşk'e nakledilmiştir (İlk Müzenin Geliştirilmesi). 13 Şubat 1869 Tarihli Birinci Asar-ı Atika Nizamnamesi koruma faaliyetlerindeki ilk yasal düzenlemedir. 7 Nisan 1874 Tarihli İkinci, 9 Şubat 1884 Tarihli Üçüncü, 23 Nisan 1906 Tarihli Dördüncü Asar-ı Atika Nizamnameleri ile yasal düzenlemeler gelişmeye devam etmektedir. Kutsal ve anıtsal yapıların yıkımına karşı ilk önlem 9 Ağustos 1858 tarihli Ceza Kanunudur. Aynı yıllarda arkeoloji uzmanı yetiştirecek bir okul açılması girişiminde bulunulmuş fakat başarısız olmuştur. Bunun üzerine, sorunları çözmek üzere 1877 yılında ilk Eski Eserler Kadrosunu oluşturan bir komisyon kurulmuştur. Osman Hamdi Bey önderliğinde yapılan kazılar sonucu bulunan eserlerin yurt dışına kaçırılmasını önlemek üzere, 13 Mayıs 1889 tarihli Müze-i Hümayun Nizamnamesi hazırlanıp uygulanmaya çalışılmış ve bu eserler Müze-i Hümayun adıyla yapılan yeni binada toplanmıştır. 28 Temmuz 1912 Tarihli Muhafaza-i Abidat Nizamnamesinin ardından 1913 Tarihinde Evkaf-ı İslamiye Müzesinin kurulmuştur. 1917 Tarihinde Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümeni Dairesi kurulmuştur, (Alsaç, 1992; Kanadoğlu, 1998; Zeren, 1981; Binan, 2001; Madran 2002; Kiper, 2006).

Bu dönemde koruma adına yapılan gelişmelere bakıldığında; döneme damgasını vuran en önemli iki olgu 'kurumsallaşma' ve 'kural oluşturma/kanunlaştırma'dır. Kurum ve kurallardaki gelişmelere karşın 'eski eser' kavramında aynı gelişme görülememektedir. Bu dönemde eski eser denince akla, arkeolojik alan gelmektedir. Oluşturulan dört Asar-ı Atika Nizamnamelerinde de eski eser arkeolojik kazı bulguları anlamında kullanılmaktadır. Koruma eski eserlerin müzelerde saklanmasından ileri geçememiştir, (Madran 2002).

Kurumsallaşmada temel bir gelişme gözlenmesine karşın bu durumun kişilere bağlı bir gelişme olduğu görülmektedir. Fethi Ahmet Paşa'nın 1840'lardaki çabaları, Osman Hamdi Bey'in çok önemli bir 30 yıla damgasını vurması, kardeşi Halil Edhem Bey'in sürekliliği sağlaması ve koruma olgusunu Cumhuriyete taşıması, Kemaleddin Bey'in kurumsal ve

uygulamaya yönelik ürünler vermesi ‘kişilere bağlı’ gelişmenin göstergeleridir, (Madran, 2002).

Türkiye Cumhuriyeti Dönemi:

Bu dönem, eski eserlerin müzelerde toplanarak korunması anlayışı ile başlar, ard arda çok sayıda müze ve müzeleri denetleyen kurumlar oluşturulmuştur. Eski eserleri koruyan müzelerin geliştirilmesi amacı ile Hars Müdüriyeti (1921) kurulmuştur. 12.05.1925 tarihli ve 66 Numaralı “Milli Saraylar Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kararname” ile belirlenen saraylar köşkler ve kasırların bakım ve onarımları Milli Saraylar Müdürlüğüne devredilmiştir. 1925-1928 tarihlerinde Ankara Etnografya Müzesi, 1927 yılında Türk ve İslam Eserleri Müzesi ile İstanbul Arkeoloji Müzesi kurulmuştur. Tekke zaviye ve türbelerden toplanan eşyalarla birçok yerel müzeler açılmıştır, (Madran, 2002; Zeren, 1981).

Evkaf-ı Hümayun Nezareti altında merkezi bir yönetimde toplanarak denetlenen Osmanlı Dönemi vakıfları, 1924 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Kurulması (Ali Saim Ülgen’in katkılarıyla, 1914-1963) ile günümüzdeki yapısı oluşturulmuştur, (Tamer, 1974). 05.05.1935 tarihli ve 2762 sayılı yasa ile de Vakıflar Genel Müdürlüğü “mimari veya tarihi değeri olup idaresi vakıfa ait olan eserleri imar ve muhafaza etmek “le yükümlü tutulmuştur. 13.09.1957 tarihli “Aslında Vakıf Olan Tarihsel ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğüne Devrine Ait Kanun” ile de dağınık halde tüm ülke bünyesindeki vakıf eserleri kanunen Vakıflar Genel Müdürlüğüne devir edilmiştir.

1930 tarihli “Belediyeler yasası” ile belediyelerin halk müzeleri kurmakla görevlendirilmiştir. İşlevsiz kalan tarihsel yapıların çeşitli devlet kuruluşları arsında paylaştırılmıştır, (Tamer, 1974). Medeni Kanun ve Ceza Kanununa eski eserlerin korunmasıyla ilgili hükümler eklenmiştir. 1931 Tarihli Eski Yapıların Korunması Komisyonunun kurularak, bu kurumun 1933-1935 yılları arasındaki çalışmalarıyla 3500 eser saptanmış, belgelenmiş ve onarım raporlarını hazırlanmıştır, (Alsaç, 1992, Zeren, 1981). 12 Nisan 1931 yılında Türk Tarih Kurumu kurulmuştur.

Kentsel korumayla kapsamındaki ilk gelişme olarak değerlendirilebilecek H. Jansen’in yaptığı Ankara İmar Planıdır (1932), (Tunçer, 2000). Aynı yıl ilk İstanbul Planlanması Fikir Yarışmasında (1932) koruma kaygıları görülmektedir, (Zeren, 1981). Eski eserlerin imar planları ile korunması gereğini benimseyen koruma anlayışı 1940’larda imar planlarına yansımıştır. Aynı kaygı 16.07.1956 tarihli 6758 sayılı imar yasasında da

görülmektedir. İller Bankası Genel Müdürlüğü, 23.06.1945 tarihli ve 4759 sayılı yasaya göre Belediyeler adına hale hazır harita ve imar planlarını yapmak ve yaptırmakla görevlendirilmiş ve “sit” olarak tescil edilmiş birçok yerleşmenin imar planlarının yapımını yüklenmiştir, (Zeren, 1981; Mardan, 2002).

15.06.1946 tarihli ve 4926 sayılı kanunla Eski Eserler Ve Müzeler Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. 2 Temmuz 1951 tarihinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) Ali Saim Ülgen (1914-1963)’in kişisel çabalarıyla kurulmuş ve u kurum birçok yapının restorasyonunu gerçekleştirmiştir, (Çeçener, 1982, Alsaç, 1992; Zeren, 1981; Berkol 1970; Tamer, 1974; Kiper, 2006).

1961 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde, Tescil Bürosu kurulmuş ve köylere kadar il il tüm eserlerin tescil tespit ve onarımlarının yapılmaya başlanmış, 1966 yılında büro genişletilmiştir. 1968 yılında büroda fotoğraf arşivi oluşturulmuştur, (Tamer, 1974).

1960’lardan sonra, devlet tarih ve kültür değeri olan eski eserlerin korunması ile ilgili kararlılığını daha da artırmıştır. 28.11.1960 tarihli “Hususi Şahıslara Ait Eski Eserlerle Tarihi Abidelerin İstimlaki” ile ilgili yasa çıkarılmış ve 1961 Anayasasında “koruma” yasada yer almıştır, (Zeren, 1981). 1964 Venedik Tüzüğü ile, uluslararası ortamda ilk kez “sit” kavramının tanımı yapılarak, kırsal veya kentsel siteleri de kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Koruma tek yapı ölçeğinden çevre ölçeğine genişletilmiştir. 1970’lerden sonra Türkiye’de koruma konusunda çağdaş yaklaşımların belirlenmesi ve yasal çerçevenin düzenlenmesi çabalarına girilmiştir. Venedik Tüzüğü ile belirlenen uluslararası bu düzenleme, 6 Mayıs 1973 Tarihli 1710 sayılı “Eski Eserler Yasası” ile Türkiye’de yasal boyuta kavuşmuş, taşınmaz eski eser “anıt”, “külliye”, “sit”, olarak sınıflandırılmış, “sit türleri” de “tarihi, arkeolojik, doğal” olarak belirlenmiştir, (Alsaç, 1992; Zeren, 1981; Madran, 2005; Ashworth, G.J., Tunbridge, J.E., 2000; Kiper, 2006). Korumada, halka finansal destek sağlayan, 17.07.1972 tarihli “Emlak Vergisi Yasası” ile korunacak eserlere vergi indirimi uygulanması ve 20.07.1972 tarihli 1605 sayılı “İmar Yasası Ek Madde 6” ile korunacak eserlere vergi indirimi uygulanması sağlanmıştır.

Devlet desteği ile kurulan sivil toplum örgütleri, korumada yerlerini almaya başlamıştır. 1972 yılında kurulan Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği daha çok doğal değerlerin korunması ve çevre kirliliği konularında hizmet vermektedir. Bakanlar Kurulunun 02.02.1930 tarihli ve 9069 sayılı kararı ile kurulan ve kamu yararına çalışır dernek olarak tanınan Türkiye Turing Otomobil Kurumu (TTOK-kuruluşu 1923yılına dayanır) diğer

çalışmalarının yanı sıra 1975'lerden sonra çevre koruma ve çevre düzenlemeye yönelik çalışmalar yapmaktadır, (Alsaç, 1992; Zeren, 1981).

1976 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığının katkıları ve bilim adamlarının iş birliğiyle kurulan Türkiye Anıt Çevre ve Turizm Değerlerini Koruma Vakfı (TAÇ) çoğunlukla tek yapı ölçeğinde olmakla birlikte birçok koruma uygulamalarında öncü olmuştur, (Anonim, 2001; Mardan, 2002; Madran, E., Özgönül, N., 2005). Daha sonraki yıllarda sivil toplum örgütlerini sayıları artmaktadır 1990'da Çevre ve Kültürel Değerleri Koruma Vakfı (ÇEKÜL), 1998'de Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği, (KORDER), 22 Temmuz 2000'de ise Tarihi Kentler Birliği (TKB) kurularak koruma alanındaki faaliyetlerine başlamıştır, (Madran, E., Özgönül, N., 2005).

Tablo 4. Türkiye'nin 19. ve 20. Yüzyıllardaki koruma süreci

19. yüzyıl		
Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
1848, 1849, 1864, Ebniye Nizamnameleri	13 Ocak 1845, İmar Meclisleri (belli vilayetlerde)	Fethi Ahmet Paşa: İlk müzenin kurucusu
9 Ağustos 1858 Ceza Kanunu: 7 Nisan 1874, İkinci Asar-ı Atika Nizamnamesi	Evkaf- Hümayun Nezareti ve Bünyesindeki müdürlükler, 1826'dan sonra	Osman Hamdi Bey: 13 Mayıs 1889 Müze-i Hümayun Nizamnamesi ile Müze-i Hümayun'nu oluşturdu.
13 Şubat 1869, Birinci Asar-ı Atika Nizamnamesi	1846 Tarihli İlk Müze: Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşanın eline geçen eski eserleri, o güne kadar silah deposu olarak kullanılan St. İrene Kilisesinde toplar	Halil Edhem Bey (Eldem) Ahmet Kemaleddin Bey (1870–1927)
6 Kasım 1882, Ebniye Kanunu: Ebniye Nizamnamelerinin eksiklikleri giderilerek yeniden oluşturulan kanun	1877, Eski Eserlerin Korunmasında İlk Uzman Kadronun oluşumu 1878 öncesi, İzmir Kütüphane ve Müze Cemiyeti	
23 Nisan 1906, Dördüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi	Sanat Dostları Cemiyeti: Osman Hamdi Bey tarafından kurulmuştur	
3 Haziran 1871, Kazılarla ilgili Ruhsatnameler Hakkındaki Talimat	9 Ocak 1909, Türk Derneği	
13 Mayıs 1889 Müze-i Hümayun Nizamnamesi	27 Kasım 1911, İstanbul Asar-ı Atika Muhipleri Cemiyeti	

Tablo 4'ün Devamı

20. yüzyıl		
Yasal düzenlemeler	Kurumlar (Kamu, Özerk, Özel)	Öncü Kişiler
28 Temmuz 1912 Tarihli Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi	1913 Tarihinde Evkaf-ı İslamiye Müzesinin Kurulması	Ali Saim Ülgen (1914–1963): 2 Temmuz 1951 Tarihinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun (GEEAYK) kuruluşuna kişisel çabalarıyla destek vermiştir. Bu kurum kurulmuş ve birçok yapının restorasyonunu gerçekleştirmiştir.
Kentsel Korumayla İlgili İlk Yaklaşım: 1932 H. Jansen Ankara İmar Planı	1917 Tarihinde Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümeni Dairesinin Kurulması	Mehmet Vedat Bey (Tek) (1973–1942)
16.07.1956 Tarihli 6758 Sayılı İmar Yasasında Koruma Yaklaşımları	12 Ocak 1927, İzmir Asarı Atika Muhipler Cemiyeti	Sedat Hakkı Eldem (1908–1988)
17.07.1972 Tarihli Emlak Vergisi Yasası İle Korunacak Eserlere Vergi İndirimi Uygulanması	1941, Türkiye Turing Otomobil Kurumu (TTOK): 02.02.1930 tarihli ve 9069 sayılı kararı ile	Çelik Gülersoy (1930–2003)
6 Mayıs 1973 Tarihli 1710 Sayılı Eski Eserler Yasası	1935, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu	
23 Temmuz 1983 Tarihli ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	26 Şubat 1946, Bursa Eski Eserleri Sevenler Derneği	
17 Haziran 1987 Tarihli ve 3386 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	İller Bankası Genel Müdürlüğünün oluşumu: 23.06.1945 tarihli ve 4759 sayılı yasaya ile 1924, Vakıflar Genel Müdürlüğü	
14 Temmuz 2004 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun	Eski Eserler Ve Müzeler Genel Müdürlüğünün oluşumu: 15.06.1946 Tarihli ve 4926 Sayılı Kanunla	
	1976, Türkiye Anıt Çevre ve Turizm Değerlerini Koruma Vakfı (TAÇ)	
	2 Temmuz 1951, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun oluşumu (GEEAYK)	
	1976, Tarihi Türk Evleri Derneği	
	1990, Çevre ve Kültürel Değerleri Koruma Vakfı (ÇEKÜL)	
	1998, Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği, (KORDER)	
	22 Temmuz 2000, Tarihi Kentler Birliği (TKB)	

1963-1967 birinci, 1968-1972 ikinci, 1973-1977 üçüncü ve 1979-1983 dördüncü beş yıllık kalkınma planlarında koruma kaygıları gözlenmekte ve GEEAYK bu dönemde önemli kararlar almaktadır, (Zeren, 1981). Koruma planlamasını imar planlama sürecinde oturtma çabaları, parasal ve teknik yardım sağlayan olanakların geliştirilmiştir, (Zeren, 1981; Kanadoğlu, 1998; Madran ve Özgönül, 1982). Aynı yıllarda koruma konusunda uluslararası girişimler, Avrupa Konseyi Ulusal Komitesinin Kurulması ve 1975 Mimari Miras Yılı çalışmaları devam etmektedir.

1973 yılında oluşturulan Cumhuriyet Döneminin koruma alanındaki temel yasası olan 1710 sayılı Eski Eserler Yasası değiştirilerek, 23 Temmuz 1983 tarihli ve 2683 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” oluşturulmuştur. 2863 sayılı yasa günümüze kadar iki değişiklik geçirmiştir. İlki, 17 Haziran 1987 tarihli ve 3386 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”dur. Diğeri 14 Temmuz 2004 tarihli 5226 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”dur. (Kanadoğlu, 1998; Madran ve Özgönül, 1982; Madran, 2005; Madran ve Özgönül, 2005). Başta 5226 sayılı yasa olmak üzere 2003-2005 yılları arasında koruma alanını direk ve dolaylı etkileyen pek çok yasal düzenleme gerçekleştirilmiştir. 3.7.2005 Tarihli ve 5393 Sayılı “Belediye Kanunu”, 14.07.2004 Tarihli ve 5225 Sayılı “Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu”, 24.06.2004 Tarihli ve 5194 Sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” bu düzenlemelerden bazılarıdır. Bu düzenlemeler birçok ilki içermektedir. Özellikle korumanın “yerelleşmesi” ve “finansmanı” na ilişkin çok önemli yenilikler getirildiğini belirtmek gerekmektedir, (Madran ve Özgönül, 2005; Güçhan ve Kurul, 2005; Kaplan ve Öztürk, 2005). Bilimsel koruma anlayışının koruma alanındaki uygulamalara yansımaları ile oluşan 19. ve 20. yüzyıllardaki koruma faaliyetleri, yasalar, kurumlar ve öncü kişiler olmak üzere Tablo 4’de özetlenmektedir.

1.3.5.1. Çevresel Koruma Ölçeğinde Türkiye’den Örnek Uygulamalar

Türkiye’de, Bodrum, Şirince, Alaçatı, Göynük, Mudurnu, Taraklı, Güdül, Mardin, Diyarbakır, Urfa, Safranbolu, Beypazarı, Cumalıkızık... gibi koruma altında pek çok kent vardır.

Kent ölçeğinde yürütölen koruma faaliyetlerinin ilki olan Safranbolu, daha sonraki dönemlerde kentsel koruma uygulamalarının yürütöldüğü Cumalıkızık ve son dönemlerde başlayan koruma çalışmalarının oldukça hızla ilerlediğı Beypazarı örnekleri, Türkiye'deki koruma faaliyetlerini özetlemek için konu kapsamında irdelenmiştir.

1.3.5.1.1. Safranbolu'da Çevresel Ölçekte Koruma

Safranbolu bölgesinin tarihi M.Ö. 4000 yıllarına dayanmaktadır. 18., 19. ve 20. yüzyıllarda şekillenen bu günkü yapısını alıncaya kadar bölge birçok uygarlığa ev sahipliğı yapmıştır, (Kuban, 2001).

Kentin idari merkezi, 1955 tarihli imar planı gereğince eski kent dışında Karabük'e daha yakın, Bağlar bölgesi ile kent arasındaki alana çekilmiş, çağdaş konut alanları bu merkezin etrafında gelişmiştir. Bu plan kararı, eski kentin, günlük etkinlik merkezinden soyutlanmasına yol açmış, fakat böylece eski dokunun korunmasını sağlayan etkenlerden biri olmuştur, (Şekil 25, Şekil 26), (Kuban, 2001).

Şekil 25. Safranbolu Bağlar Bölgesi

Koruma çalışmaları bakımından ülkemizde en eski geçmişe sahip olan Safranbolu için ilk adım “Avrupa Mimari Miras Yılı” olan 1975’te atılmıştır. Bu tema kapsamında kutlamaları düzenlemekle görevlendirilen İTÜ Mimarlık Fakültesi, Safranbolu Belediyesi’yle ortaklaşa “Safranbolu Mimarlık Değerleri ve Folkloru Haftası” adı verilen bir dizi etkinlik gerçekleştirmiştir. Üç yıl üst üste tekrarlanan bu etkinlikler sayesinde bilim, sanat, tarih, kültür ve mimarlık alanlarında uzman konuklarla halk arasında karşılıklı iletişim ve etkileşim ortamı yaratılarak koruma konusunda halkın bir ölçüde bilinçlenmesi sağlanmıştır. Safranbolu’nun ilk olarak 08.10.1976 yılında Kültür Bakanlığı tarafından “kentsel sit” olarak koruma altına alınmasıyla birlikte kentin imar planı, yeni yapılaşmaları, bu alanların dışında bırakacak biçimde değiştirilmiştir. Türkiye’de “koruma amaçlı imar planı”, ilk kez Safranbolu için düşünülmüş ve yapımını Doğan Kuban yönetiminde İTÜ Mimarlık Fakültesi üstlenmiştir. Yine Safranbolu, 1994 yılında UNESCO tarafından istisnai ve evrensel kültürel varlıkları bakımından “Dünya Mimari Miras Listesi”ne alınmıştır. Bunlara ek olarak ilçede, 1992 yılında restorasyon ağırlıklı eğitim veren bir Meslek Yüksek Okulu; 2004 yılında da Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi açılmıştır, (Kuban, 2001; Ulukavak, 2004; Candaş Kahya vd., 2005).

Şekil 26. Safranbolu Geleneksel Konutları, (Zorlu, 2006)

İlçede koruma altına alınmış eser sayısı 1128 dir. Kentin ününü oluşturan Safranbolu evleri 18. ve 19. yy. Türk toplumunun geçmişin, kültürünü, ekonomisini, teknolojisini ve yaşama biçimini yansıtan mükemmel mimarlık bilgisi ile yapılmışlardır. Safranbolu’da restorasyon uygulamalarına 1998 yılı itibariyle yoğunluk verilmiştir ve bu çalışmalar tek

kanaldan yapılmamaktadır. Koruma çalışmaları daha çok konut sahiplerinin kendi konutlarını; kaymakamlık ve belediye gibi kamu kurumlarının da kamu yapıları, dini yapılar, han, hamam, köprü gibi sosyal ve kültürel yapılar üzerinde koruma çalışmaları şeklinde sürdürülmektedir. Bu çalışmaların yapılabilmesi için finans sağlayan kurumlar; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kalkınma Bankası gibi kurumlardır. Kaymakamlık çevrede bulunan özelliği olan evleri kamulaştırma yoluna giderek restorasyonlarını yapmakta, Safranbolu Belediyesi ise hâlihazırda 30 koruma altına alınmış yapının dış cephe restorasyonunu sürdürmektedir, (Candaş Kahya vd., 2005).

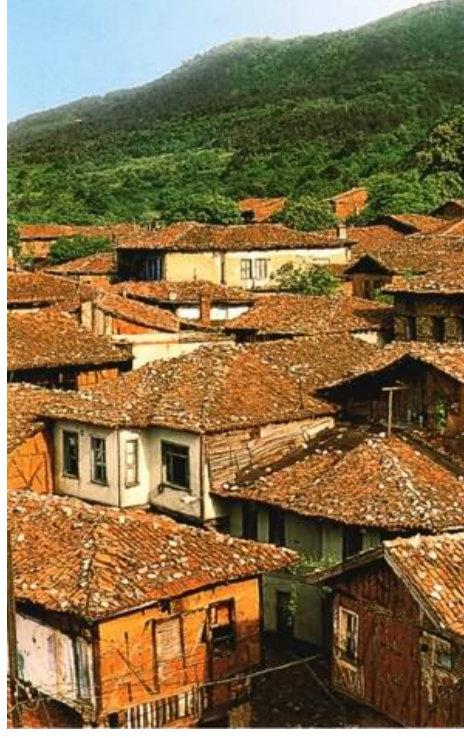
Koruma altına alınmış 1128 eserden tahmini olarak %30'nun (338 eser) restorasyonu tamamlanmış olup, bu çalışmaların geneli bakım, onarım, yenileme çalışmalarıdır. Restore edilen yapılar genellikle konaklama (46 eser), yeme içme yerleri ve ticari merkezler gibi turizme yönelik olarak kullanılmaktadır. Bu yapılar otel, pansiyon, restoran ve dükkânlar gibi turizm işletmeleri olup Safranbolu'ya gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olmaktadır, (Şekil 24). Özellikle kente gelen turistler eski bir Safranbolu Konağı'nda konaklamak ve Safranbolu Kültürünü yaşamak için bu yapılara ilgi göstermektedirler, (Candaş Kahya vd., 2005).

1.3.5.1.2. Cumalıkızık'da Çevresel Ölçekte Koruma

Osmanlıların Bursa'da ilk yerleştikleri bölgelerden olan Cumalıkızık'ın ilk oluşumu 1300'lü yıllara dayanmaktadır. Osmanlı'nın ilk başkenti olan Bursa'nın ilk yerleşmelerinde olan Cumalıkızık, bütünüyle geleneksel ahşap karkas sistemle oluşturulan konutların yer aldığı ve günümüze kadar nerdeyse hiç bozulmadan ulaşan dokusuyla ender ve korunması gereken bir yerleşme örneğidir, (Şekil 27), (Akıncıtürk, 2002).

Cumalıkızık'ın 1981 yılında bir grup aydın tarafından kentsel ve doğal sit alanı olarak tescillenmesi önerilmiş, 1990'da tescil işlemleri tamamlanmıştır. 1993'te de Cumalıkızık Koruma İmar Planı onaylanmıştır, (URL 11). 1998 yılında Valilik, Büyükşehir ve Yıldırım Belediyeleri, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, Uludağ Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı, UNESCO, Yerel Gündem 21, Cumalıkızık Muhtarlığı ve özel kişilerin yer aldığı çok katılımlı bir proje ile "Cumalıkızık Koruma Yaşatma Projesi" oluşturulmuştur. Proje uygulanmaya başlanarak, bölgenin yeniden yaşatılması faaliyetlerine girişilmiştir. Bölgedeki koruma yaşatma faaliyetleri sırasında birçok sorunla karşılaşmıştır. En önemli

sorun, ahşap yapım sisteminin eskimesi ile sürekli yangın tehlikesi içinde olan konutlara, yerleşme karakteristiğinin getirdiği dar sokaklar ile erişilme zorluğunun sıkça yaşanmasıdır. Bölge birçok yangın geçirmiş olmasına rağmen geleneksel doku günümüze kadar neredeyse hiç bozulmadan ulaşmıştır, (Akıncıtürk, 2002).

Şekil 27. Cumalıkızık kent dokusu, (URL 12)

180'i halen kullanılan, bir kısmı ise koruma ve restorasyon çalışmalarının devam ettiği toplam 270 ev ile Osmanlı dönemi konut dokusunu günümüze taşımaktadır, (URL 13). Fakat 3030 sayılı Büyükşehir Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle Yıldırım Belediyesi'ne bağlı mahalle haline dönüşen Cumalıkızık'ın artan arsa rantına direnişini inatla sürmektedir, (URL 11).

1.3.5.1.3. Beypazarı'nda Çevresel Ölçekte Koruma

Ankara'nın kuzeydoğusuna 100km mesafede bulunan Beypazarı; Hitit, Frig, Galat, Roma, Bizans, Selçuklu ve son olarak da Osmanlı'ların egemen olduğu tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan önemli yerleşim merkezlerinden biridir. Verimli tarım alanları, doğal su

kaynaklarının zenginliği, sarp yamaçlı tepelerle çevrenmiş korunaklı bir konumda olması, Beypazarı'nı önemli bir yerleşim yeri haline getirmiştir. İlçenin İpek Yolu üzerinde bulunması, ardından eşsiz bir tarihi zenginlik bırakmıştır. Mimari açıdan pek çok zenginliğe sahip olan Beypazarı, kültürel potansiyeli ile dikkat çekmektedir, (Candaş Kahya vd., 2005).

Beypazarı kent dokusuna bakıldığında iki ayrı kentin, eski ve yeni Beypazarı'nın ana ulaşım arterinin her iki tarafında geliştiği görülmektedir. Yeni Beypazarı, yeni yapılaşmaları ile eski Beypazarı'ndan bağımsız gelişimine devam ederken; eski Beypazarı, kent dokusu korunarak yaşamın tüm canlılığının devam ettiği 21. yüzyılda varlığını sürdüren bir Osmanlı Kenti modelini sergilemektedir, (Şekil 28). Her yıl binlerce yerli ve yabancı turist ziyaret ettiği Beypazarı, varlığını çok kısa zamanda tüm dünyaya ilan etmiştir. 2000'li yılların başlarına dayanan '*yenilenme-yeniden doğuş*' sürecinin temelinde '*toplumsal katılım*' ve yerel yönetimin '*yönetişim*' anlayışı yer almaktadır. 'BEYPAZARI yeniden' adı verilen yeniden yapılanma projesi kapsamında; halk, yerel yönetim, ilişkili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör dayanışma içinde yer almış ve yerel yönetimin sürekli denetim teşviki ile proje hiç kesintiye uğratılmadan bugüne ulaşılmıştır. 500 Geleneksel Beypazarı Evi ve 20 sokağın restore edildiği kentte, yenilenme süreci devam etmektedir, (Candaş Kahya vd., 2005).

Şekil 28. Beypazarı eski kent dokusundan genel görünüm

“BEYPAZARI yeniden” projesi toplumsal katılım ile katılımcı bir planlama ile gerçekleştirdiğinden, projeye inanan bölgenin halkı kendi evini terk etmemiş, tam tersine evinde yaşamaya devam ederek katkıda bulunmuştur. Bilindiği gibi terkedilmiş tarihi çevreler için en büyük tehlike yok olmadır, ancak yaşanan mekânlar hayatta kalabilmektedir, (Candaş Kahya vd., 2005).

Beypazarı’nda yapılan çalışmalara halkın geniş katılımının sağlanması ve bilincin artırılması için toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılarla gelinen aşamalar sayesinde Beypazarı halkında; evlerinin restore edilerek daha sağlıklı yaşama alanlarına sahip olacakları, evlerinin ekonomik olarak değer kazanacağı ve bu evlerde üretilecek yöresel ürünlerin pazarlanmasıyla ek gelir elde edecekleri, ev pansiyonculuğu ile geçimlerini sağlayabilecekleri, gelişecek turizmle birlikte evlerinin turistik işletme olarak değer kazanacağına dair inanç oluşmuştur. Bu bilgilendirmelerle pek çok konak sahibi koruma, yaşatma ve restorasyon çalışmalarına kendi imkanları ile katılmış ve destek vermiştir. Beypazarı’ndaki genç nüfus da tarihi kent dokusunun korunması ve yaşatılması projesinde gönüllü olarak çalışmıştır. Artık Beypazarı halkı, hiçbir zorlamaya gerek kalmadan kendi tarihi ve kültürünü korumaktadır, (Şekil 29), (Candaş Kahya vd., 2005).

Şekil 29. Beypazarı’nda restorasyonu yapılmış bölgelerden görüntüler

Yerel halk, özel sektör kamu ve üniversite işbirliği sağlanarak birçok kurum ve kuruluştan yardım ve destek sağlanmıştır. Projenin en büyük sorunu olan finans sorunu, başta alınan küçük yardımların doğru kullanılması ve proje devam ettikçe kendi kendini finanse eder hale gelmesi ile çözümlenmiştir., (Candaş Kahya vd., 2005).

Beypazarı, yerel yönetimin doğru projeleri doğru biçimlerde ve kararlılıkla uygulaması sonucunda çok kısa zamanda gerçekleştirilen başarılı bir tarihi çevre koruma

örneğidir. Özellikle halkın katılımı sağlanarak gerçekleştirilen tarihi çevre koruma ve olumlu sonuçları kentin kalkınmasında gözlenmektedir, (Candaş Kahya vd., 2005).

Başka bir tarihi çevre koruma örneği olan Safranbolu, 30 yıllık koruma süreci ile günümüze ulaşmıştır. Safranbolu'da devam eden koruma faaliyetleri, Beypazarı'ndan biraz farklı gelişmiştir. Bu bölge daha çok devlet eli ile koruma faaliyetlerinin yürütüldüğü bir bölgedir. Safranbolu tarihi çevre olma özelliği ile kalkındırılmış bir bölgedir ancak, halk katılımı ve yerel yönetimin Beypazarı'nda olduğu kadar etkinliğini gözlenemediği için, bölgenin korunma süreci biraz daha yavaş gelişmiştir, (Candaş Kahya vd., 2005).

1.3.6. İtalya, Fransa ve İngiltere ile Türkiye'deki Koruma Süreçlerinin Özetlenmesi

Tarihi çevre koruma düşüncesinin tarihsel gelişimi incelenirken edinilen bilgilerden, batının ve ülkemizin tarihi çevre koruma süreçlerinde önemli kırılma noktalarının varlığı görülmektedir. Bu önemli değişim süreçleri, dört aşama olarak özetlenebilmektedirler. Küçük farklarla, İngiltere, Fransa ve İtalya ile Türkiye'deki gelişim süreçlerinde, dört kırılma noktasının izlendiği dönemlerde aynı gelişimleri göstermişlerdir. Bu süreç aşağıdaki tabloda açıklanmıştır, (Tablo 5).

Koruma sürecinin her aşaması, bütünü görmek açısından farklı tecrübeler kazandırmıştır. Bugün gelinen noktada, uygulanan yasalar ve mevcut kurumların oluşumu açısından süreç değerlendirildiğinde, son iki yüzyıldaki gelişmeler önem kazanmaktadır, (Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4).

Buradan, İtalya'daki sürece bakıldığında, koruma faaliyetlerinde öncü ve denetleyici bir merkezi yönetimin varlığı görülmektedir. Merkezi yönetimin yanı sıra, yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerinin de korumadaki etkinliği önemlidir, (Tablo 6.). Korumda bilimsel yaklaşımların belirlendiği ve uygulamaya geçilen 19. ve 20 yy. boyunca, İtalya yürüttüğü koruma faaliyetleri ile daima örnek olmuştur.

Fransa'daki sürece bakıldığında, Fransa'da koruma alanında merkeziyetçi bir yapının varlığı görülmekte, devletin yol göstericiğinde gelişen bir koruma süreci gözlemlenmektedir. 19. yy. boyunca, korumada öncü kişilerin varlığı ile oluşan çok sayıda sivil örgütlerin yanı sıra yeni oluşmaya başlayan yasal düzenlemeler de dikkati çekmektedir. 20 yüzyıla gelindiğinde ise, daha ağırlıklı olarak devlet desteği ile oluşmuş özerk yapılaşmalar görülmektedir. Bu yüzyılda, devletin yasal düzenlemelerdeki ağırlığı

belirlenmektedir. 20. yüzyılda gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinin, halkın katılımı ile devletin titizlikle yaptığı yasaların, yine devletin oluşumunu desteklediği özerk kurumlar tarafından uygulanıp, denetlendiği görülmektedir, (Tablo 6).

Tablo 5. Koruma sürecinde Avrupa’da yaşanan kırılma noktaları, (Candaş Kahya vd., 2007)

Koruma Sürecinde Yaşanılan Kırılma Noktaları	
5. yy.: Koruma kaygısı olmadan gerçekleştirilen koruma aktiviteleri.	Fayda/yarar sağlamak amaçlı koruma aktiviteleri: Koruma, ilk örnekleri, bu günkü gerçek anlamının dışında, sahip olunanın ömrünü uzatmak, ondan daha çok yararlanmak anlamlarını içermekteydi.
14. yy.: Koruma kaygısının oluştuğu süreç	Koruma kaygısının oluşmaya başladığı ancak bu günkü anlamı kadar bilinçli olmayan, yasal düzenlemelerden yoksun koruma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği dönem.
19.yy.: Bilinçli/Bilimsel koruma faaliyetleri	Koruma bilincinin tam olarak var olduğu ve bilimsel koruma yaklaşımlarının geliştirildiği dönem: Çok sesli, farklı yaklaşımlar ile gerçekleştirilen koruma aktivitelerinin gerçekleştirilmesi ve yasal düzenlemelerin yapılmaya başlanması.
20. yy.: Korumanın yasal altyapısının oluşturulduğu ve ayrıntıları ile uygulanmaya çalışıldığı koruma faaliyetleri	Evrensel ve ulusal koruma yasalarının yapıp uygulandığı, her döneme göre yeniden düzenlenerek koruma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği dönem.

İngiltere’deki sürece bakıldığında, 19.yüzyılda neredeyse hiçbir yasal düzenlemenin olmadığı, dolayısı ile devletin müdahil olmadığı bir koruma süreci izlenmektedir. Bu yüzyılda, korumada öncü kişilerin önderliğinde oluşmuş pek çok derneğin varlığı belirlenmektedir. Koruma faaliyetlerinin tümü bu dernekler vasıtası ile yürütülmektedir, yani halk kendi mirasını kendi korumaktadır. İngiltere’de 20. yüzyıl ile gelişmeye başlayan yasal düzenlemeler gözlemlenmektedir. Yasal düzenlemelerin oluşumundaki bu gecikme, koruma faaliyetlerin yürütülmesinde bir engel oluşturmamıştır. İngiltere’deki koruma sürecinde merkezi yönetim, koruma alanındaki tüm uygulamaların en üst kurum olarak denetleyicisi konumundadır. Bunun dışında, koruma alanındaki hiçbir faaliyete direk katılmamaktadır, (Tablo 6).

Türkiye'deki sürece bakıldığında, Fransa'dakine benzer merkezîyetçi bir yapının varlığı görülmektedir, (Tablo 6). 19. ve 20. yy. boyunca gerçekleştirilen yasal düzenlemeler, neredeyse Fransa'dakine eş zamanlı olarak gelişmiştir. Sivil toplum örgütlerinin sayısı oldukça azdır. Mevcut sivil toplum örgütleri de devlet desteği ile varlığını sürdüren, faaliyet alanları sınırlı oluşumlardır. Bilinç düzeyi açısından bir değerlendirme yapacak olursak, Türkiye'de İngiltere'deki gibi yüksek bilinç düzeyinin varlığı gözlemlenmemektedir. Dolayısı ile, yasal düzenlemelerin oluşumunda Fransa ile yarışsa da, yeterli bilinç düzeyine sahip olmadığı için, koruma faaliyetlerinin sürdürülmesinde aynı başarı gözlenmemektedir.

Tablo 6. Kentsel koruma alanının planlanmasında yetki/sorumluluk dağılımı: İtalya, Fransa, İngiltere ve Türkiye, (Yücel, 2004; Yücel, 2006)

	Merkezi Yönetim	Yerel Yönetim	Bağımsız Uzmanlar Kuruluşu	Sivil Toplum Örgütleri
İtalya	Plan haz./onay Plan değişikliği	Plan haz./onay Plan uygulama Plan değişikliği	---	Plan uygulama
Fransa	Plan haz./onay Plan uygulama Plan değişikliği	---	Plan haz./onay Plan uygulama Plan değişikliği	Plan uygulama
İngiltere	---	Plan haz./onay Plan uygulama Plan değişikliği	Plan haz./onay Plan uygulama Plan değişikliği	Plan uygulama
Türkiye	Plan haz./onay Plan uygulama Plan değişikliği	Plan uygulama	---	---

Görüldüğü gibi; korumanın evriminin incelendiği İtalya, Fransa ve İngiltere'deki kişisel çabalar ve kuramsal oluşumun çok eskilere dayanmakta olduğu, dolayısıyla bu birikim üzerine oluşturulan yasal düzenlemeler ve resmi örgütlenmelerin de oldukça yerleşmiş kurumlar olarak çok başarılı koruma uygulamaları sergiledikleri izlenmektedir. Türkiye'deki gelişmelere bakıldığında ise; teorik çalışmalar ve kişisel çabaların bu ülkelere kıyasla azlığı dikkati çekmekle birlikte, yasal düzenlemeler ve gerektirdiği resmi örgütlenmelerin kısa bir gecikmeyle neredeyse bu ülkelere eş zamanlı geliştiği anlaşılmaktadır. Ama sonuca, günümüz uygulamaları bağlamında bakıldığında, eş zamanlı

bu gelişimin gerektirdiği başarı yakalanamamaktadır. O zaman, hala bir yerlerde sorun olduğu düşünceleri akla gelmektedir, (Kuban, 1997).

Koruma alanında yaşanan sorunlar “Yasal, Ekonomik ve Sosyolojik Sorunlar” olarak özetlenebilir. Koruma alanındaki ”Yasal Sorunlar”, yasa yapmaktan çok, yasaların uygulanmasında oluşan aksaklıklardan meydana gelmektedir. Burada, yasaların uygulanmasındaki kararlılık ve denetleme mekanizmalarının güçlülüğü önemlidir. “Ekonomik Sorunlar” koruma alanındaki faaliyetlerin yürütülmesinde karşılaşılan kaynak sıkıntılarını içermektedir. “Sosyolojik sorunlar” ise koruma olgusunun toplum tarafından tam olarak anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Burada toplumun koruma alanındaki bilinç düzeyinin yüksekliği önemlidir.

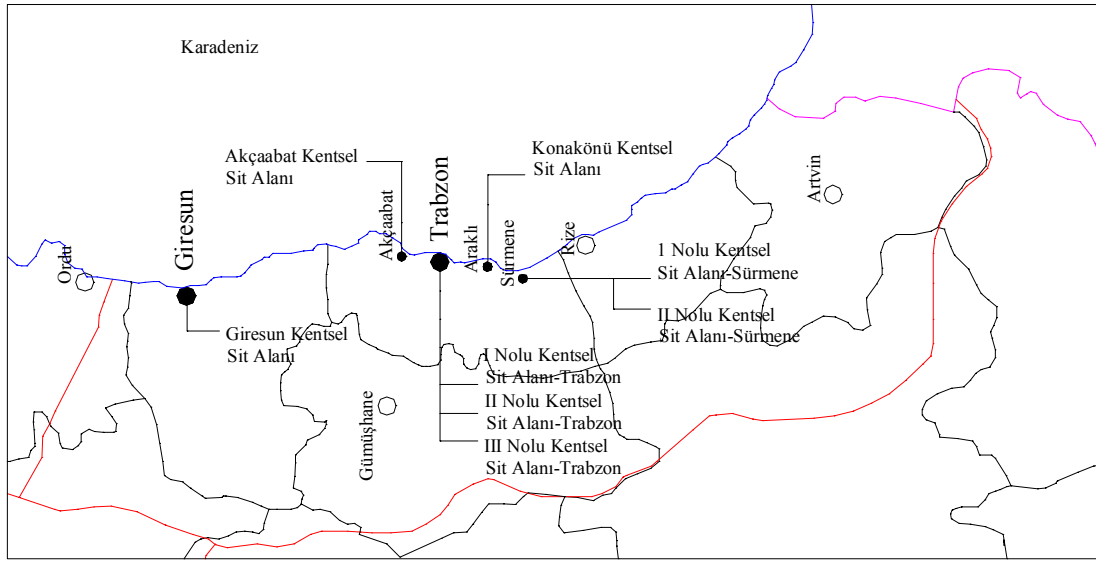
Sözelimi Anadolu’nun kırsal kesimlerinde yer alan arkeolojik ve kentsel sit kalıntıları arasındaki çok değerli sütun başlarının, mermerlerin bölge halkı tarafından konut yapımında kullanılması halkın bilinç düzeyini gösteren üzücü örneklerdir. Sadece kırsal kesimde yaşayan insanlar değil eğitilmiş(!) insanların da benzer davranışları sergilemeleri koruma bilinci konusundaki sorunun büyüklüğünü ortaya koymaktadır. Tam bir koruma bilincinin oluşturulması, koruma tarihi boyunca yaşanan sorunların üstesinden gelinmesi için temel şarttır. Koruma bilinci, tarih ve kültür bilincinin yerleştirilmesi ile ancak sağlanabilir. Her eğitim düzeyindeki halk için sistemli ve sürekli olarak yürütülecek eğitim programları koruma bilincini geliştirilmesinde yarar sağlayacaktır. Görsel malzemelerin ağırlıklı kullanılacağı eğitim programları, eğitici seminerler ve belgeseller ile her türlü medya faaliyetinin alt ve en önemli amacı olarak hazırlanan yayınlar şeklinde oluşturulabilirler.

Koruma alanında varlığı belirlenen bu sorunlar tüm dünyada yaşanmaktadır. Ama koruma olgusunun yerleşmiş olduğu İtalya, Fransa ve İngiltere gibi toplumlarda bu sorunlar daha kolay çözülmekte iken, koruma olgusunun henüz tam olarak yerleştirilemediği Türkiye gibi ülkelerde sorunlar çok daha zor aşılmaktadır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Çalışma Alanının Tanıtılması

Çalışma alanı, “Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu” denetimindeki “Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri”ni kapsamaktadır, (Şekil 30).

Şekil 30. Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kapsamındaki kentsel sitleri gösteren harita

Birçoğunun koruma planları mevcut olan Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri, günümüze kadarki koruma süreçlerinde farklı aşamalar geçirmişlerdir, (Candaş, 2002). Trabzon Koruma Kurulu kapsamındaki kentsel sitlerin son planlama dönemindeki korunma süreçleri Tablo 7’de gösterilmektedir.

Zamanının kent merkezleri ya da merkezi yaşam bölgeleri olan Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitlerinin bir bölümü günümüzde de hala bu özelliklerini sürdürürken, büyük bir bölümü ise yeni kent merkezlerinin dışında kalmışlardır. Her iki durumun da kentsel sitler için hem yararları hem de sakıncaları olmuştur. Yeni kent merkezlerinin dışında kalan kentsel sitler, yeni kent planlarının olumsuz etkilerinden etkilenmeyerek daha bozulmamış bir geleneksel doku ile yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Fakat bu defa da terk edilmenin kullanılmamanın olumsuz etkilerini yaşamışlardır. Yeni kentlerin içinde kalan kentsel

sitler ise yeni planlama hareketlerinin olumsuz etkileri ile zaman zaman tahrip olmuş, kontrolsüz yeni yapılaşmaların artması ile yeni kentlerin içinde sıkışıp kalmışlardır.

Tablo 7. Trabzon Koruma Kurulu kapsamındaki kentsel sitlerin korunma süreci, (Candaş, 2002).

ÇALIŞMA ALANINDAKİ KENTSEL SİTLERİN TESCİLLENME, PLANLAMA VE ONANMA -UYGULAMAYA BAŞLANMA- TARİHLERİ				
	Sit Alanı Olarak Tescil tarihi	Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulları (G.D.Y.K.U)	Koruma Amaçlı İmar Planının Yapılış Süreci	Koruma Amaçlı İmar Planının Onanma Tarihi (K.A.İ.P.O)
Akçaabat Kentsel Sit Alanı	26.04.1988 Tarihli 19. Sayı ile	26.04.1988 Tarihli 19. Sayı ile	G.D.Y.K.U-K.A.İ.P.O arasındaki süre	15.07.1997 Tarihli 2898 Sayı ile
Giresun Kentsel Sit Alanı	14.02.1986 Tarihli 1917 Sayı ile	14.02.1986 Tarihli 1917 Sayı ile	G.D.Y.K.U-K.A.İ.P.O arasındaki süre	16.05.1997 Tarihli 1781 Sayı ile
Konakönü Kentsel ve Doğal Sit Alanı	18.07.1996 Tarihli 2526 Sayı ile	28.01.1996 Tarihli 3371 Sayı ile	G.D.Y.K.U	-
Sürmene I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı	16.05.1991 Tarihli 1003 Sayı ile	30.01.1992 Tarihli 1268 Sayı ile	G.D.Y.K.U-K.İ.P.O arasındaki süre	31.03.2001 Tarihli 4100 Sayı İle
Trabzon I, II ve III Nolu Kentsel Sit Alanları	04.09.1985 Tarihli 1426 Sayı ile	04.09.1985 Tarihli 1426 Sayı ile	G.D.Y.K.U-K.A.İ.P.O arasındaki süre	01.06.1989 Tarihli 334 Sayı ile

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sitin, konumları ve günümüz kadar geçirdikleri koruma faaliyetleri ile kısaca tanımlanmasında yarar vardır.

I, II ve III Nolu Kentsel Sit Alanları, Trabzon/Merkez:

Trabzon kentinin kuruluş çekirdeğini oluşturan en eski yerleşmesi olan Ortahisar Mahallesinden sonra olduğu bilinen ve eski kent merkezinin bir parçası olan; Aşağıhisar olarak adlandırılan Trabzon surları içinde yer alan ve bugün Pazarkapı Mahallesi diye bilinen yerleşme I Nolu Sit Alanının sınırlarını oluşturmaktadır. Büyük bölümüyle sivil yaşamın devam ettiği fakat Trabzon kentinin sosyal yaşamında önemli yapılarıyla sosyal

canlılığın da var olduğu bölge; batıda Aşağıhisar Surlarının batı bölümüne sınır olan Reşadiye Caddesi, doğuda Zağanos Vadisi, kuzeyde Aşağıhisar Surlarının kuzey bölümüne sınır olan Doğu Karadeniz Sahil yolu, güneyde ise Atapark ve Gülbahar Hatun Mahallesi ile sınırlanmıştır, (Şekil 31, Şekil 33).

Şekil 31. Trabzon I Nolu Kentsel Sit Alanı'nda bir konut (No:6) ve Aşağı Hisar Surları Kuzey Kapısı

Trabzon kentinin en eski kuruluş çekirdeğini oluşturan “Orta ve İç Kale” tarihi yerleşmesini içine alan ve günümüzde “Ortahisar Mahallesi” olarak bilinen bölge (Şekil 32), çalışma alanımız kapsamındaki kentsel sitlerden II Nolu Sit Alanı'nı tanımlamaktadır. Birbirine paralel akan Zağanos ve Tabakhane dere vadileri ile doğal olarak kuzey-güney yönlerinde sınırlanan bölgenin; doğusunda Zafer, batısında Gülbaharhatun, kuzeyinde Pazarkapı ve Güneyinde Bahçecik Mahalleleri yer almaktadır. Trabzon kent merkezinin ana ulaşım akslarından olan Atapark- Uzun Sokak hattı, Ortahisar'ın merkezinde yer alan iki önemli köprü olan Zağanos ve Tabakhane köprüleri ile sağlanmaktadır, (Şekil 34). Fetihden bu zamana kadar valilerin hem ikamet hem de devlet işlerini idare ettikleri binaların yer aldığı bölgede, tüm sokak ve yapılarıyla tarihi zenginliğin izleri bugün de devam etmektedir. Bölgede sivil hayatın yanı sıra sosyal yaşamdaki canlılık da devam etmektedir, (Candaş, 2002).

Kent merkezinde yer alan ve Çarşı Mahallesi olarak bilinen III Nolu Kentsel Sit Alanı; batıda Pazarkapı Mahallesi, doğuda Kunduracılar Mahallesi, güneyde Dereiçi Mahallesi ve

Kuzeyde Doğu Karadeniz Sahil Yolu ile sınırlanmaktadır. Bölge, ticaret yaşamının tüm canlılığı ile devam ettiği, sivil mimarlık eserlerinin bile ticaret amaçlı kullanıldığı Trabzon Kent Merkezinin en önemli ticaret merkezleri arasında yer almaktadır, (Şekil 35, Şekil 36).

Bölgelerin oluşum tarihleri incelendiğinde; Trabzon Kentinin altı aşama ile tanımlanan oluşum tarihi içinde, bu üç bölgenin ilk aşamada (M.Ö. 200 – M.Ö. 50) oluşan bölgeler oldukları bilinmektedir, (Aysu, 1982; Özbilen, 1991, Candaş, 2002). Bölgelerin günümüze ulaşan fiziksel yapısının oluşumu hakkında bilgi edinmek için ise bölgelerdeki mevcut yapıların yapım tarihleri irdelenmiştir. Konu ile ilgili çalışmalardan, ağırlıklı II ve II Nolu Kentsel Sit Alanlarında yer alan anıtsal yapıların 1200-1500 yılları arasında (Tuluk ve Düzenli, 2006) sivil mimarlık eserlerinin ise 1700-1800 yılları arasında yapıldığı belirlenmiştir, (Aysu, 1982; Candaş, 2002; Karpuz, 1990; Horuloğlu, 1983; Anabolu, 1969).

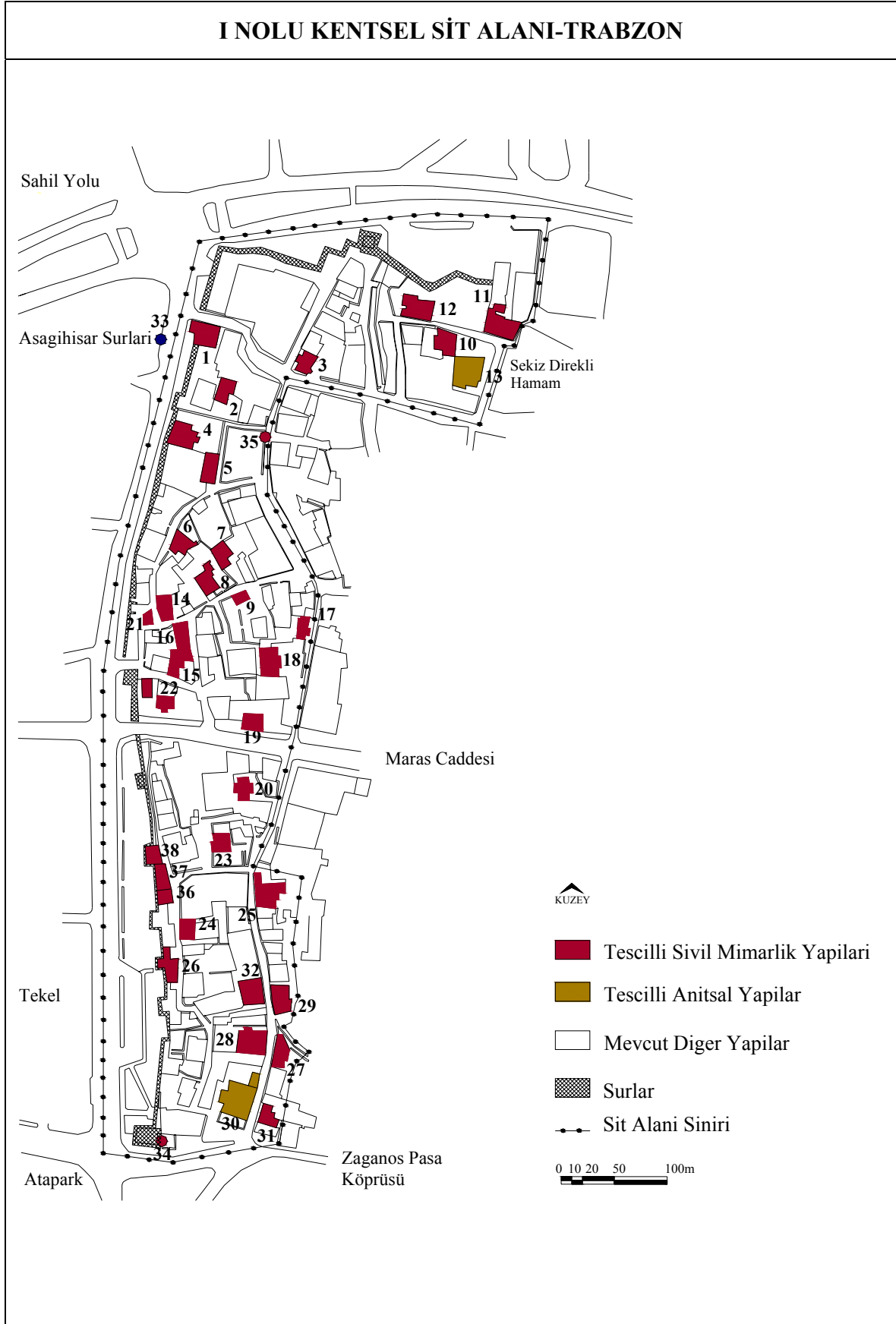

Şekil 32. Ortahisar doğu surları üzerindeki tescilli yapılar, II Nolu Kentsel Sit Alanı

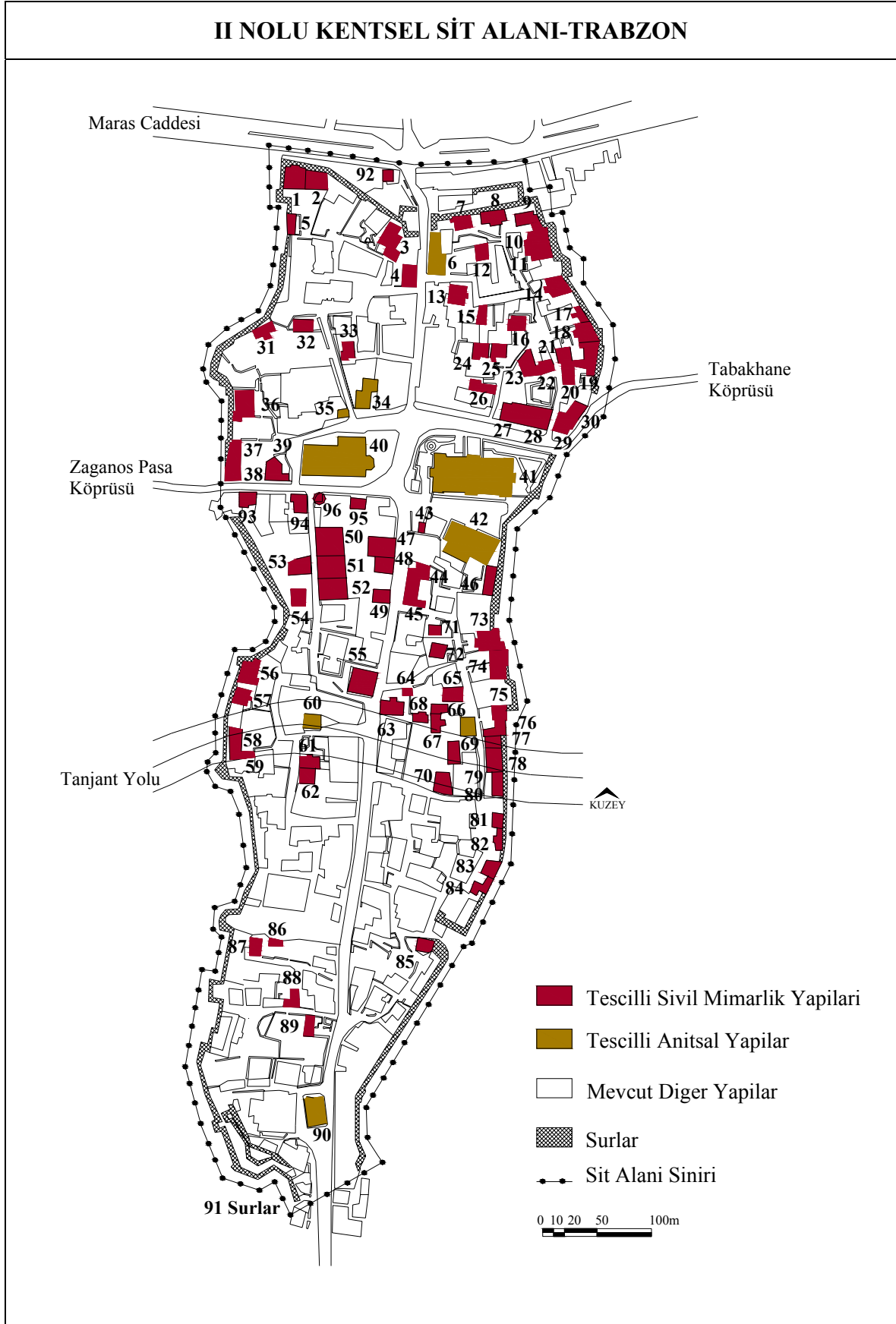
Bölgelerde yer alan sivil mimarlık örnekleri Doğu Karadeniz, Rum ve Osmanlı Üsluplarında; zemin + bir, zemin + iki katlı olmak üzere tasarlanmışlardır.

Trabzon'da planlama ve koruma anlayışının gelişimi ile I, II ve II Nolu Kentesel Sit Alanları bugünkü kuralları ile uygulanan koruma amaçlı imar planının uygulanmaya başlanmasına kadar iki önemli planlama çalışmasının içinde yer almıştır.

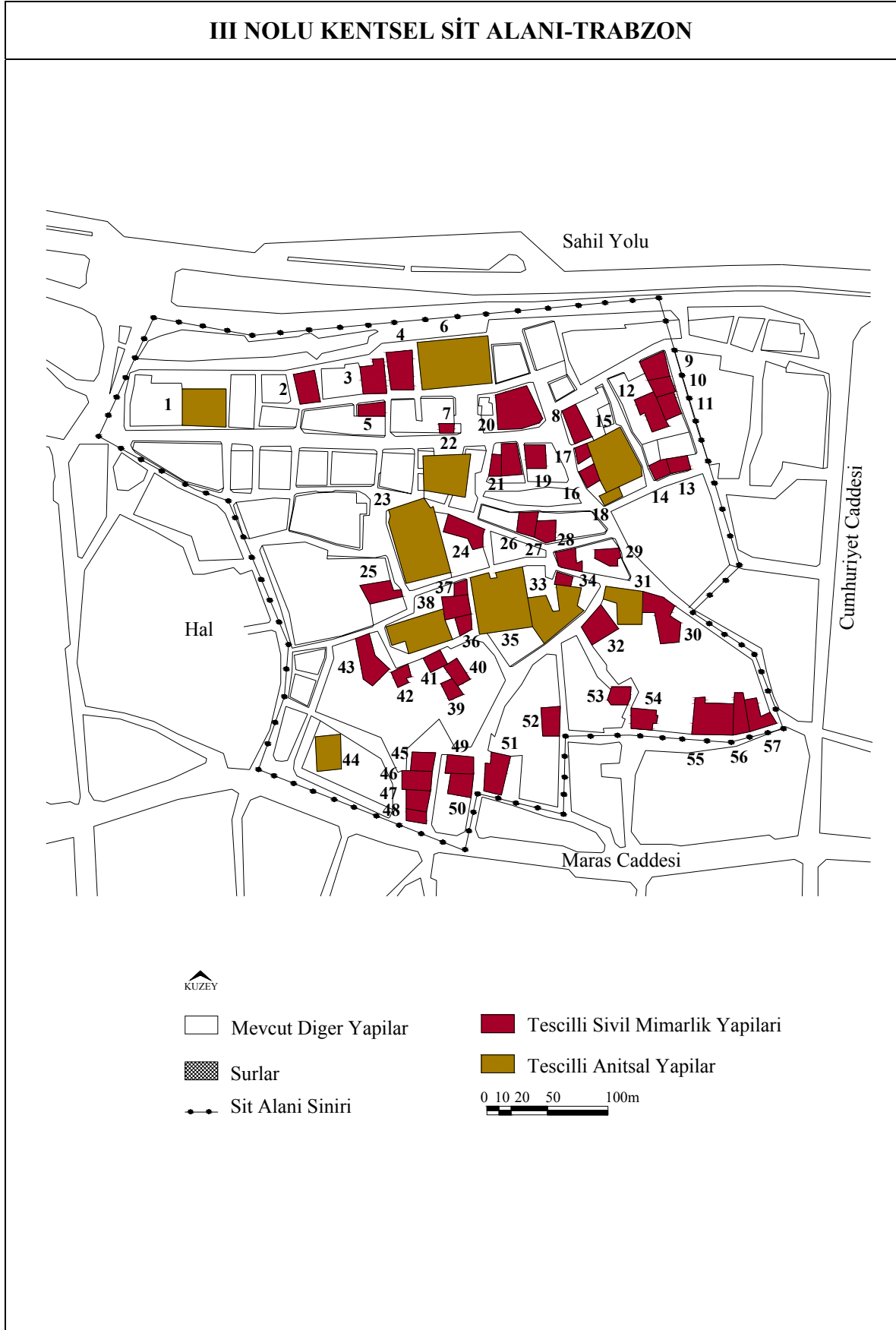
Birinci planlama çalışması Trabzon'da Osmanlı sonrası dönemin ilk planlama çalışmasıdır. 1937 öncesinde Jacques H. Lambert'in kente gelip yaptığı saptamalarla oluşturduğu Trabzon Merkezi Kent Planı 1938 'de onanarak uygulanmaya başlanmıştır, (Aysu, 1982). Hazırlanan plan dönemin şartlarına göre çağdaş ve Karadeniz iklimine uygun tarzdadır, (Anonim, 2001).

Şekil 33. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar

Şekil 34. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar

Şekil 35. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar

İkinci planlama çalışması İller Bankası tarafından ulusal düzeyde açılan bir yarışma ile 1968 de başlatılmıştır. Bu yarışma sonunda birinci ödülü kazanan grubun hazırladığı planda, Trabzon kentinin çekirdeğini oluşturan en eski yerleşmeleri “Protokol Alanı” içinde belirlenerek korunmaya çalışılmıştır. Belirlenen iki protokol alanından, Protokol Alanı-1’in içinde 1 ve 2 nolu kentsel siteleri yer alırken, Protokol Alanı-2’nin içinde 3 nolu kentsel sit alanı yer almaktadır, (Aysu, 1982).

Şekil 36. Kemeraltı ve Çarşı Cami, III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon

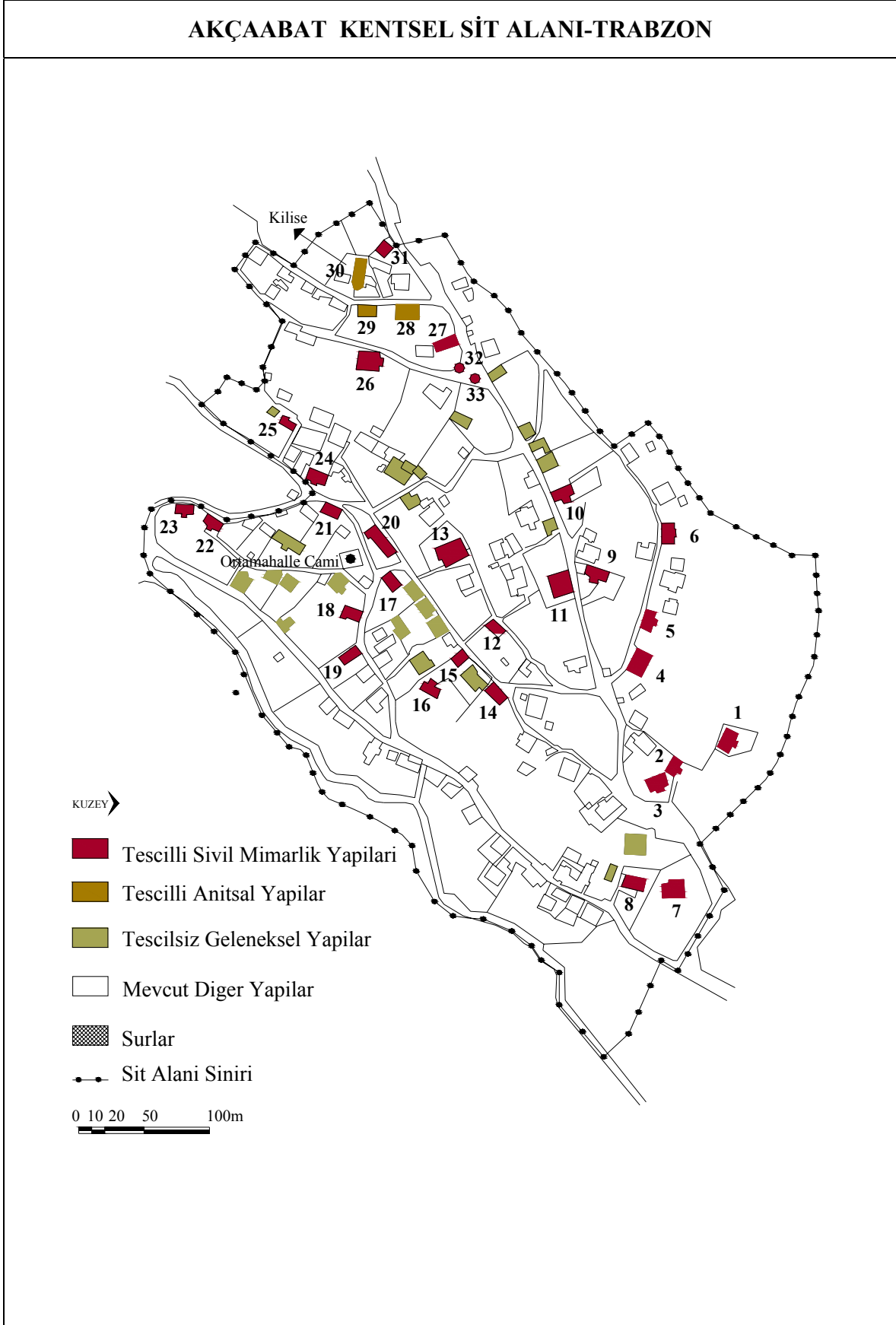
Üçüncü Planlama Çalışması ise; bugün uygulanan Trabzon kent planını içermektedir. Bu plan revize edilen en son haliyle 09.01.1989 tarihinde onanarak uygulanmaya başlanmıştır, (Ek Şekil 1, Ek Şekil 2 ve Ek Şekil 3), (Anonim, 2001; Anonim, 1989).

Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Akçaabat:

Trabzon’un ilk ve en gelişmiş ilçelerinden olan Akçaabat, Trabzon’un 15 km batısında sahil şeridi üzerinde yer almaktadır. Tarih öncesi devirlerden beri yerleşilmiş bulunan bölgenin ilk sakinleri, M.Ö. 2000’li yıllarda bölgede yaşamışlardır. Trabzon’un ilçesi olması sebebiyle, Trabzon’un oluşum kronolojisi benzer zaman dilimlerinde Akçaabat’ın oluşumu için de geçerlidir, (Şekil 49), (Gerçek, 1989).

Akçaabat, Dürbinar, Ortamahalle ve Nefsi Pulathane Mahalleleri etrafında gelişmiştir (Anonim, 1997). İlçenin bu en eski üç mahallesinden biri olan Ortamahalle çalışma alanımız içindeki Akçaabat Kentsel Sit Alanı’nı tanımlamaktadır, (Şekil 37, Şekil 38).

AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI-TRABZON

Şekil 37. Akçaabat Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da Yer Alan Tescilli Yapılar

Ortamahalle, sahil bandı düzlüklerinde yer almayıp, %30'a ulaşan eğimi ile sahil bandının hemen bitimi ile başlayan tepe yamaçlarında oluşmuştur. İlk yerleşiminin M.Ö. 2000'lere dayandığı Akçaabat ilçesinde, Ortamahallenin oluşumunun 17. yüzyıl sonu ve 18. yüzyıl başlarına dayandığını, bölgedeki son evin 1938 yılında inşa edildiği, (Gerçek, 1989) bilgisine işaretle söylenebilmektedir.

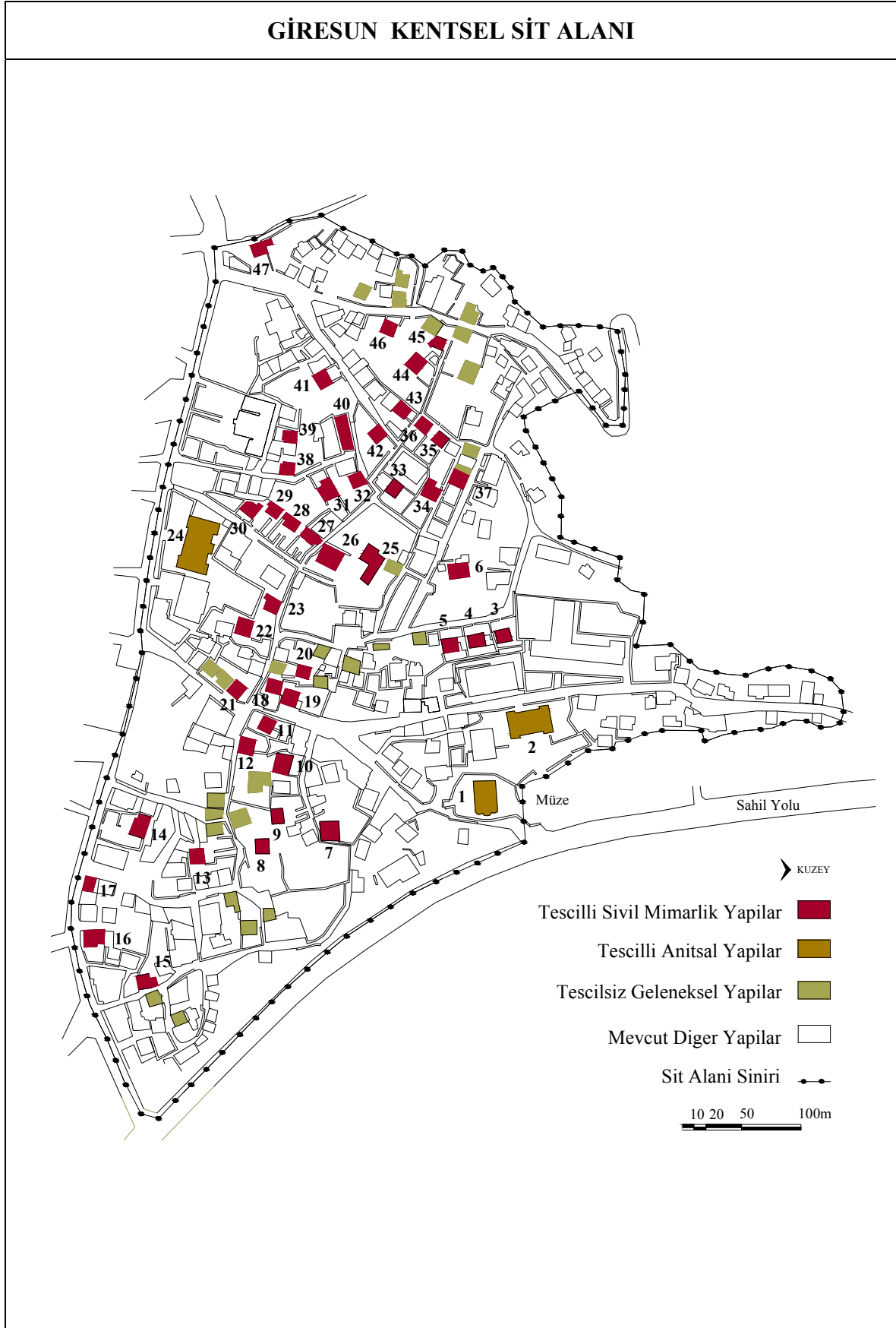
Şekil 38. Akçaabat Ortamahalle'den görünüm ve aynı mahalleden bir sokak, (Gerçek, 1989).

Ortamahalle sivil mimarlık yapılarından oluşmaktadır. İstisna olarak, mahallenin en kuzeyinde, artan eğimin biterek kısmen düzlüğe ulaştığı alana hakim bölgede bir kilise ve okullarından oluşan anıtsal yapı grubu bulunmaktadır. Bugün harabe durumunda olan kilisenin hemen kuzeyindeki kilise okulları, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Fevzi Paşa İlköğretim okulu olarak değişen işleviyle varlığını sürdürmektedir.

Akçaabat Kentsel Sit Alanı olarak 26.04.1988 tescillenen Ortamahalle, 1997 yılına kadar geçiş dönemi yapılanma şartları uygulanarak korunmaya çalışılmış ve nihayet 15.07.1997'de yapılan Koruma İmar Planı ile bugün halen geçerliliği devam eden şekli ile korunmaktadır, (Ek Şekil 4).

Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun/Merkez:

Karadeniz bölgesinin, Doğu Karadeniz Bölümünün batı sınırında yer alan Giresun ili, ilk oluşumu M.Ö. 1460–1200 yıllarına dayanan, bugüne değin tarihi dokusu ve doğal güzellikleri fazla bozulmamış bir kenttir. Giresun kentinin tarihi çok eskilere dayanmasına karşın, çalışma alanımız içindeki Giresun Kentsel Sit Alanı'nın bugüne ulaşan şeklinin oluşumu, kentin ilk oluşum tarihi kadar eskilere uzanmaktadır. Çoğunlukla sivil mimarlık eserlerinden oluşan bölgenin 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında oluşumunu tamamladığı

Şekil 39. Giresun Kentsel Sit Alanı'nda Yer Alan Tescilli Yapılar

bilinmektedir, (Anonim, 2000). Dolayısıyla bölgedeki sivil mimarlık eserleri 1800'li yılların sonu 1900'li yılların başlarında yapılmışlardır, (Şekil 40). Sayıları az da olsa, bölgede anıtsal yapılar da bulunmaktadır. 18. yüzyıl ortalarında yaptırılan ve şu an müze olarak faaliyet veren Gogora Kilisesi bölgedeki istisna anıtsal yapılardan biridir, (Candaş, 2002).

Giresun Kentsel Sit Alanı; Zeytinlik Mevki olarak da adlandırılan bölgede, Çınarlar Mahallesi, Kale Mahallesi'nin güney-doğusu ve Hacı Hüseyin Mahallesi'nin kuzeyini içeren alanla tanımlanabilmektedir. Tanımlanan alan; doğuda Doğu Karadeniz sahil yolu, kuzey ve batıda Kale Mahallesi, güneyde Hacı Hüseyin Mahallesi ile sınırlandırılmıştır, (Şekil 39), (Candaş, 2002).

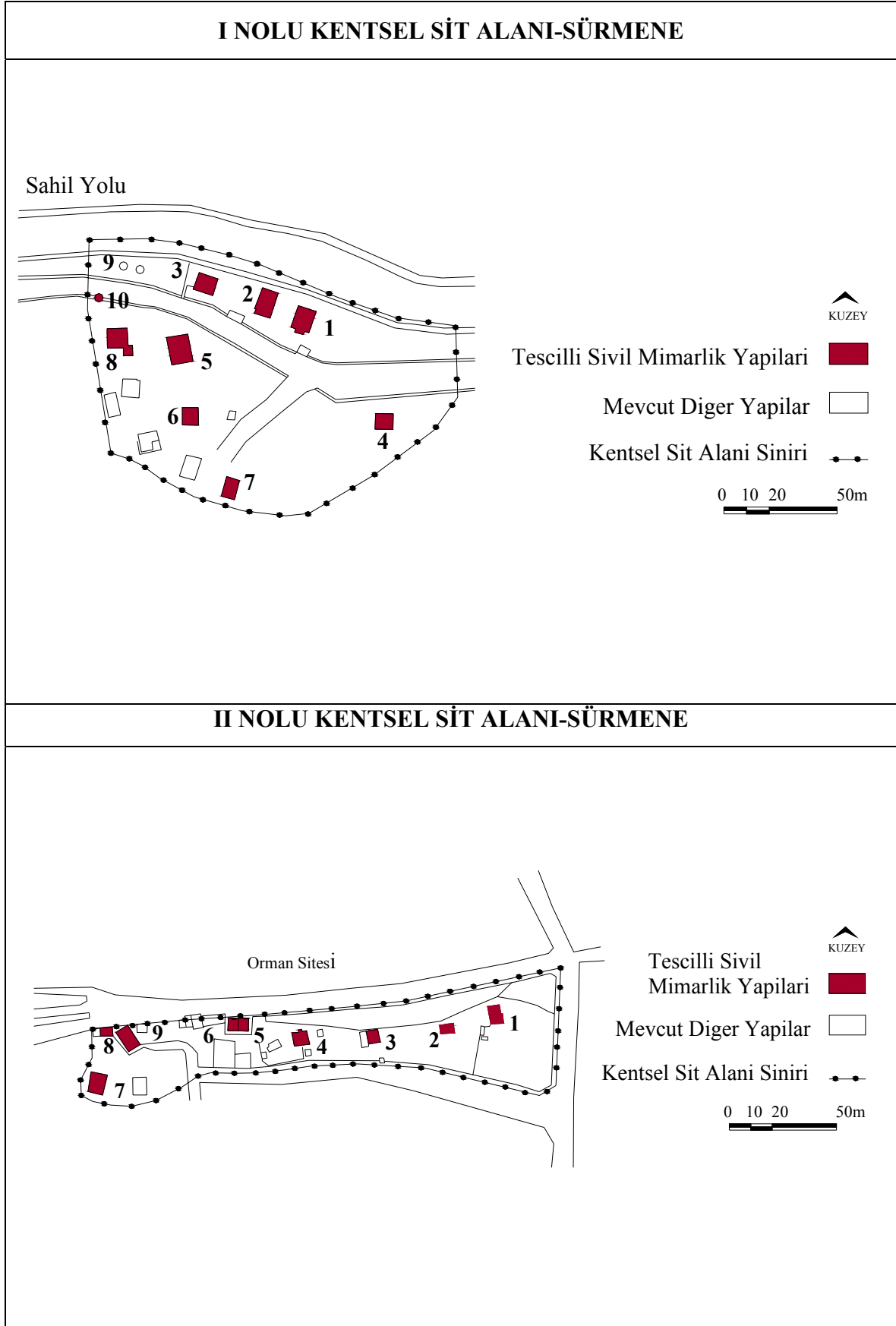

Şekil 40. 19. yüzyılın sonunda Giresun Kenti'nin görünümü, (Anonim, 2000).

Giresun Kentsel Sit Alanı 14.02.1986'da tescillenerek korunmaya başlanmıştır. 1986 ve 1997 aralığında geçiş dönemi yapılanma koşulları uygulanarak korunan bölge 16.05.1997'de revize edilen hali ile oluşturulan Koruma İmar Planı bünyesinde korunmaya devam etmektedir, (Ek Şekil 5).

I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Sürmene:

Trabzon ilinin eski ilçelerinden olan Sürmene, Trabzon'un 40 km doğusunda sahil şeridi üzerinde yer almaktadır. Çalışma alanı kapsamındaki Sürmene I Nolu Kentsel Sit Alanı; ilçe merkezinin en doğu ucunda yer alan Soğuksu Mahallesinde bulunmaktadır. Çalışma alanı kapsamındaki kentsel sitler arasında en küçük alana sahip olan Sürmene I Nolu Kentsel Sit Alanı; batıda Hastane Mevkii, kuzeyde Doğu Karadeniz Sahil Yolu ile sınırlanan büyükçe bir yapı adası hacmindedir, (Şekil 41). Alan; ilçe merkezinde Hükümet Caddesi olarak başlayıp, Soğuksu Mahallesinde Orgeneral Halis Burhan Caddesi olarak

Şekil 41. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanları-Sürmene’de Yer Alan Tescilli Yapılar

devam eden sahil yoluna paralel cadde ile ikiye bölünmektedir. Kentsel sit alanının kuzeybatı köşesindeki tescilli çınar ve çeşme bölgenin batı sınırını oluşturmaktadır. Sivil mimarlık eserlerinden oluşan I Nolu Kentsel Sit Alanının oluşum tarihi hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamakla birlikte, bölgedeki gözlemlerden yapıların 18. ve 19. yüzyıl yapıları oldukları tahmin edilmektedir, (Şekil 41, Şekil 43).

Şekil 42. Sürmene II Nolu Kentsel Sit Alanından görünüm

Sürmene II Nolu Kentsel Sit Alanı ilçe merkezinde yer almaktadır. Alan, Sürmene I Nolu Kentsel Sit Alanı'nda olduğu gibi büyükçe bir yapı adası hacmindedir, (Şekil 42). Sürmene II Nolu Kentsel Sit Alanı, Çarşı Mahallesi, ilçe merkezinin en işlek bölümünde; Doğu Karadeniz Sahil Yolu'na paralel devam eden şehrin en işlek caddesi olan Hükümet Caddesi ile İnönü Caddesinin kesiştiği kavşağın güneybatı bölümünde yer almaktadır. Bölgede sivil mimarlık eserleri dışında 1855 tarihinde yapıldığı belirlenen bir cami ek binası ile birlikte bulunmaktadır, (Şekil 41).

Şekil 43. Sürmene I Nolu Kentsel Sit Alanından görünüm

Bölgenin bugünkü hali ile oluşumu hakkında kesin bilgilere ulaşılamamakla birlikte, edinilen gözlemlerden 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı yapılarını kapsadığı tahmin edilmektedir.

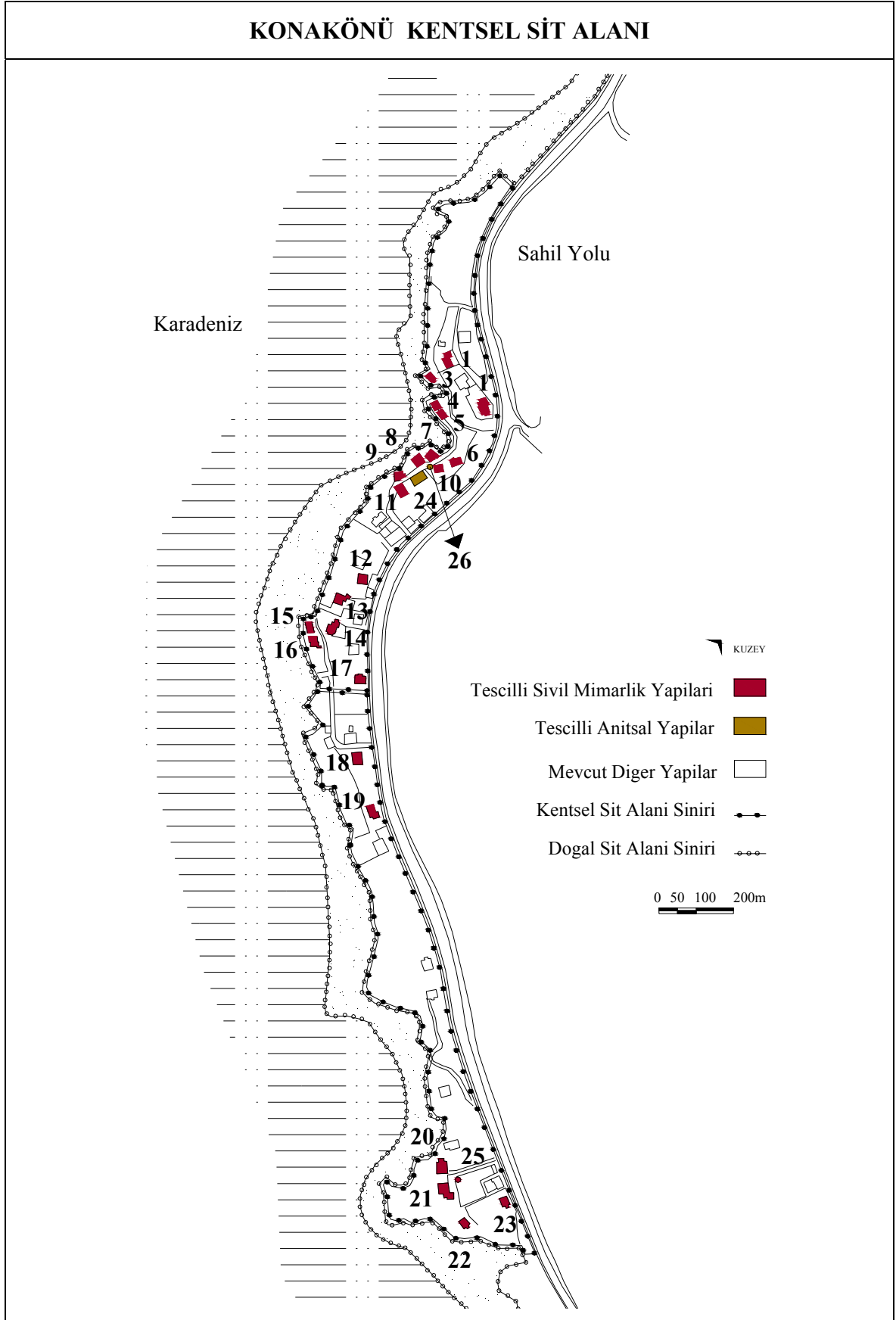
Sürmene I ve II Nolu Kentsel Sit Alanları 16.05.1991’de tescillenerek korunmaya başlanmıştır. 1991 – 2001 yılları arasında geçiş dönemi yapılanma koşulları uygulanarak korunan bölgeler; 31.03.2001’de yapılan ve halen geçerli olan koruma imar planı ile korunmaya devam etmektedir, (Ek Şekil 7 ve Ek Şekil 8).

Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Araklı:

Trabzon ilinin eski ilçelerinden olan Araklı; Trabzon’un 35km doğusunda sahil şeridi üzerinde yer almaktadır. Çalışma alanı kapsamındaki Konakönü Kentsel ve Doğal Sit Alanı; Araklı ilçesinin yaklaşık 7–8 km batısındaki Konakönü Mevkiinde, Doğu Karadeniz Sahil Yolu ile Karadeniz’in sınırladığı bölgede yer almaktadır. Sivil mimarlık eserlerinin yoğunlukla bulunduğu bölgede, harabe durumunda bir cami de yer almaktadır. Kentsel sit alanının günümüze ulaşan hali ile oluşumu hakkında kesin bilgiye ulaşılamamakla birlikte, bölgede yer alan sivil mimarlık eserlerinin kitabelerinden, yapıların 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı eserleri olduğu anlaşılmıştır, (Şekil 44, Şekil 45).

Şekil 44. Konakönü Kentsel Sit Alanından görünüm

Şekil 45. Konakönü Kentsel Sit Alanı'nda Yer Alan Tescilli Yapılar

Konakönü Kentsel Sit Alanı 18.07.1996 tarihinde tescillenerek korunmaya başlanmıştır. 28.01.1996 tarihinde geçiş dönemi yapılanma koşullarının uygulanmaya başlandığı bölgede günümüze kadar bir koruma amaçlı imar planı yapılmayıp, bölge halen geçiş dönemi yapılanma koşulları ile korunmaya devam etmektedir. Konakönü hem kentsel hem doğal iki siti bir arada barındırmaktadır. Doğu Karadeniz Sahil Yolu ile sınırlanan yapılaşmanın bulunduğu bölge kentsel sit alanı olarak tescillenirken, yapıların bitimi ile Karadeniz arasındaki ormanlık ve kayalık alan ise doğal sit alanı olarak tescillenmiştir. Kentsel sit alanı olarak tescillenen bölge de iki bölümde sınırlandırılmıştır. Doğudaki birinci bölge öncelikli koruma amaçlı imar planı yapılacak bölge olarak belirlenirken, batıdaki ikinci bölge ise etkilenme alanı olarak belirlenmiştir, (Ek Şekil 6).

2.2. Yöntemin Belirlenmesi

Çalışmanın bu bölümünde, Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanındaki koruma faaliyetlerinin 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreci değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, kentsel sitlerin ne kadar yaşadığı/yaşatıldığı bağlamında yapılmıştır. Bu amaçla, tüm dünyada koruma alanındaki başarılı uygulamalar için dikkate alınan “yaşatarak korumak” ilkesinin Türkiye’de ne kadar geçerli olduğu, çalışma alanı olarak belirlenen “Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu” kapsamındaki “Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri” özelinde saptanmaya çalışılmıştır. Tek yapı düzeyine inilerek gerçekleştirilen saptamalar sonucunda, her bir kentsel sit için ayrı ayrı bir değerlendirmenin yanı sıra, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yer alan tüm kentsel sitler genelinde de bir değerlendirilme yapılmıştır. Bölgesel farklılıklar dikkate alınmak koşuluyla bu değerlendirme, tüm Türkiye geneli için de bir fikir verecektir.

Tüm bu çalışmalar, “örnek alan çalışması yöntemi (case study)” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmasında edinilen bilgiler, hazırlanan bilgi formlarına, düzenli olarak işlenmiştir, (Şekil 46). 2002 yılında yapılan tespitler (Candaş, 2002) 2007 yılında tekrarlanmıştır. Yapılan iki tespitle, Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanındaki tüm tescilli yapılar hakkında, yapım teknikleri, yapıların işlevleri, yapıların sağlamlık durumları, korunma sürecinde yapılara müdahale şekli, yapılarda uygulanan restorasyon teknikleri, yok olan tescilli yapıların yerine yapılan yeni yapılarda

tercih edilen tasarım yaklaşımları ile tüm bu koruma faaliyetlerinin üstlenicileri ve katılımcıları olmak üzere pek çok bilgiye ulaşılmıştır. Doğu Karadeniz Bölgesindeki her bir sit alanındaki tescilli yapıların mevcut işlevleri, bu işlevlerin özgün ya da yeni işlev oluşuna bağlı olarak, beş yıllık süreçte, yapının mevcut işlevinin, yapının korunması üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri araştırılmıştır. Böylece bir işleyle yüklenerek korunmaya çalışılan tescilli yapıların; kullanılmayan, terkedilmiş tescilli yapılardan daha iyi korunup korunmadığı, yani “yaşatarak koruma” ilkesinin Doğu Karadeniz Kentsel Sitlerindeki geçerliliği araştırılmıştır.

Alan çalışması ile elde edilen bilgilerin sistematik olarak değerlendirilebilmesi için istatistik programlardan yararlanılmıştır. Edinilen her bilginin özetlenerek anlaşılır sonuçlara varılabilmesi için yapılan istatistik değerlendirmelerde SPSS 12.0 paket programı kullanılmıştır. Yapı düzeyine inilerek elde edilen bilgilerin, her bir sit alanı ve tüm bölge kapsamında özetlenebilmesi için önce frekans dağılımlarına (frequencies) bakılmış, ikinci aşamada ise ana ve alt başlıklarda sınıflanan bilgilerin birbirleri ile ilişkilerini değerlendirebilmek için ise çapraz dağılımlar (crosstabs, chi-square) irdelenmiştir.

2.2.1. Alan Çalışması

Kentsel sit alanlarının fiziksel dokusunun korunması bağlamında, Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanındaki tüm tescilli yapıların korunma süreçlerindeki durumları ayrıntılı olarak saptanmıştır. İlk olarak, her bir kentsel sit için, bölgedeki yapılar bugünkü işlevi dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Bilgi formunun sol bölümünde yer alan sınıflandırmanın başlıkları aşağıdaki gibidir, (Şekil 46.):

- Konutlar
- Dini ve Eğitim Yapıları
- Ticaret Yapılar
- Resmi Yapılar
- Kent Donatıları

Daha sonra, bölgedeki tescilli yapıların korunma süreçlerini sorgulayan diğer başlıklar belirlenmiştir. Belirlenen başlıklar alt başlıkları ile birlikte bilgi formunun en üst satırında yer almaktadır. Bu başlıklar ve alt başlıkları aşağıdaki gibidir:

Şekil 46. Kentsel Sit Alanlarındaki Koruma Faaliyetlerini Tespit Etmek Üzere Hazırlanan “Alan Çalışması Bilgi Formu

Bölgenin Adı	Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.			Koruma Türü		Müdahale Şekli			Restorasyon Teknikleri				Tasarım Yaklaşımları		Korumada Üstlenici		Korumada Katılım									
	Ahşap	Yarı Kagır	Taş	Özgül	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri				
Bölgenin Haritası	Tescilli Yapılar		Konutlar	1																											
				2																											
				3																											
			Ticaret Yapıları	4																											
				5																											
				6																											
				7																											
	Dini ve Eğitim Yapıları	8																													
		9																													
		10																													
		11																													
		12																													
		13																													
	Resmi Yapılar	14																													
		15																													
		16																													
		17																													
Kent Dnt.	18																														
	19																														
	20																														
Lejant																															

- Yapım Malzemesi;

Yapının fiziksel görünümü hakkında bilgi vermek ve yapım tekniğini saptamak amacıyla genel bir bilgi verilmek istenmiştir. Bu amaçla seçilen alt başlıklar;

- Ahşap
- Yarı kagir
- Taş olarak belirlenmiştir

Yapım tekniği ve malzemesi bütününe içeren bu alt başlıkların ayrıntılı olarak; ahşap yapım tekniğinin, göz dolması, muskalı diye bilinen geleneksel yapım teknikleri, vb.; yarı kagir yapım tekniğinin, zemin kat taş üst katlar yarı kagir, zemin kat taş üst katın bir ya da birkaç cephesi taş kalan cephesi yarı kagir, taş olan zemin katın moloz taş, kesme taş, vb. yapım tekniklerinde; taş yapım tekniğini ise moloz taş, kesme taş, vb. yapım tekniklerini de içerdiği bilinmektedir. Fakat bölgesel ağırlıklı yapılan analiz çalışmasının bu bölümünde amaç, tek tek yapılarda ayrıntılı bilgilere ulaşmanın yanı sıra, bölgeler hakkında genel tanımlamalar yapmaktır. Yıllar sonra çalışma temel alınarak bölgeye gidildiğinde, yerinde bulunan ya da bulunamayan (yok olan) yapıların genel fiziksel görünümü ve konumu saptamalarının yapılmış olması, yöntemin bu aşamasının temel amacıdır.

- Yapının İşlevi;

Kentsel sitelerdeki yapıların her biri bugünkü işlevine göre ilgili başlığa dahil edilerek gruplandıktan sonra (bilgi formu, sağ sütun); yapının işlevi bölümü ile de bugünkü işlevinin yapının ilk işlevi olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu saptama aşağıdaki alt başlıklarla yapılmıştır:

- Özgün İşlev: Saptanan işlevin yapının ilk işlevi olduğu ve yapının ilk işlevi ile kullanıldığı anlamına gelmektedir.
- Yeni İşlev: Saptanan işlev yapıya sonradan verilmiştir.

Yapının işlevi saptanırken gözlem ve yöre sakinleri ile birebir görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Eğer yapı sivil mimarlık örneği (konut) ise, yaşayanlarla yapılan görüşmelere plan ve cephe bazında gözlemler eklenerek yapının hala konut olduğu ya da yeni işlev yüklendiği saptanmıştır. Eğer yapı anıtsal yapı ise, sivil mimarlık örneklerindeki saptama ölçütlerine ek olarak değişen işlevlerde yapıların üzerine iliştirilen kitabe ya da açıklayıcı bilgi ve kısa tarihçeyi içeren notlardan yararlanılarak yapının bu günkü işlevi saptanmıştır.

- Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar;

Bu bölümde tescilli yapıların sağlamlıkları derecelendirilmeye çalışılmıştır. Bu derecelenme üç aşama ile tanımlanmıştır. Bu aşamalar:

- Değerlendirilebilir Yapılar: Yapı kullanıldığı sürece ayakta kalır ya da yapı kullanıldığı sürece yaşar düşüncesi ile bir işlevle kullanılan tüm yapılar değerlendirilebilir yapı olarak tanımlanmıştır.
- Tahrip Olmuş Yapılar: nceki tanımlamanın tersine, kullanılmayan yapılar yok olma sürecindedir düşüncesi ile de, terk edilmiş, kullanılmayan tüm yapılar tahrip olmuş yapı olarak sınıflandırılmıştır.
- Yok Olan Yapılar: Yerinde olmadığı saptanan yapılar bu başlık altında tanımlanmıştır. Yok olan yapılar; yapının yeri boş ya da kalıntıları olan yapılar, yapının yerinde eski yapıdan bağımsız yeni yapı olan yapılar olmak üzere iki bölümde saptanarak incelenmiştir. Yapı yerinde yok ve yeri boş ise tablolardaki yeri işaretleterek analizi tamamlanmıştır. Eğer yapının yerinde, eski yapıdan bağımsız yeni yapı var ise; yeni yapının bölgeye uyumunu ya da uyumsuzluğunu ifade eden tasarım yaklaşımlarından herhangi biri ile saptaması yapılmıştır.

- Koruma Türü;

Bu bölümde Besim eener'in tek yapı ya da bölge ölçeğinde korumadaki koruma türleri sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Bu sınıflandırma aşağıdaki gibidir (eener, 1982):

- Aktif Koruma: Tek yapı ya da bölge ölçeğinde uygulanabilmektedir. Tescillenen anıtın ya da sitin varlığının bir işlevle devam ettirilmesidir. Bu işlev, korunan anıt ya da sitin özgün işlevi olabileceği gibi yeni işlevi de olabilir. Aktif korumada amaç, yapı ya da yapı grubunun kullanılarak insanlığa hizmet veriyor olmasıdır.
- Pasif Koruma: Anıt ya da sitin tescillenip, yasal yollarla tahrip edici engellerden uzak tutulmasıdır. Kurallarla, sınırlayıcı elemanlarla koruma altına alınan yapı grubu insan hayvan kaynaklı tahrip edici etkilere karşı korunurken, doğanın yıkıcı etkisinden uzak tutulamamaktadır. Dolayısıyla tahrip olmaya ve sonrasında yok olmaya direnememektedir. Kısaca pasif koruma; yasalarla koruma ama uygulamada koruyamamadır.

Sağlamlık derecelerine göre yapılar ve koruma türü bölümündeki tanımlamalar ışığında; değerlendirilebilir yapıların aktif korunduğu, tahrip olmuş yapıların ise pasif korunduğu kabul edilmektedir.

- Müdahale Şekli;

Bu bölümde, tescilli yapılara korumak amacı ile yapılan müdahaleler tanımlanmıştır. Tecilli yapıların korunmalarına yönelik gerçekleştirilen müdahaleler aşağıdaki başlıklarda gruplandırılmıştır:

- Basit Onarım: Yapıların korunması sürecinde, dış cephelerdeki boya-badana işleri, bahçe duvarı vb. onarım işleri ile küçük çaplı onarım faaliyetlerini içerir.
- Esaslı Onarım: Yapının korunma sürecinde, yapının sağlamlaştırılması, eksik bölümlerinin tamamlanması ya da sonradan eklenen eklerden arındırılması, gerekiyorsa yeniden yapımı gibi büyük çaptaki onarım faaliyetlerini içerir. Yapı esaslı onarım geçirmişse, esaslı onarımın şekli restorasyon teknikleri bölümünde tanımlanmıştır.

- Restorasyon Teknikleri;

Bu bölümde Zeynep Ahunbay'ın restorasyon teknikleri sınıflandırma ve tanımlamasından yararlanılmıştır (Ahunbay, 1996).

- Sağlamaştırma: Anıtın, malzemesi, taşıyıcı sistemi ya da üzerinde bulunduğu zemini ile sağlamaştırılmasıdır.
- Bütünleme: Hasar görmüş yapı ya da yapı öğelerinin, çağdaş ya da geleneksel malzeme kullanılarak ilk tasarımındaki bütünlüğüne tamamlanmasıdır.
- Çağdaş Ek/Ek: Zamanın gerekleri ve konfor koşulları nedeniyle yeni mekanlara ihtiyaç duyulduğu durumlarda, bu gerekleri barındıran mekanların yapı ile bitişik, yapı içinde ya da yapı bahçesine olabileceği farklı konumlarında inşa edilmeleridir. Çoğunlukla yapının yeni işleve adaptasyonu sırasında uygulanan bir tekniktir.
- Yeniden Yapım: Tümüyle yıkılmış yok olmuş bir anıtın ya da sitin eldeki belgelere dayanılarak yeniden yapılmasıdır.
- Temizleme. Anıtın veya sitin genel etkisini bozan, tarihi ve estetik değer taşımayan etkenlerden arındırılması işlemidir.
- Taşıma: Bayındırlık etkinlikleri (yol, baraj vb. yapımı), jeolojik yapı ya da doğal afetler bir anıtın ya da tarihi bir yerleşmenin bulunduğu yerde korunmasını zorlaştırabilir, hatta olanaksız kılabilir. Bu durumda anıtın önceden belirlenen bir yere taşınarak yaşamını burada sürdürmesi işlemidir.

Bu bölümde yapılarda denenilen restorasyon tekniklerinin saptanması, saptanan tekniklerin belli başlıklarının sıklığı ya da tamamen düzensizliği, hangi tür tekniklerin daha yoğun kullanıldığını ortaya çıkaracaktır.

- Tasarım Yaklaşımları;

Bu bölümde Ayşe Sağısöz'ün sınıflandırma ve tanımlamalarından yararlanılmıştır. Tasarım yaklaşımlarını içeren bu sınıflandırma aşağıdaki gibidir, (Veliöğlu, 1992):

- Uyum (Armoni)/Benzer Yaklaşım: Biçimlendirme etkinliklerinde, ölçü, oran, yön, renk, biçim, doku gibi tasar öğeleri açısından benzerlik sağlayan öğelerle elde edilen “uyum”un temel olduğu ilk yaklaşımında; mevcut çevredeki tarihsel biçimlerin taklidi ya da tarihsel biçimlerin yorumu ile tanımlanan uyum yakalanmaya çalışılmaktadır. Tarihi çevrede tasarım yaparken uyum iki biçimde gerçekleştirilir:
 - Tarihsel Biçimlerin Taklidi
 - Tarihsel Biçimlerin Yorumu
- Karşıt (kontrast)/Zıt Yaklaşım: Mevcut çevre verilerinin tamamen kontrastı ile ulaşılmaya çalışılan karşıt yaklaşımda ise, zıtlıkla elde edilen bir uyum vardır.
- Serbest Yaklaşım: Serbest yaklaşım olarak tanımlanan üçüncü yaklaşımda ise, benzer ve kontrast yaklaşımlar bir arada kullanılmaktadır.

- Korumada Üstlenici;

Bu bölümde varılmak istenen, yapıların kimler tarafından korunduğunun belirlenmesidir. Mülk sahibi kendi imkanları ile mi yapısını koruyor yoksa devletin desteği ile mi koruma sağlanıyor sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır. Eğer devlet koruyorsa bunu ne şekilde yapmaktadır? Türkiye’de devletin korumada izlediği iki yol vardır. İlki Kültür Bakanlığı aracılığı ile valiliğe ya da Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne yaptırmaktır, ikincisi ise belediyeler aracılığı ile olmaktadır. Parasal kaynağın sağlandığı bu yollar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Valilik/Vakıflar
- Belediye
- Özel: Halkın Kendi imkanları ile ya da vakıflar aracılığı ile kaynak sağlaması

Bu saptamalarda ulaşılmak istenen, korumaya parasal destek sağlamada hangi kurumun ne kadar etkin olduğudur.

- Korumada Katılım;

“Korumada Üstlenici” bölümünde anlatılan parasal kaynak noktalarının başka kurumlarca desteklenip desteklenmediği bu bölümün analiz konusunu oluşturmaktadır. Örneğın, halk kendi imkanları ile yapısını korumaya çalışırken, merkezi yönetim (devlet), yerel yönetim (belediyeler) ya da sivil toplum örgütlerinin kredi vb. yasal düzenlemelerle

korumaya katılıp katılmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bilgilerle, Türkiye’de konuya duyulan ilgi, varılan bilinç düzeyi ortaya çıkarılacaktır. Korumada katılımcılar aşağıdaki başlıklarda sınıflandırılmışlardır:

- Halk
- Devlet
- Sivil Toplum Örgütleri

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanındaki tüm tescilli yapılar için, 2002 Nisan ve 2007 Nisan aylarında yapılan alan çalışması ile elde edilen bilgiler, hazırlanan bilgi formları ile tablolaştırılmışlardır. Tablolarda, her bilginin işlendiği sütun iki bölüme ayrılmıştır. Bilgi sütunlarının ilk bölümünde 2002 yılı tespitleri “X” sembolü ile gösterilirken, sütunların ikinci bölümünde 2007 yılı tespitler “O” sembolü ile gösterilmiştir. Alan çalışmasına başlanmadan, her bir kentsel sit alanının koruma amaçlı imar planında yer alan tescilli yapılar numaralandırılmışlardır. Numaralandırılan tescilli yapıları ile ilgili kentsel sitin haritası bilgi formunda yer almaktadır. Böylece, buldukları kentsel sit alanına göre tescilli yapıların durumları bilgi formlarından kolayca takip edilecektir.

2.2.1.1. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

I Nolu Kentsel Sit Alanı çoğunlukla Sivil Mimarlık örneklerinden oluşan bir tarihi dokuya sahiptir. Sekiz Direkli Hamam: No 13, Abdullah Paşa Çeşmesi: No 34 (H.1266, 1849), Hacı Ahmet Çeşmesi: No 35, Aşağıhisar Surları gibi anıtsal yapıları da barındırmaktadır. Sivil mimarlık örnekleri Doğu Karadeniz Rum ve Osmanlı Üsluplarında; zemin + bir, zemin + iki katlı olmak üzere tasarlanmışlardır.

Alan çalışmaları sırasında bölgedeki ilk gözlemler (2002 Nisan); canlılığın sürdüğü, zamanla artan nüfusun getirdiği yeni yapılaşmaların neredeyse boş parsel kalmayacak biçimde devam ettiği, eski yapıların zamana ayak uydurma çabaları yanında direnemeyen yapıların kalıntıları ya da yerine yapılan yenileri gibi olumlu, olumsuz gelişmelerle tarihi sürecin devam ettiği yolunda olmuştur, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan) edinilen gözlemler ise bazen olumlu bazen de olumsuz olmuştur. Bölgedeki yoğun yeni yapılaşmaya karşın, bölgenin kuzey bölümünde yer alan İskender Paşa Çeşmesi’nin arkasındaki yeni ve niteliksiz

yapılaşmalardan bölgenin temizlenerek etrafındaki tescilli yapılardan birinin basit, birinin de esaslı onarım geçirmesi ile oluşturulan yeni meydanın bölgeye kattığı değer dikkatleri çekmiştir. Bölgeyi doğudan sınırlayan surlar içinde oluşturulmuş, 2002 tespitlerinde harabe durumunda olan 26 nolu yapının esaslı onarım geçirmiş olması 2007 yılı tespitlerinde karşılaşılan bir diğer olumlu gözlemdir. Bunun yanında, ilk tespitlerde harabe durumda olan pek çok yapı hala aynı durumdadır, ya da daha çok tahrip olmuştur.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 8).

2.2.1.2. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

Ortahisar Mahallesi adıyla bilinen II Nolu Kentsel Sit Alanı, ağırlıklı sivil mimarlık eserleriyle birlikte yadsınamayacak derecede yoğun anıtsal yapıları da içermektedir. Bir kısmı günümüze ulaşamayan, ulaşan bölümünde de işlev değişikliklerinin olabildiği; camileri, kiliseleri, hamamları, çeşmeleri, medreseleri, surları, konutları ile yoğun yapılaşmış II Nolu Kentsel Sit Alanında; üslup olarak Doğu Karadeniz, Rum ve Osmanlı üsluplarının uygulandığı gözlemlenmiştir. İfade edilen üsluplarda yapılan yapıların, zemin+bir kat ve zemin+iki kat olarak tasarlandığı belirlenmiştir, (Candaş, 2002).

Alan çalışmaları esnasında bölgedeki ilk gözlemler (2002 Nisan), yaşamın yoğun sürdüğü bir bölge olduğu yolundadır. Kent merkezinde yer alışı ve geniş bir alanı kapsayışı nedeniyle zamanla artan yapı yoğunluğunun; yer yer yeni yapıların eski yapıları sıkıştırarak derecede sayıda ve gabaride baskınlığına neden olmuştur, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan), bölgede yürütülen koruma faaliyetleri gözlemlendiğinde olumlu ve olumsuz gelişmelerle karşılaşmıştır. II Nolu Kentsel Sit Alanı'nda geleneksel dokunun en iyi yaşadığı bölge olan Fatih Cami çevresinde gerçekleştirilen yeni ve niteliksiz yapılarda temizleme çalışmaları ve bu bölgede gerçekleştirilen yeni peyzaj düzenleme bölgenin eşsiz değerini gözler önüne sermiştir. Yürütülen proje kapsamında belgedeki tescilli yapılar (32 Nolu ve 39 Nolu yapılar) esaslı onarımdan geçmiştir. 2002 yılı tespitlerinde, Tanjant Yolu Projesi kapsamında, yolun bölge üzerinden geçeceği yer 2002 yılı tespitlerinde gösterilmişti, (Candaş, 2002). Bu tespitlere göre, yeni yol birkaç tescilli yapının yıkılması ile bölgeden geçirilebilmekteydi. Fakat yol tespit edilen konumdan daha kuzeyden geçirilince onüç

tescilli yapı (58, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 70, 77, 78, 79, 80 Nolu yapılar) yıkıldı. Bu imar hareketi bölgenin güney yarısındaki geleneksel dokunun büyük bölümünün yok olması ile sonuçlandı.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 9).

2.2.1.3. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

Çarşı Mahallesi, Trabzon kentinin ticaret merkezi içinde yer aldığından korunan yapıların büyük çoğunluğu, özgün ya da yeni işleviyle ticarethane olarak hizmet vermektedir. Buna karşın azımsanamayacak sayıda sivil mimarlık eseri de bölgede yer almaktadır. III Kentsel Sit Alanı içinde korunan yapılar, Osmanlı, Rum ve Doğu Karadeniz üsluplarında yapılmışlardır. Yapılar zemin+bir kat, zemin+iki kat olarak tasarlanmışlardır, (Candaş, 2002).

Alan çalışmaları esnasında bölgede ilk gözlemler (2002 Nisan), bölgenin, kentin ticaret merkezinde yer alışı, nedeniyle yollar dışında kalan bütün alanların ticarethane olarak hizmet veriyor olması, dolayısıyla yoğun bir yapılaşmanın varlığı yolundadır. Yapıların büyük bir bölümünde işlev değişikliği gözlemlenmiştir. Ticarethane olarak tasarlanan yapıların çoğunluğu aynı işlevine devam ederken, konut olarak tasarlanan yapıların çoğunluğunun da ticaret yapısı olarak özgün işlevini değiştirdiği saptanmıştır. Zamanında konut olup bugün ticarethane olan yapıların büyük bölümünde; alt kat mağaza, üst kat depo ya da her iki kat mağaza, her iki kat depo olan işlev dağılımlarına rastlanmaktadır. Bu yapılarda genellikle mağaza olarak kullanılan kat ya da bölüm kısmen bakımlı iken, depo olarak kullanılan bölüm ihtiyacı karşılayacak sağlamlıkta olup bakımsızdır, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan), bölgede dikkatleri çekecek boyutta bir koruma faaliyetine rastlanamamıştır. Sivil mimarlık eserlerinin büyük bölümünün ticarethane olarak kullanıldığı bölgede, birkaç yapının (26, 27, 29 ve 41 Nolu yapılar) basit ve esaslı onarım geçirdiği gözlemlenmiştir. Bölgede yer alan Vakıfhan (1 Nolu Yapı, XVII-XVIII yüzyıllar), Taşhan'ın (35 Nolu Yapı, 1878-1880) ve Çarşı Cami'nin (23 Nolu Yapı, 1930) geçirdiği esaslı onarımlar da dikkatlerden kaçmamıştır.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 10).

2.2.1.4. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

Sivil mimarlık eserlerinden oluşan bölgedeki yapıların tümü iç sofalı “karnıyarık” olarak adlandırılan tek plan tipindedir ve yarı kagir yapım tekniğinde yapılmışlardır. Alan çalışmaları esnasında bölgede ilk gözlemlenenler (2002 Nisan), son derece nitelikli ve iyi korunan yapıların varlığının yansısı son yıllarda yapılan yeni niteliksiz yapılarla bölgenin genel silüetinde rahatsız edici bozulmaların oluşmaya başladığı yönündedir. Bölgede iyi korunan sivil mimarlık eserlerinin yanı sıra harabe durumunda olan pek çok yapı da vardır, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan), beş yıl sonra bölgede tekrar aynı tespitler yapılırken olumlu ve olumsuz gelişmeler gözlemlenmiştir. Bölgenin tek anıtsal yapısı olan kilise (30 Nolu yapı) ve ek binalarından yalnızca ek binaların (28 ve 29 Nolu yapılar) esaslı onarımdan geçirilerek Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okulu olarak kullanıldığı tespit edilmişti. Kilise ise harabe durumunda ve etrafındaki niteliksiz yapıların arasında sıkışmış, yalnızca kulesi görüntülenebilir konumda idi. 2007 yılı tespitlerinde, kilise binasının etrafındaki yapıların büyük oranda temizlendiği ve yapının çevresinde yeni peyzaj düzenlemenin gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Ek binalar ise aynı işlevlerini sürdürmektedirler. Bu olumlu gelişmenin yanı sıra, nitelikli durumda olan bir sivil mimarlık eserinin (1 Nolu yapı) yakılarak yok edilmeye çalışılması tespit edilen olumsuz gelişmeler arasındadır.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 11).

2.2.1.5. Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun'da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

Bölgedeki sivil mimarlık eserleri çoğunlukla yarı kagir, bazen de taş yapım tekniklerinde oluşturulmuşlardır. Anıtsal yapılar ise tamamen taş yapım tekniğinde

yapılmışlardır. Sivil mimarlık eserleri ve anıtsal yapılar, çoğunlukla zemin+bir kat, ilkinde oranla daha az sayıda zemin+iki kat'lıdır, (Candaş, 2002).

Alan çalışmaları esnasında bölgede ilk gözlemlenenler (2002 Nisan), nitelikli sivil mimarlık eserleri ve korunan dokusu ile bölgenin diğer bölgelere kıyasla günümüze oldukça az bozularak ulaşmış olduğu yolundadır. Giresun Kentsel Sit Alanı'nda da yeni ve niteliksiz yapılaşmalar yer almaktadır. Fakat geleneksel doku, yalnızca sivil mimarlık eserleri ile değil yollar, merdivenler ve patikalar ile tüm dokuda hissedilmektedir, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan), beş yıl sonra bölgede tekrar aynı tespitler yapıldığında pek çok tescilli yapının esaslı onarım geçirmiş ya da geçirmekte olduğu belirlenmiştir (4, 14, 15, 18, 27, 28, 29, 42, 43, 44, 46 Nolu Yapılar). Bölgede hala harabe durumunda pek çok yapı bulunmakla birlikte, beş yıllık bir süreçte bu kadar esaslı onarım görmüş yapının bölgede yer alması koruma faaliyetleri açısından dikkate değerdir. Ayrıca, bölgenin kentsel sit alanı olarak belirlenişi ile tescillenen yapılarının hepsi hala ayaktadır.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 12).

2.2.1.6. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Araklı, Trabzon'da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

Sivil mimarlık eserlerinin yoğunlukla bulunduğu bölgede, harabe durumunda bir cami de yer almaktadır. Yapılar zemin+bir kat ve zemin+iki kat olarak, yarı kagir yapı malzemesi ve tekniğinde yapılmışlardır. Bahsedilen cami sivil mimarlık eserlerinden farklı olarak taş malzeme ve yapım tekniğinde tasarlanmıştır, (Candaş, 2002).

Alan çalışmaları esnasında bölgede ilk gözlemlenenler (2002 Nisan), uzun bir sahil bandında bazen sık bazen seyrek konumlanan sivil mimarlık eserlerinden oluşan bölgenin, ilçe merkezine uzaklığı nedeniyle yeni yapılaşmalardan kısmen uzak kaldığı yönünde olmuştur. Fakat merkeze uzaklığın getirdiği bu avantaj yanında, terk edilmişliğin dezavantajlarının gözlemlendiği harabe durumundaki sivil mimarlık eserlerinin çokluğu da dikkatleri çekmektedir, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan), beş yıl sonra bölgede tekrar aynı tespitler yapıldığında, koruma faaliyetleri açısından neredeyse hiçbir olumlu gelişmeye rastlanamamıştır. Birçok tescilli yapının yok olduğu bölgede, beş yıllık süreçte yok olan yapı sayısı daha da artmıştır. Bölgede yer alan tek anıtsal yapı olan cami yabancı bitkiler arasına büyük ölçüde fark edilemez durumda iken temizlenerek ortaya çıkarılışı ile sivil mimarlık eserlerinin birkaçındaki basit onarımlar dışında bölgede koruma adına bir faaliyet tespit edilememiştir.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 13).

2.2.1.7. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon'da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

Sivil mimarlık eserlerinden oluşan I Nolu Kentsel Sit Alanı; dar hacminde Doğu Karadeniz, Rum ve Osmanlı üsluplarından her birini içeren yapı örneklerini barındırmaktadır. Yapılar zemin+bir kat ve zemin+iki kat olarak tasarlanmışlardır. Bölgedeki yapılar yarı kagir yapım sistemi ve malzemesi ile yapılmışlardır, (Candaş, 2002). Alan çalışmaları esnasında bölgedeki ilk gözlemler (2002 Nisan), büyük bölümünün kullanıldığı yapılarıyla hayatın devam ettiği, ilçe merkezinin doğu sınırında yer alması sebebiyle yeni yapılaşmaların henüz oluşmaya başladığı çok bozulmamış bir bölge olduğu yolundadır, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan), bölgede dikkatleri çekecek boyutta bir koruma faaliyetine rastlanamamıştır. Kırsal alan olarak tanımlanabilecek bölgede, niteliksiz yeni yapıların oluşumu dikkatleri çekmiştir. Ayrıca, ilk tespitlerde kullanılır durumda olan bazı yapıların artık kullanılmadığı ve harabe durumunda oldukları belirlenmiştir.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 14).

2.2.1.8. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon'da Alanın Tanıtılması ve Alan Çalışmasının Uygulanması

II Nolu Kentsel Sit Alanı; Doğu Karadeniz, Rum ve Osmanlı üslupları olmak üzere farklı üsluplarda yapılan sivil mimarlık örneklerinden oluşmaktadır. Yapılar zemin+bir kat ve zemin+iki kat olarak tasarlanmışlardır. Bölgede sivil mimarlık eserleri dışında 1855 tarihinde yapıldığı belirlenen bir cami ek binası ile birlikte bulunmaktadır. Taş malzeme ile yapılan bu cami dışındaki sivil mimarlık eserleri olan diğer yapılar yarı kagir yapıım sistemindeki malzemelerden yapılmışlardır, (Candaş, 2002).

Alan çalışmaları esnasında bölgede ilk gözlemlenenler (2002 Nisan), sivil mimarlık yapılarının yoğun bulunduğu genişçe bir yapı adası hacmindeki bölgenin, yeni yapılaşmalardan oldukça az etkilenerek korunduğu yolunda olmuştur, (Candaş, 2002).

Alan çalışmasının ikinci bölümünde (2007 Nisan), beş yıl sonra bölgede tekrar aynı tespitler yapıldığında, geçmişte de oldukça iyi korunan bölgenin hala oldukça bakımlı yapıları barındırdığı belirlenmiştir. Yapıların neredeyse tamamı çok iyi durumdadır.

Alan çalışmasının bilgi formlarına aktarılması ile elde edilen tablolar, bölgedeki durumu ayrıntılı olarak ifade etmektedir, (Tablo 15).

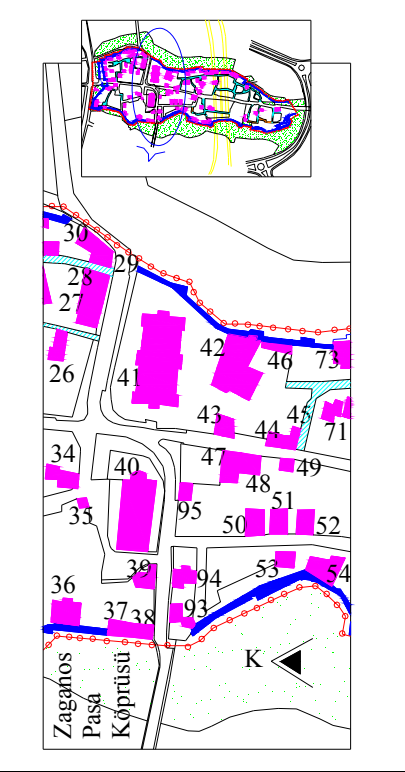
Tablo 8'nin Devamı

I NOLU KENTSEL SİT ALANI TRABZON			Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.		Koruma Türü		Müdahale Şekli		Restorasyon Teknikleri					Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım													
			Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümlenme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri								
<p>Tescilli Yapılar ■ Korunan Doku ■ Sıt Alanı Sınırı ○ Surlar ■</p>	Tescilli Yapılar	Konutlar	22	X		X		X	O	X	O	X															X	X									
			23	X		X	O	X	O		X	O	X															X	X								
			24		X	X	O	X	O		X	O		X	X													X	X								
			25	X		X		X		O	X		O	X														X	X								
			26	X		X	O	X	O		X	O	X		O	O												X	O	X	O						
			27								X																										
			28	X		X	O	X	O		X	O		X	X													X	X								
			29	X			X	O	X	O		X	O		X	O	X	O	X										X	O	X	O					
			32		X	X	O	X	O		X	O	X															X	X								
			36								X											X															
			37	X							X	O		X	O																						
			38	X							X	O		X	O																						
			30		X		X	O	X	O		X	O		X	X		X						X										X			
			31	X			X	O	X	O		X	O		X	X		X										X	X								
			33		X		X	O	X	O		X	O		X	X											X						X				
34		X	X	O	X	O		X	O	X														X						X							
35		X	X	O		O	X		O	X	X												X						X								
13		X	X	O	X	O		X	O		X	X		X									X						X								

Tablo 9'in Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI TRABZON		Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlıklı Dere. Göre Yp.				Koruma Türü		Müdahale Şekli		Restorasyon Teknikleri					Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım								
		Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümlenme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri					
<p>Tescilli Yapılar ■ Surlar ■ Korunan Doku ■ Sit Alanı Sınırı ○</p>	Tescilli Yapılar	Konutlar		23					X										X														
				24	X		X O	X O			X O			O X	X												X O	X					
		25	X		X O	X O			X O			O X	X												X O	X O							
		26	X		X O	X O			X O			X	X												X	X							
		29	X		X O	X O			X O			X	X												X	X							
		30	X		X O	X O			X O			X	X												X	X							
		33		X	X O	X O			X O			X	X												X	X							
		44							X											X													
		4	X			X	X	O	X	O															X	X							
		6							X												-												
	Dini ve Eğitim Yapıları		Ticaret Yp.		27		X	X O	X O		X O		X	X											X	X							
					28		X	X O	X O		X O		X	X													X	X					
			31	X		X O	X O		X O		O X	X												X O			X O						
			32	X			O	O X		O X			O	O											O			O					
			34	X		X O	X O		X O		X	X												X			X						
			35		X	X O	X O		X O		X	X												X			X						
			36	X		X O	X O		X O		O X	X													X O		X O						
			37	X		X O	X O		X O		X	X													X		X						
			38	X		X O	X O		X O		X	X													X		X						
			40		X	X O	X O		X O		O X	X													X O		X O						

Tablo 9'in Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI TRABZON			Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.			Koruma Türü		Müdahale Şekli		Restorasyon Teknikleri					Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici			Korumada Katılım									
			Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Agır Tahrippli Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlas.	Bütümleme	Çağdas Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri						
 <p>Tescilli Yapılar </p> <p>Surlar </p> <p>Korunan Doku </p> <p>Sit Alanı Sınırı </p>	Tescilli Yapılar			Resmi Yapılar			39		X	X		O	X	O			X	O							O	X	X	O							
							41		X		X	O	X	O			X	O			O	X	X					X	O			X	O		
							47		X		X	O	X	O			X	O			O	X	X								X	O	X	O	
							48		X		X	O	X	O			X	O			O	X	X							X	O	X	O		
							52		X		X	O	X	O			X	O			X	O	X	O						X	O	X	O		
							42		X		X	O	X	O			X	O			X	X						X					X		
				Dimi ve Eğitim Yapıları			43						X																						
							50		X		X	O	X	O			X	O			X	O	X	O						X	O	X	O		
							51		X		X	O	X	O			X	O			X	O	X	O						X	O	X	O		
							69		X	X	O	X	O			X	O	X	O								X	O				X	O		
							74		X		X	O	X	O			X	O	X	O										X	O	X	O		
							90		X	X	O	X	O			X	O	O	X	X										X	O	X	O		
				Konutlar			45						X											X											
							46		X	O	X	O	X	O			X	O												X	X				
							49		X		X	O	X	O			X	O	X	O										X	O	X	O		
							53		X	X	O	X	O			X	O	O	X	X										X	O	X	O		
							54		X					X	O			X	O																
							55		X					X			O	X					O	O							O	O			
							56		X	X	O	X	O				X	O	O	X	X										X	O	X	O	
				57		X		X	O	X	O			X	O			X	O	X	O							X	O	X	O				

Tablo 9'in Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI TRABZON		Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.			Koruma Türü		Müdahale Şekli	Restorasyon Teknikleri					Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım								
		Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri			
	Tescilli Yapılar	Konutlar																													
		80	X		X		X		O	X		X																	X	X	
		81		X	O	X	O	X	O		X	O	X																X	X	
		82								X	O																				
		83								X	O																				
		84								X	O																				
		85	X		X		X			X			X	O	X	O												X	O	X	O
		86	X					X		O	X																				
		87	X					X		O	X																				
		88	X		X	O	X	O		X	O	X																X	X		
		89	X		X	O	X	O		X	O	X																X	X		
		92	X			X	X	O		X	O	X																X	X		
		93	X			X	O	X	O		X	O	X															X	X		
		94	X			X	O	X	O		X	O	O	X	X													X	O	X	O
		95	X			X	O	X	O		X	O	X															X	X		
		91		X		X	O	X	O		X	O		X	X	X		X						X						X	
96		X	X	O	X	O		X	O	X		O	O										X	O			X	O			
Kent Donatıları																															

Tescilli Yapılar

Surlar

Korunan Doku

Sit Alanı Siniri

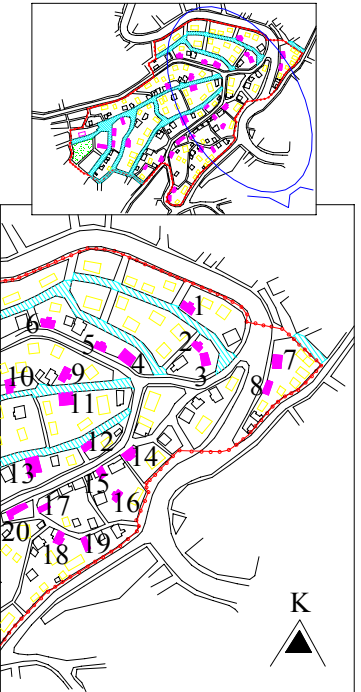
Tablo 10'un Devamı

III NOLU KENTSEL SİT ALANI TRABZON		Yapım Tekniği		Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.		Koruma Türü		Müdahale Şekli		Restorasyon Teknikleri				Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım										
		Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümlenme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri			
<p>Tescilli Yapılar ■ Mevcut Diğer Yapılar Korunan Doku Kaybolan Doku Sit Alanı Siniri </p>	Tescilli Yapılar	Ticaret Yapıları	Dini ve Eğt. Yp.	18		X	X	O	X	O		O	X	X								X	O				X	O			
				23		X	X	O	X	O		X	O		X	O	X	O							X	O				X	O
				31		X	X	O	X	O		X	O		X	X									X					X	
				44		X	X	O	X	O		X	O		X	X									X					X	
				22		X		X	O	X	O		X	O	X										X					X	
				24		X		X	O	X	O		X	O	X													X	X		
				25		X		X	O	X	O		X	O	X												X	X			
				26		X		X	O	X	O		X	O	X	O											X	O	X	O	
				27		X		X	O	X	O		X	O	X	O											X	O	X	O	
				28		X		X	O	X	O		X	O	X												X	X			
				29		X		X	O	X	O		X	O	X		O	O									X	O	X	O	
				30		X		X	O	X	O		X	O	X												X	X			
				32		X		X	O	X	O		X	O	X												X	X			
				33		X	X	O		X	O		X	O	X										X				X		
				34		X		X	O	X	O		X	O	X												X	X			
				35		X	X	O		X	O		X	O	X		O	O							X	O			X	O	
				36		X		X	O	X	O		X	O	X		O	O									X	O	X	O	
37		X		X	O	X	O		X	O	X												X	X							
38		X		X		X		O	X		O	X											X	X							
43		X		X	O	X	O		X	O	X	O											X	O	X	O					

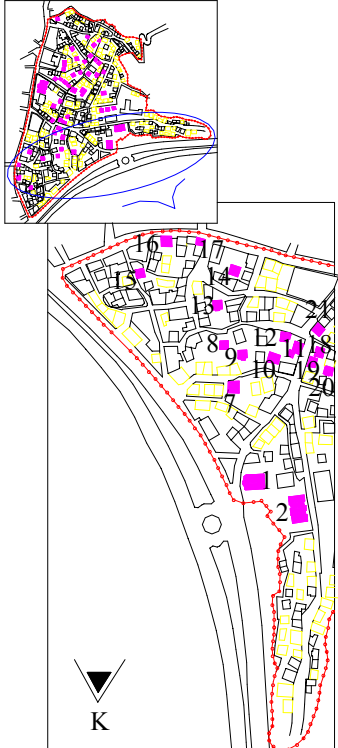
Tablo 10'un Devamı

III NOLU KENTSEL SİT ALANI TRABZON		Yapım Tekniği		Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.		Koruma Türü		Müdahale Şekli		Restorasyon Teknikleri				Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım												
		Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümlenme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri					
	Tescilli Yapılar	Konutlar	39	X		X	O	X	O		X	O													X	X							
			41	X			O	X	X	O		X	O		O												X	O	X	O			
			42	X		X	O	X	O		X	O	X														X	X					
			45		X	X		O	X	O		X	O														X	O	X	O			
			46		X	X		O	X	O		X	O														X	O	X	O			
			47		X	X		O	X	O		X	O		O	O											X	O	X	O			
			48		X		X	O	X	O		X	O		O	X	X										X	O	X	O			
			49								X											-	-	-									
			50		X	X	O	X	O		X	O	X														X	X					
			52								X											X											
			53	X		X	O	X	O		X	O		O	X	X											X	O	X	O			
			40	X		X		X		O	X	O																					
			51		X		X	O	X	O		X	O	X													X	X					
			54		X		X	O	X	O		X	O		X	X											X	X					
55		X		X	O	X	O		X	O		X	X											X	X								
56		X		X	O	X	O		X	O		X	O	X	O									X	O	X	O						
57		X		X	O	X	O		X	O		X	X									X					X						

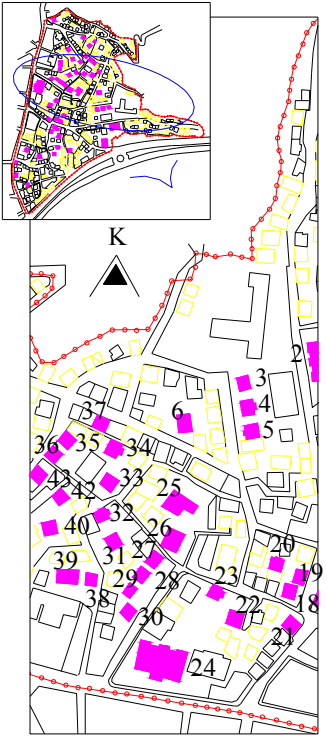
Tablo 11. Akçaabat Kentsel Sit Alanı Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: “X” 2002 yılı, “O” 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir

AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI		Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.		Koruma Türü		Müdahale Şekli		Restorasyon Teknikleri				Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım										
		Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümlenme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri				
	Tescilli Yapılar	Konutlar	1	X		X		X	O	X	O	X	X														X	X				
			2	X		X	O	X	O		X	O	X															X	X			
			3	X		X	O	X	O		X	O		X	O	X	O											X	O	X	O	
			4	X		X	O	X	O		X	O	X															X	X			
			5	X		X	O	X	O		X	O	X															X	X			
			6	X		X	O	X	O		X	O		X	X		X											X	X			
			7	X		X	O	X	O		X	O	X	O														X	O	X	O	
			8	X		X	O	X	O		X	O		X	O	X	O											X	O	X	O	
			9	X		X	O	X	O		X	O		X	X													X	X			
			10	X		X	O	X	O		X	O		X	X													X	X			
			11	X		X	O	X	O		X	O		X	X													X	X			
			12	X		X	O	X	O		X	O		O	X	X												X	O	X	O	
			13	X		X	O	X	O		X	O		O	X	X		X										X	O	X	O	
			14	X		X	O	X	O		X	O	X	O														X	O	X	O	
			15	X		X	O	X	O		X	O	X															X	X			
			16	X		X	O	X	O		X	O	X															X	X			
			17	X		X	O	X	O		X	O	X		O	O												X	O	X	O	
			18	X		X	O	X	O		X	O	X															X	X			
			19	X		X	O	X	O		X	O																X	X			
			20	X		X			X		O	X		O														X	X			

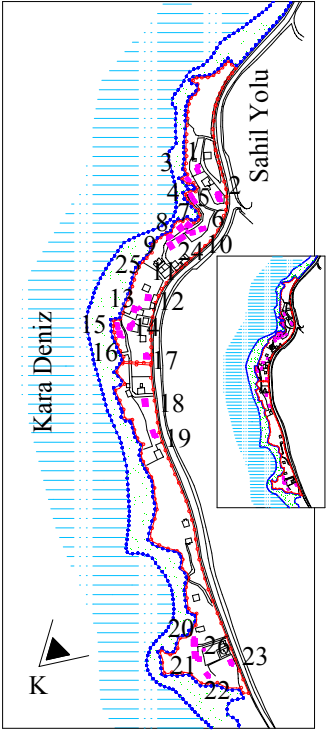
Tablo 12. Giresun Kentsel Sit Alanı Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: “X” 2002 yılı, “O” 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir

GİRESUN KENTSEL SİT ALANI			Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlamlık Dere. Göre Yp.		Koruma Türü		Müdahale Şekli		Restorasyon Teknikleri					Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım									
			Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümlenme	Çağdaş Ek Yapım	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri				
 <p>Tescilli Yapılar ■ Tescilsiz Geleneksel Doku Mevcut Diğer Yapılar Sit Alanı Sınırı </p>			Dini ve Eğt. Yp.		1		X		X	O	X	O		X	O		O	X	X					X	O			X	O				
					2		X		X	O	X	O		X	O		O	X	X							X	O			X	O		
					24		X		X	O	X	O		X	O		O	X	X							X	O			X	O		
					25		X		X	O	X	O		X	O		O	X	X							X	O			X	O		
			Konutlar		3	X		X	O	X	O		X	O	X												X	X					
					4	X		X	O	X	O		X	O	X		O	O									X	O	X	O			
					5		X	X	O	X	O		X	O		X	X		X								X	X					
					6		X	X	O	X	O		X	O		X	X											X	O	X	O		
					7	X		X	O	X	O		X	O	X													X	X				
					8	X		X	O	X	O		X	O		X	X											X	X				
					9	X						X	O		X	O																	
					10	X		X	O	X	O		X	O	X													X	X				
					11	X		X	O	X	O		X	O		O	X	X										X	O	X	O		
					12	X		X	O	X	O		X	O	X													X	X				
					13	X		X	O	X	O		X	O		X	X											X	X				
					14	X		X		O	X	O		X	O	X		O	O								X	O			X	O	
					15	X		X	O		O	X			O	X		O	O										O	O			
					16	X		X		X		O		X	O													X	X				
17	X		X	O	X	O		X	O	X													X	X									
18	X		X	O	X	O		X	O	X		O	O										X	O	X	O							

Tablo 12'in Devamı

GİRESUN KENTSEL SİT ALANI		Yapım Tekniği			Yapının İşlevi		Sağlıklı Dere. Göre Yp.			Koruma Türü		Müdahale Şekli	Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici			Korumada Katılım											
		Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlas.	Bütümleme	Çağdas Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri								
 <p>Tescilli Yapılar ■ Tescilsiz Geleneksel Doku ■ Mevcut Diğer Yapılar ■ Sit Alanı Sınırı - - -</p>	19	X			X	O	X	O		X	O	X																	X	X						
	20	X			X	O	X	O		X	O	X																	X	X						
	21	X							X	O		X	O																							
	22	X			X	O	X	O		X	O		X	X															X	X						
	23	X			X	O	X	O		X	O	X																	X	X						
	26		X		X	O	X	O		X	O		O	X	X														X	O	X	O				
	27	X					O		O	X				O	O															O	O					
	28	X			X	O	X	O		X	O	X			O	O													X	O	X	O				
	29		X				O		O	X					O	O														O	O					
	30	X			X	O	X	O		X	O		O	X	X														X	O	X	O				
	31	X			X	O	X	O		X	O		X	X															X	X						
	32	X			X	O	X	O		X	O		X	X		X													X	X						
	33	X			X	O	X	O		X	O		X	X		X													X	X						
	34	X			X	O	X	O		X	O		X																X	X						
	35	X			X	O	X	O		X	O		X	X		X													X	X						
	36	X			X	O	X	O		X	O		O	X	X														X	O	X	O				
	37	X			X	O	X	O		X	O		O	X	X														X	O	X	O				
	38	X							X	O		X	O																							
	39	X			X			X	O		X		O																X	X						
	40	X			X	O	X	O		X	O		X																X	X						

Tablo 13. Konakönü Kentsel Sit Alanı Yapı Düzeyinde Analiz Tablosu: “X” 2002 yılı, “O” 2007 yılı tespitlerini ifade etmektedir

Yapım Tekniği			Yapının İşlevi	Sağlamlık Dere. Göre Yp.	Koruma Türü	Müdahale Şekli	Restorasyon Teknikleri					Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici		Korumada Katılım																						
							Ahşap	Yarı Kagir	Taş	Özgün	Yeni İşlev	Değerlen. Yapılar	Ağır Tahripili Yapılar	Yok Olan Yapılar	Aktif	Pasif	Basit Onarım	Esaslı Onarım	Sağlamlaş.	Bütümlenme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşınma	Uyum	Kontrast	Serbest	Valilik/Vakıflar	Belediye	Özel	Halk	Devlet	Sivil Top. Örgütleri						
KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI SÜRMENE 			1	X		X	O	X	O		X	O		O	X	X												X	O	X	O								
			2	X		X	O	X	O		X	O		O	X	X		X											X	O	X	O							
			3	X						X	O		X	O																									
			4	X					X	O		X	O																										
			5	X					X		O		X																										
			6	X					X	O			X	O																									
			7									X																											
			8	X			X	O	X	O		X	O	X																X		X							
			9	X			X		X	O		X		O	X															X		X							
			10								X	O																											
			11	X					X		O		X																										
			12	X			X	O	X	O		X	O		O	X	X													X	O	X	O						
			13	X			X	O	X	O		X	O	X																X		X							
			14	X			X	O	X	O		X	O	X																X		X							
			15	X			X	O	X	O		X	O	X																X		X							
			16	X			X	O	X	O		X	O		O	X	X													X	O	X	O						
			17	X			X	O	X	O		X	O	X	O															X	O	X	O						
			18	X			X	O	X	O		X	O	X																X		X							
			19	X			X	O	X	O		X	O	X																X		X							
			20	X			X	O	X	O		X	O	X																X		X							

2.2.2. Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Alan çalışması ile elde edilen bilgiler, sekiz kentsel sit için ayrı ayrı hazırlanan bilgi formlarına işlenmiştir, (Tablo 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 ve 15). Alan çalışması ile elde edilen yaklaşık 6500 verinin sistematik olarak değerlendirilebilmesi için istatistik programlardan yararlanılmıştır. Edinilen her bilginin özetlenerek anlaşılır sonuçlara varılabilmesi için yapılan istatistik değerlendirmelerde SPSS 12.0 paket programı kullanılmıştır. Her bir veri grubu (örneğin “tescilli yapılar” veri grubu) alt başlıklarındaki veri grupları ile kodlanarak (örneğin, konutlar “1”, dini ve eğitim yapıları”2” ... gibi) programa girilmiştir. Veri gruplarının kodlamaları aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

Tescilli Yapılar:

- Konutlar “1”
- Dini ve Eğitim Yapıları “2”
- Ticaret Yapıları “3”
- Resmi Yapılar “4”
- Kent Donatıları “5”

Yapım Malzemesi:

- Ahşap “1”
- Yarı kagir “2”
- Taş “3”

Yapının İşlevi:

- Özgün İşlev “1”
- Yeni İşlev “2”

Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar:

- Değerlendirilebilir Yapılar “1”
- Tahrip Olmuş Yapılar “2”
- Yok Olan Yapılar “3”

Koruma Türü:

- Aktif Koruma “1”
- Pasif Koruma “2”

Müdahale Şekli:

- Basit Onarım “1”
- Esaslı Onarım “2”

Restorasyon Teknikleri:

- Sağlamlaştırma “1”
- Bütünleme “2”
- Çağdaş Ek “3”
- Yeniden Yapım “4”
- Temizleme “5”
- Taşıma “6”

Tasarım Yaklaşımları:

- Uyum (Armoni) / Benzer Yaklaşım “1”
- Karşıt (kontrast) / Zıt Yaklaşım “2”
- Serbest Yaklaşım “3”

Korumada Üstlenici:

- Valilik/Vakıflar “1”
- Belediye ”2”
- Özel “3”

Korumada Katılım:

- Halk “1”
- Devlet “2”
- Sivil Toplum Örgütleri “3”

Her bir üst veri grubunun alt veri grupları 1’den başlayan sayılarla ifade edilerek kodlanmıştır. Bunun yanında her bir üst veri grubuna “0” sayısı ile ifade edilen “Diğer” alt veri grubu eklenmiştir. “Diğer” veri grubu bulunduğu üst başlıkla tanımlanan durumlar dışındaki değişimleri ifade etmektedir. “Diğer” veri grubunun oluşturulması, tanımlanan üst başlıklar ve bu üst başlıkların alt başlıklarında elde edilmek istenen bilgileri anlamak adına önemlidir.

“Diğer” veri grubu, bulunduğu üst başlığa göre farklı anlamlar içermektedir. Örneğin, “yapım tekniği” üst başlığı altındaki “diğer” veri grubu, çalışma alanındaki kentsel sitlerde yer alan tescilli yapılardan, ilk alan çalışması sırasında (2002’de) yerinde bulunamayan (yok olan yapılar) yapıları ifade etmektedir. Tespit edilemeyen yapıların yapım teknikleri

bilinmediğinden “diğer” veri grubu altında toplanmışlardır. “Tescilli yapılar” ve “yapım tekniği” üst başlıklarındaki veriler tablolara tek tespit olarak girilmiştir. Çünkü iki ayrı tespit yapıldığı beş yıllık süreçte yapıların tescil durumları değişmemiştir. Yapıların değişen kullanımları ise “Yapının işlevi” üst başlığı ile ifade edilmiştir. Tescilli yapıların yapım teknikleri de değişmeyeceğinden benzer şekilde bu veri grubuna ait bilgiler de tek veri olarak tablolara işlenmiştir. “Yapının işlevi, sağlamlık derecelerine göre yapılar, koruma türü, müdahale şekli, restorasyon teknikleri, tasarım yaklaşımları, korumada üstlenici, korumada katılım” üst başlıklardaki tüm veriler 2002 ve 2007 yıllarına ait olmak üzere iki veri grubu olarak programa ve tablolara işlenmiştir.

“Yapının işlevi” üst başlığı altındaki “diğer” veri grubu ise, yok olan yapılar ve ağır tahripli yapıları ifade etmektedir. Çünkü tespitler sırasında, yok olan yapıların işlevleri belirlenemeyeceği gibi, kullanılmayan ağır tahripli yapıların da herhangi bir işlevleri yoktur. “Koruma türü” üst başlığı altındaki “diğer veri grubu da yok olan yapıları ifade etmektedir. Buraya kadar ifade edilen “tescilli yapılar, yapım tekniği, yapının işlevi, ve koruma türü” üst başlıklarındaki tespitler, tespit yapıldığı yıla kadar olan tüm değişimleri ifade etmektedir. Şöyle ki, bu başlıklar altındaki tespitler, tüm kentsel sitlerdeki tüm tescilli yapılar için 2002 ve 2007 yıllarına kadar, tanımlanan başlıklardaki değişen durumları ifade etmektedir. Çünkü bu üst başlıklarla elde edilen bilgiler yoluyla 2002 ve 2007 yıllarına kadar olan değişimlere ulaşılmak istenmektedir. Oysa “müdahale şekli, restorasyon teknikleri, tasarım yaklaşımları, korumada üstlenici ve korumada katılım” üst başlıkları ile ifade edilen tespitlerde ise; ilk tespitler 2002 yılına kadar olan değişimleri ifade ederken, 2007 ile belirtilen tespitler 2002–2007 yılları arasındaki değişimleri ifade etmektedir. Çünkü bu üst başlıklarla elde edilen bilgiler yoluyla da 2002–2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte gelişen değişimlere ulaşılmak istenmektedir.

“Müdahale şekli” üst başlığı altındaki “diğer” veri grubu yok olan yapılar ile fiziksel görünümünden anlaşılan hiçbir müdahalenin tespit edilemediği yapıları ifade etmektedir. “Restorasyon teknikleri” üst başlığı altındaki “diğer” veri grubu, yok olan yapılar ile tanımlanan herhangi bir restorasyon tekniğinin uygulanmadığı yapıları ifade etmektedir. “Tasarım yaklaşımları” üst başlığı altındaki “diğer” veri grubu, yok olan yapıların yerinde yapılan yeni yapılarda tanımlanan herhangi bir tasarım yaklaşımının uygulanmadığı yapılar ile yerinde tespit edilemeyen yapıları ifade etmektedir. “Korumada üstlenici” üst başlığı altındaki “diğer” veri grubu yok olan yapılar ile korunmalarında herhangi bir üstlenicisi olmayan yapıları ifade etmektedir. Benzer şekilde, “korumada katılım” üst başlığı altındaki

“diğer” veri grubu ise yok olan yapılar ile korunmalarında herhangi bir katılımcısı olmayan yapıları ifade etmektedir.

Her bölge için veriler programa ayrı ayrı girilerek veri dosyaları ayrı ayrı oluşturulmuştur. Yapı düzeyine inilerek elde edilen bilgilerin, her bir sit alanı ve tüm bölge kapsamında özetlenebilmesi için önce frekans dağılımlarına (frequencies) bakılmış, daha sonra ana ve alt başlıklarda sınıflanan bilgilerin birbirleri ile ilişkilerini değerlendirebilmek için ise çapraz dağılımlar (crosstabs, chi-square) irdelenmiştir. Tüm kentsel siteler için frekans ve çapraz dağılım tabloları da ayrı ayrı oluşturulmuştur.

2.2.2.1. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitelerden Trabzon I Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 8) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir, (Tablo 16 ve Tablo 17). Frekans dağılımı tablosunun (Tablo 16) sol sütununda, üst başlıklarda tanımlanan verilerin 2002 ve 2007 yıllarına göre dağılımı gösterilmektedir. Tablonun üst satırda ise verilerin her üst başlığın alt başlıklarına göre dağılımları gösterilmiştir. Veriler, yapı sayısı ve bu sayının yüzde olarak ifadesi biçiminde gösterilmiştir. Frekans dağılımı tablosundaki son sütun ise toplam değerleri göstermektedir.

Çapraz dağılım tablosunda (Tablo 17) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları gösterilmektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

2.2.2.2. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitelerden Trabzon II Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 9) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir, (Tablo 18 ve Tablo 19). Frekans dağılımı tablosu (Tablo 18) üst başlıklar ve alt başlıklar ile tanımlanan bilgilerin dağılımlarını göstermektedir. Çapraz dağılım tablosu

(Tablo 19) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları göstermektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

2.2.2.3. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitlerden Trabzon III Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 10) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir, (Tablo 20 ve Tablo 21). Frekans dağılımı tablosu (Tablo 20) üst başlıklar ve alt başlıklar ile tanımlanan bilgilerin dağılımlarını göstermektedir. Çapraz dağılım tablosu (Tablo 21) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları göstermektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

2.2.2.4. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitlerden Akçaabat Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 11) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir, (Tablo 22 ve Tablo 23). Frekans dağılımı tablosu (Tablo 22) üst başlıklar ve alt başlıklar ile tanımlanan bilgilerin dağılımlarını göstermektedir. Çapraz dağılım tablosu (Tablo 23) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları göstermektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

2.2.2.5. Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitlerden Giresun Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 12) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir, (Tablo 24 ve Tablo 25). Frekans dağılımı tablosu (Tablo 24) üst başlıklar ve alt başlıklar

ile tanımlanan bilgilerin dağılımlarını göstermektedir. Çapraz dağılım tablosu (Tablo 25) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları göstermektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

2.2.2.6. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Araklı, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitlerden Giresun Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 13) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir, (Tablo 26 ve Tablo 27). Frekans dağılımı tablosu (Tablo 26) üst başlıklar ve alt başlıklar ile tanımlanan bilgilerin dağılımlarını göstermektedir. Çapraz dağılım tablosu (Tablo 27) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları göstermektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

2.2.2.7. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitlerden Giresun Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 14) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir, (Tablo 28 ve Tablo 29). Frekans dağılımı tablosu (Tablo 28) üst başlıklar ve alt başlıklar ile tanımlanan bilgilerin dağılımlarını göstermektedir. Çapraz dağılım tablosu (Tablo 29) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları göstermektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

2.2.2.8. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon’da Alan Çalışmasının İstatistik Değerlendirilmesi

Çalışma alanında yer alan kentsel sitlerden Giresun Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sonucunda edinilen bilgiler (Tablo 15) frekans ve çapraz dağılım tabloları ile özetlenmiştir,

(Tablo 30 ve Tablo 31). Frekans dağılımı tablosu (Tablo 30) üst başlıklar ve alt başlıklar ile tanımlanan bilgilerin dağılımlarını göstermektedir. Çapraz dağılım tablosu (Tablo 31) ise tüm verilerin “tescilli yapılar” üst başlığına göre çapraz dağılımları göstermektedir. 2002 ve 2007 yıllarına kadar ve bu yıllar arasındaki beş yıllık süreçteki tüm değişimler çapraz dağılım tablolarından izlenebilmektedir.

Tablo 16. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin frekans dağılımları

	0	1	2	3	4	5	6	Toplam
Tescilli Yapılar	Diğer	Konutlar	Dini ve Eğitim Yapıları	Ticaret Yapıları	Resmi Yapılar	Kent Donatıları		Sayı Yüzde (%)
	- -	32 %84.2	2 %5.3	1 %2.6	- -	3 %7.9	- -	38 %100
Yapım Tekniği	Diğer	Ahşap	Yarı Kagir	Taş				
	6 %15.8	- -	21 %55.3	11 %28.9	- -	- -	- -	38 %100
Yapının İşlevi	Diğer	Özgün	Yeni İşlev					
	10 %26.3	24 %63.2	4 %10.5	- -	- -	- -	- -	38 100
2002	11 %28.9	22 %57.9	5 %13.2	- -	- -	- -	- -	38 %100
Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar	Diğer	Değerlendir. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar				
	- -	27 %71.1	5 %13.2	6 %15.8	- -	- -	- -	38 %100
2002	- -	27 %71.1	5 %13.2	6 %15.8	- -	- -	- -	38 %100
2007	- -	27 %71.1	5 %13.2	6 %15.8	- -	- -	- -	38 %100
Koruma Türü	Diğer	Aktif	Pasif					
	6 %15.8	27 %71.1	5 %13.2	- -	- -	- -	- -	38 %100
2002	6 %15.8	27 %71.1	5 %13.2	- -	- -	- -	- -	38 %100
2007	6 %15.8	27 %71.1	5 %13.2	- -	- -	- -	- -	38 %100
Müdahale Şekli	Diğer	Basit Onarım	Esaslı Onarım					
	9 %23.7	16 %42.1	13 %34.2	- -	- -	- -	- -	38 %100
2002	31 %81.6	4 %10.5	3 %7.9	- -	- -	- -	- -	38 %100
2007	31 %81.6	4 %10.5	3 %7.9	- -	- -	- -	- -	38 %100
Restorasyon Teknikleri	Diğer	Sağlamlaştır.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşıma	
	22 %57.9	13 %34.2	- -	3 %7.9	- -	- -	- -	38 %100
2002	35 %92.1	3 %7.9	- -	- -	- -	- -	- -	38 %100
2007	35 %92.1	3 %7.9	- -	- -	- -	- -	- -	38 %100
Tasarım Yaklaşımları	Diğer	Uyum	Kontrast	Serbest				
	33 %86.8	5 %13.2	- -	- -	- -	- -	- -	38 %100
2002	38 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	38 %100
2007	38 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	38 %100
Korumada Üstlenici	Diğer	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel				
	9 %23.7	1 %2.6	4 %10.5	24 %63.2	- -	- -	- -	38 %100
2002	32 %84.4	- -	1 %2.6	6 %15.3	- -	- -	- -	38 %100
2007	32 %84.4	- -	1 %2.6	6 %15.3	- -	- -	- -	38 %100
Korumada Katılım	Diğer	Halk	Devlet	Sivil Toplum Örgütleri				
	9 %23.7	24 %63.2	5 %13.2	- -	- -	- -	- -	38 %100
2002	31 %81.6	6 %15.3	1 %2.6	- -	- -	- -	- -	38 %100
2007	31 %81.6	6 %15.3	1 %2.6	- -	- -	- -	- -	38 %100

Tablo 17. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar” a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü				Müdahale Şekli				Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları				Korumada Üstlenici				Korumada Katılım											
	Diger “0”	Ahşap “1”	Yarı Kâgir “2”	Taş “3”	Toplam	Diger “0”	Özgün “1”	Yeni İşlev “2”	Toplam	Diger “0”	Değerlendir. Yapılar “1”	Ağır Tahripili Yapılar “2”	Yıkılan Yapılar “3”	Toplam	Diger “0”	Aktif “1”	Pasif “2”	Toplam	Diger “0”	Basit Onarım “1”	Esaslı Onarım “2”	Toplam	Diger “0”	Sağlamlaştır. “1”	Bütünleme “2”	Çağdaş Ek “3”	Yeniden Yapım “4”	Temizleme “5”	Taşınma “6”	Toplam	Diger “0”	Uyum “1”	Kontrast “2”	Serbest “3”	Toplam	Diger “0”	Vali/ Vakıflar “1”	Belediye “2”	Özel “3”	Toplam	Diger “0”	Halk “1”	Devlet “2”	Sivil Toplum Örgütleri “3”	Toplam		
	6	-	20	6	32	10	21	1	32	-	22	4	6	32	6	22	4	32	9	14	9	32	20	9	-	3	-	-	-	32	27	5	-	-	32	9	0	0	23	32	9	23	0	-	32		
Tescilli Yapılar	Konutlar “1”	15.8	-	52.6	15.2	84.2	26.3	55.3	2.6	84.2	-	57.9	10.5	15.8	84.2	15.8	57.9	10.5	84.4	23.7	36.8	23.7	84.4	52.6	23.7	-	7.9	-	-	-	84.4	71.1	13.2	-	-	84.4	23.7	0	0	60.5	84.4	23.7	60.5	0	-	84.4	
		11	19	2	32	28.9	50	5.3	84.2	-	21	5	6	32	6	23	3	32	25	4	3	32	29	3	-	-	-	-	-	32	32	-	-	-	84	26	0	1	5	32	25	6	1	-	32		
	Dimi ve Eğiti. Yapıları	0	-	1	1	2	0	0	2	2	-	2	0	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	-	0	-	-	-	2	2	0	-	-	5.3	5.3	0	1	0	1	2	0	1	1	-	2
		0	-	2.6	2.6	5.3	0	0	5.3	5.3	-	15.3	0	0	5.3	0	5.3	0	5.3	0	5.3	0	5.3	0	5.3	0	5.3	0	0	5.3	5.3	0	-	-	5.3	5.3	0	2.6	0	2.6	5.3	0	2.6	5.3	0	5.3	
	Ticaret Yapıları “3”	0	-	0	1	1	0	1	0	2.6	-	2.6	0	0	1	0	1	0	1	0	2.6	2.6	0	2.6	0	2.6	-	0	-	-	-	2.6	2.6	0	-	-	2.6	0	0	2.6	0	0	2.6	0	0	2.6	
		0	-	0	2.6	2.6	0	1	0	2.6	-	2.6	0	0	1	0	1	0	1	0	2.6	2.6	0	2.6	0	2.6	-	0	-	-	2.6	2.6	0	-	-	2.6	0	0	2.6	0	0	2.6	0	0	2.6		
	Resmi Yapılar “4”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
	Kent Donatıları “5”	0	-	0	3	3	0	2	1	3	-	2	1	0	3	0	2	1	3	0	2	1	3	2	1	-	0	-	-	-	3	3	0	-	-	3	0	0	3	0	0	3	0	0	3		
		0	-	0	7.9	7.9	0	5.3	2.6	7.9	-	5.3	2.6	0	7.9	0	5.3	2.6	7.9	0	5.3	2.6	7.9	5.3	2.6	-	0	-	-	7.9	7.9	0	-	-	7.9	0	0	7.9	0	0	7.9	0	0	7.9			
Toplam	6	-	21	11	38	10	24	4	38	-	27	5	6	38	6	27	5	38	9	16	13	38	22	13	-	3	-	-	-	38	33	5	-	-	38	9	1	4	24	38	9	24	5	-	38		
	15.8	-	55.3	28.9	100	26.3	63.2	10.5	100	-	71.1	13.2	15.8	100	15.8	76.3	7.9	100	23.7	42.1	34.2	100	57.9	34.2	-	7.9	-	-	-	100	86.8	13.2	-	-	100	23.7	2.6	10.5	63.2	100	23.7	63.2	13.2	-	100		
	11	22	5	38	28.9	57.9	13.2	100	-	27	5	6	38	6	29	3	38	31	4	3	38	35	3	-	-	-	-	-	38	38	-	-	-	38	32	-	1	5	38	31	6	1	-	38			
	11	22	5	38	28.9	57.9	13.2	100	-	27	5	6	38	6	29	3	38	31	4	3	38	35	3	-	-	-	-	-	38	38	-	-	-	38	32	-	1	5	38	31	6	1	-	38			

Tablo 18. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin frekans dağılımları

	0	1	2	3	4	5	6	Toplam
Tescilli Yapılar	Diğer	Konutlar	Dini ve Eğitim Yapıları	Ticaret Yapıları	Resmi Yapılar	Kent Donatıları		Sayı Yüzde (%)
	- -	67 %70	15 %15.6	7 %7.3	5 %5.2	2 %2.1	- -	96 %100
Yapım Tekniği	Diğer	Ahşap	Yarı Kagir	Taş				
	32 %33	- -	44 %46	20 %21	- -	- -	- -	96 %100
Yapımın İşlevi	Diğer	Özgün	Yeni İşlev					
	26 %27.1	46 %47.9	24 %25	- -	- -	- -	- -	96 100
2007	38 %40	33 %34	25 %26	- -	- -	- -	- -	96 %100
Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar	Diğer	Değerlendir. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar				
	- -	70 %72.9	9 %9.4	17 %17.7	- -	- -	- -	96 %100
2007	- -	58 %61	6 %6	32 %33	- -	- -	- -	96 %100
Koruma Türü	Diğer	Aktif	Pasif					
	17 %17.7	70 %72.9	9 %9.4	- -	- -	- -	- -	96 %100
2007	32 %33	58 %61	6 %6	- -	- -	- -	- -	96 %100
Müdahale Şekli	Diğer	Basit Onarım	Esaslı Onarım					
	26 %27.1	24 %25	46 %47.9	- -	- -	- -	- -	96 %100
2007	66 %68.8	17 %17.7	13 %13.5	- -	- -	- -	- -	96 %100
Restorasyon Teknikleri	Diğer	Sağlamlaştır.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşıma	
	51 %53.1	45 %46.9	- -	- -	- -	- -	- -	96 %100
2007	83 %86.5	12 %12.5	1 %1	- -	- -	- -	- -	96 %100
Tasarım Yaklaşımları	Diğer	Uyum	Kontrast	Serbest				
	89 %92.7	7 %7.3	- -	- -	- -	- -	- -	96 %100
2007	96 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	96 %100
Korumada Üstlenici	Diğer	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel				
	26 %27.1	6 %6.3	5 %5.2	59 %61.5	- -	- -	- -	96 %100
2007	65 %67.7	6 %6.3	3 %3.1	22 %22.9	- -	- -	- -	96 %100
Korumada Katılım	Diğer	Halk	Devlet	Sivil Toplum Örgütleri				
	24 %25	60 %62.5	12 %12.5	- -	- -	- -	- -	96 %100
2007	66 %68.8	22 %22.9	8 %8.3	- -	- -	- -	- -	96 %100

Tablo 19. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü				Müdahale Şekli				Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları				Korumada Üstlenici				Korumada Katılım									
	DİĞER "0"	AHŞAP "1"	YARI KÂĞIR "2"	TAŞ "3"	TOPLAM	DİĞER "0"	ÖZGÜN "1"	YENİ İŞLEV "2"	TOPLAM	DİĞER "0"	DEĞERLENDİR. YAPILAR "1"	AĞIR TAHRİPLİ YAPILAR "2"	YOK OLAN YAPILAR "3"	TOPLAM	DİĞER "0"	AKTİF "1"	PASİF "2"	TOPLAM	DİĞER "0"	BASİT ONARIM "1"	ESASLI ONARIM "2"	TOPLAM	DİĞER "0"	SAGLAMLAŞTIR. "1"	BÜTÜNLEME "2"	ÇAĞDAŞ EK "3"	YENİDEN YAPIM "4"	TEMİZLEME "5"	TAŞIMA "6"	TOPLAM	DİĞER "0"	UYUM "1"	KONTRAST "2"	SERBEST "3"	TOPLAM	DİĞER "0"	VALİLİK/ VAKIFLAR "1"	BELEDİYE "2"	ÖZEL "3"	TOPLAM	DİĞER "0"	HALK "1"	DEVLET "2"	SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ "3"	TOPLAM
	16	-	37	12	65	24	40	1	65	-	41	8	16	65	16	41	8	65	23	17	25	65	41	24	-	-	-	-	65	65	58	7	-	-	65	24	0	0	41	65	22	43	0	-	65
KONUTLAR "1"	16.7	-	38.5	12.5	67.7	41	23	1	65	-	26	4	35	65	34	28	3	65	51	9	5	65	60	4	1	-	-	-	65	65	60.4	7.3	-	-	67.7	51	0	0	14	65	51	14	0	-	67.7
	0	-	7	8	15	1	4	10	15	-	14	1	0	15	0	14	1	15	1	2	12	15	3	12	-	-	-	15	15	15	0	-	-	15	1	4	4	6	15	1	5	9	-	15	
DİN. VE EĞ. YAP. "2"	0	-	7.3	8.3	15.6	1	3	11	15	-	14	0	1	15	0	14	0	15	6	4	5	15	10	5	0	-	-	15	15	15	0	-	-	15	6	3	2	4	15	6	4	5	-	15	
	1	-	4	2	7	1	0	6	7	-	6	0	1	7	1	6	0	7	2	2	3	7	4	3	-	-	-	7	7	7	0	-	-	7	1	0	0	6	7	1	6	0	-	7	
TİCARET YAPILARI "3"	1	-	4	2	7	2	0	5	7	-	4	0	1	7	1	4	2	7	6	1	0	7	7	0	0	-	-	7	7	7	0	-	-	7	6	0	0	1	7	6	1	0	-	7	
	0	-	0	6	6	0	1	5	7	-	6	0	0	6	0	6	0	6	0	1	5	6	1	5	-	-	-	6	6	6	0	-	-	6	0	1	0	5	6	0	5	1	-	6	
RESMİ YAPILAR "4"	0	-	0	6	6	0	0	6	7	-	6	0	0	6	0	6	0	6	1	3	2	6	4	2	0	-	-	6	6	6	0	-	-	6	1	2	0	3	6	1	3	2	-	6	
	0	-	0	6.3	6.3	0	0	6.3	7.3	-	6.3	0	0	6.3	0	6.3	0	6.3	1	3.1	2.1	6.3	4.2	2.1	0	-	-	6.3	6.3	6.3	0	-	-	6.3	1	2.1	0	3.1	6.3	1	3.1	2.1	-	6.3	
KENT DONATILARI "5"	0	-	1	2	3	0	1	2	3	-	3	0	0	3	0	3	0	3	0	2	1	3	2	1	-	-	-	3	3	3	0	-	-	3	0	1	1	1	3	0	1	2	-	3	
	0	-	1	2	3	0	1	2	3	-	3	0	0	3	0	3	0	3	2	0	1	3	2	1	0	-	-	3	3	3	0	-	-	3	1	1	1	0	3	2	0	1	-	3	
TOPLAM	17	-	49	30	96	26	46	24	96	-	70	9	17	96	17	70	9	96	26	24	46	96	51	45	-	-	-	96	96	89	7	-	-	96	26	6	5	59	96	24	60	12	-	96	
	17.7	-	51	31.3	100	44	27	25	96	-	53	6	37	96	36	55	5	96	66	17	13	96	83	12	0	-	-	96	96	92.5	7.3	-	-	100	65	6	3	22	96	66	22	8	-	96	
	17.7	-	51	31.3	100	45.8	28.1	26	100	-	55.2	6.3	38.5	100	37.5	57.3	5.2	100	68.8	17.4	13.5	100	86.5	12.5	0	-	-	100	100	100	0	-	-	100	67.7	6.3	3.1	22.9	100	68.8	22.9	8.3	-	100	

Tablo 20. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin frekans dağılımları

	0	1	2	3	4	5	6	Toplam
Tescilli Yapılar	Diğer	Konutlar	Dini ve Eğitim Yapıları	Ticaret Yapıları	Resmi Yapılar	Kent Donatıları		Sayı Yüzde (%)
	- -	15 %26	5 %9	37 %65			- -	57 %100
Yapım Tekniği	Diğer	Ahşap	Yarı Kagir	Taş				
	7 %12.3	- -	6 %10.5	44 %77.2	- -	- -	- -	57 %100
Yapının İşlevi	Diğer	Özgün	Yeni İşlev					
	8 %14	18 %31.6	31 %54.4	- -	- -	- -	- -	57 100
2002	10 %18	14 %25	33 %57	- -	- -	- -	- -	57 %100
Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar	Diğer	Değerlendir. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar				
	- -	49 %86	1 %1.8	7 %12.3	- -	- -	- -	57 %100
2002	- -	47 %82.5	3 %5.3	7 %12.3	- -	- -	- -	57 %100
Koruma Türü	Diğer	Aktif	Pasif					
	7 %12.3	49 %86	1 %1.8	- -	- -	- -	- -	57 %100
2002	7 %12.3	47 %82.5	3 %5.3	- -	- -	- -	- -	57 %100
Müdahale Şekli	Diğer	Basit Onarım	Esaslı Onarım					
	9 %15.8	34 %59.6	14 %24.6	- -	- -	- -	- -	57 %100
2002	35 %61.4	15 %26.3	7 %12.3	- -	- -	- -	- -	57 %100
Restorasyon Teknikleri	Diğer	Sağlamlaştır.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşıma	
	43 %75.4	14 %24.6	- -	- -	- -	- -	- -	57 %100
2002	49 %86	8 %14	- -	- -	- -	- -	- -	57 %100
Tasarım Yaklaşımları	Diğer	Uyum	Kontrast	Serbest				
	53 %93	4 %7	- -	- -	- -	- -	- -	57 %100
2002	57 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	57 %100
Korumada Üstlenici	Diğer	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel				
	9 %15.8	10 %17.5	2 %3.5	36 %63.2	- -	- -	- -	57 %100
2002	35 %61.4	5 %8.8	- -	17 %29.8	- -	- -	- -	57 %100
Korumada Katılım	Diğer	Halk	Devlet	Sivil Toplum Örgütleri				
	9 %15.8	38 %66.7	10 %17.5	- -	- -	- -	- -	57 %100
2002	35 %61.4	17 %29.8	5 %8.8	- -	- -	- -	- -	57 %100

Tablo 21. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin "Tescilli Yapılar"a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü			Müdahale Şekli				Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları				Korumada Üstlenici				Korumada Katılım										
	Diger "0"	Ahşap "1"	Yarı Kâgir "2"	Taş "3"	Toplam	Diger "0"	Özgün "1"	Yeni İşlev "2"	Toplam	Diger "0"	Değerlendir. Yapılar "1"	Ağır Tahripili Yapılar "2"	Yıkılan Yapılar "3"	Toplam	Diger "0"	Aktif "1"	Pasif "2"	Toplam	Diger "0"	Basit Onarım "1"	Esaslı Onarım "2"	Toplam	Diger "0"	Sağlamlaştır. "1"	Bütünleme "2"	Çağdaş Ek "3"	Yeniden Yapım "4"	Temizleme "5"	Taşınma "6"	Toplam	Diger "0"	Uyum "1"	Kontrast "2"	Serbest "3"	Toplam	Diger "0"	Vali/ Vakıflar "1"	Belediye "2"	Özel "3"	Toplam	Diger "0"	Halk "1"	Devlet "2"	Sivil Toplum Örgütleri "3"	Toplam
	6	-	5	8	19	6	11	2	19	-	13	0	6	19	6	13	0	19	7	7	5	19	14	5	-	-	-	-	-	19	15	4	-	-	19	7	0	0	12	19	7	12	0	-	19
Tescilli Yapılar	Konutlar "1"	10.5	8.8	14	33.3	10.5	19.3	3.5	33.3	22.8	0	10.5	33.3	10.5	22.8	0	33.3	12.3	12.3	8.8	33.3	26.4	8.8	-	-	-	-	-	33.3	26.3	7	-	-	33.3	12.3	0	0	21.1	33.3	12.3	21.1	0	-	33.3	
	Din. ve Eğ. Yap. "2"	0	-	0	4	4	0	4	0	4	0	0	4	0	4	0	4	0	4	0	4	0	4	0	4	-	-	-	-	4	4	0	-	-	4	0	4	0	0	4	0	4	0	4	
Ticaret Yapıları "3"	1	-	1	32	34	2	3	29	34	32	1	1	34	1	32	1	34	2	27	5	34	29	5	-	-	-	-	-	34	34	0	-	-	34	2	6	2	24	34	2	26	6	-	34	
	1.8	-	1.8	56.1	59.6	3.5	5.3	50.9	59.6	56.1	1.8	1.8	59.6	1.8	56.1	1.8	59.6	3.5	47.4	8.8	59.6	50.9	8.8	-	-	-	-	-	59.6	59.6	0	-	-	59.6	3.5	10.5	3.5	42.1	59.6	3.5	45.6	10.5	-	59.6	
Resmi Yapılar "4"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Kent Donatıları "5"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Toplam	7	-	6	44	57	8	18	31	57	49	1	7	57	7	49	1	57	9	34	14	57	43	14	-	-	-	-	-	57	53	4	-	-	57	9	10	2	36	57	9	38	10	-	57	
	12.3	-	10.5	77.2	100	15.8	26.3	57.9	100	82.5	5.3	12.3	100	12.3	82.5	5.3	100	15.8	59.6	24.6	100	75.4	24.6	-	-	-	-	-	100	93	7	-	-	100	15.8	17.5	3.5	63.2	100	15.8	66.7	17.5	-	100	
						9	15	33	57	47	3	7	57	7	47	3	57	35	15	7	57	49	5	-	-	-	-	-	57	57	-	-	-	57	35	5	17	57	35	17	5	-	57		
						15.8	26.3	57.9	100	82.5	5.3	12.3	100	12.3	82.5	5.3	100	61.4	26.3	12.3	100	86	8.8	-	-	-	-	-	100	100	-	-	-	100	61.4	8.8	29.8	100	61.4	29.8	8.8	-	100		

Tablo 22. Akçaabat Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin frekans dağılımları

	0	1	2	3	4	5	6	Toplam
Tescilli Yapılar	Diğer	Konutlar	Dini ve Eğitim Yapıları	Ticaret Yapıları	Resmi Yapılar	Kent Donatıları		Sayı Yüzde (%)
	- -	28 84.8	3 9.1	- -	- -	2 6.1	- -	33 %100
Yapım Tekniği	Diğer	Ahşap	Yarı Kagir	Taş				
	1 3	- -	28 84.8	4 12.1	- -	- -	- -	33 %100
Yapının İşlevi	Diğer	Özgün	Yeni İşlev					
	1 3	29 87.9	2 6.1	- -	- -	- -	- -	33 100
2002	3 9.1	27 81.8	2 6.1	- -	- -	- -	- -	33 %100
Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar	Diğer	Değerlendir. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar				
	- -	31 93.9	1 3	- -	- -	- -	- -	33 %100
2002	- -	29 87.9	3 9.1	- -	- -	- -	- -	33 %100
Koruma Türü	Diğer	Aktif	Pasif					
	- -	31 93.9	1 3	- -	- -	- -	- -	33 %100
2002	- -	29 87.9	3 9.1	- -	- -	- -	- -	33 %100
Müdahale Şekli	Diğer	Basit Onarım	Esaslı Onarım					
	4 12.1	10 30.3	18 54.5	- -	- -	- -	- -	33 %100
2002	18 54.5	11 33.3	3 9.1	- -	- -	- -	- -	33 %100
Restorasyon Teknikleri	Diğer	Sağlamlaştır.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşıma	
	14 %42.4	18 %54.5	- -	- -	- -	- -	- -	33 %100
2002	28 %84.8	2 %6.1	1 %3	- -	- -	1 %3	- -	33 %100
Tasarım Yaklaşımları	Diğer	Uyum	Kontrast	Serbest				
	32 97	- -	- -	- -	- -	- -	- -	33 %100
2002	32 97	- -	- -	- -	- -	- -	- -	33 %100
Korumada Üstlenici	Diğer	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel				
	2 6.1	2 6.1	- -	28 84.8	- -	- -	- -	33 %100
2002	17 51.5	3 9.1	- -	12 36.4	- -	- -	- -	33 %100
Korumada Katılım	Diğer	Halk	Devlet	Sivil Toplum Örgütleri				
	2 6.1	28 84.8	2 6.1	- -	- -	- -	- -	33 %100
2002	17 51.5	12 36.4	3 9.4	- -	- -	- -	- -	33 %100

Tablo 23. Akçaabat Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar” a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü			Müdahale Şekli			Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici				Korumada Katılım												
	DİĞER “0”	AHŞAP “1”	YARI KÂĞIR “2”	TAAŞ “3”	TOPLAM	DİĞER “0”	ÖZGÜN “1”	YENİ İŞLEV “2”	TOPLAM	DİĞER “0”	DEĞERLENDİR. YAPILAR “1”	AĞIR TAHRİPLİ YAPILAR “2”	YÜK OLAN YAPILAR “3”	TOPLAM	DİĞER “0”	AKTİF “1”	PASİF “2”	TOPLAM	DİĞER “0”	BASİT ONARIM “1”	ESASLI ONARIM “2”	TOPLAM	DİĞER “0”	SAGLAMLAŞTIR. “1”	BÜTÜNLEME “2”	ÇAĞDAŞ EK “3”	YENİDEN YAPIM “4”	TEMİZLEME “5”	TAAŞIMA “6”	TOPLAM	DİĞER “0”	UYUM “1”	KONTRAST “2”	SERBEST “3”	TOPLAM	DİĞER “0”	VALİLİK/ VAKIFLAR “1”	BELEDİYE “2”	ÖZEL “3”	TOPLAM	DİĞER “0”	HALK “1”	DEVLET “2”	SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ “3”	TOPLAM
	0	28	0	28	0	28	28	0	28	-	28	0	-	28	-	28	0	28	2	10	16	28	12	16	-	-	-	-	-	-	28	28	-	-	-	28	0	0	-	28	28	0	28	0	-
Tescilli Yapılar	Konutlar “1”	-	-	28	0	28	0	28	87.5	0	0	-	87.5	-	87.5	0	87.5	6.3	31.2	50	87.5	37.5	50	-	-	-	-	-	-	87.5	87.5	-	-	-	87.5	0	0	-	87.5	87.5	0	87.5	0	-	87.5
	Din. ve Eğ. Yap. “2”	-	-	0	3	3	1	0	2	3	-	2	1	3	-	2	1	3	1	0	2	3	1	2	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	3	1	2	-	0	3	1	0	2	-
Ticaret Yapıları “3”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resmi Yapılar “4”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kent Donatıları “5”	-	-	0	3.1	1	0	1	0	1	-	1	0	-	1	-	1	0	1	1	0	0	1	1	0	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	0	-	0	1	1	0	0	-	1
Toplam	-	-	28	4	32	3.1	29	2	32	-	31	1	-	32	-	31	1	32	4	10	18	32	14	18	-	-	-	-	32	32	-	-	-	32	2	2	-	28	32	2	28	2	-	32	
	-	-	87.5	12.5	100	9.4	84.4	6.3	100	-	90.6	9.4	-	100	-	90.6	9.4	100	56.3	34.4	9.4	100	87.5	6.3	3.1	-	-	-	100	100	-	-	-	100	53.1	9.4	-	87.5	100	53.1	37.5	9.4	-	100	

Tablo 24. Giresun Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin frekans dağılımları

	0	1	2	3	4	5	6	Toplam
Tescilli Yapılar	Diğer	Konutlar	Dini ve Eğitim Yapıları	Ticaret Yapıları	Resmi Yapılar	Kent Donatıları		Sayı Yüzde (%)
	- -	43 %91.5	4 %8.5	- -	- -	- -	- -	47 %100
Yapım Tekniği	Diğer	Ahşap	Yarı Kagir	Taş				
	- -	- -	39 %83	8 %17	- -	- -	- -	47 %100
Yapının İşlevi	Diğer	Özgün	Yeni İşlev					
	5 %10.6	38 %80.9	4 %8.5	- -	- -	- -	- -	47 100
2002	6 %12.8	36 %76.6	5 %10.6	- -	- -	- -	- -	57 %100
Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar	Diğer	Değerlendir. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar				
	- -	41 %87.2	6 %12.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
2002	- -	41 %87.2	6 %12.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
2007	- -	41 %87.2	6 %12.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
Koruma Türü	Diğer	Aktif	Pasif					
	- -	41 %87.2	6 %12.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
2002	- -	41 %87.2	6 %12.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
2007	- -	41 %87.2	6 %12.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
Müdahale Şekli	Diğer	Basit Onarım	Esaslı Onarım					
	8 %17	18 %38.3	21 %44.7	- -	- -	- -	- -	47 %100
2002	27 %57.4	9 %19.1	11 %23.4	- -	- -	- -	- -	47 %100
Restorasyon Teknikleri	Diğer	Sağlamlştır.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşıma	
	26 %55.3	21 %44.7	- -	- -	- -	- -	- -	47 %100
2002	36 %76.6	11 %23.4	- -	- -	- -	- -	- -	47 %100
Tasarım Yaklaşımları	Diğer	Uyum	Kontrast	Serbest				
	47 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	47 %100
2002	47 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	47 %100
2007	47 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	47 %100
Korumada Üstlenici	Diğer	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel				
	6 %12.8	4 %8.5	1 %2.1	36 %76.6	- -	- -	- -	47 %100
2002	26 %55.3	4 %8.5	1 %2.1	16 %34	- -	- -	- -	57 %100
2007	26 %55.3	16 %34	5 %10.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
Korumada Katılım	Diğer	Halk	Devlet	Sivil Toplum Örgütleri				
	6 %12.8	36 %76.6	5 %10.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
2002	26 %55.3	16 %34	5 %10.6	- -	- -	- -	- -	47 %100
2007	26 %55.3	16 %34	5 %10.6	- -	- -	- -	- -	47 %100

Tablo 25. Giresun Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin "Tescilli Yapılar"a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü				Müdahale Şekli				Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları				Korumada Üstlenici				Korumada Katılım												
	Diger "0"	Ahşap "1"	Yarı Kâgir "2"	Taş "3"	Toplam	Diger "0"	Özgün "1"	Yeni İşlev "2"	Toplam	Diger "0"	Değerlendir. Yapılar "1"	Ağır Tahripçi Yapılar "2"	Yıkılan Yapılar "3"	Toplam	Diger "0"	Aktif "1"	Pasif "2"	Toplam	Diger "0"	Basit Onarım "1"	Esaslı Onarım "2"	Toplam	Diger "0"	Sağlamlaştır. "1"	Bütünleme "2"	Çağdaş Ek "3"	Yeniden Yapım "4"	Temizleme "5"	Taşınma "6"	Toplam	Diger "0"	Uyum "1"	Kontrast "2"	Serbest "3"	Toplam	Diger "0"	Vali/Vali/ Vakıflar "1"	Belediye "2"	Özel "3"	Toplam	Diger "0"	Halk "1"	Devlet "2"	Sivil Toplum Örgütleri "3"	Toplam			
Tescilli Yapılar	Konutlar "1"	-	-	39	4	43	5	38	0	43	-	37	6	-	43	-	37	6	43	8	18	17	43	26	17	-	-	-	-	-	-	43	43	-	-	-	43	6	0	1	36	43	6	36	1	-	43	
	Din. ve Eğ. Yap. "2"	-	-	0	4	4	0	0	4	4	-	4	0	-	4	-	4	0	4	0	0	4	4	0	4	4	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	4	0	4	0	0	4	0	0	4	-	4	
Ticaret Yapıları "3"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Resmi Yapılar "4"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kent Donatıları "5"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Toplam	-	-	39	8	47	5	38	4	47	-	41	6	-	47	-	41	6	47	8	18	21	47	26	21	-	-	-	-	-	47	47	-	-	-	47	6	4	1	36	47	6	36	5	-	47			
			83	17	100	10.6	80.9	8.5	100	-	87.2	12.8	-	100	-	87.2	12.8	100	17	38.3	44.7	100	55.3	44.7	-	-	-	-	-	100	100	-	-	-	100	12.8	8.5	2.1	76.6	100	12.8	76.6	10.6	-	100			
						6	36	5	47	-	41	6	-	47	-	41	6	47	27	9	11	47	36	11	-	-	-	-	-	47	47	-	-	-	47	26	4	1	16	47	26	16	5	-	47			
						12.8	76.6	10.6	100	-	87.2	12.8	-	100	-	87.2	12.8	100	57.4	19.1	23.4	100	76.6	23.4	-	-	-	-	-	100	100	-	-	-	100	55.3	8.5	2.1	34	100	55.3	34	10.6	-	100			

Tablo 26. Konakönü Kentsel Sit Alanı-Trabzon’da elde edilen verilerin frekans dağılımları

	0	1	2	3	4	5	6	Toplam
Tescilli Yapılar	Diğer	Konutlar	Dini ve Eğitim Yapıları	Ticaret Yapıları	Resmi Yapılar	Kent Donatıları		Sayı Yüzde (%)
	- -	23 %88.5	1 v3.8	- -	- -	2 %7.7	- -	26 %100
Yapım Tekniği	Diğer	Ahşap	Yarı Kagir	Taş				
	3 %11.5	- -	20 %76.9	3 %11.5	- -	- -	- -	26 %100
Yapının İşlevi	Diğer	Özgün	Yeni İşlev					
	2002	9 %34.6	17 %65.4	- -	- -	- -	- -	26 %100
	2007	11 %42	15 %58	- -	- -	- -	- -	26 %100
Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar	Diğer	Değerlendir. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar				
	2002	- -	16 %61.5	7 %26.9	3 %11.5	- -	- -	26 %100
	2007	- -	15 %57.7	6 %23.1	5 %19.2	- -	- -	47 %100
Koruma Türü	Diğer	Aktif	Pasif					
	2002	3 %11.5	16 %61.5	7 %26.9	- -	- -	- -	26 %100
	2007	5 %19.2	15 %57.7	6 %23.1	- -	- -	- -	26 %100
Müdahale Şekli	Diğer	Basit Onarım	Esaslı Onarım					
	2002	10 %38.8	10 %38.8	6 %23.1	- -	- -	- -	26 %100
	2007	21 %80.8	5 %19.2	- -	- -	- -	- -	26 %100
Restorasyon Teknikleri	Diğer	Sağlamlaştır.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşıma	
	2002	20 %76.9	6 %23.1	- -	- -	- -	- -	26 %100
	2007	24 %92.3	- -	- -	- -	2 %7.7	- -	26 %100
Tasarım Yaklaşımları	Diğer	Uyum	Kontrast	Serbest				
	2002	26 %100	- -	- -	- -	- -	- -	26 %100
	2007	26 %100	- -	- -	- -	- -	- -	26 %100
Korumada Üstlenici	Diğer	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel				
	2002	10 %38.5	- -	- -	16 %61.5	- -	- -	26 %100
	2007	19 %73.1	2 %7.7	- -	5 %19.2	- -	- -	26 %100
Korumada Katılım	Diğer	Halk	Devlet	Sivil Toplum Örgütleri				
	2002	10 %38.5	16 %61.5	- -	- -	- -	- -	26 %100
	2007	19 %73.1	5 %19.2	2 %7.7	- -	- -	- -	26 %100

Tablo 27. Konakönü Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da elde edilen verilerin "Tescilli Yapılar"a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü			Müdahale Şekli				Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları			Korumada Üstlenici				Korumada Katılım												
	Diger "0"	Ahşap "1"	Yarı Kâgir "2"	Taş "3"	Toplam	Diger "0"	Özgün "1"	Yeni İşlev "2"	Toplam	Diger "0"	Değerlendir. Yapılar "1"	Ağır Tahrip. Yapılar "2"	Yıkılan Yapılar "3"	Toplam	Diger "0"	Aktif "1"	Pasif "2"	Toplam	Diger "0"	Basit Onarım "1"	Esaslı Onarım "2"	Toplam	Diger "0"	Sağlamlaştır. "1"	Bütünleme "2"	Çığdaş Ek "3"	Yeniden Yapım "4"	Temizleme "5"	Taşınma "6"	Toplam	Diger "0"	Uyum "1"	Kontrast "2"	Serbest "3"	Toplam	Diger "0"	Vali/ Vakıflar "1"	Belediye "2"	Özel "3"	Toplam	Diger "0"	Halk "1"	Devlet "2"	Sivil Toplum Örgütleri "3"	Toplam	
	3	-	20	0	23	7	16	-	23	-	15	5	3	23	3	15	5	23	8	9	6	23	17	6	-	-	-	-	-	23	23	-	-	-	23	8	-	-	15	23	8	15	-	-	23	
Tescilli Yapılar	Konutlar "1"	11.5	-	76.9	0	23	26.9	61.5	-	88.5	-	57.7	19.2	11.5	88.5	30.8	57.7	19.2	88.5	30.8	34.6	23.1	88.5	65.4	23.1	-	-	-	-	-	88.5	88.5	-	-	-	88.5	30.8	-	-	57.7	88.5	30.8	57.7	-	-	88.5
	Din. ve Eğ. Yap. "2"	0	-	0	1	1	3.8	0	-	3.8	-	0	1	0	3.8	0	0	1	1	0	0	1	1	3.8	1	0	-	-	-	-	1	1	-	-	-	3.8	3.8	-	-	0	1	0	1	-	-	3.8
	Ticaret Yapıları "3"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Resmi Yapılar "4"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Kent Donatıları "5"	0	-	0	2	2	3.8	3.8	-	7.7	-	1	1	0	2	0	1	1	2	1	1	0	2	2	0	-	-	-	-	2	2	-	-	-	7.7	7.7	-	-	1	2	2	0	-	-	7.7	
	Toplam	11.5	-	76.9	3	26	34.6	65.4	-	100	-	15	6	5	26	5	15	6	26	21	5	26	24	23.1	-	-	-	-	2	26	26	-	-	-	100	38.5	-	-	61.5	100	38.5	61.5	-	-	100	
		11.5	-	76.9	11.5	100	38.5	61.5	-	100	-	57.7	23.1	19.2	100	19.2	57.7	23.1	100	80.8	19.2	100	92.5	-	-	-	-	7.7	100	100	-	-	-	100	73.1	7.7	-	-	19.2	100	73.1	19.2	7.7	-	-	100

Tablo 29. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene -Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlıklı Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü				Müdahale Şekli				Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları				Korumada Üstlenici				Korumada Katılım									
	Diger "0"	Ahşap "1"	Yarı Kâgir "2"	Taş "3"	Toplam	Diger "0"	Özgün "1"	Yeni İşlev "2"	Toplam	Diger "0"	Değerlendir. Yapılar "1"	Ağır Tahripçi Yapılar "2"	Yüksek Olan Yapılar "3"	Toplam	Diger "0"	Aktif "1"	Pasif "2"	Toplam	Diger "0"	Basit Onarım "1"	Esaslı Onarım "2"	Toplam	Diger "0"	Sağlamlaştır. "1"	Bütünleme "2"	Çağdaş Ek "3"	Yeniden Yapım "4"	Temizleme "5"	Taşma "6"	Toplam	Diger "0"	Uyum "1"	Kontrast "2"	Serbest "3"	Toplam	Diger "0"	Valilik/ Vakıflar "1"	Belediye "2"	Özel "3"	Toplam	Diger "0"	Halk "1"	Devlet "2"	Sivil Toplum Örgütleri "3"	Toplam
Tescilli Yapılar	0	-	8	0	8	1	7	-	8	0	7	1	-	8	0	7	1	8	4	4	-	8	5	-	-	3	-	-	-	8	8	-	-	-	8	4	-	-	4	8	4	4	-	-	8
	0	-	8	0	8	1	7	-	8	0	7	1	-	8	0	7	1	8	4	4	-	8	5	-	-	3	-	-	-	8	8	-	-	-	8	4	-	-	4	8	4	4	-	-	8
Kent Donatıları "5"	1	-	0	1	2	2	0	-	2	1	0	1	-	2	1	0	1	2	2	0	-	2	2	-	-	0	-	-	-	2	2	-	-	-	2	2	-	-	0	2	2	0	-	-	2
	10	-	0	10	20	20	0	-	20	10	0	10	-	20	10	0	10	20	20	0	-	20	20	-	-	0	-	-	-	20	20	-	-	-	20	20	-	-	0	20	20	0	-	-	20
Toplam	1	-	8	1	10	3	7	-	10	1	7	1	-	10	1	7	1	10	6	4	-	10	7	-	-	3	-	-	-	10	10	-	-	-	10	6	-	-	4	10	6	4	-	-	10
	10	-	80	10	100	30	70	-	100	10	70	10	-	100	10	70	10	100	60	40	-	100	70	-	-	30	-	-	-	100	100	-	-	-	100	60	-	-	40	100	60	40	-	-	100
	1	-	8	1	10	3	7	-	10	1	7	1	-	10	1	7	1	10	9	1	-	10	9	-	-	1	-	-	-	10	10	-	-	-	10	9	-	-	1	10	9	1	-	-	10
	10	-	80	10	100	30	70	-	100	10	70	10	-	100	10	70	10	100	90	10	-	100	90	-	-	10	-	-	-	100	100	-	-	-	100	90	-	-	10	100	90	10	-	-	100

Tablo 30. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene’de elde edilen verilerin frekans dağılımları

	0	1	2	3	4	5	6	Toplam
Tescilli Yapılar	Diğer	Konutlar	Dini ve Eğitim Yapıları	Ticaret Yapıları	Resmi Yapılar	Kent Donatıları		Sayı Yüzde (%)
	- -	7 77.8	2 22.2	- -	- -	- -	- -	9 %100
Yapım Tekniği	Diğer	Ahşap	Yarı Kagir	Taş				
	- -	- -	8 88.9	1 11.1	- -	- -	- -	9 %100
Yapının İşlevi	Diğer	Özgün	Yeni İşlev					
	- -	8 88.9	1 11.1	- -	- -	- -	- -	9 %100
2002	- -	8 88.9	1 11.1	- -	- -	- -	- -	9 %100
2007	- -	8 88.9	1 11.1	- -	- -	- -	- -	9 %100
Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar	Diğer	Değerlendir. Yapılar	Ağır Tahripli Yapılar	Yok Olan Yapılar				
	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2002	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2007	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
Koruma Türü	Diğer	Aktif	Pasif					
	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2002	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2007	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
Müdahale Şekli	Diğer	Basit Onarım	Esaslı Onarım					
	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2002	- -	9 100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2007	5 55.6	- -	4 44.4	- -	- -	- -	- -	9 %100
Restorasyon Teknikleri	Diğer	Sağlamlaştır.	Bütünleme	Çağdaş Ek	Yeniden Yapım	Temizleme	Taşıma	
	- -	9 %100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2002	- -	9 %100	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2007	6 %66.7	- -	- -	3 %33.3	- -	- -	- -	9 %100
Tasarım Yaklaşımları	Diğer	Uyum	Kontrast	Serbest				
	9 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2002	9 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
2007	9 %100	- -	- -	- -	- -	- -	- -	9 %100
Korumada Üstlenici	Diğer	Valilik/ Vakıflar	Belediye	Özel				
	- -	2 22.2	- -	7 77.8	- -	- -	- -	9 %100
2002	- -	2 22.2	- -	7 77.8	- -	- -	- -	9 %100
2007	4 44.4	1 11.1	- -	4 44.4	- -	- -	- -	9 %100
Korumada Katılım	Diğer	Halk	Devlet	Sivil Toplum Örgütleri				
	- -	7 77.8	2 22.2	- -	- -	- -	- -	9 %100
2002	- -	7 77.8	2 22.2	- -	- -	- -	- -	9 %100
2007	4 44.4	4 44.4	1 11.1	- -	- -	- -	- -	9 %100

Tablo31. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene -Trabzon’da elde edilen verilerin “Tescilli Yapılar”a göre çapraz dağılımları

	Yapım Tekniği					Yapının İşlevi				Sağlamlık Derecelerine Göre Yapılar				Koruma Türü			Müdahale Şekli				Restorasyon Teknikleri						Tasarım Yaklaşımları				Korumada Üstlenici				Korumada Katılım																	
	Diger “0”	Ahşap “1”	Yarı Kâgir “2”	Taş “3”	Toplam	Diger “0”	Özgün “1”	Yeni İşlev “2”	Toplam	Diger “0”	Değerlendir. Yapılar “1”	Ağır Tahripili Yapılar “2”	Yıkılan Yapılar “3”	Toplam	Diger “0”	Aktif “1”	Pasif “2”	Toplam	Diger “0”	Basit Onarım “1”	Esaslı Onarım “2”	Toplam	Diger “0”	Sağlamlaştır. “1”	Bütünleme “2”	Çağdaş Ek “3”	Yeniden Yapım “4”	Temizleme “5”	Taşınma “6”	Toplam	Diger “0”	Uyum “1”	Kontrast “2”	Serbest “3”	Toplam	Diger “0”	Vali/Vali/ Vakıflar “1”	Belediye “2”	Özel “3”	Toplam	Diger “0”	Halk “1”	Devlet “2”	Sivil Toplum Örgütleri “3”	Toplam							
Tescilli Yapılar	Konutlar “1”	-	-	7	0	7	-	7	0	7	-	7	-	7	-	7	-	7	-	7	-	7	-	7	-	-	-	-	-	-	7	7	-	-	-	7	7	-	7	0	-	7	0	-	7							
	Din. ve Eğ. Yap. “2”	-	-	1	1	2	-	1	1	2	-	1	1	2	-	1	1	2	-	1	1	2	-	1	1	2	-	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2					
	Ticaret Yapıları “3”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-							
	Resmi Yapılar “4”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-							
	Kent Donatıları “5”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-								
	Toplam	-	-	8	1	9	-	8	1	9	-	8	1	9	-	8	1	9	-	8	1	9	-	8	1	9	-	8	1	9	9	9	-	-	-	9	2	-	7	9	-	7	2	-	9							
		-	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	55.6	66.7	-	-	-	33.3	-	-	-	100	100	-	100	44.4	11.1	-	44.4	100	44.4	11.1	-	44.4
		-	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	55.6	66.7	-	-	-	33.3	-	-	-	100	100	-	100	44.4	11.1	-	44.4	100	44.4	11.1	-	44.4
		-	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	-	88.9	11.1	100	55.6	66.7	-	-	-	33.3	-	-	-	100	100	-	100	44.4	11.1	-	44.4	100	44.4	11.1	-	44.4

2.2.2.9. Kentsel Sitlerin Korunma Durumları ile İlişkili Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışma alanı olan Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanı için, kentsel sitlerin korunmalar durumları ile ilişkili parametreleri belirlemek üzere Chi-Square Testinden yararlanılmıştır. Kentsel sitlerin aktif ya da pasif korunma durumlarını ifade eden üst başlık olan “koruma türü” veri grubu ile diğer veri grupları arasındaki ilişkilere bakılmıştır. İlişkili bulunan veri gruplarının ilişki durumları Tablo 31’de gösterilmektedir.

Kentsel sitlerin korunma durumları ile ilişkili veriler her kentsel sit alanı için ayrı ayrı gösterilmiştir. İstatistik programlarla test yapılırken, sağlıklı sonuçlara ulaşılabilmesi için en az 30 veri ile çalışmak tavsiye edilmektedir. Bu nedenle, Sürmene I ve II Nolu Kentsel Sit Alanlarında yer alan yapı sayısı (10 yapı ve 8 yapı) o bölgeler için ayrı ayrı test yapmamızı anlamlı kılmamaktadır. Bu bölgelerden elde edilen veriler Doğu Karadeniz Bölgesi genelinde yapılan teste eklenerek, genel sonuç içinde anlamlı olması sağlanmıştır. Tablonun son bölümünde tüm kentsel sitlerden elde edilen tüm veriler üzerinde test yapılarak (316 yapıdan elde edilen 8848 veri), ilişkiler Doğu Karadeniz Bölgesi genelinde değerlendirilmiştir. Çalışmada edinilen tüm verilerin değerlendirildiği son bölümde, testin sonuçları, çalışma için seçinle üst başlıkların, bölgenin korunma durumu ile sıkı ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 32. Kentsel sitlerin korunma durumları ile ilişkili veriler

Chi-Square Tests / Asymp Sig. (2-Sided) Değerleri İlişkili Çıkan Veri Grupları %95 Güvenle ve Sig. Level ≤ 0.05 (■ ilişkili, □ ilişkili değil, ---- veri yok)	
I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon-Merkez	
Koruma Türü	☐ Tescilli Yapılar
	☒ Yapım Tekniği
	☒ Yapının İşlevi-2002
	☒ Sağlık Derecelerine Göre Yapılar-2002
	☒ Müdahale Şekli-2002
	☒ Restorasyon Teknikleri-2002
	☒ Tasarım Yaklaşımları-2002
	☒ Korumada Üstlenici-2002
	☒ Korumada Katılım-2002
II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon-Merkez	
Koruma Türü	☐ Tescilli Yapılar
	☒ Yapım Tekniği
	☒ Yapının İşlevi-2002
	☒ Sağlık Derecelerine Göre Yapılar-2002
	☒ Müdahale Şekli-2002
	☒ Restorasyon Teknikleri-2002
	☒ Tasarım Yaklaşımları-2002
	☒ Korumada Üstlenici-2002
	☒ Korumada Katılım-2002

Tablo 32'nin Devamı

III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon-Merkez	
Koruma Türü	☐ Tescilli Yapılar
	☒ Yapım Tekniği
	☒ Yapının İşlevi-2002
	☒ Sağlıklik Derecelerine Göre Yapılar-2002
	☒ Müdahale Şekli-2002
	☐ Restorasyon Teknikleri-2002
	☒ Tasarım Yaklaşımları-2002
	☒ Korumada Üstlenici-2002
	☒ Korumada Katılım-2002
	Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon-Akçaabat
Koruma Türü	☐ Tescilli Yapılar
	☒ Yapım Tekniği
	☒ Yapının İşlevi-2002
	☒ Sağlıklik Derecelerine Göre Yapılar-2002
	☒ Müdahale Şekli-2002
	☐ Restorasyon Teknikleri-2002
	☒ Tasarım Yaklaşımları-2002
	☒ Korumada Üstlenici-2002
	☒ Korumada Katılım-2002
	Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun-Merkez
Koruma Türü	☐ Tescilli Yapılar
	☐ Yapım Tekniği
	☒ Yapının İşlevi-2002
	☒ Sağlıklik Derecelerine Göre Yapılar-2002
	☒ Müdahale Şekli-2002
	☒ Restorasyon Teknikleri-2002
	☒ Tasarım Yaklaşımları-2002
	☒ Korumada Üstlenici-2002
	☒ Korumada Katılım-2002
	Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon-Araklı
Koruma Türü	☐ Tescilli Yapılar
	☒ Yapım Tekniği
	☒ Yapının İşlevi-2002
	☒ Sağlıklik Derecelerine Göre Yapılar-2002
	☒ Müdahale Şekli-2002
	☐ Restorasyon Teknikleri-2002
	☒ Tasarım Yaklaşımları-2002
	☒ Korumada Üstlenici-2002
	☒ Korumada Katılım-2002
	Sekiz Kentsel Sit Alanı İçin Genel Bir Değerlendirme
	☒ Tescilli Yapılar
	☒ Yapım Tekniği
	☒ Yapının İşlevi-2002
	☒ Sağlıklik Derecelerine Göre Yapılar-2002
	☒ Müdahale Şekli-2002
	☒ Restorasyon Teknikleri-2002
	☒ Tasarım Yaklaşımları-2002
	☒ Korumada Üstlenici-2002
	☒ Korumada Katılım-2002

3. BULGULAR VE İRDELEME

Bu bölümde, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmelerle ulaşılan bulguları ortaya konmaktadır. Bulgular, istatistik değerlendirmelerle ortaya konan frekans ve çapraz dağılım tablolarının yorumları ve edinilen bilgilerin her bölgenin haritaları üzerine işlenmeleri ile oluşturmuştur.

3.1. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Trabzon I Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 16 ve Tablo 17'de belirtilmiştir. Buradan bölgede; 32 (%84,2) konut 2 (%5,3), dini ve eğitim yapısı 1 (%2,6), ticaret yapısı ve 3 (%7,9) kent donatısı olmak üzere bölgede toplam 38 tescilli yapı bulunmaktadır. Yapıların %55,3'ü yarı kagir (21 yapı), %28,9'u taş (11 yapı) yapıım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %63,2'si özgün işlevlerini sürdürürken (24 yapı), % 10,5'ine yeni işlev (4 yapı) yüklendiği belirlenmiştir. Bu oran 2007 yılı tespitlerinde %57,9 özgün (22 yapı) ve %13,2 yeni işlev (5 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %71,1 değerlendirilebilir yapı (27 yapı), %13,2 ağır tahripli yapı (5 yapı) ve %15,8 yok olan yapı (6 yapı) olarak belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar değişmemiştir.

İlk tespitlerde yapıların %71,1'inin aktif (27 yapı), % 13,2'sinin (5 yapı) pasif korunduğu belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %76,3 aktif (29 yapı) ve %7,9 pasif (3 yapı) olarak belirlenmiştir. Yapıların %15,8'i (6 yapı) korunamamıştır.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %42,1'i basit onarım (16 yapı), % 34,2'sinin ise esaslı onarım (13 yapı) gördüğü belirlenmiştir. Yapıların %23,7'si (9 yapı) hiçbir müdahale görmemiştir. İkinci tespitlerde ise 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede, %10,5 basit onarım (4 yapı) ve %7,9 esaslı onarım (3 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %34,2'sinde sağlamlaştırma (13 yapı) ve %7,9'unda çağdaş ek (3 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yalnızca %7,9 sağlamlaştırma (3 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

Bölgede yok olan yapıların yerinde yapılan yeni yapılarda uygulanan tasarım yaklaşımları değerlendirildiğinde, %13,2 ile uyum (5 yapı) yaklaşımının varlığı görülmüştür. İkinci tespitlerde yok olan yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %63,2 özel (24 yapı), %10,5 yerel yönetim/belediye (4 yapı) ve %2,6 valilik/vakıflar (1 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %15,6 özeline (6 yapı) ve % 2,6 yerel yönetimin (1 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcı olmadığı görülmektedir.

Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının karşılaştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 47, yapım teknikleri Şekil 48, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 49, sağlamlık dereceleri Şekil 50 ve korunma durumları Şekil 51 ile gösterilmektedir.

3.2. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Trabzon II Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 18 ve Tablo 19'da belirtilmiştir. Buradan bölgede; 67 (%70) konut, 15 (%15,6) dini ve eğitim yapısı, 7 (%7,3) ticaret yapısı, (%5,2) resmi yapı ve 2 (%2,1) kent donatısı olmak üzere bölgede toplam 38 tescilli yapı bulunmaktadır. Yapıların %46'sı yarı kagir (44 yapı), %21'i taş (20 yapı) yapım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %47,9'u özgün işlevlerini sürdürürken (46 yapı), % 25'ine yeni işlev (24 yapı) yüklendiği belirlenmiştir. Bu oran 2007 yılı tespitlerinde %34 özgün (33 yapı) ve %26 yeni işlev (25 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %72,9 değerlendirilebilir yapı (70 yapı), %9,4 ağır tahripli yapı (9 yapı) ve %17,7 yok olan yapı (17 yapı) olarak belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %61 değerlendirebilir yapı (58 yapı), %6 ağır tahripli yapı (6 yapı) ve %33 yok olan yapı (32) olarak tespit edilmiştir.

İlk tespitlerde yapıların %72,9'unun aktif (70 yapı), %9,4'ünün (9 yapı) pasif korunduğu ve %17,7'sinin hiç korunmadığı (17 yapı) belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu

oranlar %61 aktif (58 yapı) ve %6 pasif (6 yapı) olarak belirlenmiştir. Yapıların %33'ünün (32 yapı) korunamamıştır.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %25'inin basit onarım (24 yapı), %47,9'unun ise esaslı onarım (46 yapı) gördüğü belirlenmiştir. Yapıların %27,1'si (26 yapı) hiçbir müdahale görmemiştir. İkinci tespitlerde ise 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede, %17,7 basit onarım (17 yapı) ve %13,5 esaslı onarım (13 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %46,9'unda sağlamlaştırma (45 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yapıların %12,5'unda sağlamlaştırma (12 yapı) ve %1'inde bütünleme (1 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

Bölgede yok olan yapıların yerinde yapılan yeni yapılarda uygulanan tasarım yaklaşımları değerlendirildiğinde, %7,3 ile uyum yaklaşımının (7 yapı) varlığı görülmüştür. İkinci tespitlerde yok olan yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %61,5 özel (59 yapı), %5,5 yerel yönetim/belediye (5 yapı) ve %6,3 valilik/vakıflar (6 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %22,9 özeline (22 yapı), %3,1 yerel yönetimin (3 yapı) ve %6 valilik/vakıfların (6 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcı olmadığını görülmektedir.

Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının karşılaştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 52, yapı teknikleri Şekil 53, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 54, sağlamlık dereceleri Şekil 55 ve korunma durumları Şekil 56 ile gösterilmektedir.

3.3. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Trabzon III Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 20 ve Tablo 21'de belirtilmiştir. Buradan bölgede; 15 (%26) konut, 5 (%9) dini ve eğitim yapısı ve 37 (%65) ticaret yapısı olmak üzere bölgede toplam

57 tescilli yapı bulunmaktadır. Yapıların %10,5'i yarı kagir (6 yapı), %77,2'ü taş (44 yapı) yapım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %31,6'sı özgün işlevlerini sürdürürken (18 yapı), % 54,4'üne yeni işlev (31 yapı) yüklendiği belirlenmiştir. Bu oran 2007 yılı tespitlerinde %25 özgün (14 yapı) ve %57,9 yeni işlev (33 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %86 değerlendirilebilir yapı (49 yapı), %1,8 ağır tahripli yapı (1 yapı) ve %12,3 yok olan yapı (7 yapı) olarak belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %82,5 değerlendirebilir yapı (47 yapı), %5,3 ağır tahripli yapı (3 yapı) ve %12,3 yok olan yapı (7) olarak tespit edilmiştir.

İlk tespitlerde yapıların %86'sının aktif (49 yapı), %1,8'inin (1 yapı) pasif korunduğu ve %12,3'ünün hiç korunamadığı (7 yapı) belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %82,5 aktif (47 yapı) ve %5,3 pasif (3 yapı) olarak belirlenmiştir. Yapıların %12,3'ünün (7 yapı) korunamamıştır.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %59,6'sının basit onarım (34 yapı), %24,6'sının ise esaslı onarım (14 yapı) gördüğü belirlenmiştir. Yapıların %15,8'i (9 yapı) hiçbir müdahale görmemiştir. İkinci tespitlerde ise 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede, %26,3 basit onarım (15 yapı) ve %12,3 esaslı onarım (7 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %24,6'sında sağlamlaştırma (14 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yapıların %14'ünde sağlamlaştırma (8 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

Bölgede yok olan yapıların yerinde yapılan yeni yapılarda uygulanan tasarım yaklaşımları değerlendirildiğinde, %7 ile uyum yaklaşımının (4 yapı) varlığı görülmüştür. İkinci tespitlerde yok olan yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %63,2 özel (36 yapı), %3,5 yerel yönetim/belediye (2 yapı) ve %17,5 valilik/vakıflar (10 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %29,8 özeline (17 yapı) ve %8,8 valilik/vakıfların (5 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcı olmadığı görülmektedir.

Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının karşılaştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 57, yapım teknikleri Şekil 58, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 59, sağlamlık dereceleri Şekil 60 ve korunma durumları Şekil 61 ile gösterilmektedir.

3.4. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Akçaabat Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 22 ve Tablo 23'de belirtilmiştir. Buradan bölgede; 28 (%84,8) konut, 3 (%9,1) dini ve eğitim yapısı ve 32 (%6,1) kent donatısı olmak üzere bölgede toplam 33 tescilli yapı bulunmaktadır. Yapıların %84,8'i yarı kagir (28 yapı), %12,1'i taş (4 yapı) yapım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %87,9'u özgün işlevlerini sürdürürken (29 yapı), %6,1'ine yeni işlev (2 yapı) yüklendiği belirlenmiştir. Bu oran 2007 yılı tespitlerinde %81,8 özgün (27 yapı) ve %6,1 yeni işlev (2 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %93,9 değerlendirilebilir yapı (31 yapı) ve %3 ağır tahripli yapı (1 yapı) olarak belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %87,9 değerlendirilebilir yapı (29 yapı) ve %9,1 ağır tahripli yapı (3 yapı) olarak tespit edilmiştir. Bölgede yok olan yapı bulunmamaktadır.

İlk tespitlerde yapıların %93,9'unun aktif (31 yapı) ve %3'ünün (1 yapı) pasif korunduğu belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %87,9 aktif (29 yapı) ve %9,1 pasif (3 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %30,3'ünün basit onarım (10 yapı), %54,5'inin ise esaslı onarım (18 yapı) gördüğü belirlenmiştir. Yapıların %12,1'i (14 yapı) hiçbir müdahale görmemiştir. İkinci tespitlerde ise 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede, %33,3 basit onarım (11 yapı) ve %9,1 esaslı onarım (3 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %54,5'inde sağlamaştırma (18 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yapıların %6,1'ünde sağlamaştırma (2 yapı) ve %3'ünde temizleme (1 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

Bölgede yok olan yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenememiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %84,8 özel (28 yapı), %6,1 valilik/vakıflar (2 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %36,4 özeline (12 yapı) ve %9,1 valilik/vakıfların (3 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcı olmadığı görülmektedir.

Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının karşılaştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 62, yapım teknikleri Şekil 63, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 64, sağlamlık dereceleri Şekil 65 ve korunma durumları Şekil 66 ile gösterilmektedir.

3.5. Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Giresun Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 24 ve Tablo 25'de belirtilmiştir. Buradan bölgede; 43 (%91,5) konut ve 4 (%8,5) dini ve eğitim yapısı olmak üzere bölgede toplam 47 tescilli yapı bulunmaktadır. Yapıların %83'ü yarı kagir (39 yapı), %17'si taş (8 yapı) yapım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %80,9'u özgün işlevlerini sürdürürken (38 yapı), %8,5'ine yeni işlev (4 yapı) yüklendiği belirlenmiştir. Bu oran 2007 yılı tespitlerinde %76,6 özgün (36 yapı) ve %10,5 yeni işlev (5 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %87,2 değerlendirilebilir yapı (41 yapı) ve %12,6 ağır tahripli yapı (6 yapı) olarak belirlenmiştir. Bölgede yok olan yapı bulunmamaktadır. İkinci tespitlerde bu oranlar değişmemiştir.

İlk tespitlerde yapıların %87,2'sinin aktif (41 yapı) ve %12,6'sının (6 yapı) pasif korunduğu belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar değişmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %38,3'ünün basit onarım (18 yapı), %44,7'sinin ise esaslı onarım (21 yapı) gördüğü belirlenmiştir. Yapıların %17'si (8 yapı) hiçbir müdahale görmemiştir. İkinci tespitlerde ise 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık

sürede, %19,1 basit onarım (9 yapı) ve %23,4 esaslı onarım (11 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %44,7'sinde sağlamlaştırma (21 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yapıların %23,4'ünde sağlamlaştırma (11 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

Bölgede yok olan yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %76,6 özel (36 yapı), %2,1 yerel yönetim/belediye (1 yapı) ve %8,5 valilik/vakıflar (4 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %34 özeline (16 yapı), %2,1 yerel yönetim/belediye (1 yapı) ve %8,5 valilik/vakıfların (4 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcı olmadığı görülmektedir.

Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının karşılaştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 67, yapım teknikleri Şekil 68, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 69, sağlamlık dereceleri Şekil 70 ve korunma durumları Şekil 71 ile gösterilmektedir.

3.6. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Araklı, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Konakönü Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 26 ve Tablo 27'de belirtilmiştir. Buradan bölgede; 23 (%88,5) konut, 1 (%3,8) dini ve eğitim yapısı ve %7,7 kent donatısı (2 yapı) olmak üzere bölgede toplam 26 tescilli yapı bulunmaktadır. Yapıların %76,9'u yarı kagir (20 yapı), %11,5'i taş (3 yapı) yapım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %65,4'ünün özgün işlevlerini sürdürdüğü belirlenmiştir. Bu oran 2007 yılı tespitlerinde %58 özgün (15 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %61,5 değerlendirilebilir yapı (16 yapı), %26,9 ağır tahripli yapı (7 yapı) ve %11,5 yok olan yapı (3 yapı) olarak

belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %57,7 değerlendirilebilir yapı (15 yapı), %23,1 ağır tahripli yapı (6 yapı) ve %19,2 yok olan yapı (5 yapı) olarak belirlenmiştir.

İlk tespitlerde yapıların %61,5'inin aktif (16 yapı) ve %26,9'unun (7 yapı) pasif korunduğu ve %11,5'inin hiç korunamadığı (3 yapı) belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar %57,7 aktif (15 yapı) ve %23,1 pasif (6 yapı) olarak belirlenmiştir. Yapıların %19,2'si (5 yapı) korunamamıştır.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %38,8'inin basit onarım (10 yapı), %23,1'inin ise esaslı onarım (6 yapı) gördüğü belirlenmiştir. Yapıların %38,8'i (10 yapı) hiçbir müdahale görmemiştir. İkinci tespitlerde ise 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yalnızca %19,2 basit onarım (5 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %23,1'inde sağlamlaştırma (6 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yapıların %7,7'sinde temizleme (2 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

Bölgede yok olan yapıların yerinde nitelikli yeni yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %61,5 ile özel (16 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %19,2 özeline (5 yapı) ve %7,7 valilik/vakıfların (2 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcıları olmadığı görülmektedir.

Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının karşılaştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 72, yapım teknikleri Şekil 73, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 74, sağlamlık dereceleri Şekil 75 ve korunma durumları Şekil 76 ile gösterilmektedir.

3.7. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Sürmene I Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 28 ve Tablo 29'da belirtilmiştir. Buradan bölgede; 8 (%80) konut ve 2 (%20) dini ve eğitim yapısı olmak üzere bölgede toplam 10 tescilli yapı

bulunmaktadır. Yapıların %80'ni yarı kagir (8 yapı), %10'si taş (1 yapı) yapım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %70'inin özgün işlevlerini (7 yapı) sürdürdüğü belirlenmiştir. Bu oran 2007 yılı tespitlerinde değişmemiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %70 değerlendirilebilir yapı (7 yapı) ve %20 ağır tahripli yapı (2 yapı) olarak belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar değişmemiştir.

İlk tespitlerde yapıların %70'inin aktif (7 yapı) ve %20'sinin (2 yapı) pasif korunduğu ve %10'unun hiç korunamadığı (1 yapı) belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oranlar değişmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %40'ının basit onarım (4 yapı) gördüğü belirlenmiştir. Yapıların %60'ı (6 yapı) hiçbir müdahale görmemiştir. İkinci tespitlerde ise 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yalnızca %10 basit onarım (1 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %30'unda çağdaş ek (3 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yapıların %10'unda çağdaş ek (1 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

Bölgede yok olan yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %40 ile özel (4 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %10 özeline (1 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcı olmadığı görülmektedir.

Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının karşılaştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 77, yapım teknikleri Şekil 78, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 79, sağlamlık dereceleri Şekil 80 ve korunma durumları Şekil 81 ile gösterilmektedir.

3.8. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene, Trabzon'da Alan Çalışmasından Edinilen Bulgular

Sürmene II Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması ile edinilen bilgilerin istatistik değerlendirmeleri Tablo 30 ve Tablo 31'de belirtilmiştir. Buradan bölgede; 7 (%77,8) konut ve 2 (%22,2) dini ve eğitim yapısı olmak üzere bölgede toplam 9 tescilli yapı bulunmaktadır. Yapıların %88,9'ni yarı kagir (8 yapı), %11,1'si taş (1 yapı) yapım tekniğinde yapılmıştır. 2002 yılı tespitlerinde yapıların %88,9'unun özgün işlevlerini sürdürürken (8 yapı), %11,1'ine yeni işlev (1 yapı) yüklendiği belirlenmiştir. Bu oranlar 2007 yılı tespitlerinde değişmemiştir.

İlk tespitlerde yapılar sağlamlık derecelerine göre, %100 değerlendirilebilir yapı (9 yapı) olarak belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oran değişmemiştir.

İlk tespitlerde yapıların %100'ünün aktif (9 yapı) korunduğu belirlenmiştir. İkinci tespitlerde bu oran değişmemiştir.

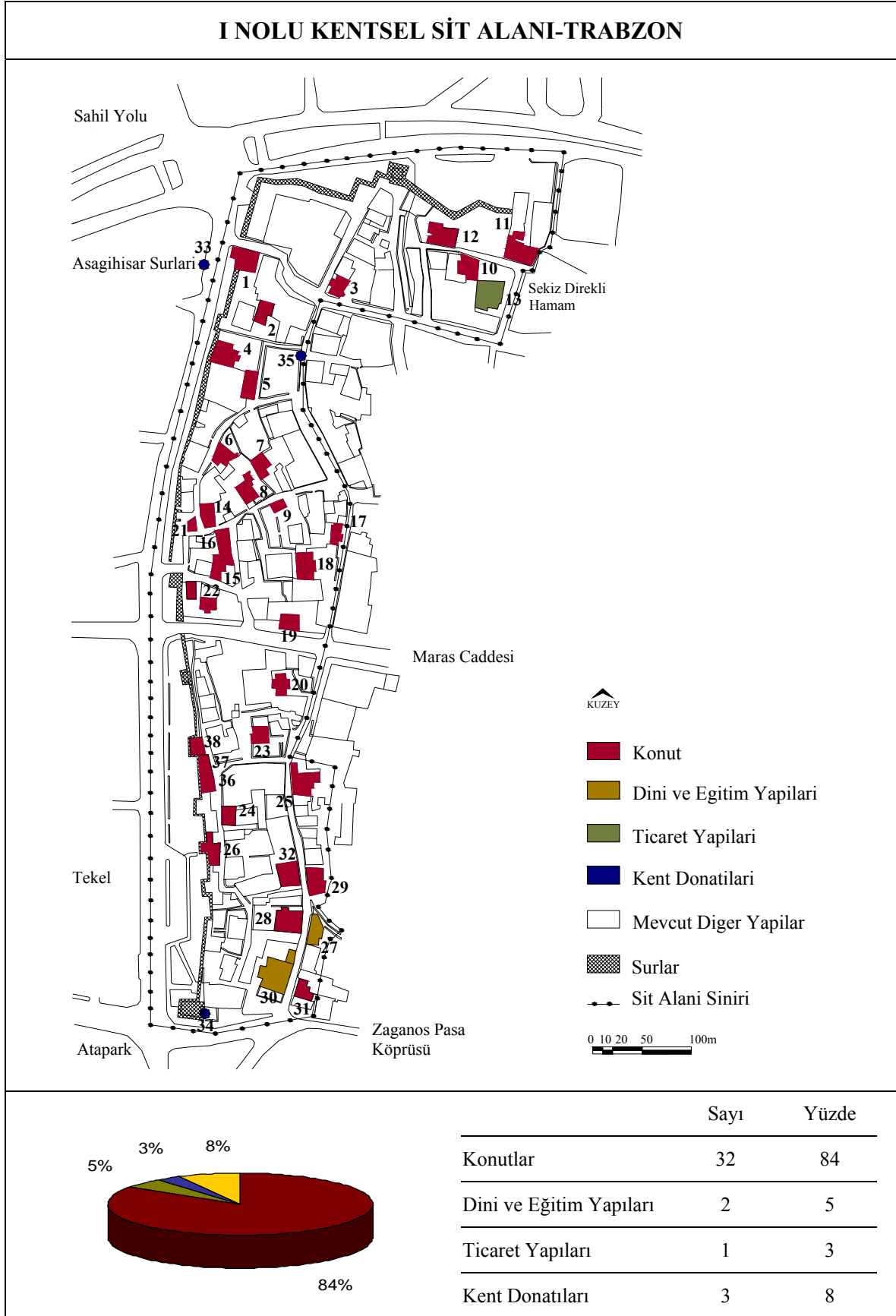
İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların %100'ünün basit onarım (9 yapı) gördüğü belirlenmiştir. İkinci tespitlerde 2002- 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise %44,4 esaslı onarım (4 yapı) faaliyeti saptanmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen restorasyonlarda kullanılan tekniklere bakıldığında, yapıların %100'ünde sağlamlaştırma (9 yapı) görülmüştür. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise yapıların %33,3'ünde çağdaş ek (3 yapı) faaliyeti tespit edilmiştir.

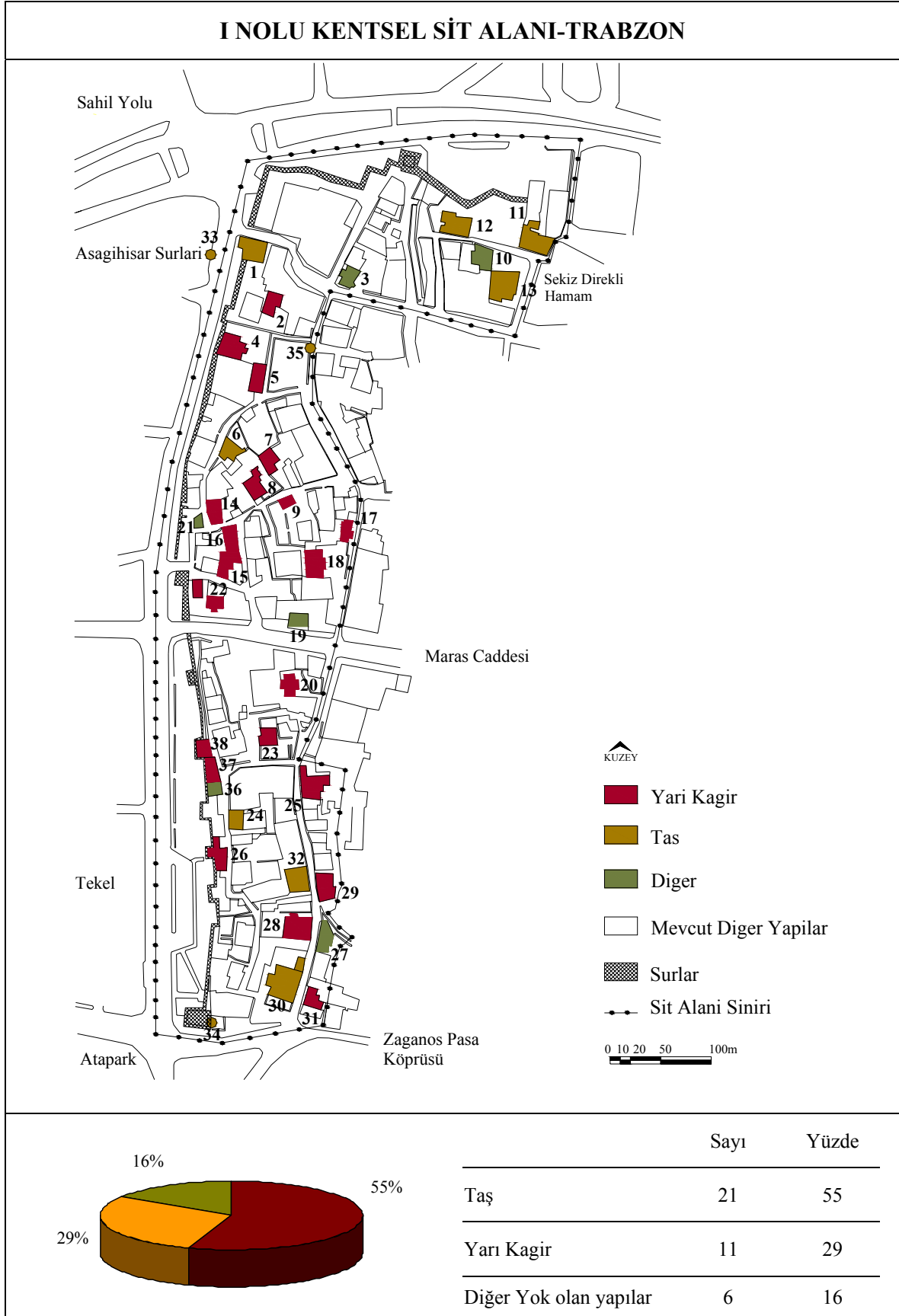
Bölgede yok olan yapı tespit edilmediğinden herhangi bir tasarım yaklaşımı da belirlenmemiştir.

İlk tespitlerde 2002 yılına kadar yapıların korunmalarında üstleniciler, %77,8 ile özel (7 yapı) ve %22,2 valilik/vakıflar (2 yapı) olarak belirlenmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık sürede ise korumada %44,4 özeline (4 yapı) ve %11,1 valiliğin/vakıfların (1 yapı) yer aldığı belirlenmiştir. Korumada katılımcılar değerlendirildiğinde, üstlenicilerle aynı tespitler elde edilmiştir. Buradan yapıların korunmalarında üstlenicileri dışında herhangi bir katılımcı olmadığı görülmektedir.

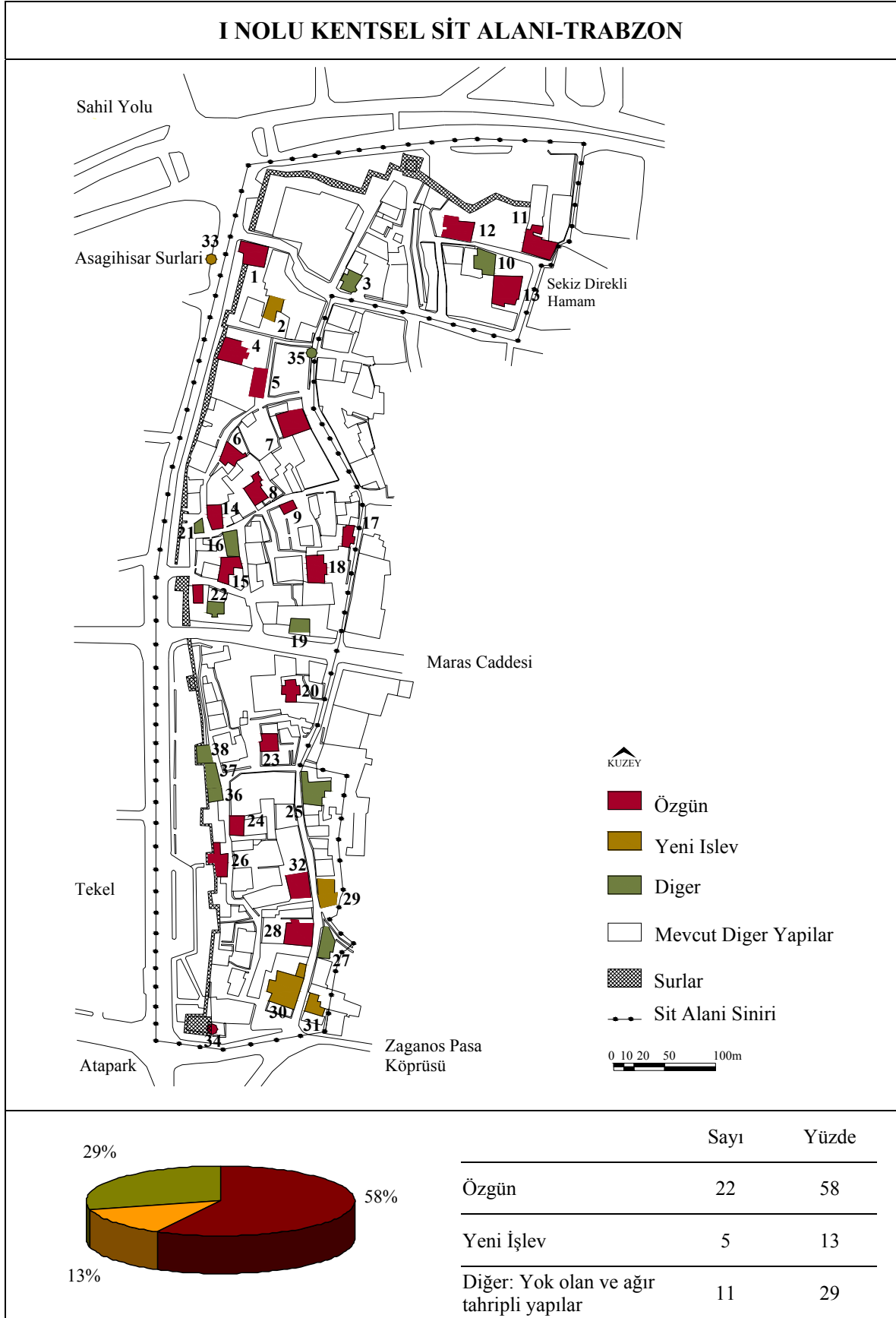
Alan çalışması ve istatistik değerlendirmelerde edinilen bulgular, bölgenin koruma amaçlı imar planı ile halihazır planının çakıştırılması ile oluşturulan haritası üzerine işlenmiştir. Bölgedeki tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları Şekil 70, yapım teknikleri Şekil 71, yapıların özgün ya da yeni işlevleri Şekil 72, sağlamlık dereceleri Şekil 73 ve korunma durumları Şekil 74 ile gösterilmektedir.

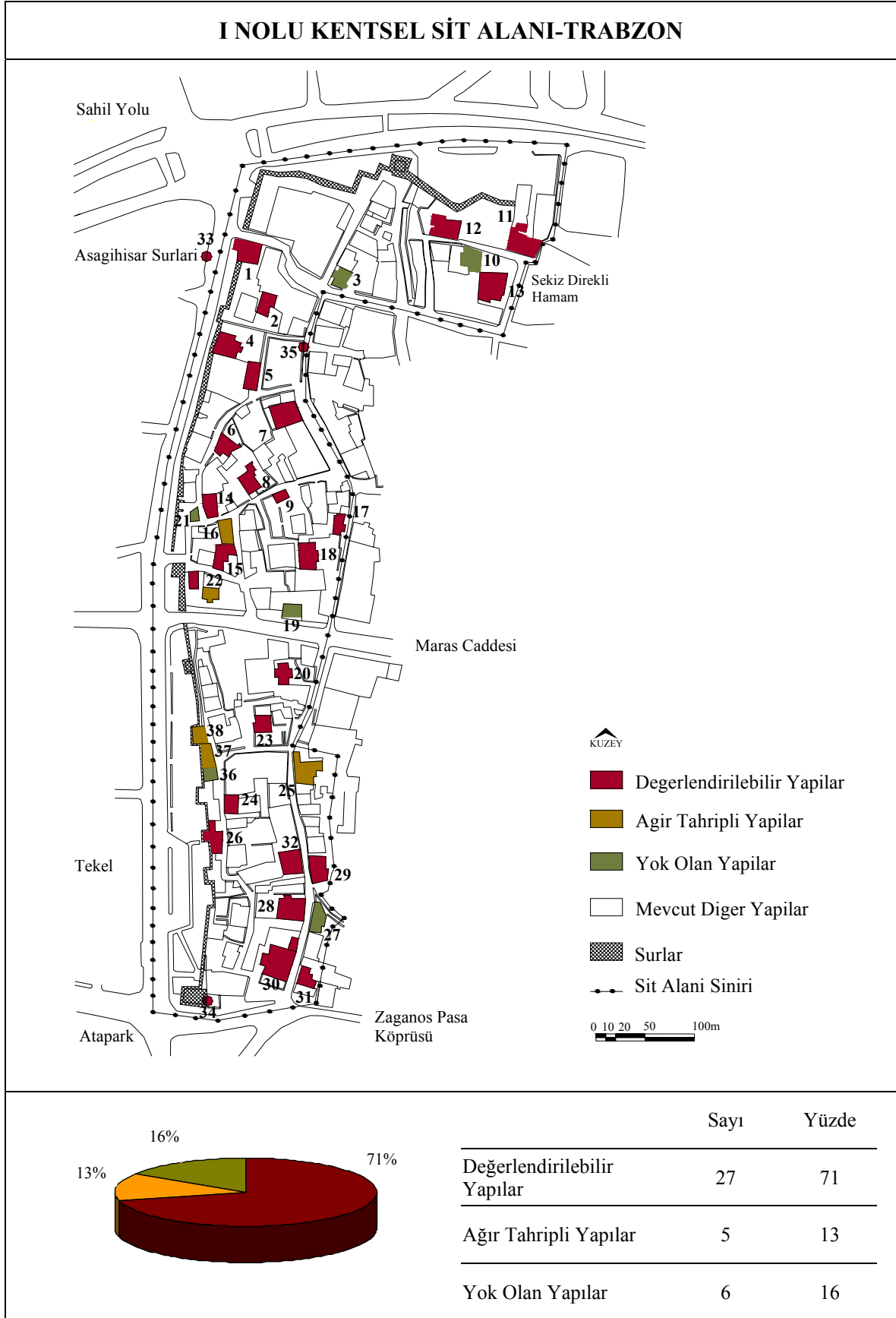
Şekil 47. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları

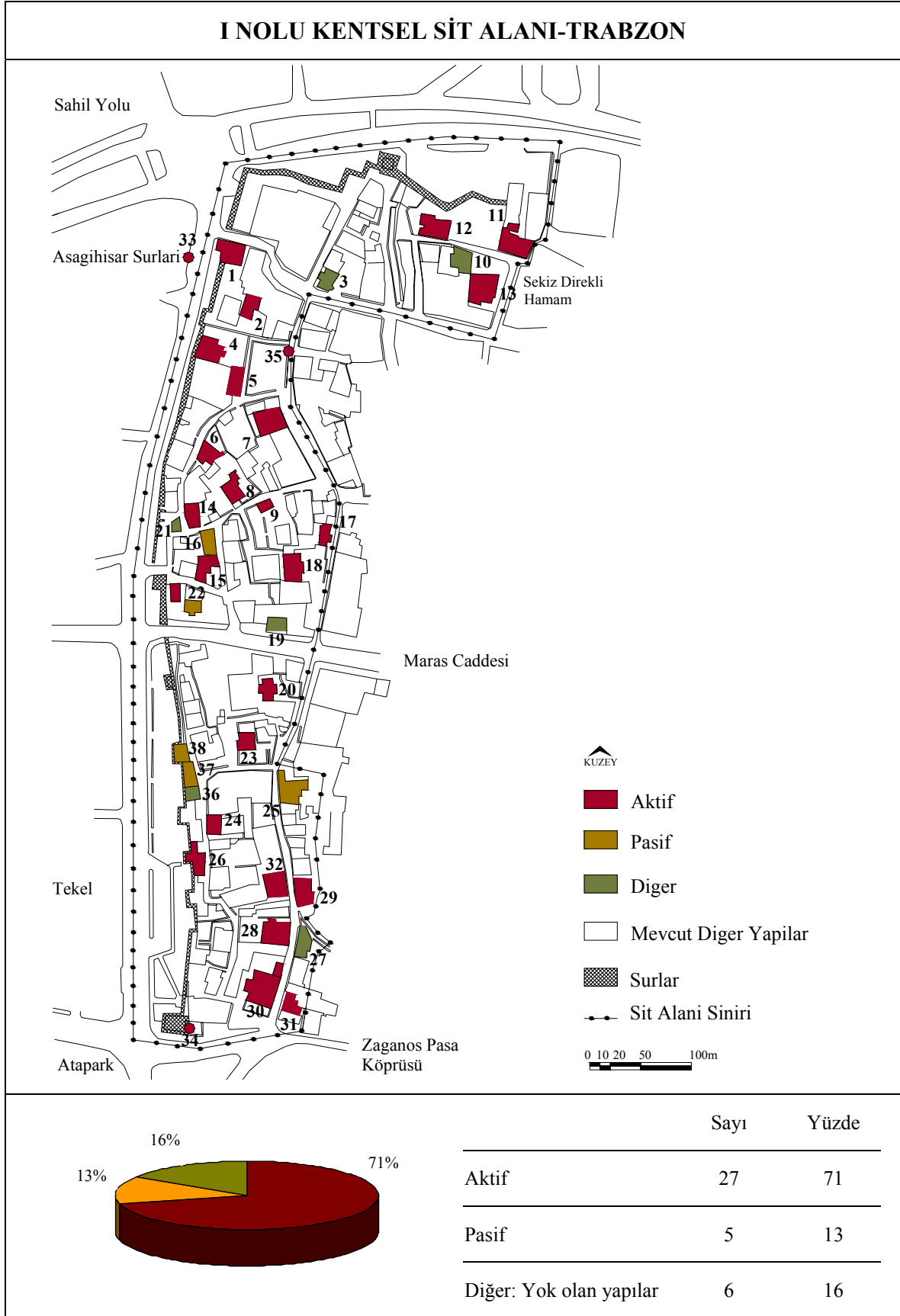
Şekil 48. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri

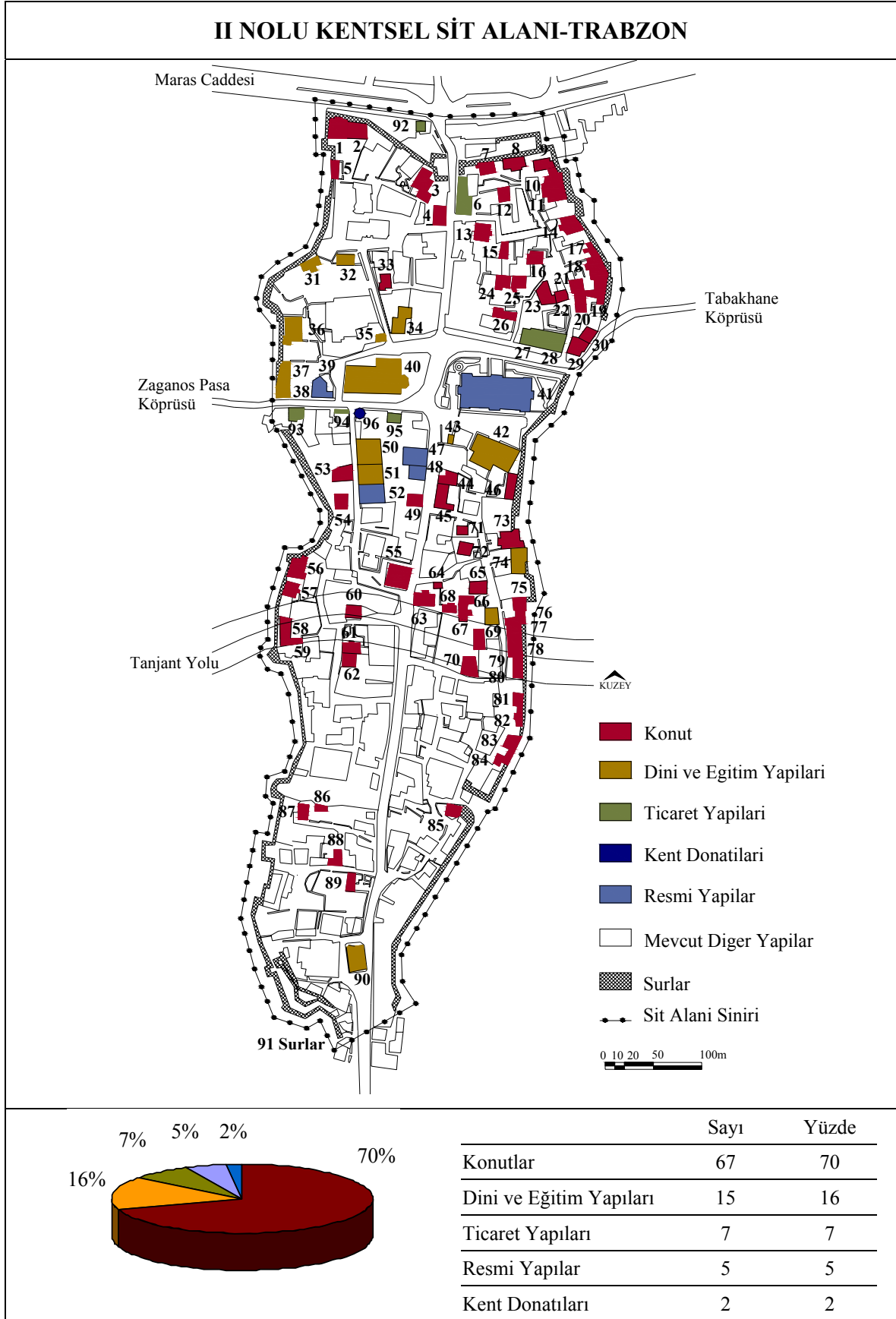
Şekil 49. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri

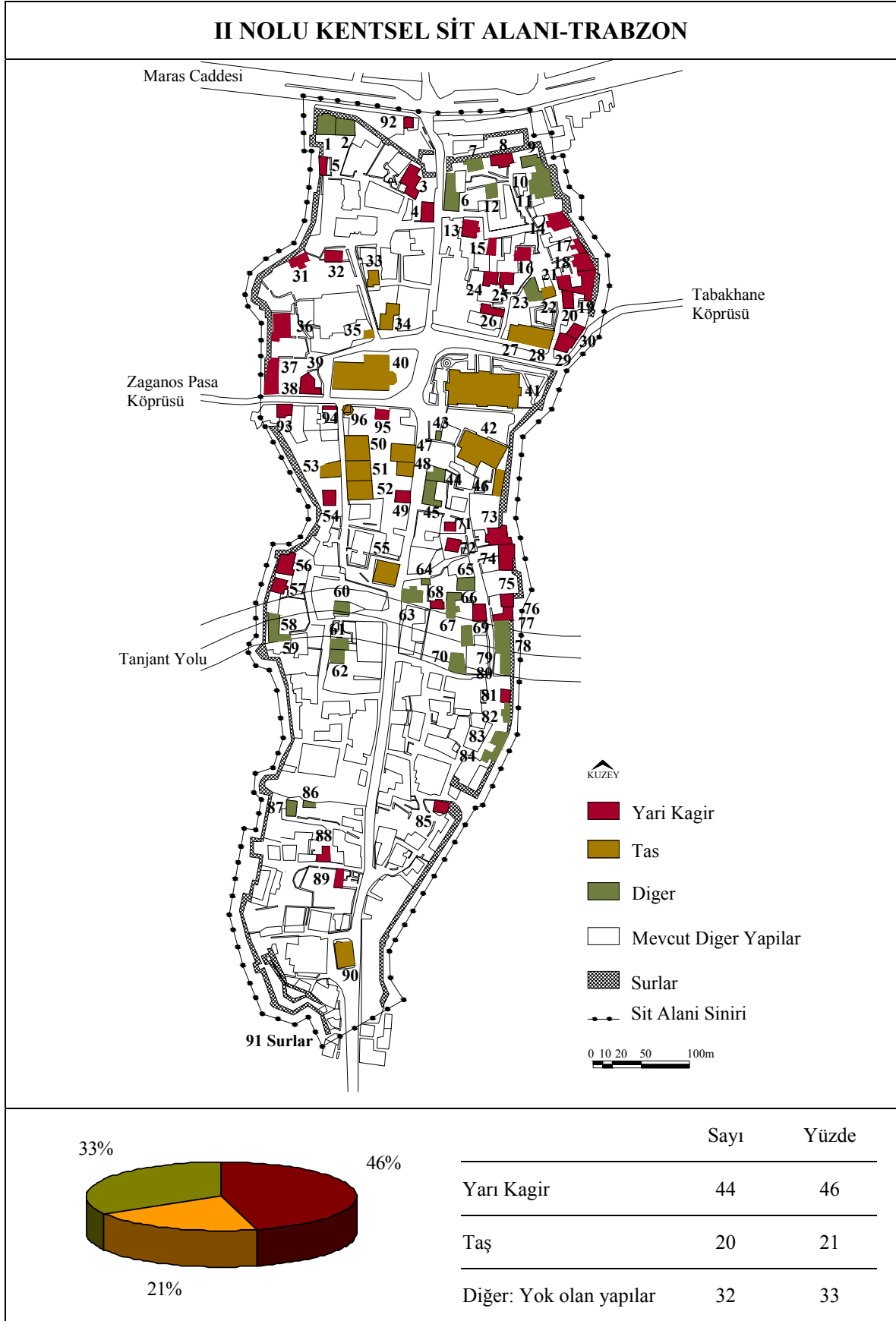
Şekil 50. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlık durumları

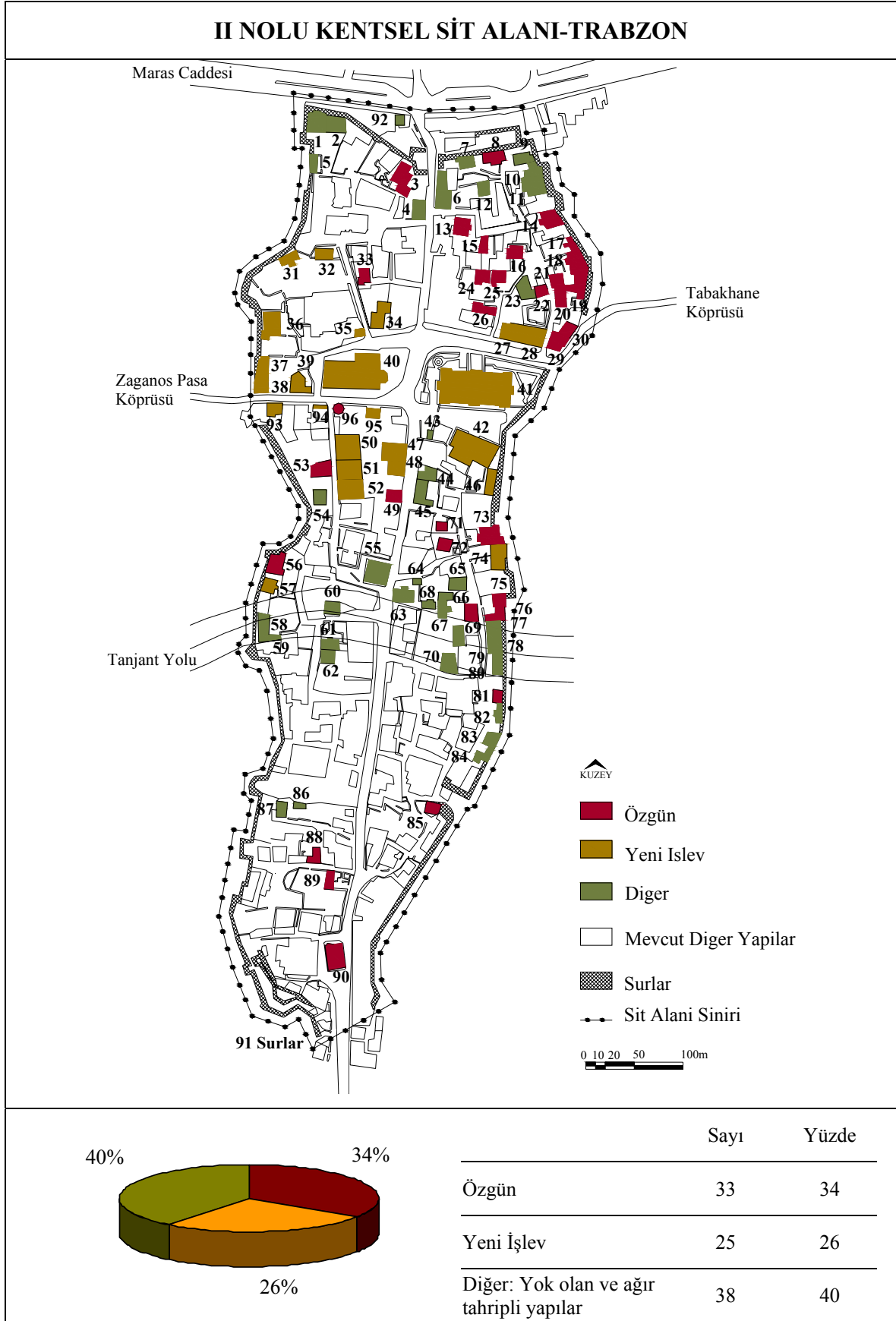
Şekil 51. I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları

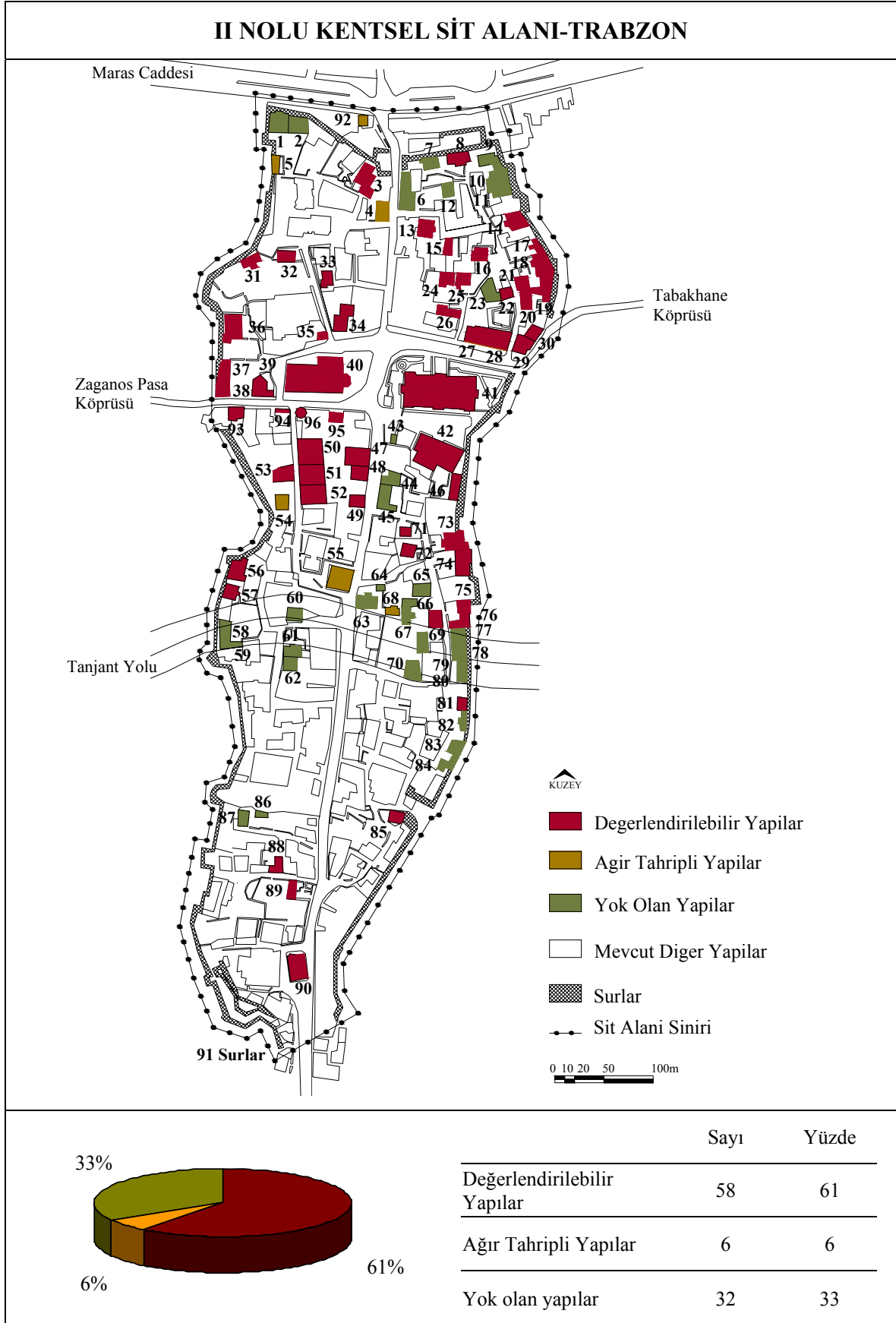
Şekil 52. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları

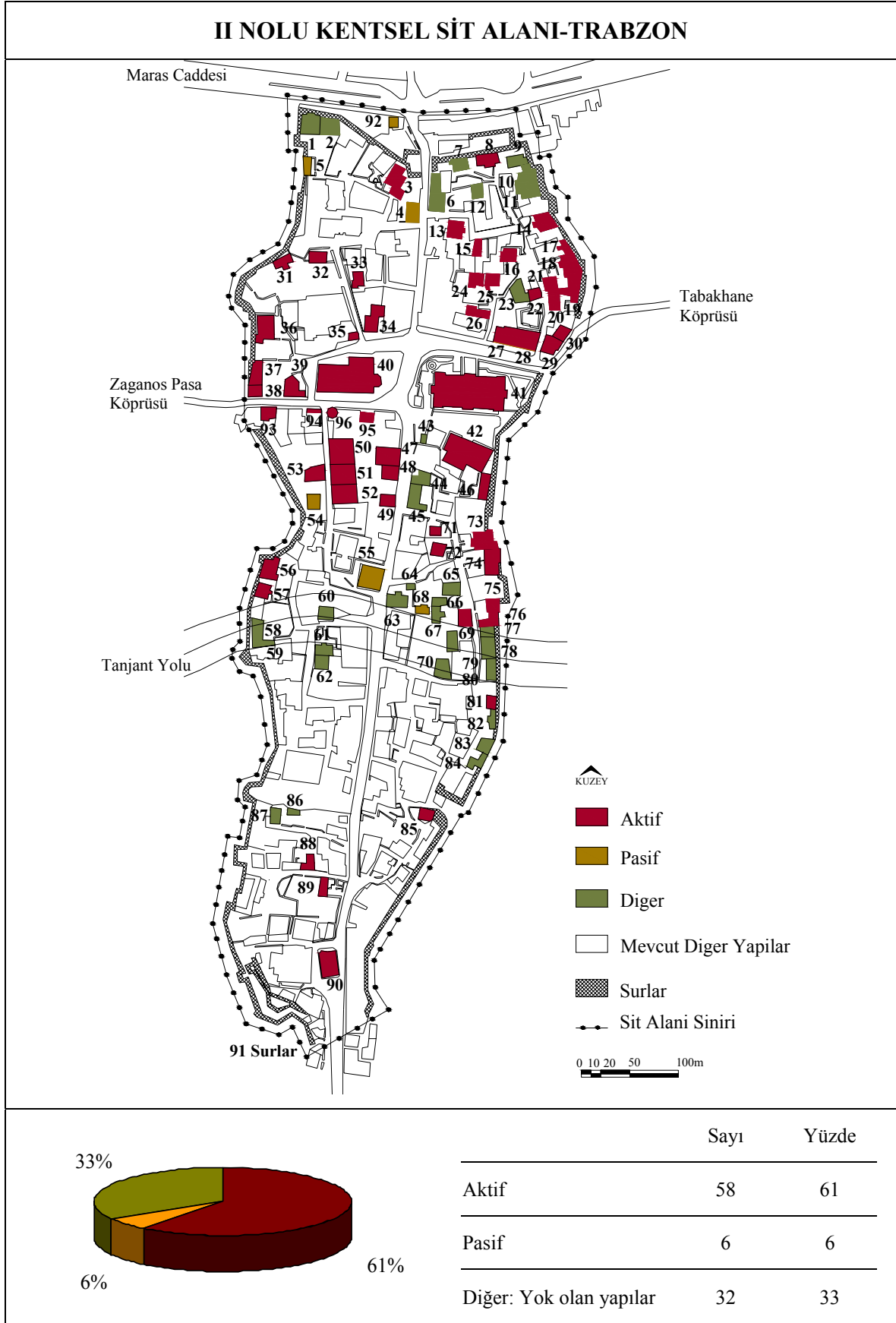
Şekil 53. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri

Şekil 54. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri

Şekil 55. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlık durumları

Şekil 56. II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları

III NOLU KENTSEL SİT ALANI-TRABZON

□ Mevcut Diğer Yapılar

▨ Surlar

—•— Sit Alanı Sınırı

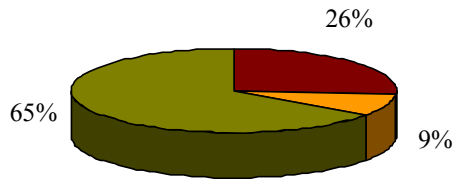
0 10 20 50 100m

■ Konut

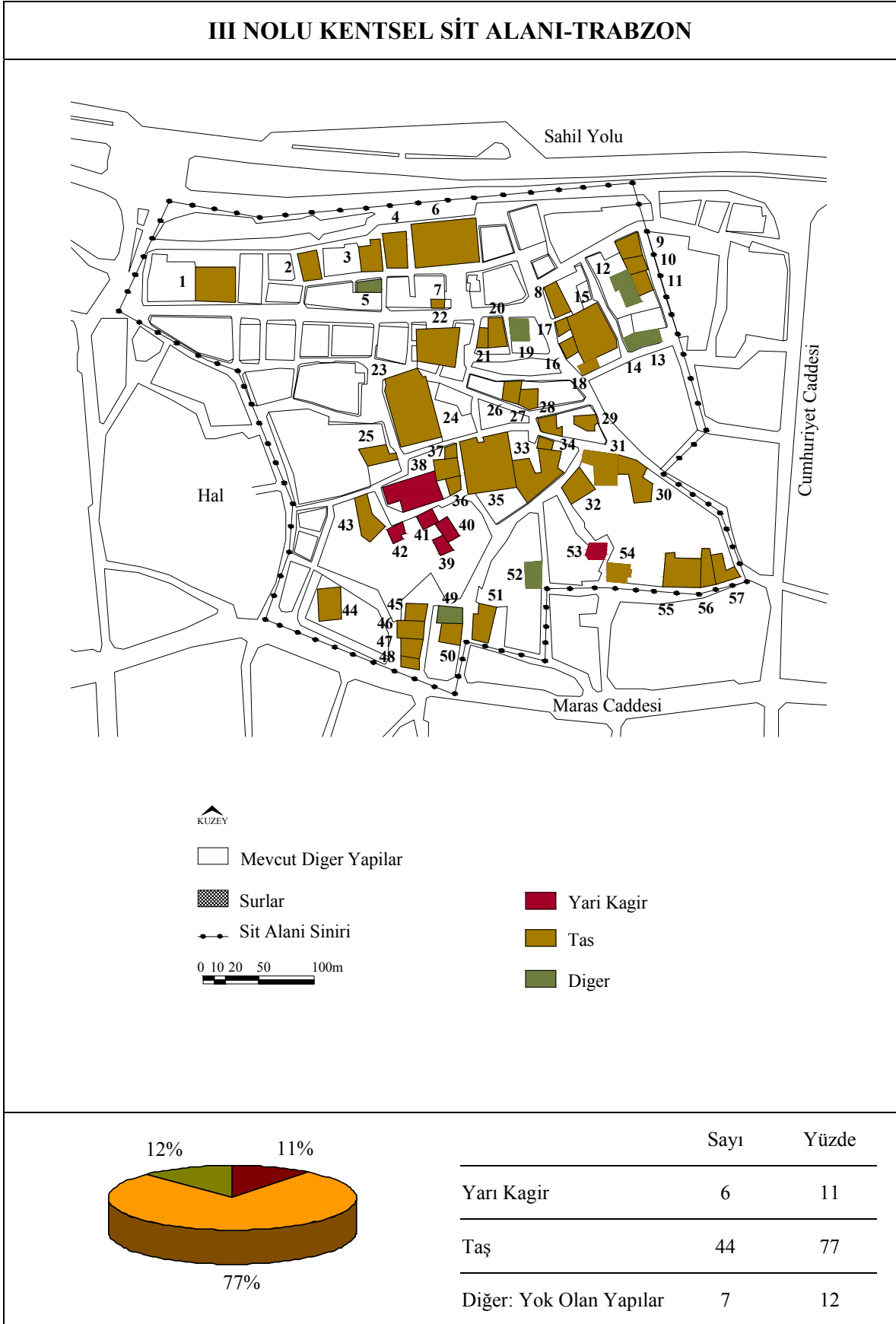
■ Dini ve Eğitim Yapıları

■ Ticaret Yapıları

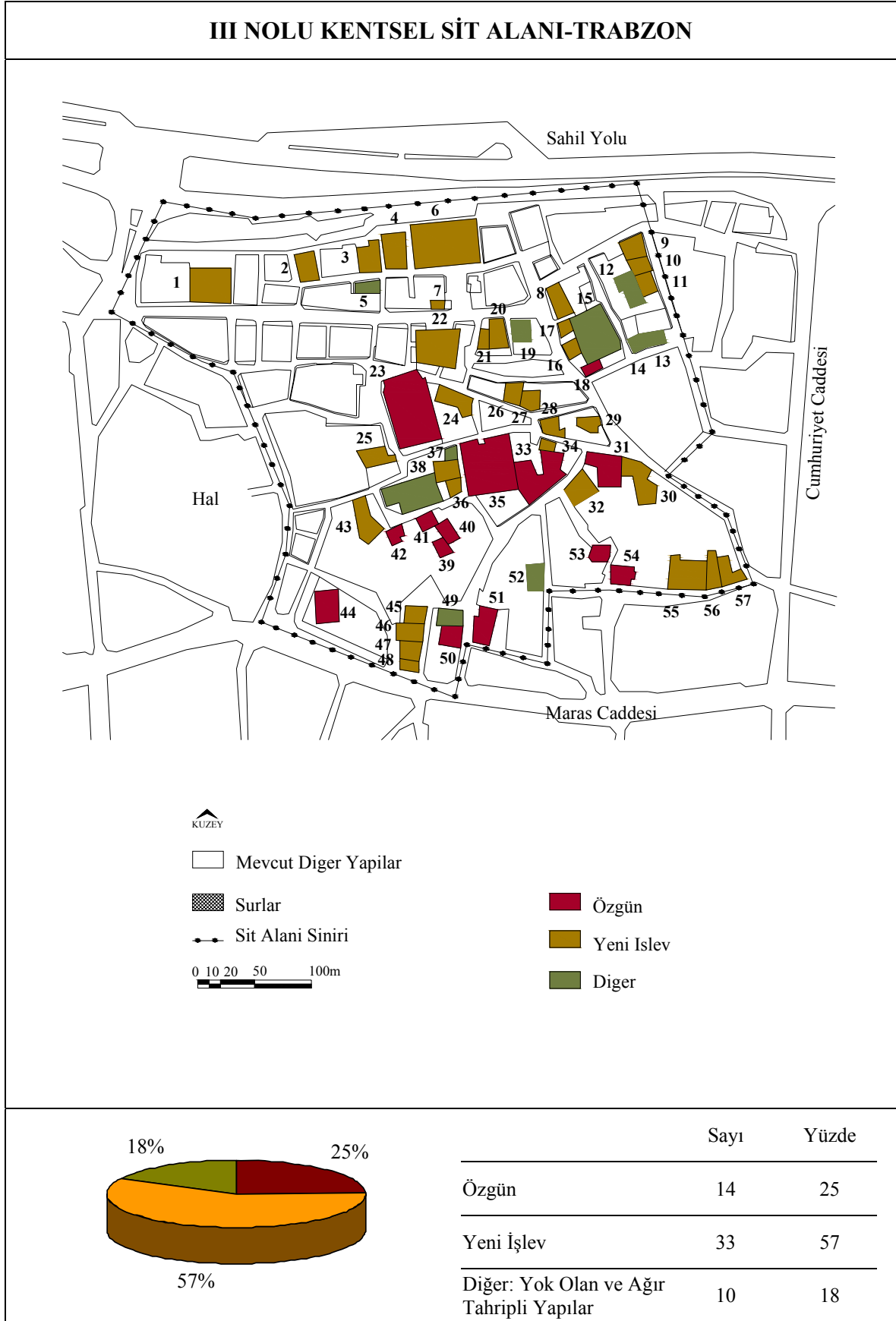

	Sayı	Yüzde
Konut	15	26
Dini ve Eğitim Yapıları	5	9
Ticaret Yapıları	37	65

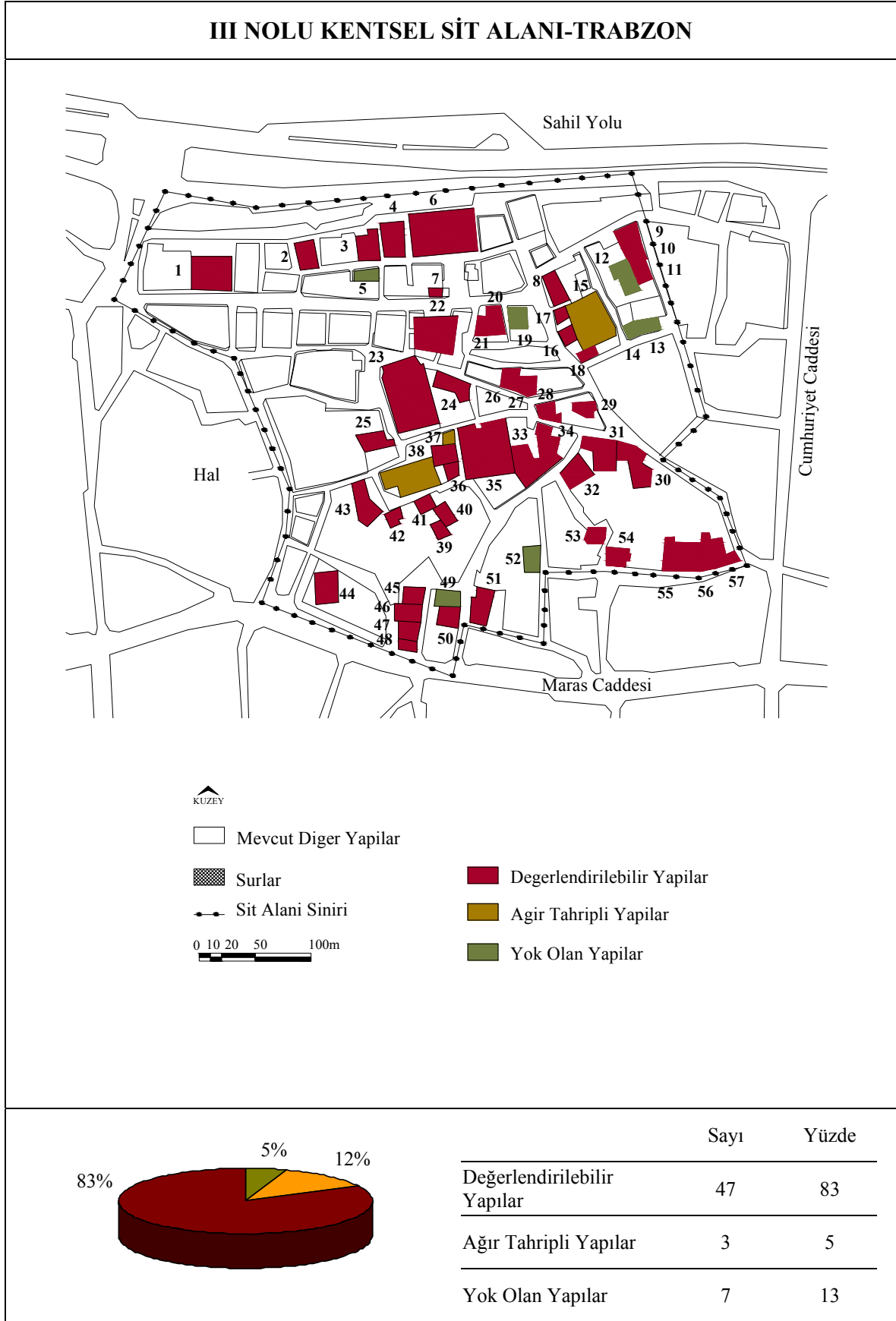
Şekil 57. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları

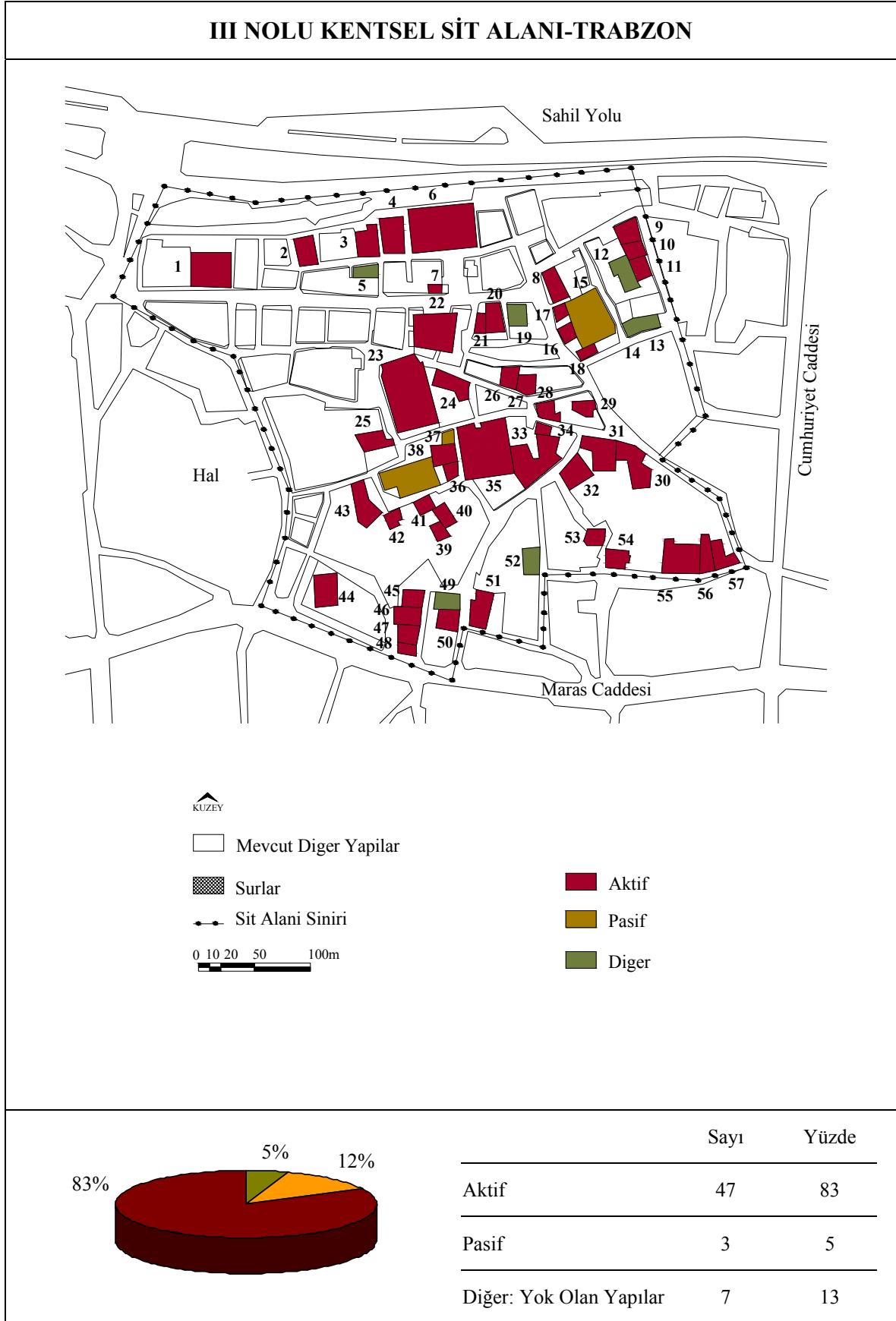
Şekil 58. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri

Şekil 59. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri

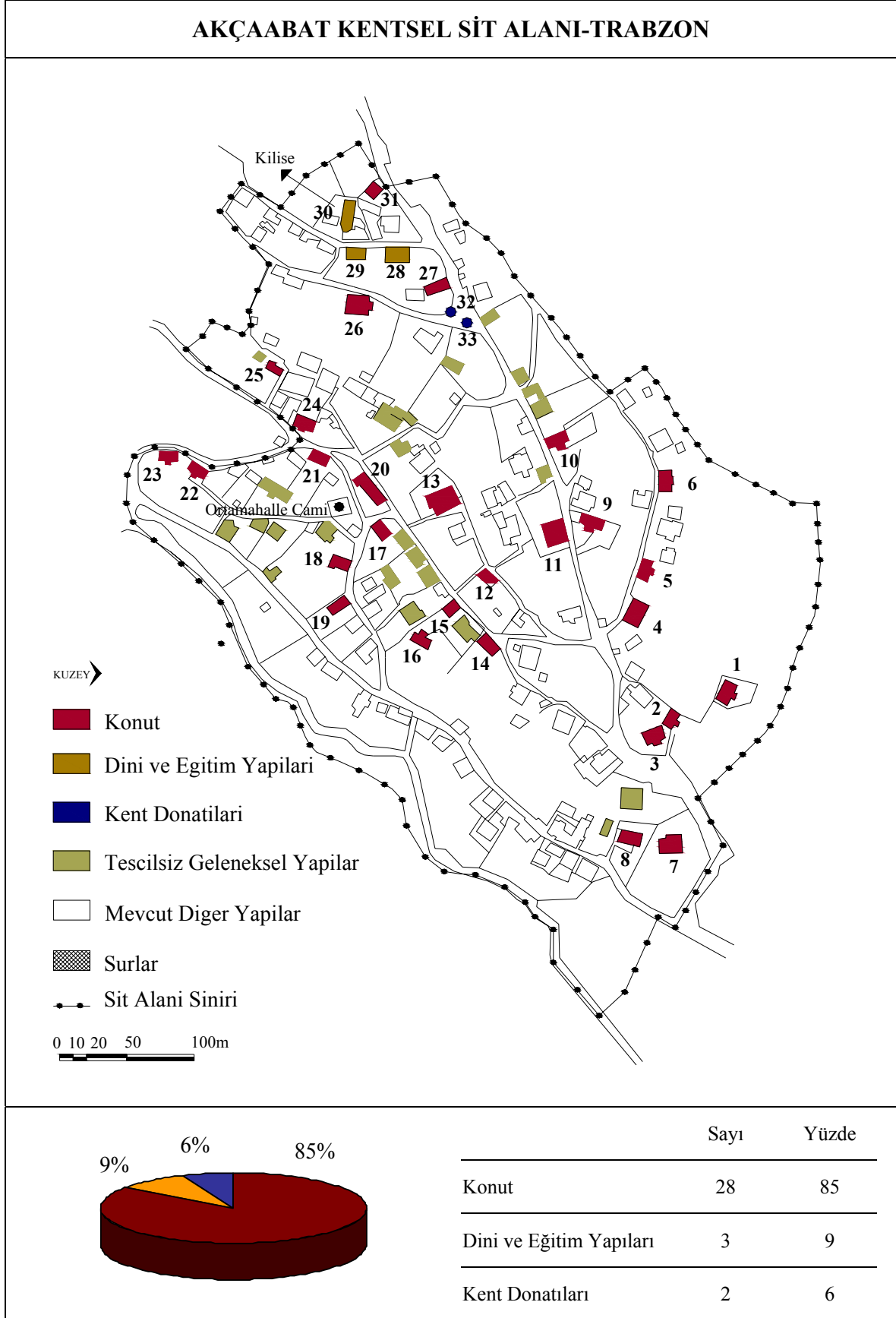

Şekil 60. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlamlık durumları

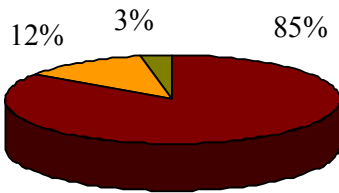
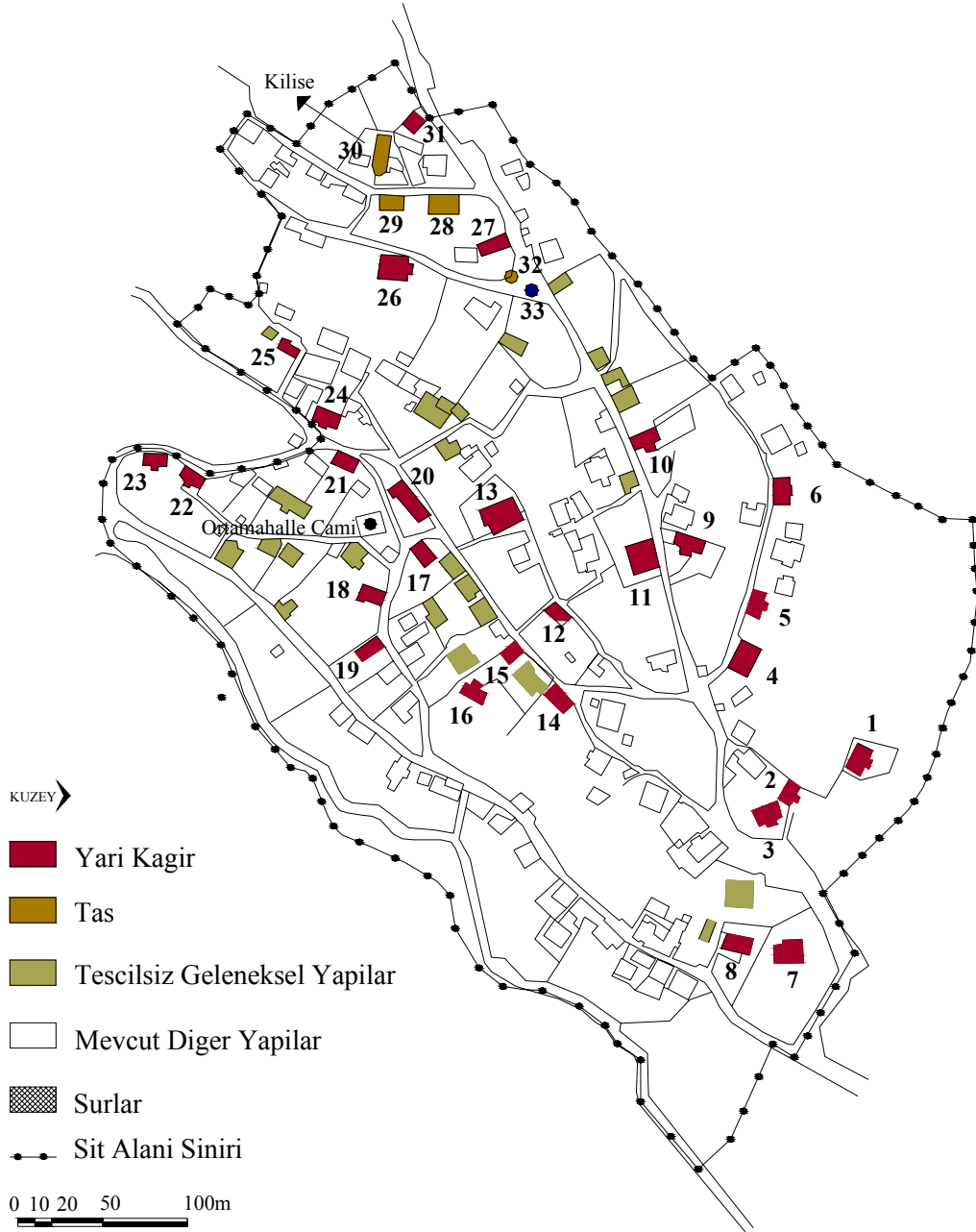
Şekil 61. III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları

AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI-TRABZON

Şekil 62. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları

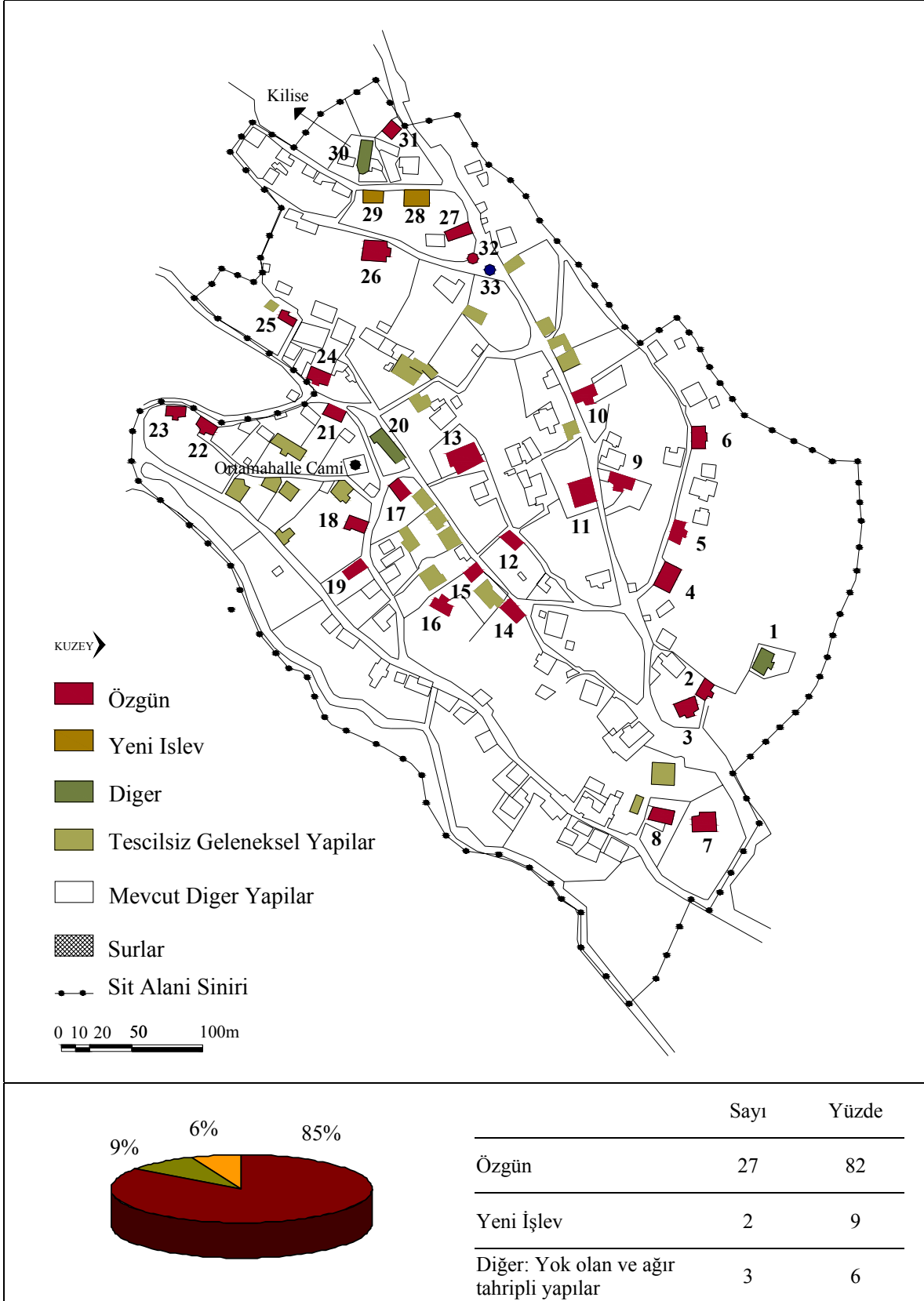
AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI-TRABZON

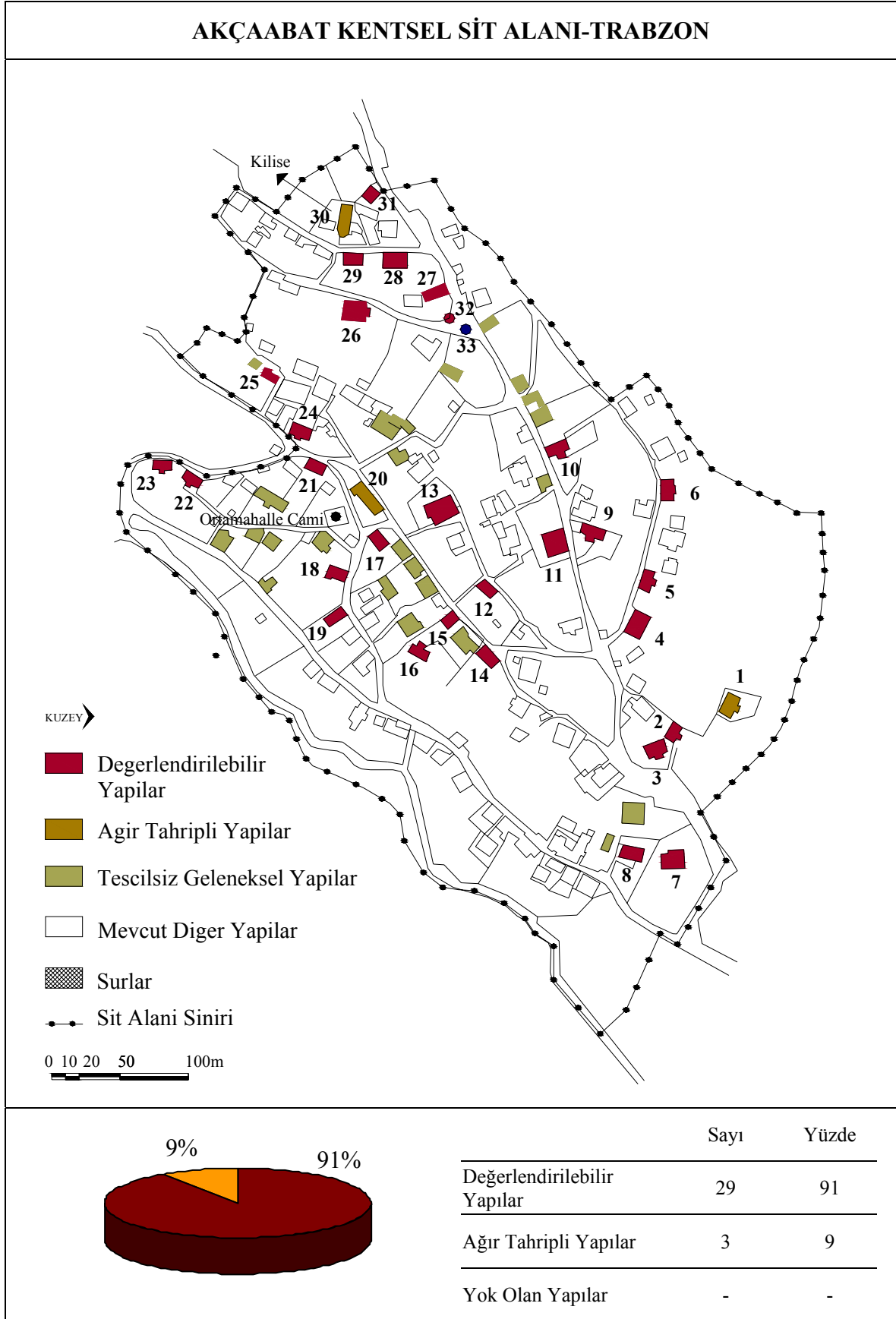
	Sayı	Yüzde
Yarı Kagir	28	85
Taş	4	12
Diğer: Yok olan yapılar	1	3

Şekil 62. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri

AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI-TRABZON

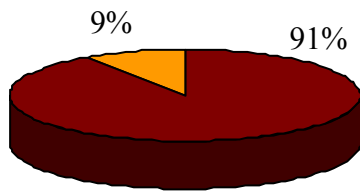
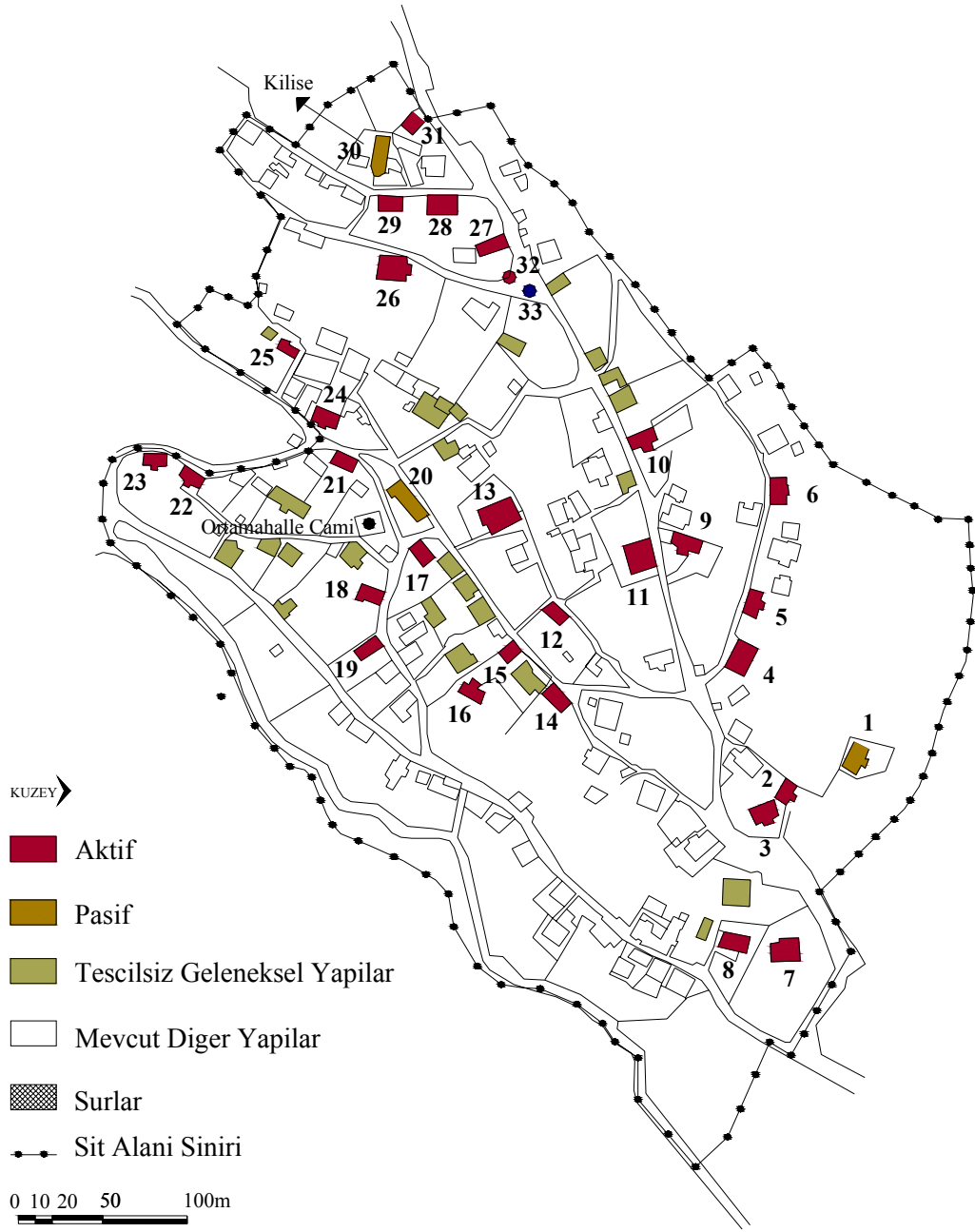

Şekil 64. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri

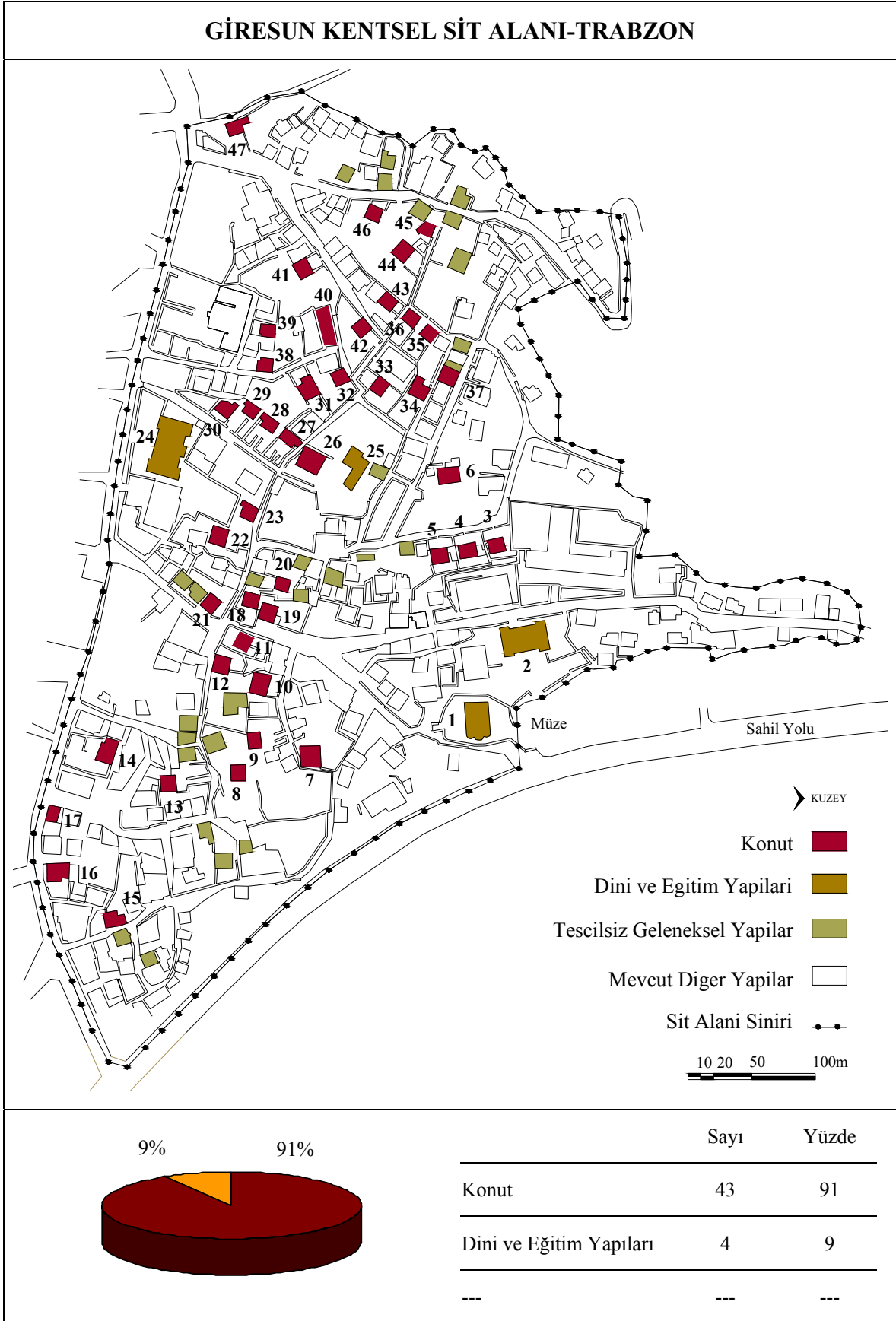
Şekil 65. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlık durumları

AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI-TRABZON

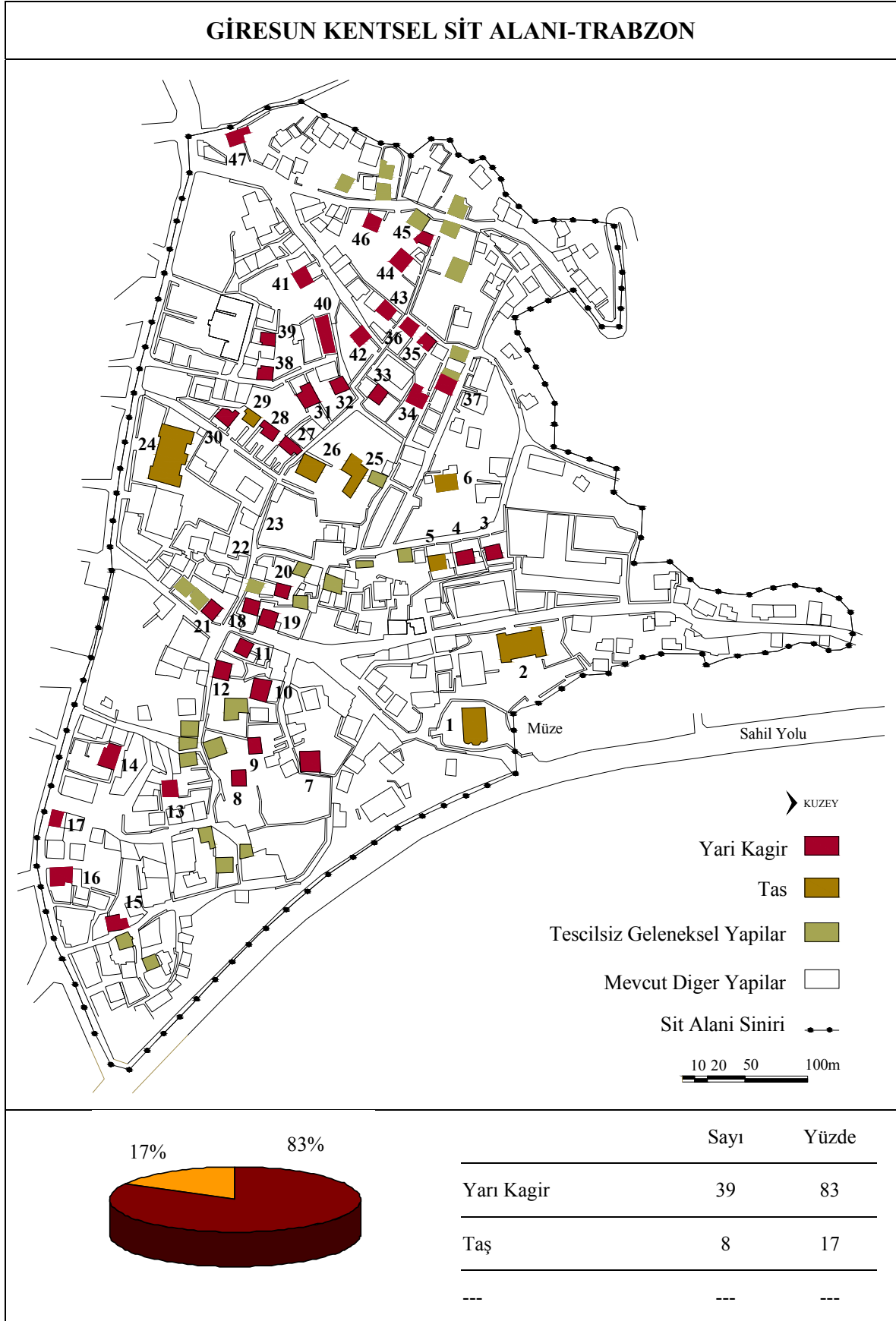

	Sayı	Yüzde
Değerlendirilebilir Yapılar	29	91
Ağır Tahripli Yapılar	3	9
Yok Olan Yapılar	-	-

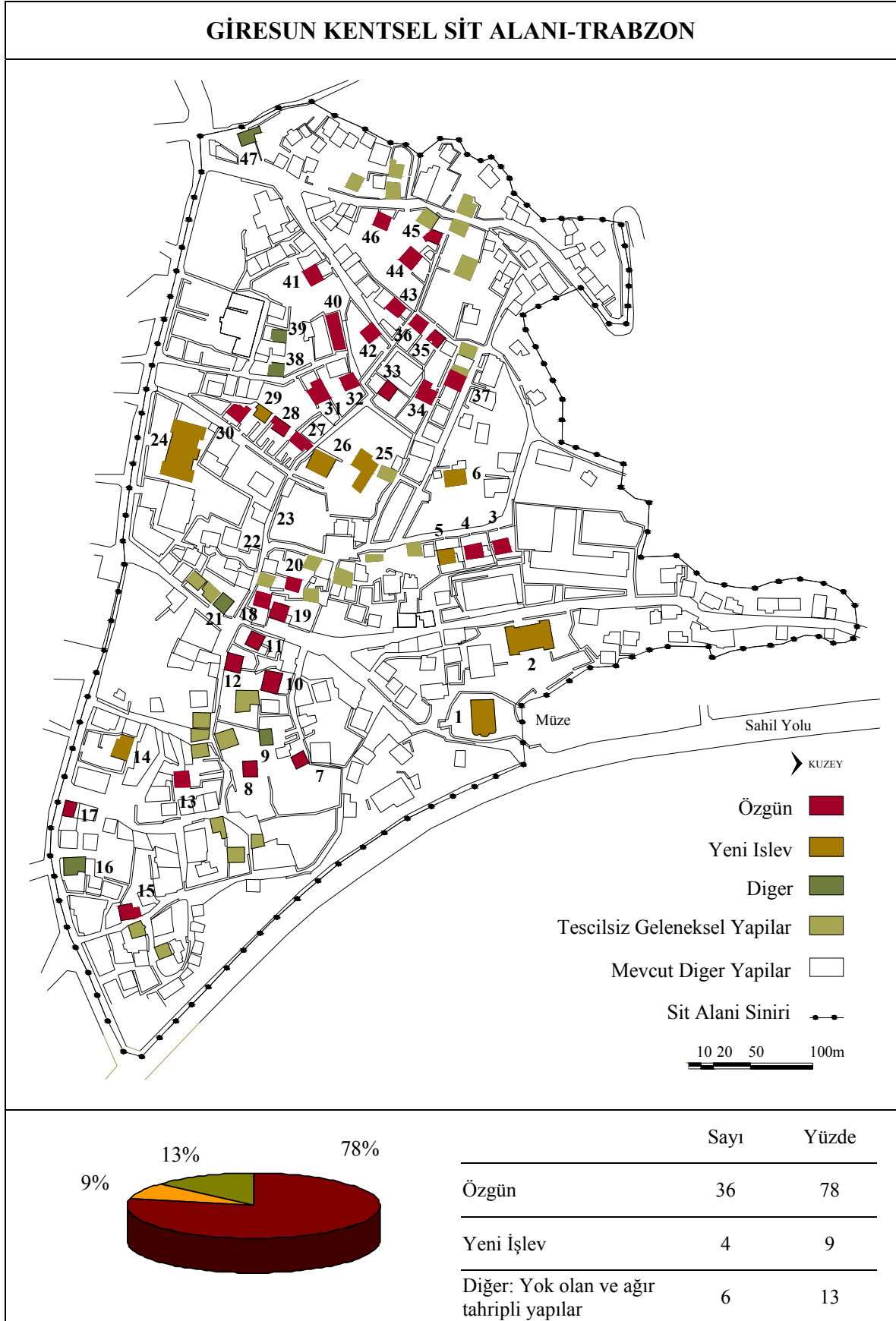
Şekil 66. Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları

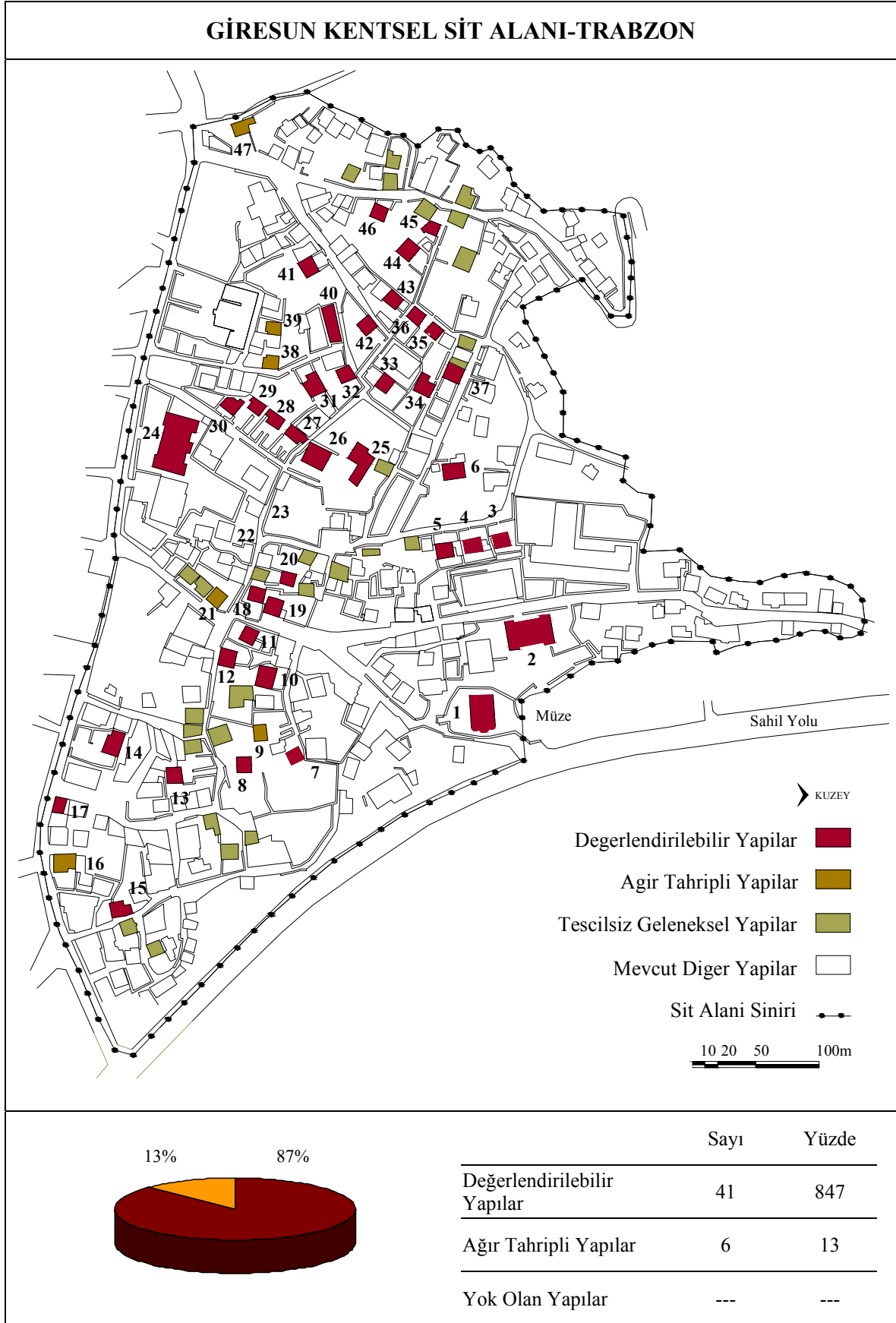
Şekil 67. Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları

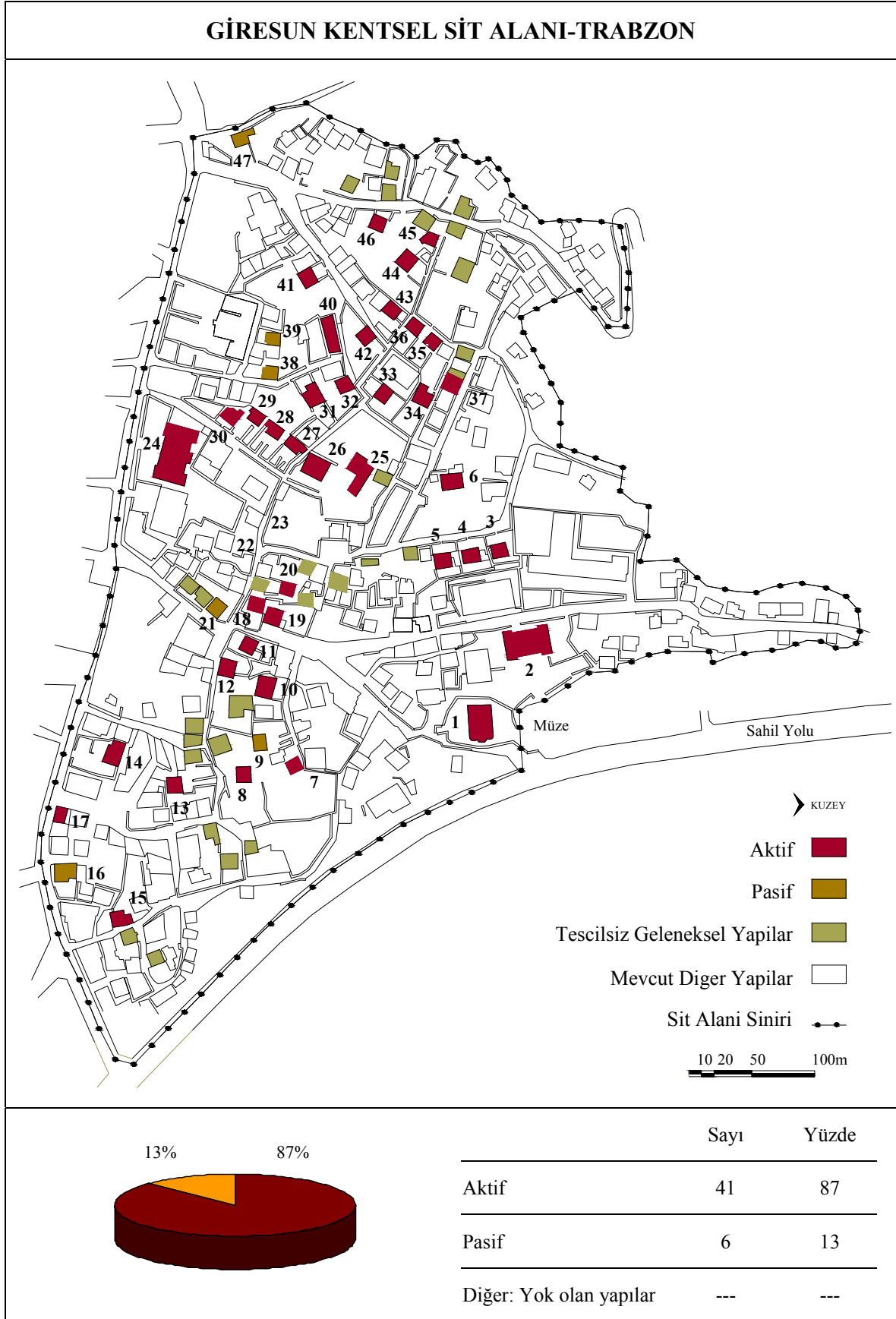
Şekil 68. Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri

Şekil 69. Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri

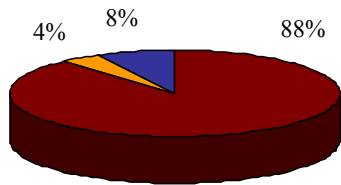
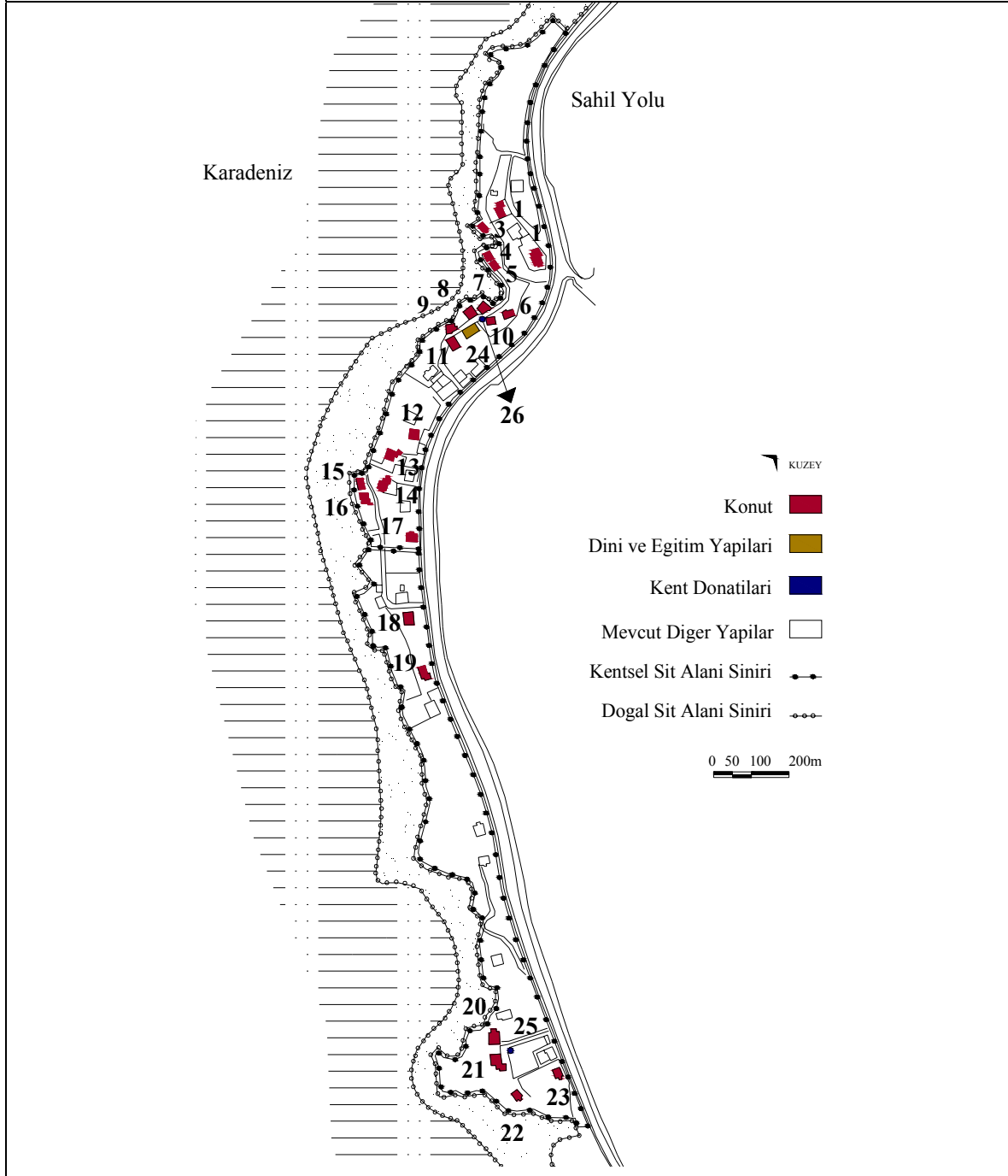

Şekil 70. Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlık durumları

Şekil 71. Giresun Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları

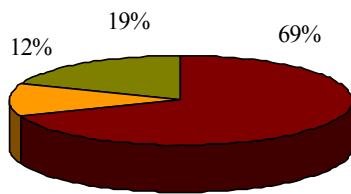
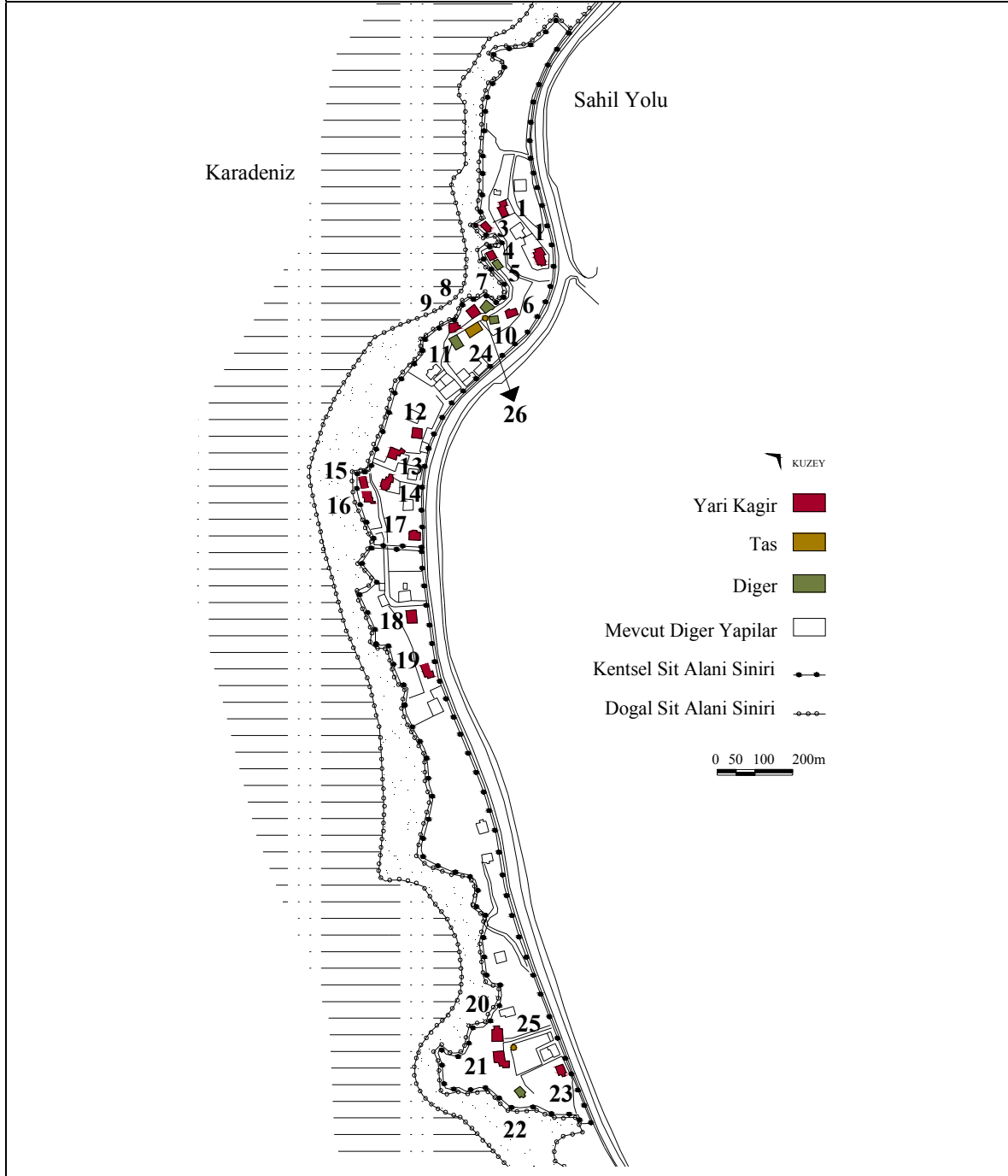
KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI-ARAKLI/TRABZON

	Sayı	Yüzde
Konutlar	23	88
Dini ve Eğitim Yapıları	1	4
Kent Donatıları	2	8

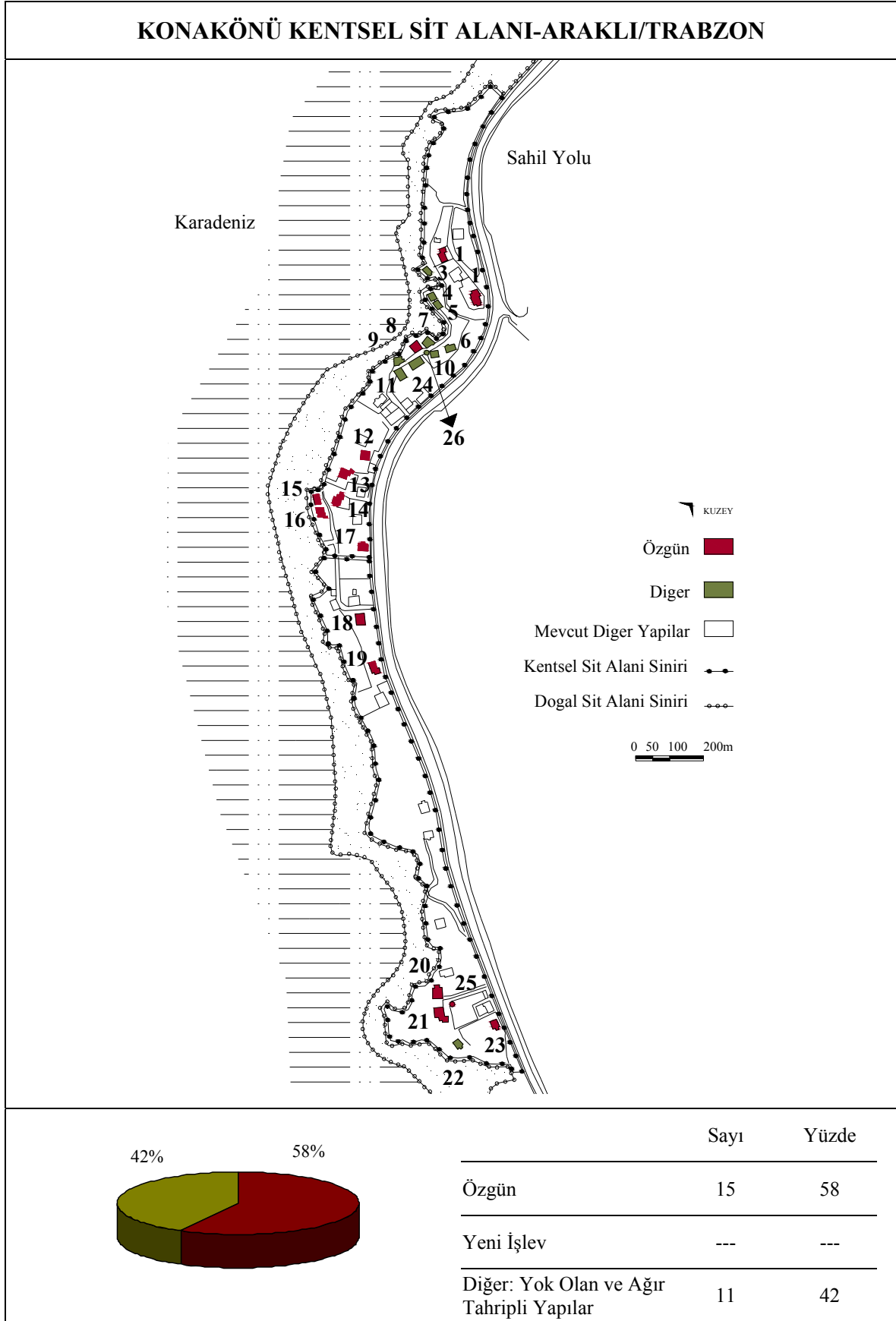
Şekil 72. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları

KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI-ARAKLI/TRABZON

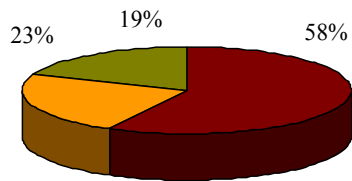
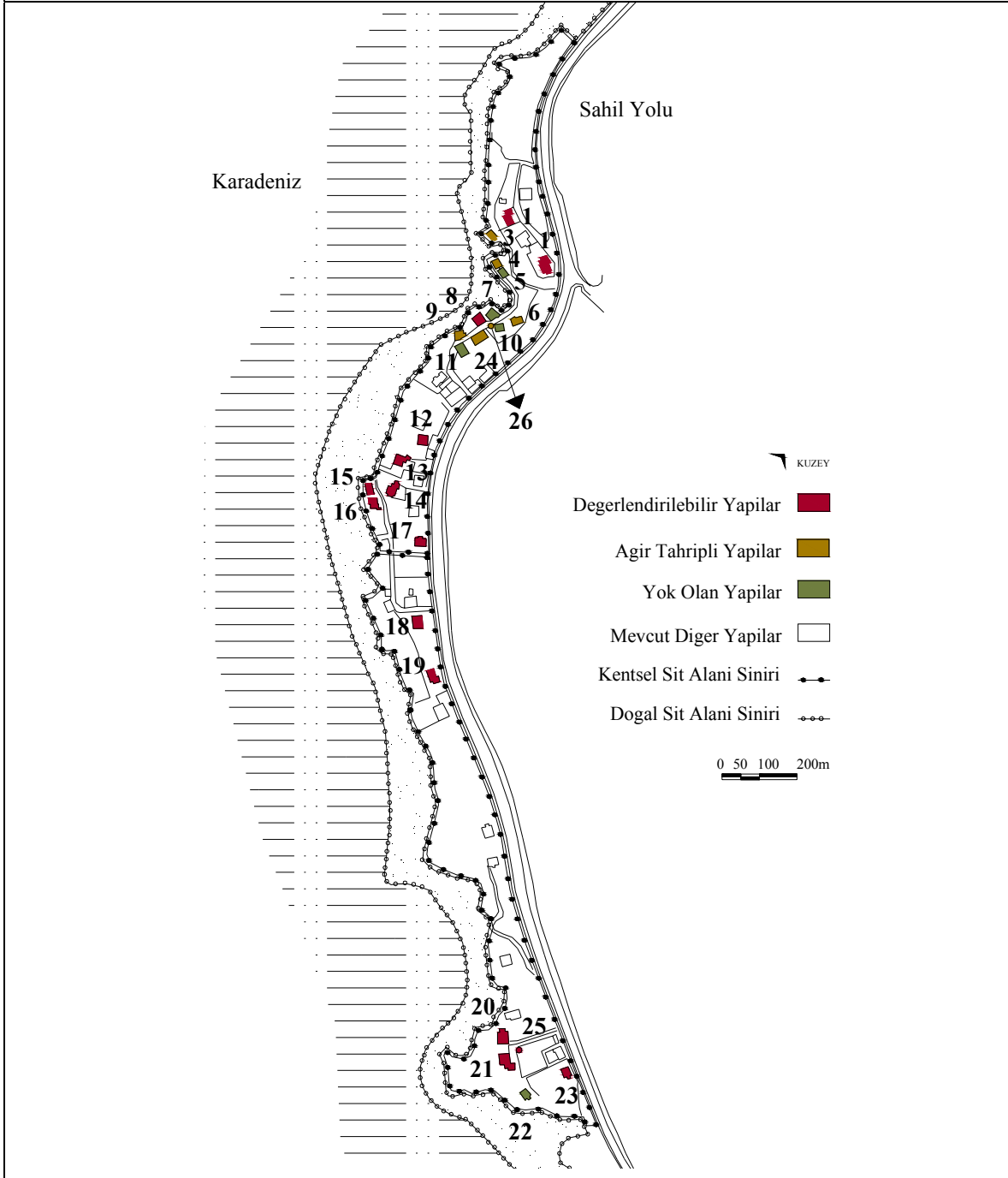
	Sayı	Yüzde
Yarı Kagir	18	69
Taş	3	12
Diğer: Yok Olan Yapılar	5	19

Şekil 73. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri

Şekil 74. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri

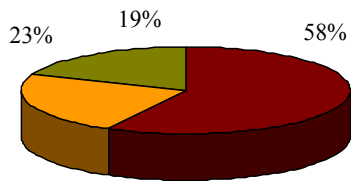
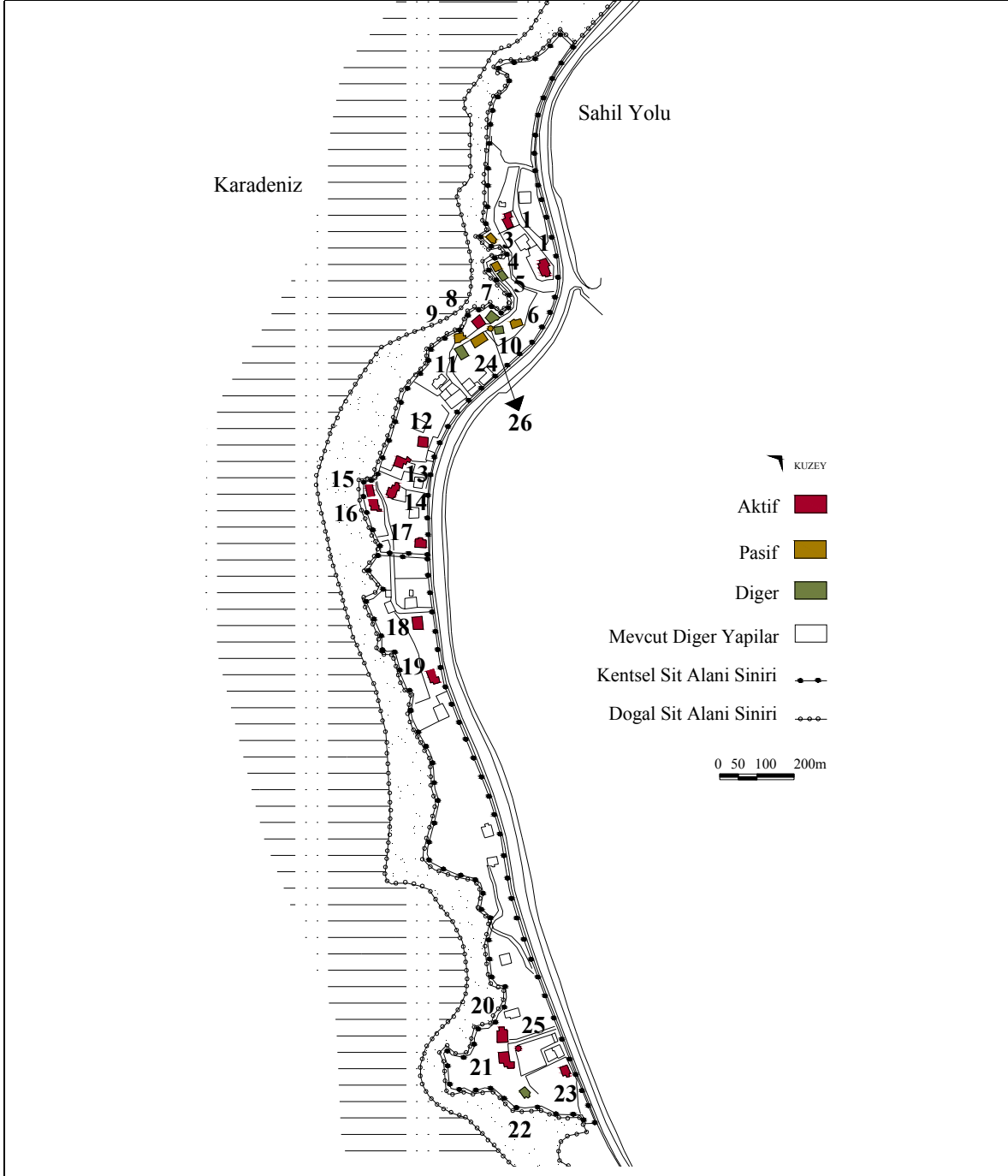
KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI-ARAKLI/TRABZON

	Sayı	Yüzde
Değerlendirilebilir Yapılar	15	58
Ağır Tahripli Yapılar	6	23
Yok Olan Yapılar	5	19

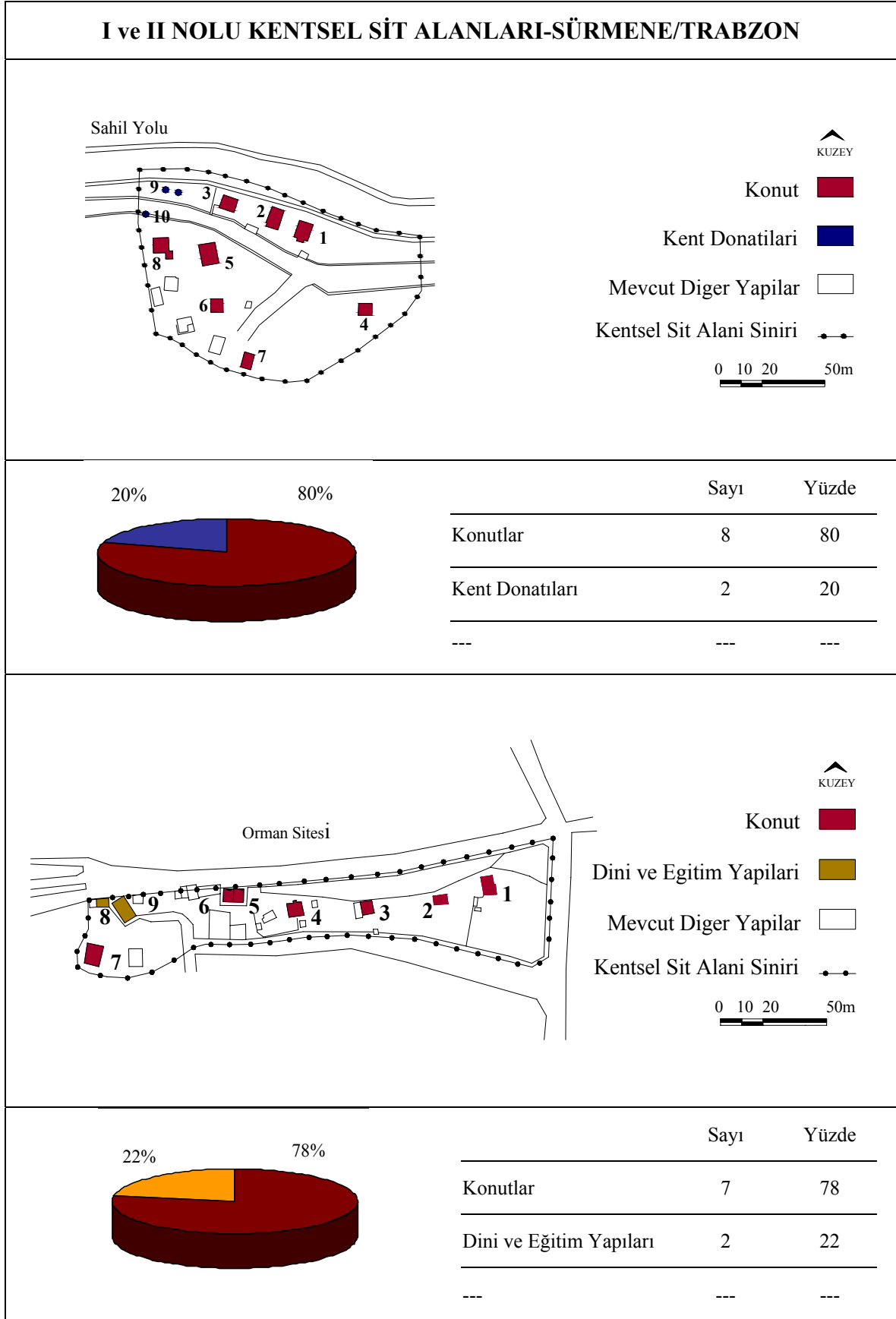
Şekil 75. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların sağlamlık durumları

KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI-ARAKLI/TRABZON

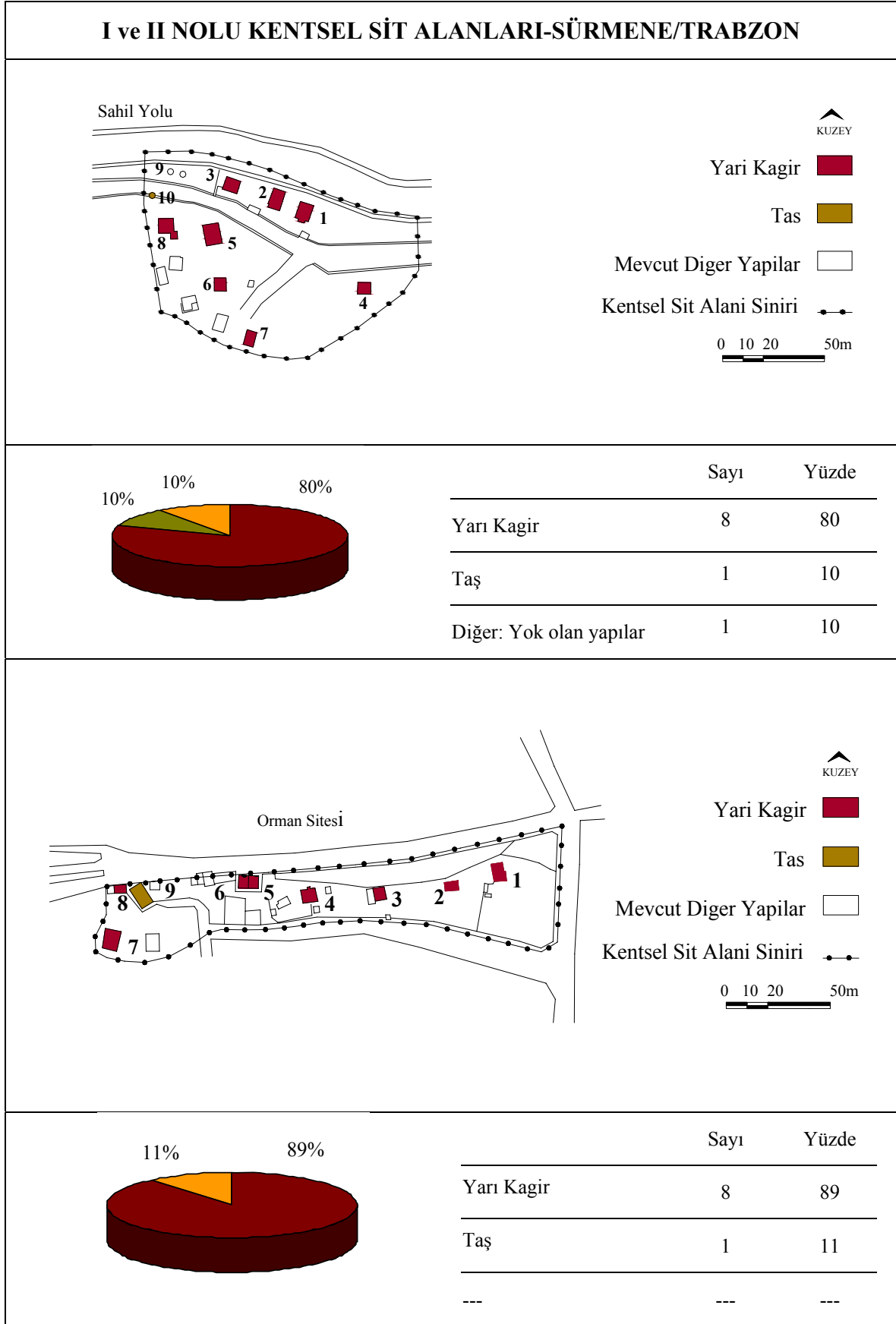

	Sayı	Yüzde
Aktif	15	58
Pasif	6	23
Diğer: Yok Olan Yapılar	5	19

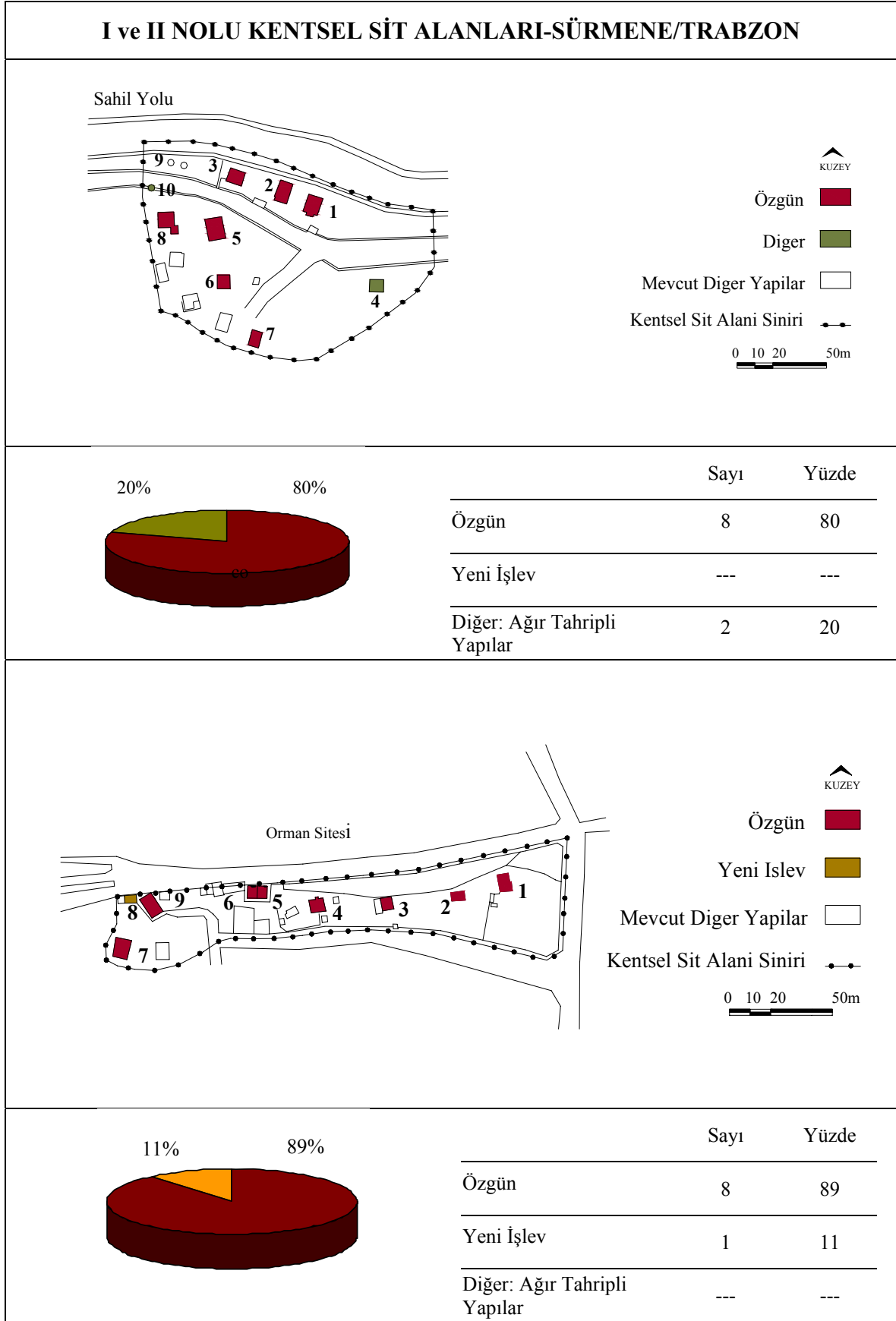
Şekil 76. Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları

Şekil 77. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon'da tescilli yapıların işlevlerine göre dağılımları

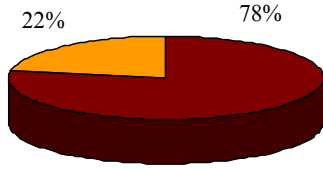
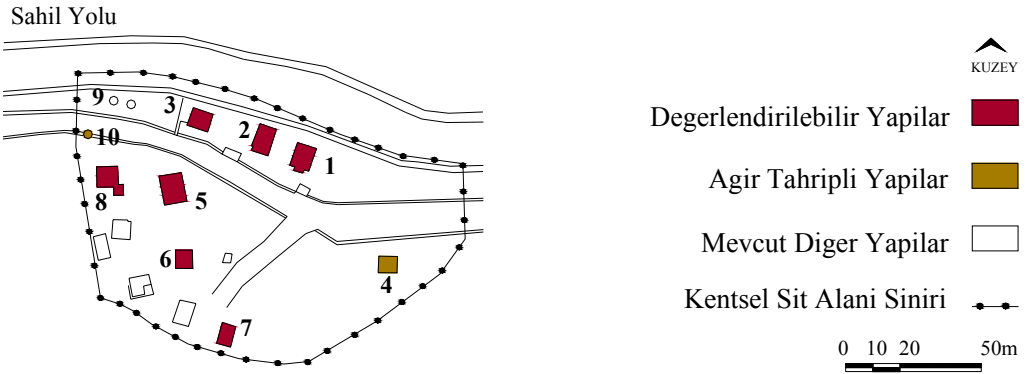

Şekil 78. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon'da tescilli yapıların yapım teknikleri

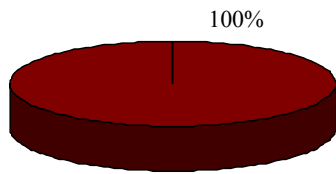
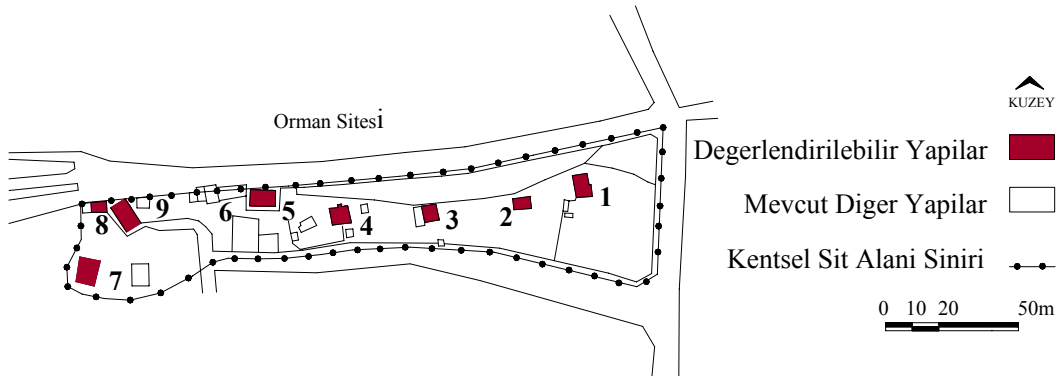

Şekil 79. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon'da tescilli yapıların özgün-yeni işlevleri

I ve II NOLU KENTSEL SİT ALANLARI-SÜRME/ TRABZON

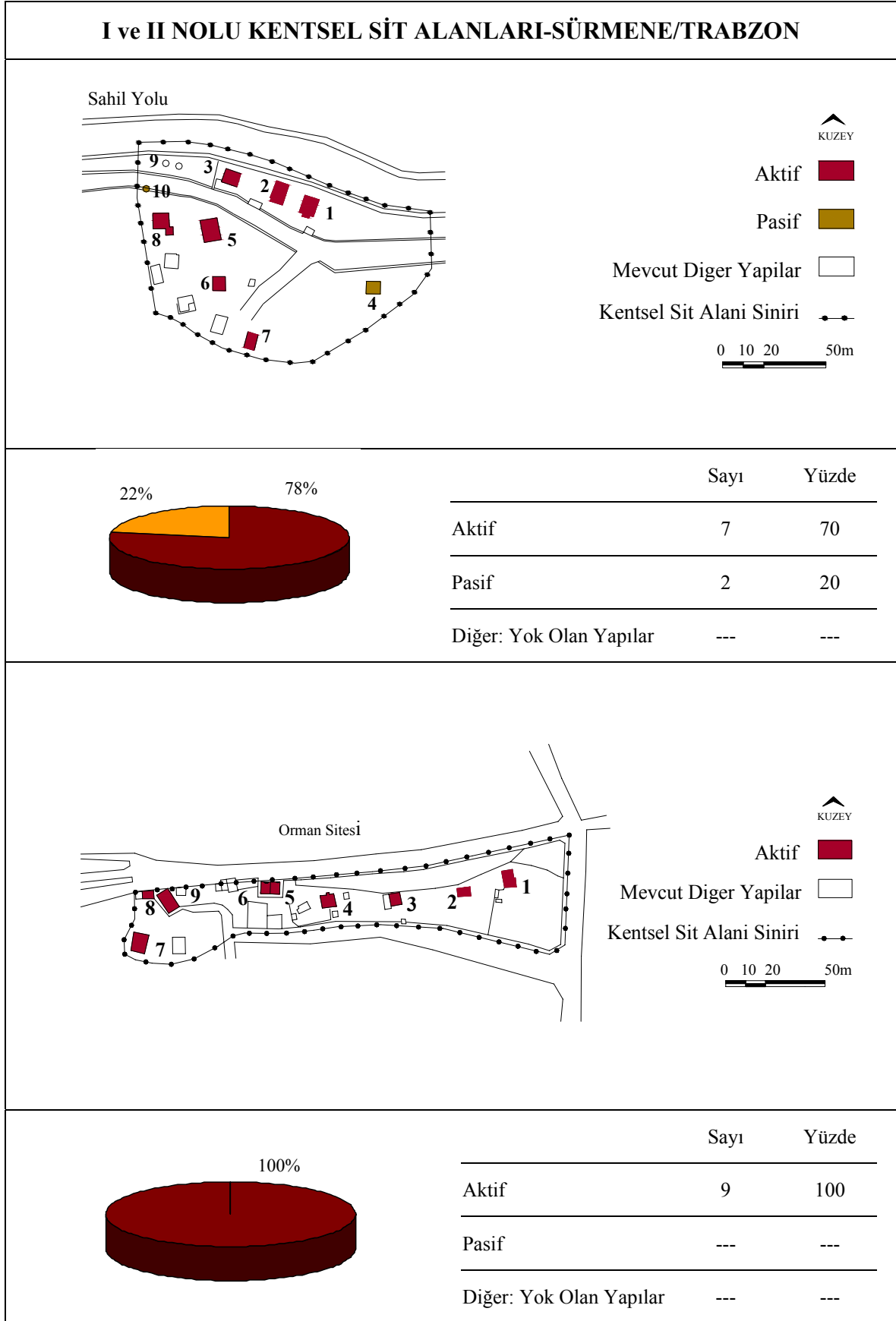

	Sayı	Yüzde
Değerlendirilebilir Yapılar	7	78
Ağır Tahripli Yapılar	2	22
Yok Olan Yapılar	---	---

	Sayı	Yüzde
Değerlendirilebilir Yapılar	9	100
Ağır Tahripli Yapılar	---	---
Yok Olan Yapılar	---	---

Şekil 80. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon'da tescilli yapıların sağlıklı durumları

Şekil 81. I ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Sürmene/Trabzon'da tescilli yapıların korunma durumları

6. ÖNERİLER

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanının 2002 ve 2007 yılları arasındaki koruma sürecinin irdelendiği çalışmada, hem alan çalışmaları sırasında, hem de bu alanda yapılan okumalarda ve edinilen tüm bilgilerin metne dökülmesi sürecinde, bu çalışmanın sonrasında sürdürülecek araştırmalar adına pek çok irdeleme alanının varlığı görülmüştür.

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanının 2002 ve 2007 yılları arasındaki koruma sürecinin irdelendiği çalışmada, kentsel sit alanlarında yer alan tescilli yapıların fiziksel dış görünümündeki eskime/bozulma sonucunda ulaşılan koruma ya da korunamama durumları tespit edilmiştir. Çalışmada, yapıların içlerine girilmemiş, yapıların planlarında ortaya çıkan değişimler dikkate alınmamıştır. Yapıların kullanıcılarının değişen ihtiyaçları doğrultusunda yapıların planlarında yaptıkları değişimler de koruma sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Yapılara eklenen yeni dış mekanlar, yeni kapı ve pencereler, yeni bölücü duvarlar hatta yeni katlar gibi sayılabilecek pek çok değişim tescilli yapıların korunmalarını zorlaştırmakta, özgünlüklerini bozmaktadır. Yapıların kullanıcılarının değişen gereksinimleri ile yapılarının planlarında gerçekleştirdikleri değişimlerin yapıların korunmalarına/korunamamalarına etkileri ayrı bir araştırma konusu olarak irdelenebilir.

Bilindiği üzere, tescilli yapılar anıtsal yapılar (birinci grup yapılar) ve sivil mimarlık yapıları (ikinci grup yapılar) olarak iki grupta değerlendirilmektedir. Tescilli yapıların restorasyonlarında, birinci grup yapıların hem dış cephe, hem de planlarında hiçbir değişime izin verilmezken, ikinci grup yapıların yalnızca dış cephelerinde değişime izin verilmemektedir. İkinci grup yapıların planlarına müdahale edilebilmektedir. Bu durum, kullanıcıların değişen ihtiyaçları ile yapıların planlarında yaptıkları/yapacakları değişimleri engellemekte tam tersine desteklemektedir. Tescilli yapıların iki grupta değerlendirildiği bu uygulama ile, yıllar sonrasında, özgün planı kalmayan sivil mimarlık eserlerinin oluşması olağandır. Tescilli yapıların iki grupta değerlendirilmeleri ile sivil mimarlık eserlerinin planlarında oluşacak değişimlerin yapıların korunmalarına/korunamamalarına etkileri ayrı bir araştırma konusu olarak irdelenebilir.

Kullanıcılarının ya da daha bilinçli ellerin, tescilli yapılarda gerçekleştirdikleri basit ya da esaslı onarımlarda, özgün malzemeye ve yapım sistemlerine sadık kalmamaları, yapıları tahrip edici diğer bir unsurdur. Bilindiği gibi, 1964 tarihli Venedik Tüzüğü

geleneksel/özgün malzemenin korunmasında ısrar etmektedir. Yapıların restorasyonlarında kullanılan yeni malzeme ve sistemlerin, özgün malzeme ve sistemlerle uyumsuzluk göstermesi sonucunda ortaya çıkan tahribatlar başka bir araştırma konusu olarak irdelenebilir.

Kentsel sitlerde yer alan yok olan tescilli yapılar ve yerlerine yapılan yeni yapılar, tarihi çevrede tasarım adına, genellikle olumsuz örnekler olarak tespit edilmiştirler. Çalışma alanında yer alan kentsel sitlerin biri hariç diğerlerinin koruma amaçlı imar planları mevcut olmasına rağmen, yeni yapışmalarda görülen kuralsızlıklar, bu kuralsızlıkların yok olan tescilli yapıların yerinde yapılan yeni yapılarda da sürüyor olması koruma adına üzüntü vericidir. Bu durumun sebepleri farklı bir araştırma konusu olarak irdelenmelidir.

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit, yüzölçümleri, yapı yoğunlukları, coğrafi konumları (kent merkezinde ya da kent dışında, kırsal alanda gibi) temelde olmak üzere birbirlerinden pek çok farklılıkları vardır. Oysa bölgedeki tüm kentsel sitler için aynı koruma planlamasına gidilmektedir. Tarihi çevre korumada yöntem/model arayışları içinde, kentsel sitlerin farklılıklarının dikkate alındığı bir planlama ve yönetim anlayışı da başka bir çalışma alanı olarak dikkate alınmalıdır.

Tarihi çevre koruma faaliyetlerinin oldukça zor ve çok disiplinli bir alan olduğundan sıklıkla bahsedilmiştir. Bu alanda çalışan farklı disiplinlerin birbirleri ile uyumu, başarılı koruma faaliyetlerinin elde edilmesi için çok önemlidir. Fakat koruma alanının en önemli unsuru olan kullanıcıların yani halkın korumanın içinde yer alması çok daha önemlidir. Halkın korumaya katılımını sağlamanın tek yolu da eğitimidir. Ulusal medya faaliyetlerinin yanı sıra yerel eğitim faaliyetleri ile birlikte halk koruma konusunda bilinçlendirilmeli ve de bilgilendirilmelidir. Kimlik, yer ve aidiyet duyguları kullanıcılara verilmelidir. Korumanın sosyal boyutu içinde planlanacak olan bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları çok önemlidir. Bilindiği üzere, tarihi çevreleri oluşturan yapıların kullanıcıları ile birlikte sürdürülebilir bir yaşatma modeli içinde korunmaları, korumanın temel amacını oluşturmaktadır.

Koruma alanında yaşanan en büyük sorunlardan birisi de mali sorunlardır. Koruma alanında etkin rol oynayan merkezi yönetimin bu alana yeterince kaynak aktaramaması, koruma faaliyetlerinin hızını azaltmaktadır. Son beş yıl içinde gerçekleştirilen yeni yasal düzenlemeler, mali sorunları çözmek adına umut vericidir. 5226 sayılı yasa ile düzenlenen, koruma alanındaki projelerde uygulanan vergi muafiyeti, TOKİ'nin verdiği kredilerin %10'unun tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakım ve onarımına ayrılması, emlak

vergilerinin %10'u nispetine mükelleflerden "taşınmaz kültür varlıklarının korumasına katkı payı" alınması gibi çeşitli düzenlemeler, koruma alanında yaşanan mali sıkıntıları azaltacaktır. Korunacak değerlerden elde edilen kaynakların tekrar korumaya aktarılması yönünde gerçekleştirilen yeni düzenlemeler "vakıf gelirlerinin vakıf yapıya harcanması" geleneğini yeniden canlandıran olumlu gelişmelerdir. Koruma alanındaki mali sorunları çözecek yeni düzenlemeler, bu alandaki yasal düzenlemeler çerçevesinde irdelenecek bir diğer çalışma alanıdır.

Bu çalışmada, sekiz kentsel sit alanında yer alan 316 yapı için elde edilen 8848 veri istatistik program yardımı ile çeşitli açılardan analiz edilmiştir. Farklı testler kullanılarak elde edilen bilgiler doğrulanabileceği gibi, daha geniş kapsamlı analizler yapılarak çalışma amacına uygun farklı sonuçlar elde edilebilecektir.

5. SONUÇLAR

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Kentsel Sit Alanlarının koruma süreçlerinin irdelendiği bu çalışmada, bölgede yer alan sekiz kentsel sit alanında 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte gerçekleştirilen koruma faaliyetleri değerlendirilmiştir. Kentsel sitlerde gerçekleştirilen alan çalışmaları ve bu çalışmaların istatistik değerlendirilmesinden oluşan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Çalışma ile elde edilen sonuçlar, tüm kentsel sit alanları için ayrı ayrı ve Doğu Karadeniz Bölgesi genelinde olmak üzere aşağıda ifade edilmiştir.

I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez:

Trabzon I Nolu Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sırasında birçok yapının esaslı onarımlarla yenilendiği gözlemlenmiştir. Fakat alan çalışmasının istatistik değerlendirilmesi ile edinilen sonuçlar gözlemlerle çelişmektedir. Bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimine bakıldığında, aktif ve pasif korunma oranlarının değişmediği görülmektedir (Aktif Koruma: %71, Pasif Koruma:%13, Korunamama: %16). Bölgedeki yapıların sağlamlık durumlarının saptanması ile belirlenen korunma durumları (aktif ve pasif korunma), bölgede yer alan değerlendirilebilir, ağır tahripli ve yok olan yapı sayılarının aynı kaldığını göstermektedir. Buradan, beş yıllık sürede, bölgede esaslı onarımlarla yenilenen yapı oranı kadar, hiçbir onarım faaliyeti geçirmediği için tahrip olan yapıların yer aldığı sonucuna varılmaktadır.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün kullanımlarında %5,2'lik bir azalma görülmüştür. Yapıların yeni işlev ile donatılarak kullanımlarında ise % 2,6'lık bir artış görülmüştür. %2.6 oranında özgün işlevi ile kullanılan yapının ise ağır tahripli durumda olduğu ve artık özgün işlevi ile kullanılmadığı belirlenmiştir. Buradan, beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün işlevlerini yitirenlerinin yarısının yeni işlev ile yüklendiği, diğer yarısının ise ağır tahripli durumda olduğundan herhangi bir işlevle kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %10,5 oranında esaslı onarım ve %7,9 oranında ise basit onarım faaliyeti ile toplamda %18 oranında onarım faaliyeti gerçekleştirildiği, bunun yanında tescilli yapıların %82'sinde hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %8'inde sağlamlaştırma faaliyeti gerçekleştirildiği, bütünleme, çağdaş ek, yeniden yapım, temizleme ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapıların yerine yapılan yeni yapılarda kullanılan tasarım yaklaşımlarına bakıldığında, 2002 yılına kadar yok olan 6 tescilli yapının 5'inin yerine yeni yapı yapıldığı ve bu yapılarda tasarım yaklaşımı olarak uyum yaklaşımının kullanıldığı belirlenmiştir. Diğer tasarım yaklaşımları olan kontrast ve serbest yaklaşımlar bölgede hiç kullanılmamıştır. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte ise yok olan tescilli yapı tespit edilemediğinden, herhangi bir tasarım yaklaşımının varlığı da belirlenmemiştir.

Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %18 oranındaki koruma faaliyetinin %15'inde halkın, %3'ünde ise yerel yönetimin üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. Valilik ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün 2002 yılı öncesinde korumada üstlenici olarak yer aldığı görülürken, çalışmanın gerçekleştirildiği süreçte bu kurumların korumada üstlenici ve katılımcı olarak varlıklarına rastlanamamıştır. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde Sivil Toplum Örgütlerinin korumada katılımcı ya da üstlenici olarak yer almadıkları görülmüştür. Buradan, bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, korumada üstlenicilerin mülk sahipleri olduğu, herhangi bir kurumun katılımcı olarak korumada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez:

Trabzon kent merkezinde gerçekleştirilen ve Trabzon II Nolu Kentsel Sit Alanından da geçen Tanjant Yolu Projesi, bölgede yer alan tescilli yapıların büyük bir bölümünün yok olmasına neden olmuştur. Tanjant Yolu Projesi bu çalışmanın gerçekleştirildiği beş yıllık sürede bölgede büyük değişimlere neden olmuştur. 2002 yılı tespitleri tanjant yolunun bölgeden geçmediği, 2007 yılı tespitleri ise yeni yolun hayata geçirildiği tespitleri içermektedir. 2007 yılı tespitleri ile bölgede, değerlendirilebilir yapıların %12 oranında azaldığı, yok olan yapıların ise %15 oranında arttığı belirlenmiştir. Herhangi bir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği ağır tahripli yapıların ise %3'ü yok olmuştur. Bu

bağlamda, bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimi değerlendirildiğinde, aktif koruma oranının %12 azalarak %61'e düştüğü, pasif koruma oranının ise %3 azalarak %6'ya düştüğü belirlenmiştir. Bölgedeki korunamama oranı ise %15 artarak %33'e ulaşmıştır. Buradan, bölgedeki koruma faaliyetlerin büyük oranda azaldığı, etkin korunan tescilli yapıların %61 ile neredeyse tüm yapı miktarının yarısına indiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün kullanımlarında %14'lük bir azalma görülmüştür. Yapıların yeni işlev ile donatılarak kullanımlarında ise %1'lik bir artış görülmüştür. Buradan, beş yıllık süreçte, özgün işlevlerini yitiren tescilli yapıların neredeyse tamamının yok olduğu sonucuna varılmıştır. Yok olan yapıların büyük bölümü, Tanjant Yolu Projesin bölgeden geçtiği alanda yer almaktadır.

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %13,5 oranında esaslı onarım ve %17,7 oranında ise basit onarım faaliyeti ile toplamda %31 oranında onarım faaliyeti gerçekleştirildiği, bunun yanında tescilli yapıların %69'unda hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %12'sinde sağlamlaştırma, %1'inde ise bütünleme faaliyeti gerçekleştirildiği, çağdaş ek, yeniden yapım, temizleme ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapıların yerine yapılan yeni yapılarda kullanılan tasarım yaklaşımlarına bakıldığında, 2002 yılına kadar yok olan 17 tescilli yapının 7'sini yerinde nitelikli yeni yapı yapıldığı ve bu yapılarda tasarım yaklaşımı olarak uyum yaklaşımının kullanıldığı belirlenmiştir. Diğer tasarım yaklaşımları olan kontrast ve serbest yaklaşımlar bölgede hiç kullanılmamıştır. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte yok olan tescilli yapıların yerinde nitelikli yapı tespit edilemediğinden, herhangi bir tasarım yaklaşımının varlığı da belirlenememiştir.

Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %31 oranındaki koruma faaliyetinin %22'sinde halkın, %3'ünde ise yerel yönetimin ve %6'sında Valilik ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde

Sivil Toplum Örgütlerinin korumada katılımcı ya da üstlenici olarak yer almadıkları görülmüştür. Buradan, bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, korumada üstlenicilerin mülk sahipleri olduğu, herhangi bir kurumun katılımcı olarak korumada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez:

2007 yılı tespitleri ile bölgede, değerlendirilebilir yapıların %3,5 oranında azaldığı, ağır tahripli yapıların ise aynı oranında arttığı belirlenmiştir. Yok olan yapı sayısında bir değişme olmamıştır. Bu bağlamda, bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimi değerlendirildiğinde, aktif koruma oranının %3,5 azalarak %82,5'e düştüğü, pasif koruma oranının ise %3,5 artarak %5,3'e ulaştığı belirlenmiştir. Bölgedeki korunamama oranı ise %12,3 olarak değişmemiştir.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün kullanımlarında %6,6'lık bir azalma görülmüştür. Yapıların yeni işlev ile donatılarak kullanımlarında ise %3,5'lik bir artış görülmüştür. Buradan, beş yıllık süreçte, özgün işlevlerini yitiren tescilli yapıların %3,1'inin ağır tahripli olmaları nedeni ile herhangi bir işlevle kullanılmadıkları sonucuna varılmıştır.

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %12,3 oranında esaslı onarım ve %26,3 oranında ise basit onarım faaliyeti ile toplamda %38,6 oranında onarım faaliyeti gerçekleştirildiği, bunun yanında tescilli yapıların %61,4'ünde hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %14'ünde sağlamlaştırma faaliyeti gerçekleştirildiği, bütünleme, çağdaş ek, yeniden yapım, temizleme ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapıların yerine yapılan yeni yapılarda kullanılan tasarım yaklaşımlarına bakıldığında, 2002 yılına kadar yok olan 7 tescilli yapının 4'ünün yerinde nitelikli yeni yapı yapıldığı ve bu yapılarda tasarım yaklaşımı olarak uyum yaklaşımının kullanıldığı belirlenmiştir. Diğer tasarım yaklaşımları olan kontrast ve serbest yaklaşımlar bölgede hiç kullanılmamıştır. 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte yok olan tescilli yapıların yerinde nitelikli yapı tespit edilemediğinden, herhangi bir tasarım yaklaşımının varlığı da belirlenememiştir.

Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %38,6 oranındaki koruma faaliyetinin %29,8'inde halkın, %8,8'inde Valilik ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde yerel yönetimin varlığı belirlenmiş olmasına rağmen, çalışmanın gerçekleştirildiği beş yıllık süreçte bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, yerel yönetimin üstlenici veya katılımcı olarak varlığı tespit edilememiştir. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde Sivil Toplum Örgütlerinin korumada katılımcı ya da üstlenici olarak yer almadıkları görülmüştür. Buradan, bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, korumada üstlenicilerin mülk sahipleri olduğu, herhangi bir kurumun katılımcı olarak korumada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Akçaabat:

2007 yılı tespitleri ile bölgede, değerlendirilebilir yapıların %6 oranında azaldığı, ağır tahripli yapıların ise aynı oranında arttığı belirlenmiştir. Bölgede yok olan yapı yer almamaktadır. Bu bağlamda, bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimi değerlendirildiğinde, aktif koruma oranının %6 azalarak %87,9'a düştüğü, pasif koruma oranının ise %6 artarak %9,1'e ulaştığı belirlenmiştir.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün kullanımlarında %6,1'lik bir azalma görülmüştür. Yapıların yeni işlev ile donatılarak kullanımlarında ise %6,1 oranı ile bir değişme görülmemiştir. Buradan, beş yıllık süreçte, özgün işlevlerini yitiren tescilli yapıların %3,1'inin ağır tahripli olmaları nedeni ile herhangi bir işlevle kullanılmadıkları sonucuna varılmıştır.

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %9,1 oranında esaslı onarım ve %33,3 oranında ise basit onarım faaliyeti ile toplamda %42,4 oranında onarım faaliyeti gerçekleştirildiği, bunun yanında tescilli yapıların %54,5'inde hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %6,1'inde sağlamlaştırma, %3'ünde temizleme faaliyeti gerçekleştirildiği, bütünleme, çağdaş ek, yeniden yapım ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapı yer almadığından herhangi bir tasarım yaklaşımı belirlenememiştir.

Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %42,4 oranındaki koruma faaliyetinin %36,4'ünde halkın, %9,1'inde ise Valiliğin üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde Sivil Toplum Örgütlerinin korumada katılımcı ya da üstlenici olarak yer almadıkları görülmüştür. Buradan, bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, korumada üstlenicilerin mülk sahipleri olduğu, herhangi bir kurumun katılımcı olarak korumada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun/Merkez:

Giresun Kentsel Sit Alanında, alan çalışması sırasında birçok yapının esaslı onarımlarla yenilendiği ya da yenilenmekte olduğu gözlemlenmiştir. Fakat alan çalışmasının istatistik değerlendirilmesi ile edinilen sonuçlar gözlemlerle çelişmektedir. Bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimine bakıldığında, aktif ve pasif korunma oranlarının değişmediği görülmektedir (Aktif Koruma: %87,2, Pasif Koruma: %12,6). Bölgedeki yapıların sağlamlık durumlarının saptanması ile belirlenen korunma durumları (aktif ve pasif korunma), bölgede yer alan değerlendirilebilir ve ağır tahripli yapı sayılarının aynı kaldığını göstermektedir. Buradan, beş yıllık sürede, bölgede esaslı onarımlarla yenilenen yapı oranı kadar, hiçbir onarım faaliyeti geçirmediği için tahrip olan yapıların yer aldığı sonucuna varılmaktadır. Bölgede yok olan yapı yer almamaktadır.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün kullanımlarında %4,3'lük bir azalma görülmüştür. Yapıların yeni işlev ile donatılarak kullanımlarında ise % 2,1'lik bir artış görülmüştür. %2,2 oranında özgün işlevi ile kullanılan yapının ise ağır tahripli durumda olduğu ve artık özgün işlevi ile kullanılmadığı belirlenmiştir. Buradan, beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün işlevlerini yitirenlerinin bir bölümünün yeni işlev ile yüklendiği, diğer bölümünün ise ağır tahripli durumda olduğundan herhangi bir işlevle kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %23,4 oranında esaslı onarım ve %19,1 oranında ise basit onarım faaliyeti ile toplamda %42,5 oranında onarım

faaliyeti gerçekleştirildiği, bunun yanında tescilli yapıların %57,4'ünde hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %23,4'ünde sağlamlaştırma faaliyeti gerçekleştirildiği, bütünleme, çağdaş ek, yeniden yapım, temizleme ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapı yer almadığından herhangi bir tasarım yaklaşımı belirlenememiştir.

Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %42,5 oranındaki koruma faaliyetinin %34'ünde halkın, %2,1'inde yerel yönetimin ve %8,5'inde ise Valiliğin üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde Sivil Toplum Örgütlerinin korumada katılımcı ya da üstlenici olarak yer almadıkları görülmüştür. Buradan, bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, korumada üstlenicilerin mülk sahipleri olduğu, herhangi bir kurumun katılımcı olarak korumada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Araklı:

2007 yılı tespitleri ile bölgede, değerlendirilebilir yapıların %3,8 oranında azaldığı, ağır tahripli yapıların ise aynı oranında arttığı belirlenmiştir. Yok olan yapıların da %7,7 oranında arttığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimi değerlendirildiğinde, aktif koruma oranının %3,8 azalarak %57,7'ye düştüğü, pasif koruma oranının ise %3,8 artarak %23,1'e ulaştığı belirlenmiştir. Bölgedeki korunamama oranı ise %7,7 artarak 19,2'ye ulaşmıştır. Buradan, bölgedeki koruma faaliyetlerin büyük oranda azaldığı, etkin korunan tescilli yapıların %57,5 ile neredeyse tüm yapı miktarının yarısına indiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün kullanımlarında %7,4'lük bir azalma görülmüştür. Bölgede yeni işlev ile donatılarak kullanılan yapı yer almamaktadır. Buradan, beş yıllık süreçte, özgün işlevlerini yitiren tescilli yapıların ağır tahripli olmaları nedeni ile herhangi bir işlevle kullanılmadıkları sonucuna varılmıştır.

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %19,2 oranında basit onarım faaliyeti gerçekleştirildiği ve herhangi bir esaslı onarım faaliyeti gerçekleştirilmediği görülmüştür. Tescilli yapıların %80,8'inde hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır.

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %7,7'sinde temizleme faaliyeti gerçekleştirildiği, sağlamlaştırma, bütünleme, çağdaş ek, yeniden yapım ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapıların yerinde nitelikli yeni yapı yer almadığından herhangi bir tasarım yaklaşımı belirlenmemiştir.

Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %26,9 oranındaki koruma faaliyetinin %19,2'sinde halkın, %7,7'sinde ise Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde Sivil Toplum Örgütlerinin korumada katılımcı ya da üstlenici olarak yer almadıkları görülmüştür. Buradan, bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, korumada üstlenicilerin mülk sahipleri olduğu, herhangi bir kurumun katılımcı olarak korumada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Sürmene:

Bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimine bakıldığında, aktif ve pasif korunma oranlarının değişmediği görülmektedir (Aktif Koruma: %70, Pasif Koruma: %20). Bölgedeki yapıların sağlık durumlarının saptanması ile belirlenen korunma durumları (aktif ve pasif korunma), bölgede yer alan değerlendirilebilir ve ağır tahripli yapı sayılarının aynı kaldığını sonucuna varılmıştır. Bölgede yok olan yapı yer almamaktadır.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün kullarımlarında bir değişiklik görülmemiştir. Bölgede yeni işlevle donatılarak kullanılan yapı yer almamaktadır. %20 oranında özgün işlevi ile kullanılan yapının ise ağır tahripli durumda olduğu ve artık özgün işlevi ile kullanılmadığı belirlenmiştir. Buradan, beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün işlevlerini yitirenlerinin ağır tahripli durumda olduğundan herhangi bir işlevle kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %10 oranında basit onarım faaliyeti gerçekleştirildiği, bunun yanında tescilli yapıların %90'ında hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır. Bölgede, çalışmanın yapıldığı beş yıllık süreçte esaslı onarım faaliyeti gerçekleştirilmemiştir

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %10'unda çağdaş ek faaliyeti gerçekleştirildiği, sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapım, temizleme ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapı yer almadığından herhangi bir tasarım yaklaşımı belirlenmemiştir.

Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %10 oranındaki koruma faaliyetinin tamamında halkın üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde halkın dışında hiçbir kurumun korumada üstlenici ve katılımcı olarak yer almadığı sonucuna varılmıştır.

II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Sürmene:

Bölgedeki koruma faaliyetlerinin beş yıllık gelişimine bakıldığında, aktif ve pasif korunma oranlarının değişmediği görülmektedir (Aktif Koruma: %100, Pasif Koruma: %0). Bölgedeki yapıların sağlamlık durumlarının saptanması ile belirlenen korunma durumları (aktif ve pasif korunma), bölgede yer alan değerlendirilebilir yapı sayısının aynı kaldığını göstermektedir. Bölgede yok olan yapı ve ağır tahripli yapı yer almamaktadır. Bu bağlamda, 2002 yılına kadar olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte de bölgenin tümüyle aktif korunduğu sonucuna varılmıştır.

Bölgede, 2002 ve 2007 yılları arasındaki beş yıllık süreçte, tescilli yapıların özgün ya da yeni işlevle kullanımlarında bir değişiklik görülmemiştir (Özgün: %88,9, Yeni İşlev: %11,1).

Bölgedeki onarım faaliyetlerine bakıldığında, beş yıllık sürede %44,4 oranında esaslı onarım faaliyeti gerçekleştirildiği, bunun yanında tescilli yapıların %55,6'sında hiçbir onarım faaliyetinin gerçekleştirilmediği sonucuna varılmıştır. Bölgede, çalışmanın yapıldığı beş yıllık süreçte basit onarım faaliyeti gerçekleştirilmemiştir

Bölgede gerçekleştirilen onarım faaliyetlerinde kullanılan restorasyon tekniklerine bakıldığında, beş yıl içerisinde yapıların %33,3'ünde çağdaş ek faaliyeti gerçekleştirildiği, sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapım, temizleme ve taşıma gibi restorasyon tekniklerinin ise hiç kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Bölgede yok olan tescilli yapı yer almadığından herhangi bir tasarım yaklaşımı Koruma faaliyetlerindeki üstlenici ve katılımcılara bakıldığında, 2002 yılına kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde olduğu gibi, 2002 ve 2007 yılları arasında da özel kurumun yani halkın korumada etkin rol oynadığı belirlenmiştir. Beş yıllık süreçte gerçekleştirilen %55,5 oranındaki koruma faaliyetinin %44,4'ünde halkın, %11,1'inde ise Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün korumada üstlenici ve katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür. Günümüze kadar gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde Sivil Toplum Örgütlerinin korumada katılımcı ya da üstlenici olarak yer almadıkları görülmüştür. Buradan, bölgede gerçekleştirilen koruma faaliyetlerinde, korumada üstlenicilerin mülk sahipleri olduğu, herhangi bir kurumun katılımcı olarak korumada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan sekiz kentsel sit alanı için genel bir değerlendirme ve ulaşılan sonuç:

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan sekiz kentsel sit alanında, 2002 ve 2007 yılları arasındaki koruma sürecinin irdelendiği çalışmada ulaşılan sonuçlar her bölge için ayrı ayrı ifade edilmiştir. Her bölgede, tek yapı ölçeğinde, yapıların sağlık durumları tespit edilmiş, yapılar değerlendirilebilir, ağır tahripli ve yok olan yapı olarak gruplandırılmıştır. Özgün ya da yeni işlev olmak üzere herhangi bir işlevle kullanılan yapıların, yani değerlendirilebilir yapıların, "aktif" korunduğu kabul edilmiştir. Herhangi bir işlevle kullanılmayan, terkedilmiş yapıların ise ağır tahripli yapılar oldukları belirlenmiş ve bu yapıların ise "pasif" korunduğu kabul edilmiştir. Yerlerinde tespit edilemeyen, yok olmuş yapıların ise korunamadığı kabul edilmiştir. Tüm bu tanımlama ve kabuller temelinde tamamlanan çalışmada, 2002 ve 2007 yıllarında yapılan tespitlerle, bölgelerin korunma durumlarına yönelik yukarıda da ayrıntılı olarak ifade edilen çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Buradan; herhangi bir işlevle kullanılan yapıların yaşatılabildiği, korunabildiği, kullanılmayan yapıların zamanla tahrip olmaya ve yok olmaya mahkum olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan sekiz kentsel sit alanının korunma durumları Tablo 33'de özetlenmektedir. Tablo 33'de görüldüğü üzere, kentsel sit alanlarının etkin korunma

oranlarını ifade eden “aktif korunma oranında” dört bölgede azalan, diğer dört bölgede ise değişmeyen sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu durum, aktif koruma oranının azaldığı bölgelerde, değerlendirilebilir yapı sayısının da azaldığını göstermektedir. “Pasif korunma oranında” ise azalan, artan ve değişmeyen sonuçlar görülmektedir. Pasif koruma oranının artması, o bölgedeki ağır tahripli yapı sayısının arttığını göstermektedir. Pasif koruma oranının değişmemesi o bölgedeki ağır tahripli yapı sayısının değişmediğini göstermektedir. Pasif koruma oranının azalması ise o bölgedeki ağır tahripli yapı sayısının azalması, yani bu yapıların yok olması anlamına gelmektedir. Bu durumda korunamama oranı da artmaktadır. Korunamama oranının değişmemesi, o bölgedeki yok olan yapı sayısının değişmediğini göstermektedir.

Tablo 33. 2007 yılı tespitleri ile Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitlerinde korunma oranları

	Aktif Koruma (Değerlendirilebilir Yapılar) %	Pasif Koruma (Ağır Tahripli Yapılar) %	Korunamama (Yok Olan Yapılar) %
I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez	71	13	16
II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez	61 ↓	6 ↓	33 ↑
III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez	83 ↓	5 ↑	12
Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Akçaabat	88 ↓	9 ↑	---
Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun/Merkez	87	13	---
Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Araklı	58 ↓	23 ↓	19 ↑
I Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Sürmene	70	20	---
II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Sürmene	100	---	---

Tablo 33’de görüldüğü üzere, bazı bölgelerde (II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Sürmene) pasif korunma oranı ve korunamama oranı tespit edilememiştir. Bu durum, bölgede ağır tahripli ve yok olan yapı tespit edilemediği, yapıların tümünün

değerlendirilebilir yapı olduğu anlamına gelmektedir. Bazı bölgelerde ise korunamam oranı (Akçaabat Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Akçaabat ve Giresun Kentsel Sit Alanı, Giresun/Merkez) tespit edilememiştir. Bu durum ise, bölgelerde yok olan yapı tespit edilemediği anlamına gelmektedir.

Tablo 33 ile özetlenen Doğu Karadeniz Bölgesi kentsel sitelerinin korunma durumları olumlu sonuçlar ortaya çıkarmamıştır. Kentsel siteler giderek daha az korunmakta ya da korunma durumları değişmemektedir. Tablo 33’de, nerdeyse tescilli yapı hacminin yarısının yok olduğu kentsel sitelerin (Konakönü Kentsel Sit, Alanı Trabzon/Araklı: Tescilli yapıların %48’i yok oldu ve II Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez: Tescilli yapıların %39’u yok oldu) varlığı görülmektedir. Böyle devam ederse kentsel siteler, hızla kentsel sit olma özelliğini kaybedecektir.

7. KAYNAKLAR

- Afyoncu, F., 2001. XVII. Yüzyılda Hassa Mimarlar Ocağı, Birinci Baskı, Kùltür Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Ahunbay, Z., 2005. Doğal ve Kùltürel Mirası Koruma Alanında Geçerli Uluslar Arası Belgelerin Türkiye'deki Uygulamalara Yansımaları, Korumada 50 Yıl, 9-24, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakùltesi, 17-18 Kasım, İstanbul.
- Ahunbay, Z., 1996. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Birinci Baskı, YEM Yayın, İstanbul.
- Akıncı, N.F., 2001. Türkiye'de Anıt Eserlerin Korunabilirliği Üzerine, Taç Vakfının 25 Yılı, 16-18, Taç Vakfı Yayını, Birinci Baskı, İstanbul.
- Akıncıtürk, N., 2002. 700 Yıllık Cumalkızık Köyü Yapısal Sorunlarının Fiziksel Boyutu, Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakùltesi Dergisi, 7, 1, 197-210.
- Aksoylu, S., 2000. Eski Kent Dokularında Koruma İmar Planlarının Doku Karakterine Olumsuz Etkileri, Arradamento Mimarlık Dergisi, 11, 117-121.
- Anadolu, M., 1969. Trabzon'daki Bizans Çağı Yapıları, İ.T.Ü. Matbaası, İstanbul.
- Anonim, 1989. Trabzon I, II ve III Nolu Kentsel Sit Alanları Koruma Amaçlı İmar Planı Ek Yönetmeliği, Trabzon Koruma Kurulu Arşivi.
- Anonim, 1997. Bir Tutkudur Trabzon, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- Anonim, 1998. Fener ve Balat Semtlerinin Rehabilitasyonu (İstanbul Tarihi Yarımadası), Fatih Belediyesi Yayını, İstanbul.
- Anonim, 2000. Giresun Tarihi Sempozyumu, Giresun Belediyesi, Kùltür Yayınları, No:1.
- Anonim, 2001. Taç Vakfının 25 Yılı, Taç Vakfı Yayını, Düzenleyen: Haluk Sezgin, İstanbul.
- Anonim, 2002. Trabzon Koruma Kurulu Kapsamındaki Kentsel Sitlerin Koruma İmar Planları, Trabzon Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi.
- Akçura, T. ve Çapar, M., 1973. İmar Planlarında Tarihi Kent Dokusu ve Tarihi Eserlerle İlgili Tutumların İncelenmesi, Mimarlık Dergisi, 8,8-10.
- Özbilen, A., 1991. Kent İçi Açık Alanlar ve Dağılımı, Tarihi Eserler ve Gelişen Yeni Yapılaşma, KTÜ Yayını, No:155, Trabzon.
- Alsaç, Ü., 1992. Türkiye'de Restorasyon, Birinci Baskı, İletişim Yayını, İstanbul.

- Altınoluk, Ü., 1998. Binaların Yeniden Kullanımı, Yapı Endüstri Merkezi Yayını, İstanbul.
- Aplin, G., 2002. Heritage, Identification, Conservation and Management, Oxford University Press, 1st Edition, Oxford.
- Arkon, C., 1992. Günümüz Korumacığının Sorunları, Ege Mimarlık, TMMOB Odası İzmir Şubesi, 2,51-57.
- Ashworth, G.J. ve Tunbridge, J.E., 2000. The Tourist-Historic City, 1st Edition, Oxford.
- Avcı, N., 2001. Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Konusunda Örgütlenme Koruma Sorunları, Taç Vakfının 25 Yılı:Anı Kitabı:Türkiye’de Risk Altında Doğal ve Kültürel Miras, Der. Sezgin, H., 69, TAÇ Vakfı Yayını, İstanbul.
- Aysu, E., 1982. Trabzon Kenti Planlama Çalışmaları ve Tarihsel Çevre Koruma İlişkileri, Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi, 2. Kitap, Ankara, 181-208.
- Bakır, İ. ve Kalfaoğlu, S., 2005. Kentsel Sit Alanlarının Korunmasına Dönük Planlama Yaklaşımları, Bu Yaklaşımlarda Tasarımcının Konumu, Korumada 50 Yıl, 91-99, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 17-18 Kasım, İstanbul.
- Bakır, İ. ve Kalfaoğlu, S., 2003. İmar Planlarının Geleneksel Kent Mekanlarında Konut Dokularının Dönüştürülmesine Yaklaşımı, TMMOB Şehir Plancıları Odası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 77-78, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayını, İstanbul.
- Berkol, F., 1970. Vakıf Müessesesi: Hukuki Mahiyeti ve Tarihi Tekamülü, Vakıflar Bülteni-1, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınlarından, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Anonim, 2005. Beypazarı Yeniden Proje Kitabı, Beypazarı Belediyesi Yayını.
- Binan, C., 2001. Türkiye’de Anıtsal Mimari Mirasın Restorasyonu ve Özgünlüğünün Korunması ile İlgili Riskler, Taç Vakfının 25 Yılı:Anı Kitabı:Türkiye’de Risk Altında Doğal ve Kültürel Miras, Der. Sezgin, H., 109-114, TAÇ Vakfı Yayını, İstanbul.
- Binan, D., 1995. Koruma Kurullarının Oluşumu ve Sorumluluk Bölgelerinin Saptanmasında Ölçütler ve Sorunlar:Kapadokya Örneği, Mimar Sinan Üniversitesi 2. Kentsel Koruma Yenileme ve Uygulamalar Kolokyumu, Ed. Prof. Dr. Çubuk, M., 182, İstanbul.
- Bosselman, F.P., Peterson, C.A. ve McCarthy, C., 1999. Management Tourism Growth, Washington .
- Candaş, N., 2002. Tarihi Çevre Korumada Yaklaşımlar ve Teknikler; Örnekleme: Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Candas, N., 2003. Efficiency of Institutions in Preservation: A Case in Historical Districts of Eastren Black Sea Region, Livenach Internetal Congress, 1-4 July, 288-298, Trabzon / Turkey.
- Candaş Kahya, N. ve Sağsöz, A., 2005. Kentsel Sitlerde Değişim: Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri, Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını ISSN 1300-7319, 2004/4, 57-66.
- Candaş Kahya, N., Elmali, D., Midilli Sarı, R. ve Sağsöz, A., 2005. Tarihi ve Mimari Mirasın Kalkınma Planı İçindeki Önemi ve Yeri: Doğu Karadeniz Bölgesi/Tarihi Çevreler, Doğu Karadeniz Bölgesi Kalkınma Sempozyumu, 13-14 Ekim, 311-324, KTU, Trabzon.
- Candas Kahya, N., Ozgen, S., Midilli Sari, R., Elmali, D. ve Sagsoz, A., 2007. Preservation, Institutions, Policies and Applications Related to Process/Comparative Analysis of Italy-France-England and Turkey, Uluslararası Yapı-Yaşam Kongresi, 22-25 March, 29-43, Bursa/Turkey.
- Candaş Kahya, N., Elmali Şen, D., Midilli Sarı, R., Özgen, S.ve Zorlu, T., Sağsöz, A., 2007. Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Koruma Kavramının Gelişimi, Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu, 27-29 Eylül, Ankara.
- Candas Kahya, N., Elmali, D., Midilli Sari, R., Ozgen, S. ve Sagsoz, A., 2007. Coastal Settlements in the Eastern Black Sea Region: An Example of Trabzon/Konakönü Urban District, V. International Gazimagosa Symposium, 8-10 October, Eastern Mediterranean University, Gazimagosa, North Cyprus.
- Cervellati, P., 2007. Revitalization Historic Town Centre, Plan for The Preservation of The Historic Centre, Bologna-1969, <http://web.bsu.edu/perera/iphs/Exhibition/08bologna.pdf>, 05.06. 2007.
- Choen, N., 1999. Urban Conservation, The MIT Press, Cambridge-Massachussetts.
- Çeçener, B., 1982. Taşınmaz Eski Eser Koruma Olayı Kararları Organları Koruma Politikası ve Ülkemiz, Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi, 2. Kitap, 251-270, Kasım, Ankara.
- Dana Facaros and Michael Pauls, Cadogan Guides, 2000. Italy: Three cities – Venice, Padua ,Verona, London, <http://www.offbeattravel.com/verona.html>, 21.06.2007.
- Davide del Curto, Franco Raimondi, 2007. Wispher: Cooperating wireless sensors for preservation of artistic heritage, Case Study: Arena di Verona, Sentient future competitions vision for innovation applications, <http://www.embedded-wisents.org/competition/pdf/raimondi.pdf>, 21.06.2007.
- Erder, C., 1971. Tarihi Çevre Kaygısı, Yayın No:18, ODTÜ Yayını, Ankara.
- Erder, C., 1975. Tarihi Çevre Bilinci, Yayın No:24, ODTÜ Yayını, Ankara .

- Ekinci, O., 2005. Mimarlar Odası ve Koruma, Korumada 50 Yıl, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 17-18 Kasım, 25-32, İstanbul.
- Eruzun, C., 1992. Korumada Kentsel Tasarım Boyutu, Ege Mimarlık, TMMOB Odası İzmir Şubesi, 2, 60-61.
- Feilden B.M., 1982. Conservation of Historic Buildings, 1st Edition, , London.
- Fitch, J.M., 1982. Historic Preservation: Curatorial Management of the Built World, published by McGraw-Hill, USA.
- Genim, M.S., 2005. Koruma Kültürü Üzerine Düşünceler, Korumada 50 Yıl, 33-38, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 17-18 Kasım, İstanbul.
- Genim, S.M., 2001. Koruma Kültürü Üzerine, Taç Vakfının 25 Yılı:Anı Kitabı:Türkiye’de Risk Altında Doğal ve Kültürel Miras, Der. Sezgin, H., 195-199, TAÇ Vakfı Yayını, İstanbul.
- Geçek,B., 1989. Akçaabat’ın Orta Yeri Mahalle, Trabzon Dergisi, 23-37.
- Gianighian, G., 2001. Management of Historic Centre Fiers Published, Venice, Italy, Fondon, Edit by Robert Pickart.
- Grey, S., 1998. Context: new buildings in the historic setting/Section 2: The essential elements in developing new design for historic setting, Edit by Warren, J., Worthington, j., Taylor, S., 1st Edition, Oxford.
- Güçhan, N.Ş., Kurul, E., 2005. 2003-2005 Döneminde Gerçekleştirilen Yeni Yasal Düzenlemeler ve Koruma Alanına Etkileri: Bir Ön Değerlendirme, Korumada 50 Yıl, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 17-18 Kasım, 159-168, İstanbul.
- Gülersoy, N.Z., Tezer, A. ve Yiğiter, R., 2001. Zeyrek: A study in Conservation, İTÜ Yayını, İstanbul.
- Hasol, D., 1997. Bir Başka Koruma Örneği:Paris, Yapı Dergisi, 187, 76-83.
- Horuloğlu, Ş., 1983. Trabzon ve Çevresinin Tarihi Eserleri, Birinci Baskı, Er Ofset Matbaacılık, Ankara .
- ICOMOS/CIVVIH 2005. Annual Meeting and Scientific Symposium, May 21-24, İstanbul.
- İncedayı, D., 2007. User Participation in The Process of Presevation, Bologna Historic Core Presevation Project: A Case Study, http://www.neduet.edu.pk/Arch_2Jne/Arch11/JRAP-2002/JRAP%202/denizrevised%20version.pdf, 05.06.2007.
- İdil, B., 2005. Akademik Cemadatçılık, Yapı Dergisi, 284, 14-15 .

- Jokilehto, J., 1998. Context: new buildings in the historic setting/Section 2: Organization, charters, and world movement-an overview, Edit by Warren, J., Worthington, j., Taylor, S., 1st Edition, Oxford.
- Jokilehto, J., 1999. A History of Architectural Conservation, 1st Edition, Oxford .
- Kanadoğlu, S., 1998. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, Birinci Baskı, Turhan Kitabevi Yayını, Ankara.
- Kaplan, H., ztrk, M., 2005. Koruma Planlamasında Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları ile Koruma Amaçlı İmar Planları İlişkisinin Kurulması ve Yeni (5226 Sayılı) Yasa erevesinde Değerlendirilmesi, Korumada 50 Yıl, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 17-18 Kasım, 195-205, İstanbul.
- Karpuz, H., 1990. Trabzon, Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara.
- Kiper, P., 2006. Küreselleşme Sürecinde kentlerin tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması, Türkiye-Bodrum rneği, Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayını, Birinci Baskı, İstanbul.
- Kocabaş, A., 2006. Kentsel Dönüşüm (Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye'deki Beklentiler, Literatür Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- Kuban, D., 1997. Kentin Kültürü, Yapı Dergisi, 184, 3, 55-57.
- Kuban, D., 2000. Tarihi evre Korumanın Mimarlık Boyutu, Birinci Baskı, YEM Yayın, İstanbul.
- Kuban, D., 2001. Türkiye'de Kentsel Koruma, Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Kuloğlu, N., 1994. Konuttaki İşlevsel Değişimin Tarihi evrelerin Korunmasında Oluşturduğu Güçlükler Ve zm nerileri Ortahisar rnek alışması, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Laborie, S., 2007.
http://www.bordeaux-tourisme.com/uk/decouvrir/quelques_dates.html,
10.06.2007.
- Larkman, P., J., 1996. Consevation and The City, Routledge, USA.
- Levi, E.A., 2001. Antik Eserlerin Malzeme Olarak Grlp Kullanılması, Ta Vakfının 25 Yılı, Ta Vakfı Yayını, Birinci Baskı, İstanbul.
- Lovie, D., 2001. Management of Historic Centre Fiers Published, Venice, Italy, London, Edit by Robert Pickart.
- Madran, E., 2002. Tanzimattan Cumhuriyete Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tutumlar ve Düzenlemeler:1800-1950, ODTÜ Yayını, Ankara.

- Madran, E., 2005. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatındaki Son Düzenlemeler, Korumada 50 Yıl, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 245-253, 17-18 Kasım, İstanbul.
- Madran, E., zgnl, N., 1982. Planlı Dönemde (1963-1981) Tarihsel evrenin Korunması ve Değerlendirilmesinde Kamunun Yaklaşımı, Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi, 2. Kitap, 283-302, Kasım, Ankara.
- Madran, E., zgnl, N., 2005. Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, TMMOB Yayını, Birinci Baskı, Ankara.
- Oktay, B., Hoşkara, Ş.., 2005, Tarihi Kentsel Alanların Korunmasında Sürdürülebilir Canlandırma Yaklaşımı, Korumada 50 Yıl, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 269-275, 17-18 Kasım, İstanbul.
- Okyay, İ., 2001. Fransa’da Kentsel Sit Alanlarının Korunması Malraux Yasası, Birinci Baskı YEM Yayını, İstanbul.
- Oldershaw, C., 2007. Welcome To The Grainger Town Project, <http://www.newcastle.gov.uk/grainger.nsf>, 21.06.2007.
- Ortaylı, İ., 1985. Tanzimatta Vilayetlerde Eski Eser Taraması, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, 6, 1599, İstanbul.
- Orbaşlı, A., 2000. Turists in Historic Towns, Urban Conservation and Heritage Managenet, First Published by E-FN Spon, London.
- Öztürk, N., 1995. Türk Yenileşme Tarihi erçevesinde Vakıf Müessesesi, Türk Diyanet Fakfi Yayınları/144, Ankara.
- Sezgin, H., 2005. XXI. Yüzyıl Başında Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Kavramının Gelişimi Dünya’daki ve Türkiye’deki Sonuçları, Korumada 50 Yıl, 1-6 Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 17-18 Kasım, İstanbul.
- Shopsin, W.C., 1989. Restoring Old Buildings for Contemporary Uses, 1st. Edition, New York.
- Tamer, C., 1974. Cumhuriyet Devrinde Eski Eser Anlayışı Ve Onarım Faaliyetleri, Rölöve ve Retorasyon Dergisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1, 1, Ankara.
- Tahiroğlu, B., 1985, Tanzimat’tan Sonra Kanunlaştırma Hareketleri, Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, 4, 889-890, İstanbul.
- Tapan, M., 2005. Kentleşme ve Mimarlıkta ‘Kimlik’ zerine, Yapı Dergisi, (284):55-56.
- Tiesdell S., Oc, T., Heath T., 1996. Revitalizing Historic Urban Quarters, 1st. Edition, London.

- Tuluk, Ö.İ., Düzenli, H., İ., 2006. Yitik Mirasın İzinde:Trabzon'da Osmanlı Cami ve Mescitleri (1461–1583), 17. International Committee of Pre-Ottoman and Otoman Studies (CIEPO), 18-23 Eylül, KTÜ, Trabzon.
- Tunçer, M., 2000. Tarihsel Çevre Koruma Politikaları Ankara, Birinci Baskı, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Tung, A., M., 2001. Preserving The Worlds Great Cities, 1st Edition, New York.
- Ulukavak, K., 2004. 1975'lerden 2000'lere Safranbolu, Müzekent Safranbolu Gazetesi, Ocak-Şubat-Mart.
- Velioglu, A., 1992. Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım ve Süreci Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Weaver, M.E., 1997. Conserving Buildings: A Manuel of Techniques and Materials, 1st. Edition, New York.
- Yücel, C., 2004. Türkiye'de Kentsel Koruma Alanlarının Planlanmasına Yönelik Bir Sistem Önerisi, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yücel, C., Gülersoy, N., Z., 2006. Türkiye'de Kentsel Sit Alanlarının Planlanması İçin Bir Sistem Önerisi, İTÜ Dergisi/a, 5, 1, 3-14.
- Zeren, N., 1981. Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul.
- Zorlu, T. 2006. Kişisel Fotoğraf Arşivi.
- URL 1. <http://www.aguideinvenice.com/itinerari/viewpoints.html>, 20.06.2007.
- URL 2. <http://photo.net/travel/italy/venice-history>, 20.06.2007.
- URL 3. <http://townverona.org/content/History>, 14.06.2007.
- URL 4. <http://www.quickbooker.com/france/france-cities/nimes-france.html>, 14.06.2007.
- URL 5. http://www.bordeaux-tourisme.com/uk/decouvrir/quelques_dates.html, 14.06.2007.
- URL 6. <http://www.avignon.fr/en/>, 14.06.2007.
- URL 7. <http://www.ecole-avignon.com/an/school/index.htm>, 14.06.2007.
- URL 8. <http://www.myenglandtravel.com/york.html>, 21.06.2007.
- URL 9. <http://links.jstor.org>, 22.06.227.
- URL 10. http://www.oxfordcity.co.uk/info/central_oxford.html, 22.06.227.

URL 11. <http://www.arkitera.com/v1/haberler/2002/07/16/cumalikizik.htm>14.06.2007.

URL 12. <http://www.bursa.gov.tr/cumalikizik/images.htm> 14.06.2007.

URL 13. <http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx>14.06.2007, 14.06.2007.

7. EKLER

7.1. Kentsel Sitlerin Koruma Amaçlı İmar Planları

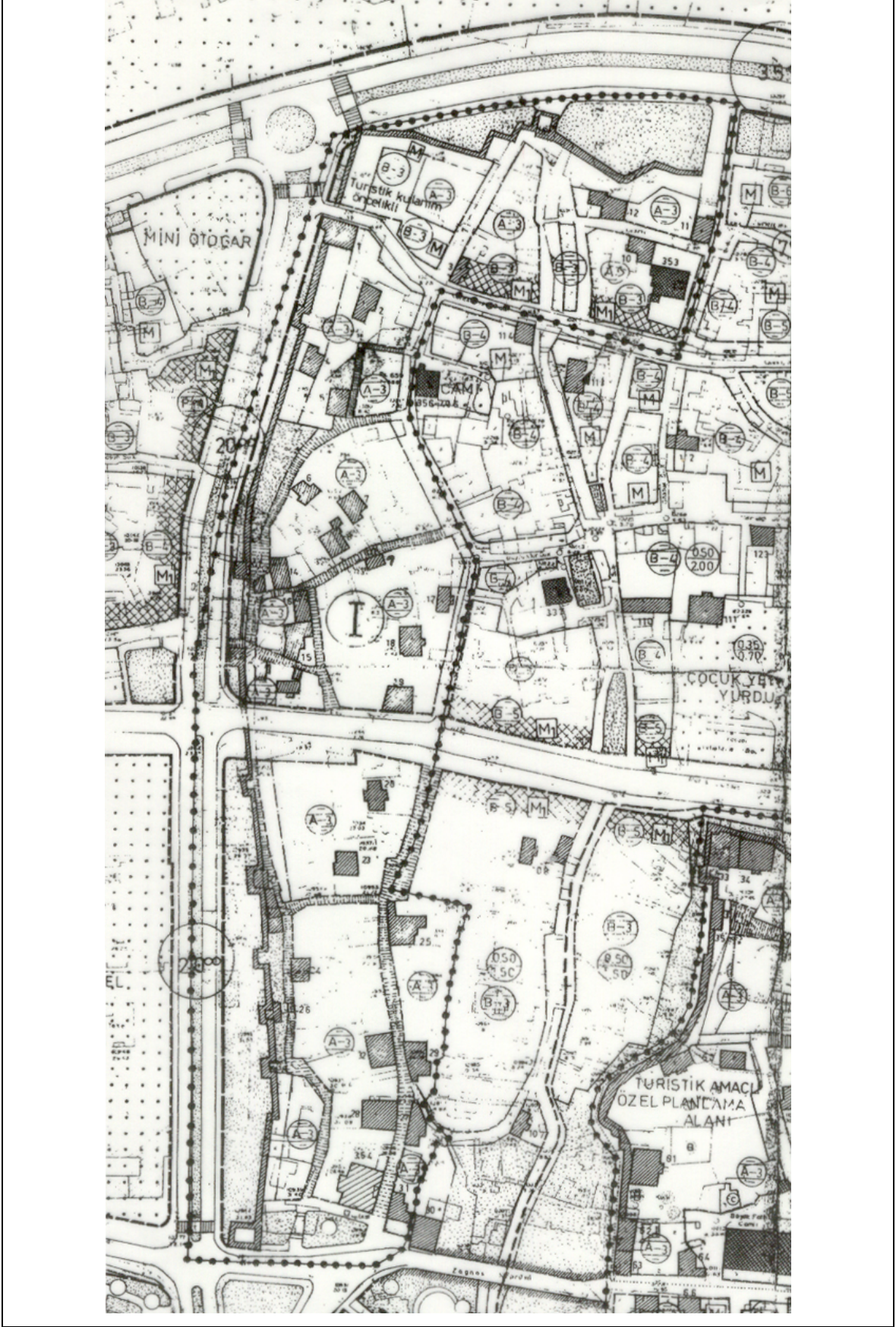
Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan kentsel sitlerin Koruma Amaçlı İmar Planları Ek Şekil 1, Ek Şekil 2, Ek Şekil 3, Ek Şekil 4, Ek Şekil 5, Ek Şekil 6, Ek Şekil 7 ve Ek Şekil 8'de görülmektedir.

7.2. Kentsel Sit Alanlarındaki Tescilli Yapıların 2007 Yılı Alan Çalışması ile Edinilen Görüntüleri

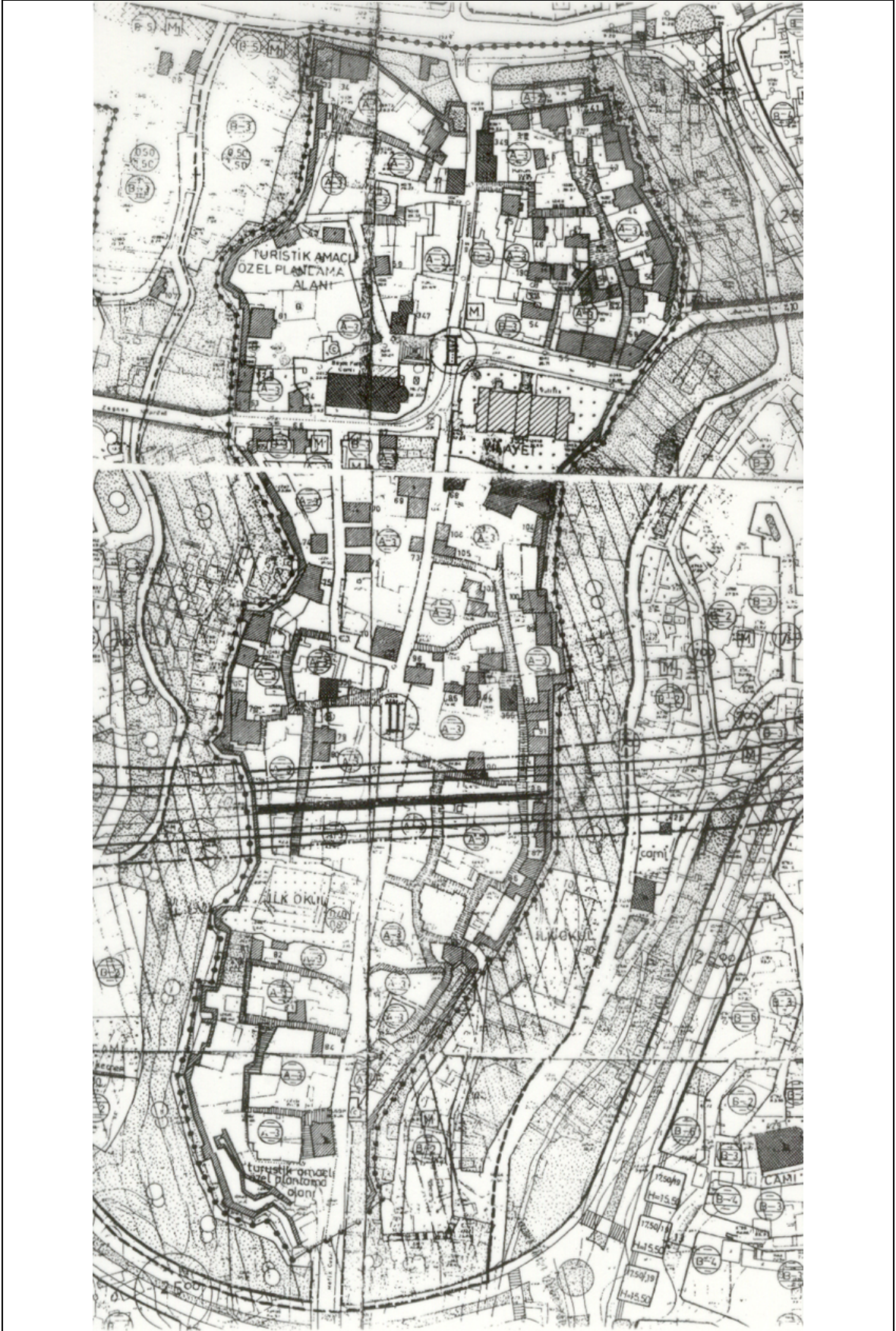
Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan tescilli yapıların 2007 yılı tespitleri ile edinilen görüntüleri, sağlık durumlarına göre tanımlanarak Ek Tablo 1, Ek Tablo 2, Ek Tablo 3, Ek Tablo 4, Ek Tablo 5, Ek Tablo 6, Ek Tablo 7, Ek Tablo 8, Ek Tablo 9, Ek Tablo 10, Ek Tablo 11 ve Ek Tablo 12'de gösterilmektedir. Tescilli yapılar değerlendirilebilir yapı, ağır tahripli yapı ve yok olan yapı olmak üzere tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar renkli anlatımlarla ifade edilmiştir.

Değerlendirilebilir yapı	■
Ağır tahripli yapı	■
Yok olan yapı	■

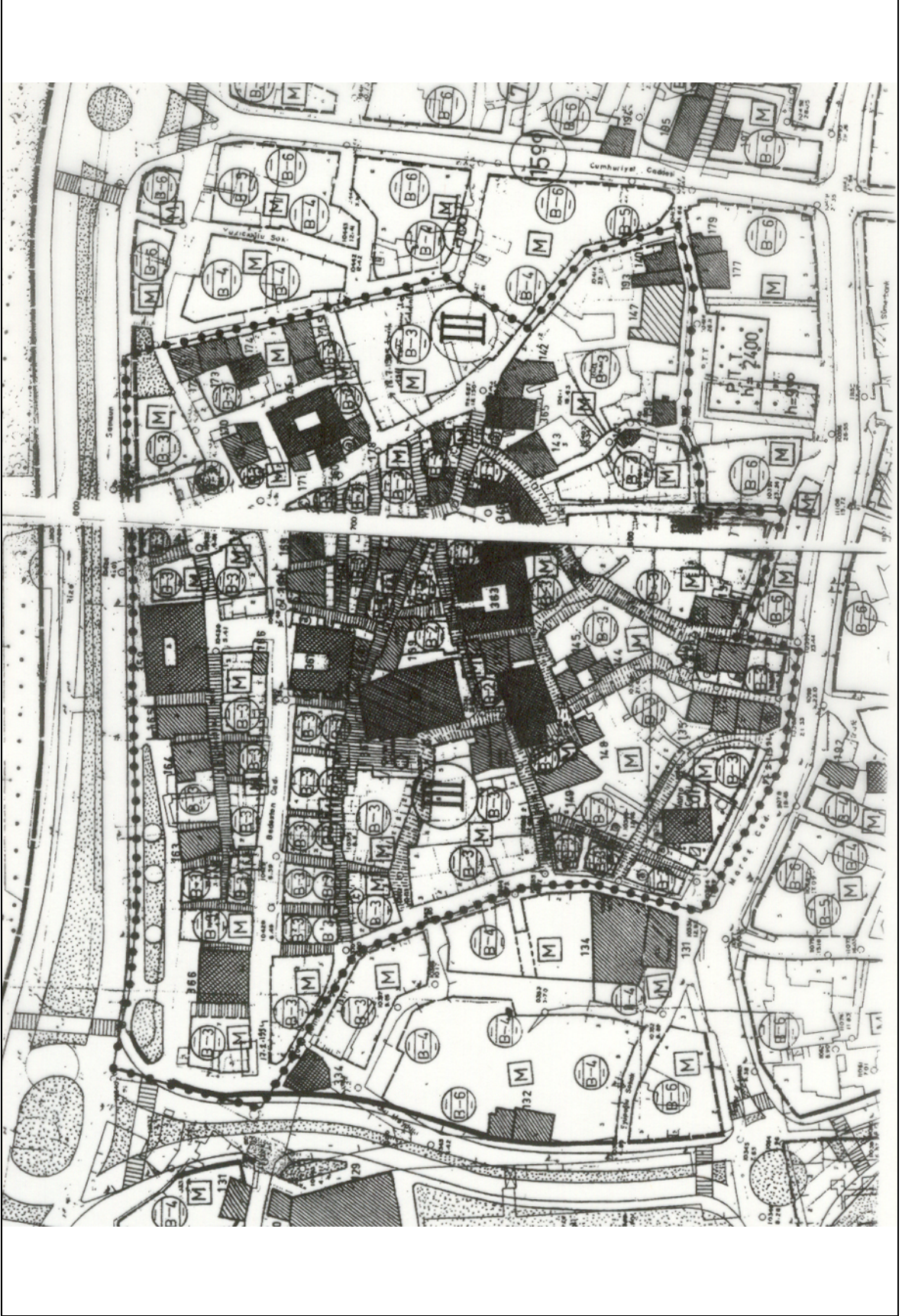
Yok olan yapıların yer aldığı dört bölgede (I, II ve III Nolu Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Merkez ile Konakönü Kentsel Sit Alanı, Trabzon/Araklı) yok olan yapı tabloları ayrıca oluşturulmuştur. Böylece, yok olan tescilli yapıların yerlerinde yapılan yeni yapıların, tarihi çevre içinde tasarım anlayışları çerçevesinde değerlendirilmeleri daha kolay olacaktır.

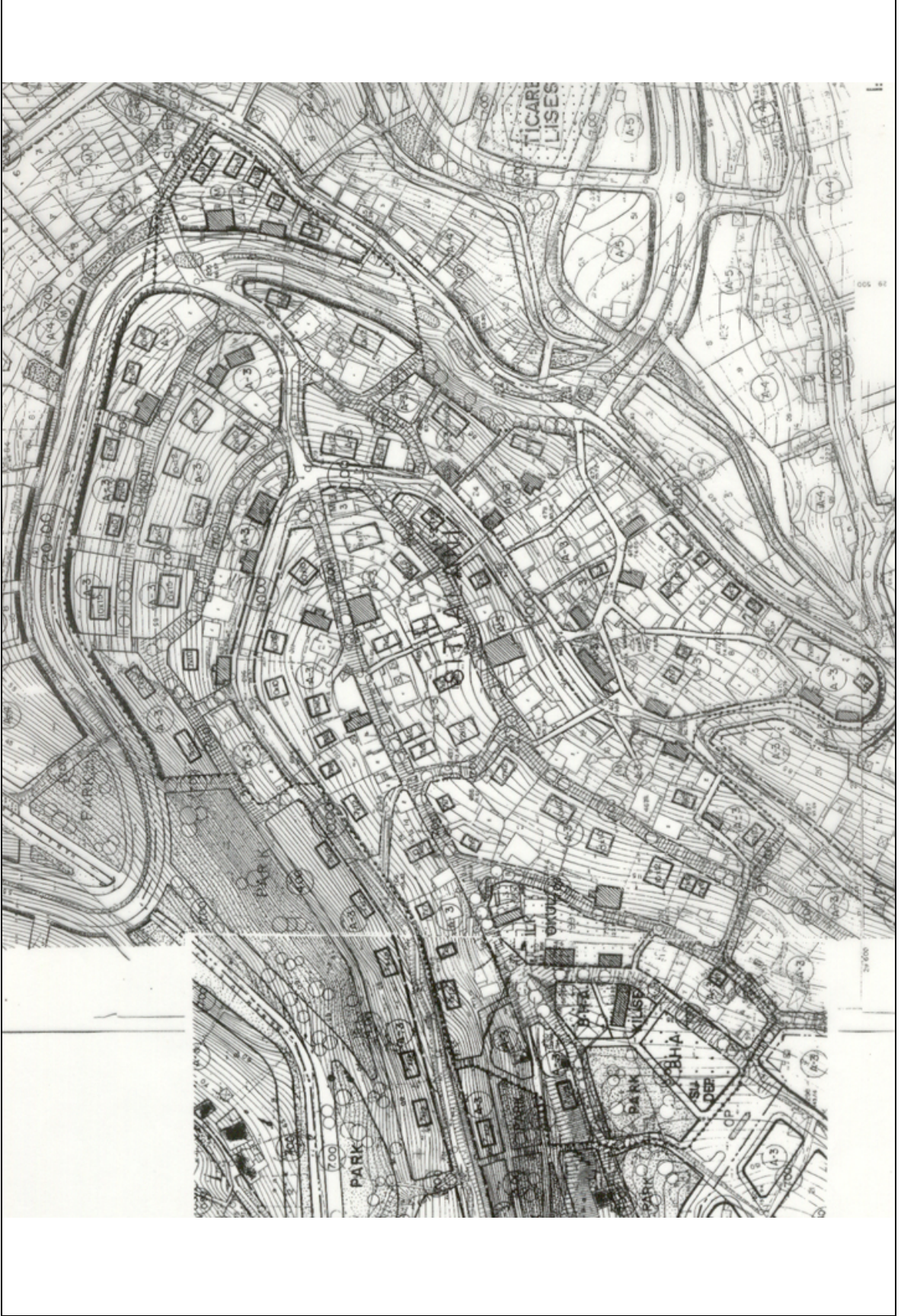
Ek Şekil 1. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon koruma imar planı, (Anonim, 2002)

Ek Şekil 2. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon koruma imar planı, (Anonim, 2002)

Ek Şekil 3. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon koruma imar planı, (Anonim, 2002)

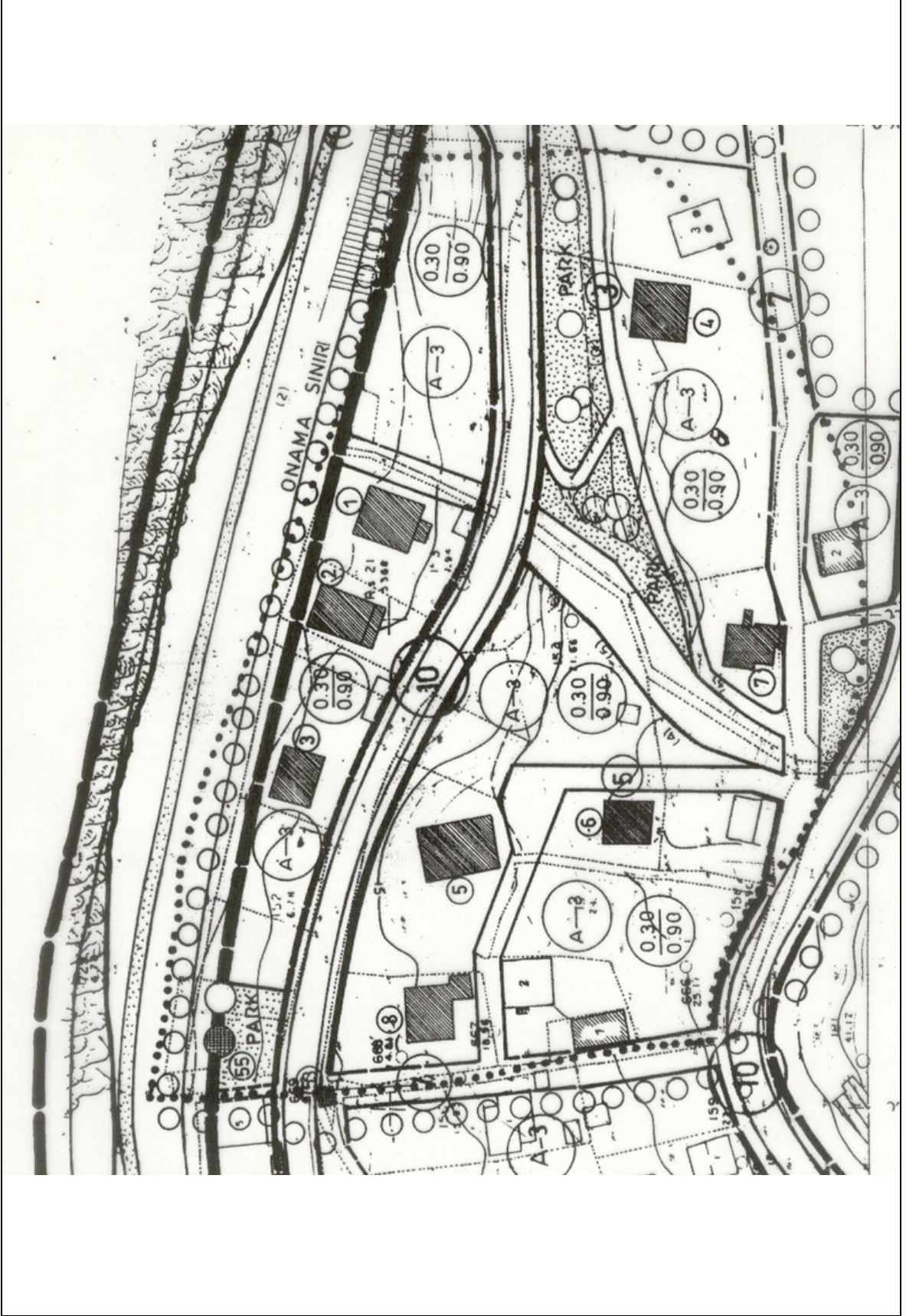
Ek Şekil 4. Akcaabat Kentsel Sit Alanı koruma imar planı, (Anonim, 2002)

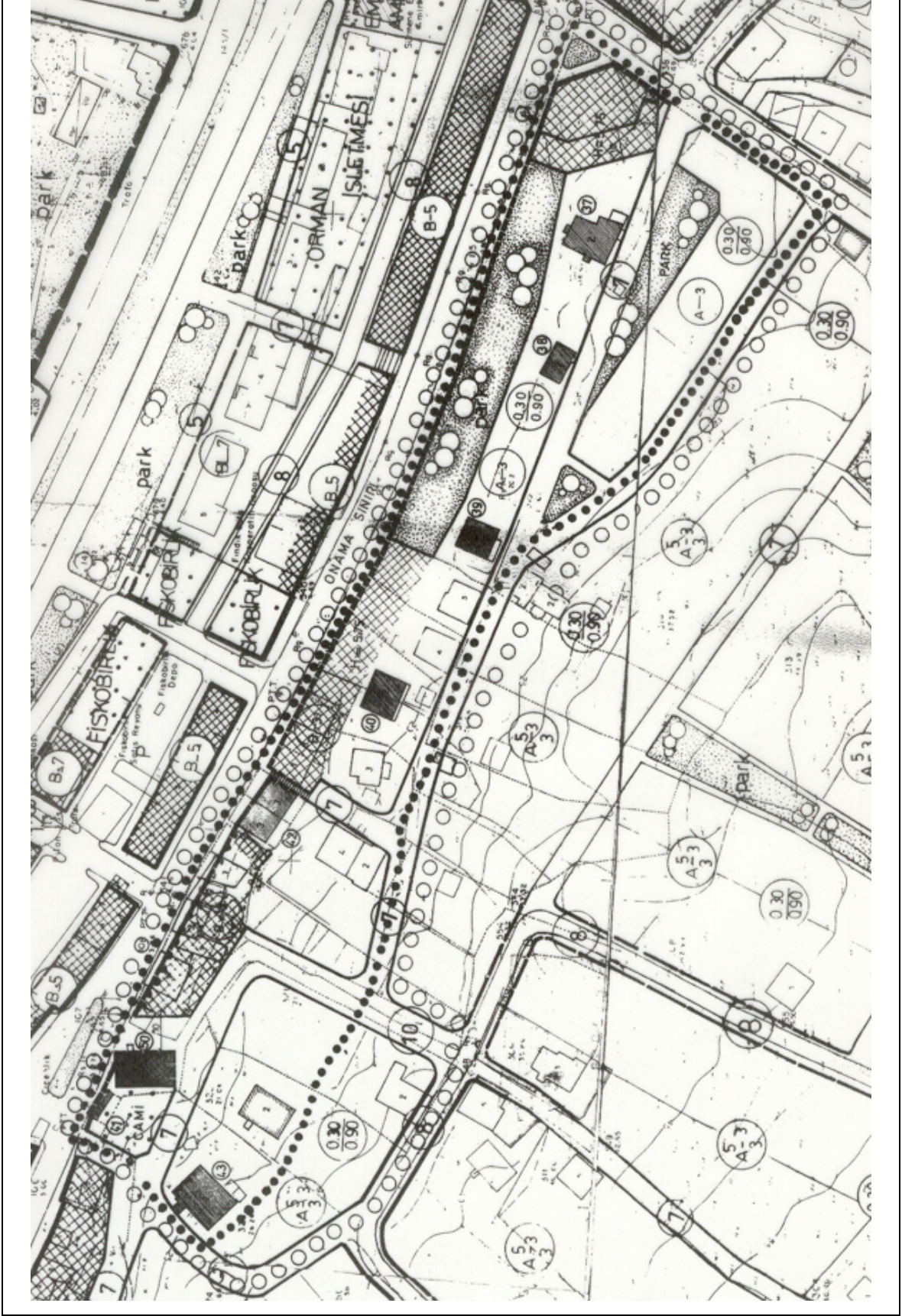
Ek Şekil 5. Giresun Kentsel Sit Alanı koruma imar planı, (Anonim, 2002)

Ek Şekil 6. Konakönü Doğal ve Kentsel Sit Alanı sınırları, (Anonim, 2002)

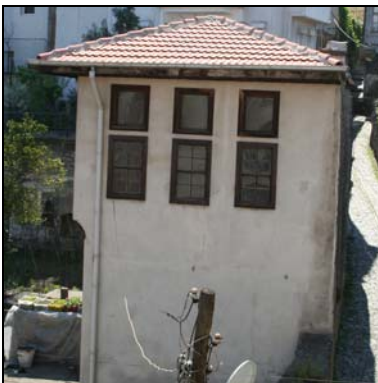

Ek Şekil 7. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene koruma imar planı, (Anonim, 2002)

Ek Şekil 8. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene koruma imar planı, (Anonim, 2002)

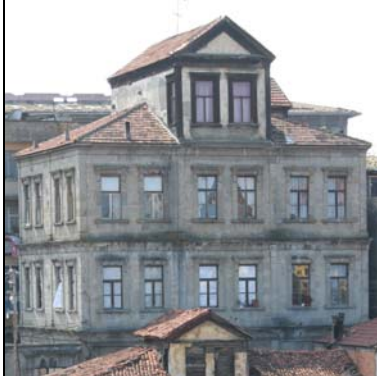

Ek Tablo 1. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'daki tescilli yapılar

I NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO1:- KONUT	NO2: KONU	NO4: KONUT
		
NO5: KONUT	NO6: KONUT	NO7: KONUT
		
NO8: KONUT	NO9: KONUT	NO11: KONUT
		
NO12: KONUT	NO13: SEKİZ DİREKLİ HAMAM	NO14: KONUT

Ek Tablo 1'in Devamı

I NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
 NO15: KONUT	 NO16: KONUT	 NO17: KONUT
		
 NO18: KONUT	 NO20: KONUT	 NO22: KONUT
		
 NO23: KONUT	 NO24: KONUT	 NO25: KONUT
		
 NO26: KONUT	 NO28: KONUT	 NO29. KRES

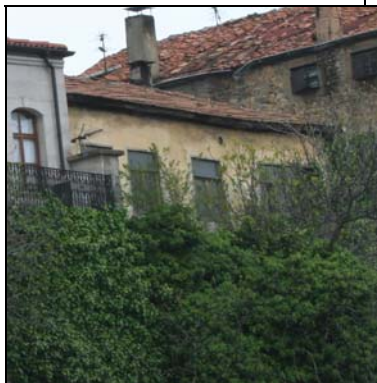
Ek Tablo 1'in. Devamı

I NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO30: MİSAFİRHANE	NO31: MOBİLYA MAĞAZASI	NO32: KONUT
		
NO33: AŞAĞIHİSAR SURLARI	NO34: ABDULLAH PAŞA ÇES.	NO35: HACI AHMET ÇEŞMESİ
		
NO37: KONUT	NO38: KONUT	

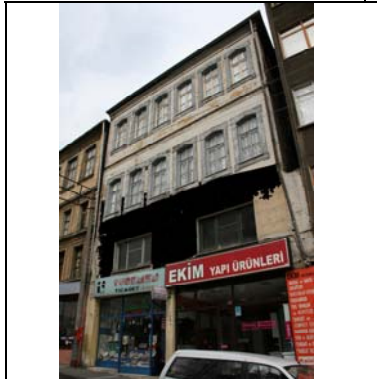

Tablo 2. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'daki yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar

I NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO3	NO10	NO19
		
NO21	NO27	NO36

Ek Tablo 3. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da yer alan tescilli yapılar

II NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO3	NO4: KONUT	NO5: KONUT
		
NO8: KONUT	NO13: KONUT	NO14: KONUT
		
NO15: KONUT	NO16: KONUT	NO17: KONUT
		
NO18: KONUT	NO19: KONUT	NO20: KONUT

Ek Tablo 3'ün Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO21: KONUT	NO22: KONUT	NO24: KONUT
		
NO25: KONUT	NO26: KONUT	NO27: TİCARET YAPISI
		
NO28: TİCARET YAPISI	NO29: KONUT	NO30: KONUT
		
NO31: TÖMER DİL KURSU	NO32:	NO33: KONUT

Ek Tablo 3'ün Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO34: MESCİD	NO35: KÜTÜPHANE	NO36: KANUNİ VAKFI
		
NO37: VAKIF BİNASI	NO38: DERNEK BİNASI	NO39: RÖLÖVE ve REST. MÜD.
		
NO40: FATİH CAMİ	NO41: KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ	NO42: HÜSEYİN K. KÜL. MER.
		
NO47: RUS KONSOLOSLUĞU	NO48: RUS KONSOLOSLUĞU	NO49: KONUT

Ek Tablo 3'ün Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO50: REHABİLİTASYON MER.	NO51: GÜRCİSTAN KONSOL	NO52: KRES
		
NO53: KONUT	NO54	NO55
		
NO56: KONUT	NO57	NO58
		
NO69: MUSA PAŞA CAMİ	NO71: KONUT	NO72: KONUT

Ek Tablo 3'ün Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO73: KONUT	NO74: MÜZİK KURSU	NO75: KONUT
		
NO76: KONUT	NO81: KONUT	NO85: KONUT
		
NO86	NO88: KONUT	NO89: KONUT
		
NO90: İÇKALE CAMİ	NO91: YUKARIHİSAR SURLARI	NO92

Tablo 4.II Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'daki yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar

II NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO1 ve NO2	NO6: ÇİFTE HAMAM VARDI	NO7
		Görüntülenemedi
NO9	NO10 ve NO11	NO12
		
NO23	NO43	NO44 ve NO45
		
	58-59-60-61-62-67-70-77-78-79-80	NO63

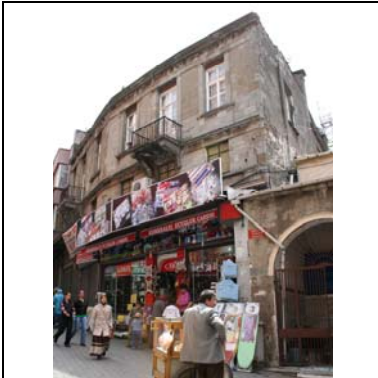
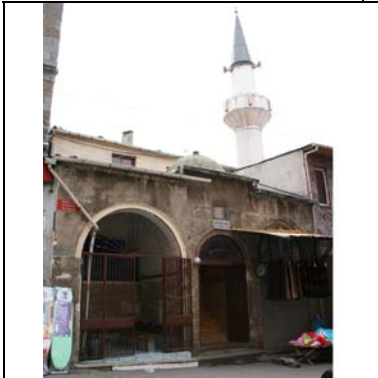
Ek Tablo 4'ün Devamı

II NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO64	NO65	NO66
		
NO82-NO83-NO84		

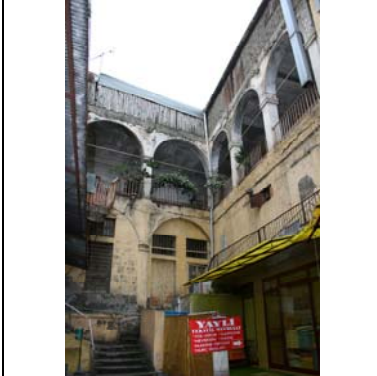

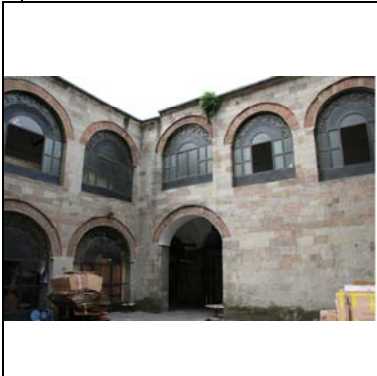
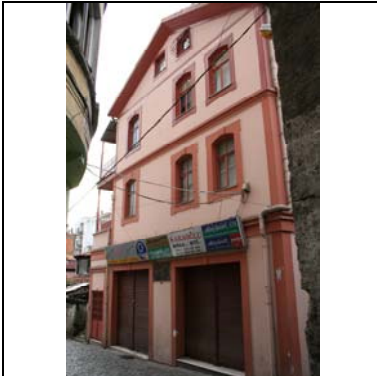

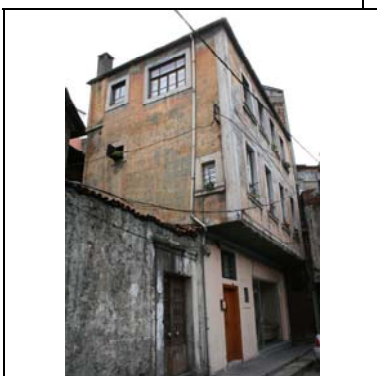
Ek Tablo 5. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da yer alan tescilli yapılar

III NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO1: VAKIFHAN	NO2: POLİS MÜDÜRLÜĞÜ	NO3: TİCARET YAPISI
		
NO4: TİCARET YAPISI	NO6: TİCARET YAPISI	NO7: TİCARET YAPISI
		
NO8: TİCARET YAPISI	NO9-NO10-NO11	NO15
		
NO16: TİCARET YAPISI	NO17: TİCARET YAPISI	NO18: HACI SALİH CAMİ

Ek Tablo 5'in Devamı

III NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO20: TİCARET YAPISI	NO21: TİCARET YAPISI	NO22: BEDESTEN
		
NO23: CARŞI CAMİ	NO24: TİCARET YAPISI	NO25: TİCARET YAPISI
		
NO26: TİCARET YAPISI	NO27: TİCARET YAPISI	NO28: TİCARET YAPISI
		
NO29: TİCARET YAPISI	NO30: TİCARET YAPISI	NO31: SEMERCİLER CAMİ

Ek Tablo 5'in Devamı

III NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO32: TİCARET YAPISI	NO33: SABIRHAN	NO34: TİCARET YAPISI
		
NO35: TAŞHAN	NO36: KONUT	NO37: TİCARET YAPISI
		Görüntülenemedi
NO38: İSKENDER PAŞA HAMAMI	NO39: KONUT	NO40: KONUT
		
NO41: KONUT	NO42: KONUT	NO43: TİCARET YAPISI

Ek Tablo 5'in Devamı

III NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO44: MÜFTÜLÜK VAMİ	NO45: DERNEK BİNASI	NO46: DERNEK BİNASI
		
NO47: TİCARET YAPISI	NO48: TİCARET YAPISI	NO50: KONUT
		
NO51: KONUT	NO53: KONUT	NO54: KRES
		
NO55: TELEKOM	NO56: TİCARET YAPISI	NO57: TİCARET YAPISI

Tablo 6. III Nolu Kentsel Sit Alanı-Trabzon'da yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar

III NOLU KENTSEL SİT ALANI/TRABZON		
		
NO5	NO12	NO13
		
NO14	NO19	NO49
		
NO52		

Ek Tablo 7. Akçaabat Kentsel Alanı-Trabzon'da yer alan tescilli yapılar

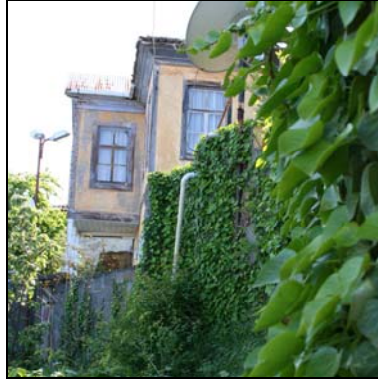
AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI		
		
NO1: KÖNUT	NO2: KÖNUT	NO3: KÖNUT
		
NO4: KÖNUT	NO5: KÖNUT	NO6: KÖNUT
		
NO7: KÖNUT	NO8: KÖNUT	NO9: KÖNUT
		
NO10: KÖNUT	NO11: KÖNUT	NO12: KÖNUT

Ek Tablo 7'nin Devamı

AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI

NO13: KONUT

NO14: KONUT

NO15: KONUT

NO16: KONUT

NO17: KONUT

NO18: KONUT

NO19: KONUT

NO20: KONUT

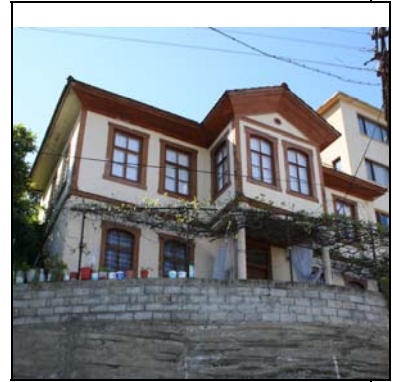
NO21: KONUT

NO22: KONUT

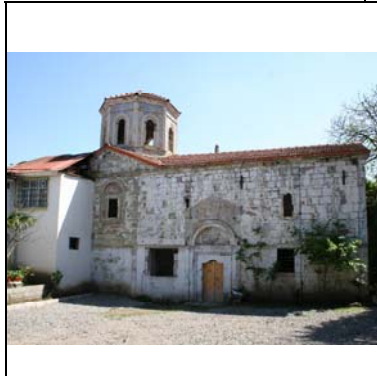

NO23: KONUT

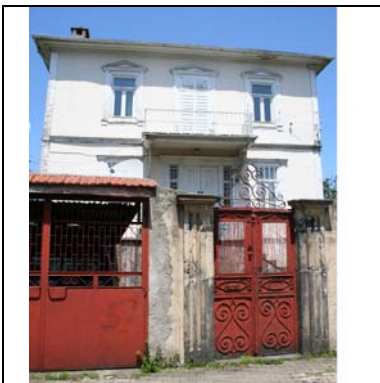

NO24: KONUT

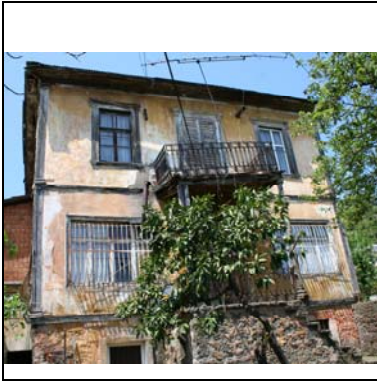

Ek Tablo 7'nin Devamı

AKÇAABAT KENTSEL SİT ALANI		
		
NO25: KONUT	NO26: KONUT	NO27: KONUT
		
NO28: İLKÖĞRETİM OKULU	NO29: İLKÖĞRETİM OKULU	NO30: KİLİSE
		
NO31: KONUT	NO32: ÇEŞME	NO33: ÇINAR

Ek Tablo 8. Giresun Kentsel Alanı'nda yer alan tescilli yapılar

GİRESUN KENTSEL SİT ALANI		
		
NO 1. MÜZE	NO2: İLKÖĞRETİM OKULU	NO3: KONUT
		
NO4: KONUT	NO5: KONUT	NO6: KONUT
		
NO7: KONUT	NO8: KONUT	NO9: KONUT
		
NO10: KONUT	NO11: KONUT	NO12: KONUT

Ek Tablo 8'in Devamı

GİRESUN KENTSEL SİT ALANI		
		
■ NO13: KONUT	■ NO14:	■ NO15: KONUT
		
■ NO16: KONUT	■ NO17: KONUT	■ NO18: KONUT
		
■ NO19: KONUT	■ NO20: KONUT	■ NO21: KONUT
		
■ NO22: KONUT	■ NO23: KONUT	■ NO24: LİSE

Ek Tablo 8'in Devamı

GİRESUN KENTSEL SİT ALANI		
		
NO25: İLKÖĞRETİM OKULU	NO26: KONUT	NO27: KONUT
		
NO00: KONUT 28	NO29: KONUT	NO30: KONUT
		
NO31: KONUT	NO32: KONUT	NO33: KONUT
		
NO34: KONUT	NO35: KONUT	NO36: KONUT

Ek Tablo 8'in Devamı

GİRESUN KENTSEL SİT ALANI		
		
■ NO37: KONUT	■ NO38: KONUT	■ NO39: KONUT
		
■ NO40: KONUT	■ NO41: KONUT	■ NO42: KONUT
		
■ NO43: KONUT	■ NO44: KONUT	■ NO45: KONUT
		
■ NO46: KONUT	■ NO47: KONUT	□

Ek Tablo 9. Konakönü Kentsel Alanı'nda yer alan tescilli yapılar

KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI		
		
■ NO1: KONUT	■ NO2: KONUT	■ NO3: KONUT
		
■ NO4: KONUT	■ NO6: KONUT	■ NO8: KONUT
		
■ NO9: KONUT	■ NO12: KONUT	■ NO13: KONUT
		
■ NO14: KONUT	■ NO15: KONUT	■ NO16: KONUT

Ek Tablo 9'un Devamı

KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI

NO17: KONUT

NO18: KONUT

NO19: KONUT

NO20: KONUT

NO21: KONUT

NO23: KONUT

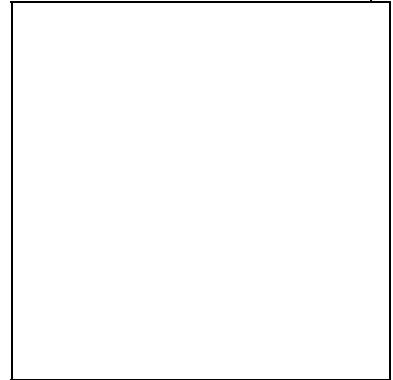
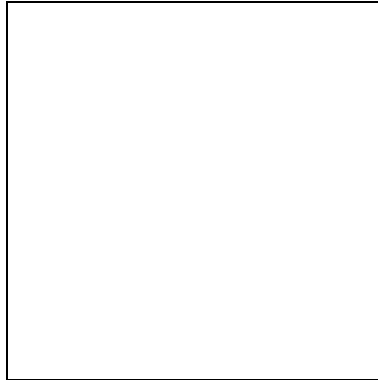
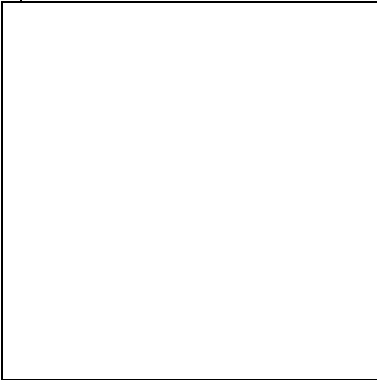
NO24: CAMİ

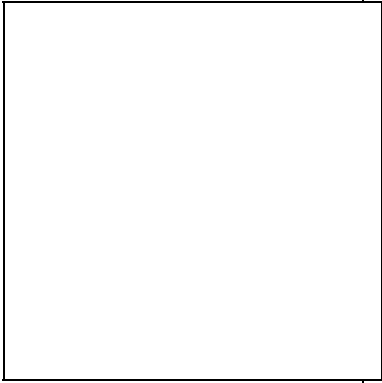

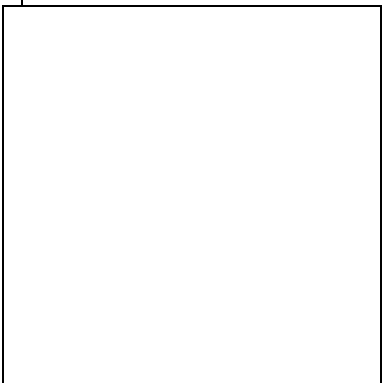
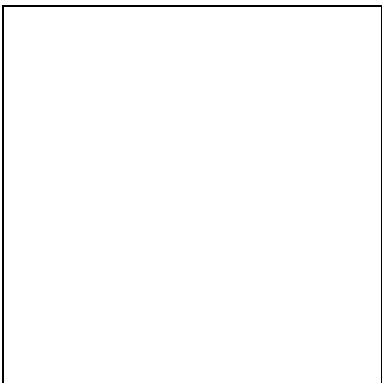
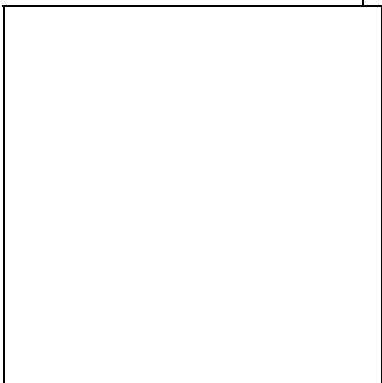

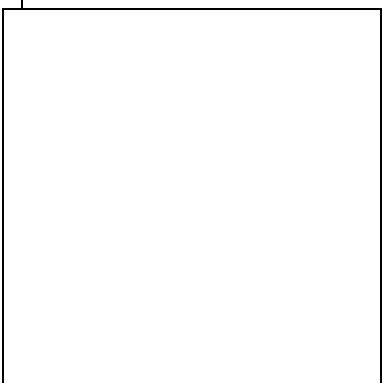
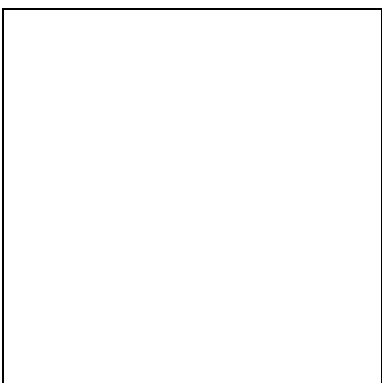
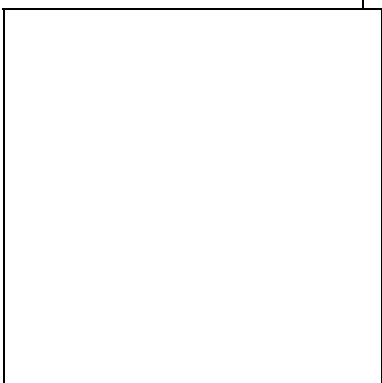

NO25: ÇEŞME

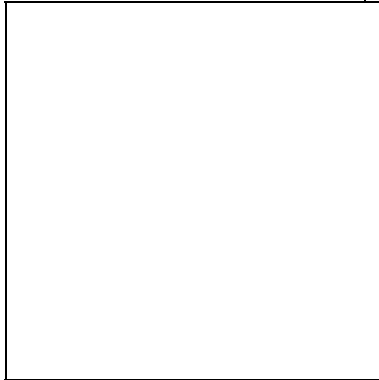
NO26: ÇEŞME

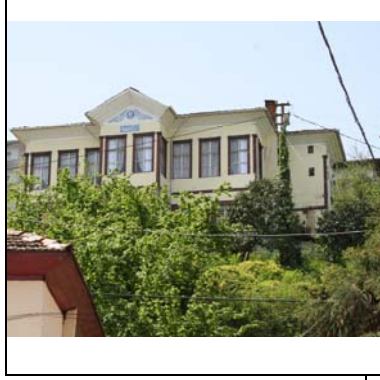

Ek Tablo 10. Konakönü Kentsel Sit Alanı'nda yok olan tescilli yapıların yerindeki yapılar

KONAKÖNÜ KENTSEL SİT ALANI		
		
 NO5	 NO7	 NO10
		
 NO11	 NO22	
		
		
		
		

Ek Tablo 11. I Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene’de yer alan tescilli yapılar

SÜRMENE I NOLU KENTSEL SİT ALANI		
		
NO1: KONUT	NO2: KONUT	NO3: KONUT
		
NO4: KONUT	NO5: KONUT	NO6: KONUT
		
NO7: KONUT	NO8: KONUT	NO9: ÇINARLAR
		
NO10: CERSİME		

Ek Tablo 12. II Nolu Kentsel Sit Alanı-Sürmene’de yer alan tescilli yapılar

SÜRMENE II NOLU KENTSEL SİT ALANI		
		
NO1: KÖNUT	NO2: KÖNUT	NO3: KÖNUT
		
NO4: KÖNUT	NO5-NO6: KÖNUT	NO7: KÖNUT
		
NO8: LOJMAN	NO9: CAMİ	

ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında Trabzon/Beşikdüzü'nde doğdu. Sırasıyla Akçaabat Merkez İlkokulu, Akçaabat Ortaokulu ve Trabzon Fatih Lisesi'nden mezun oldu.

1994 yılında başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden 1998 yılında Mimarlık Bölümü birincisi ve Mühendislik-Mimarlık Fakültesi ikincisi olarak mezun oldu. Aynı yıl yüksek lisans yapmaya hak kazandı ve 1999 yılında Fen Bilimleri Enstitüsü'nce Araştırma Görevlisi kadrosuna atandı. Yüksek Lisans çalışmaları ile başladığı "Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri" üzerindeki "tarihi çevre, koruma ve tasarım" bağlamındaki akademik çalışmalarını sürdürmektedir. Bu alanda sürdürdüğü doktora çalışmaları sırasında TÜBİTAK bursu almaya hak kazanmıştır. Halen aynı bölümde akademik çalışmalarına devam etmekte olan Candaş Kahya, evli olup İngilizce bilmektedir.